

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΤΕΙ,
ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ ΤΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
E-Mail: info.goulas@gmail.com-&
pangoul@uth.gr ,ΤΗΛ: 6944435181

**ΝΕΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL ,
ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023, ΣΕ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ
ΓΕΩΡΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (ΕΝΟΤΗΤΑ
ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΜΕ Ν.8,σελ.71) , ΑΝΗΡΤΗΜΕΝΟ ΣΤΟ SITE ΤΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**

**(ΑΠΟ ΤΟΝ Δρα ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΓΟΥΛΑ, ΟΜΟΤΙΜΟ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΚΑΙ
ΕΠΙΤΙΜΟ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ)**

Διάβασα και μελέτησα το Σχέδιο Γεωργικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας, το οποίο είναι αναρτημένο, στο site της Περιφέρειας και ιδιαίτερα την Ενότητα Ζωικής Παραγωγής με το Ν.8.σελ.,71. **Συνέταξα, την Νέα πρόταση εφαρμογής, (είναι 168 σελίδων), για την επαναλειτουργία των καταστραμμένων κτηνοτροφικών μονάδων στην Θεσσαλία, μετά τις θανατηφόρες πλημμύρες του daniel , τον Σεπτέμβριο του 2023, (η οποία δεν χρηματοδοτήθηκε από Κρατικό η ιδιωτικό φορέα αλλά έγινε με ίδιες δαπάνες από τον συγγραφέα της πρότασης),για τους παρακάτω λόγους:**

1^{ov}) Οι βασικές μου Πανεπιστημιακές σπουδές,(Πτυχιούχος Κτηνιατρικής Α.Π.Θ, με 2 Μεταπτυχιακούς τίτλους , με υποτροφία: στην Τεχνολογία Κρεάτων από την Κτηνιατρική του Μιλάνου Ιταλίας και στην Ζωοτεχνία από την Γεωπονική του Μιλάνου, Διδακτορικό, (στην Αναπαραγωγή και στην Ζωοτεχνία), από το Κτηνιατρικό Τμήμα του Α.Π.Θ, καθώς και μία εξειδίκευση στην Ιχθυολογία, η οποία πραγματοποιήθηκε, στο Κρατικό, Πειραματικό Ινστιτούτο Ιχθυολογίας, της Πεσκάρα Ιταλίας, όλες οι σπουδές μου είναι επιστημονικά καθαρά, με αποκλειστικά, αντικείμενα της Ζωικής παραγωγής.

- 2^{ov}) Καθηγητής Α΄ βαθμίδας, στο Τμήμα Ζωικής Παραγωγής του Α.Τ.Ε.Ι Θεσσαλίας & Έκτακτος Καθηγητής στην Βαθμίδα Αναπληρωτή Καθηγητή, στο Τμήμα Κτηνιατρικής του Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας για 11,5 Ακαδημαϊκά έτη, στα οποία δίδαξα 5 Ζωοτεχνικά μαθήματα (αυτοτελώς).
- 3^{ov}) Ιδρυτής Μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών, σε σύμπραξη του Τ.Ε.Ι Λάρισας και της Γεωπονικής Σχολής του Πανεπιστήμιου Μπάρι Ιταλίας και Συντονιστής του Μεταπτυχιακού για 15 έτη.
- 4^{ov}) Ιδρυτής 2 Διδακτορικών Σχολών, με τα Πανεπιστήμια: Μπάρι και Περούντζια Ιταλίας και του Α.Τ.Ε.Ι Λάρισας. Συντονιστής των διδακτορικών για τα Πανεπιστήμια: Μπάρι και Περούντζια Ιταλίας και του Τ.Ε.Ι Λάρισας.
- 5^{ov}) Το επιστημονικό και το ερευνητικό μου έργο, (σε αντικείμενα της Ζωικής Παραγωγής), οι ανακοινώσεις σε συνέδρια και ημερίδες είναι δημοσιευμένο, εξάλλου φαίνεται και από στις 40 επισυναπτόμενες σελίδες βιβλιογραφίας, στην εναλλακτική μου πρόταση εφαρμογής που σας παρουσιάζω.
- 6^{ov}) Οι βραβεύσεις και οι καινοτομίες, είναι σε αντικείμενα της Ζωικής παραγωγής.
- 7^{ov}) Διαπιστευμένος Μελετητής, για τα Προγράμματα του Υπουργείου Γεωργίας και οι εμπειρίες μου στην σύνταξη Μελετών για : Ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό, παντός τύπου κτηνοτροφικών μονάδων είναι μεγάλες και πιστοποιήθηκαν από τις κτηνοτροφικές μονάδες, οι οποίες υλοποιήθηκαν και λειτουργούν σήμερα.
- 8^{ov}) Πληθώρα διοικητικών και επιστημονικών θέσεων, για περισσότερες λεπτομέρειες μπορείτε να διαβάσετε το βιογραφικό μου.

Από τα παραπάνω στοιχεία που παρατέθηκαν φαίνονται τα εξής ότι:

- οι σπουδές μου,
- Η επαγγελματική και η εκπαιδευτική ενασχόληση μου στην κτηνοτροφία ,
- Το Επιστημονικό και το ερευνητικό μου έργο και
- Η μεγάλη εμπειρία μου στις εφαρμογές: Ίδρυσης, επέκτασης και εκσυγχρονισμό πάντως τύπου κτηνοτροφικών μονάδων,

Τεκμηριώνουν, την βαθιά μου γνώση σε θέματα κτηνοτροφίας και επομένως για μένα, ήταν θέμα αρχής να συντάξω: **ΤΗΝ ΝΕΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023.**

Θεώρησα υπέρτατο καθήκον μου, ως Γεωτεχνικός επιστήμων, να συντάξω την Νέα εναλλακτική πρόταση μου για την Ζωική Παραγωγή, η οποία μπορεί να αποτελέσει οδηγό εφαρμογής, για την εγκατάσταση σύγχρονων κτηνοτροφικών μονάδων από τους πλημμυροπαθείς κτηνοτρόφους της

Θεσσαλίας, να βοηθήσει τους υπηρεσιακούς παράγοντες, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, του ΕΛΓΑ και της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Η Νέα Πρόταση Εφαρμογής, για την επαναλειτουργία των κτηνοτροφικών μονάδων στην Θεσσαλία, είναι 168 σελίδων δίδει τα εξής στοιχεία: Γενικά στοιχεία, για την Ζωική Παραγωγή, (στην Ελλάδα, στην Ε.Ε και στον κόσμο), ποσοστά κάλυψης της ζήτησης ζωικών προϊόντων, ανά κατηγορία ζώου στην Ελλάδα, Πιστοποιημένα προϊόντα, ανάπτυξη της της Υπαίθρου, απώλειες ζωικού κεφαλαίου, (ανά κατηγορία ζώων), από τις πλημμύρες στην Θεσσαλία, περιγραφές των φυλών των ζώων, ανά είδος, που έχουν εκτραφεί ή εκτρέφονται στην Ελλάδα, (φυλές, αποδόσεις σε γάλα, πολυδιμίες), προτάσεις για τα σχήματα διασταυρώσεων, που θα χρησιμοποιηθούν ανά κατηγορία ζώου, πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης ανά κατηγορία ζώων και προγράμματα με Κρατικές επιχορηγήσεις 100%, τρόπος κατασκευής και υλικά χρήσης ανά κατηγορία στάβλου. **Η εναλλακτική μου πρόταση, αναφέρεται σε 7 τομείς της κτηνοτροφίας και συγκεκριμένα στους κλάδους: α) Προβατοτροφίας, β) Αιγοτροφίας, γ) Χοιροτροφίας, δ) Βοοτροφίας, ε) Πτηνοτροφίας, στ') Ιχθυοτροφίας και ζ) Μελισσοκομίας.** Αναλύεται η Υπάρχουσα κατάσταση σε κάθε κλάδο καθώς και οι προτάσεις μου για επαναλειτουργία των καταστραμμένων κτηνοτροφικών μονάδων, για τις οποίες θα αναφερθώ αναλυτικά σε κάθε κλάδο παρακάτω. Τέλος, η πρόταση μου τεκμηριώνεται με την επισυναπτόμενη ερευνητική βιβλιογραφία των 42 σελίδων, όπου αναλύονται οι έρευνες των κυριότερων επιστημόνων των κλάδων της Ζωικής Παραγωγής.

1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Η Νέα εναλλακτική πρόταση μου, δεν έχει σκοπό και στόχο, να υποβαθμίσει, η να κριτικάρει το Σχέδιο της Περιφέρειας Θεσσαλίας, για την Ζωική Παραγωγή, το οποίο αποτελεί τμήμα του Σχέδιου Γεωργικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας (με Ν.8 Ζωική Παραγωγή), αναρτημένο στο site της Περιφέρειας).

Η δική μου πρόταση είναι, μία εναλλακτική πρόταση εφαρμογής, με άλλη φιλοσοφία, ουσιαστικά έχω “παντρέψει” την ακαδημαϊκή μου εμπειρία, με την σύγχρονες τεχνολογίες και με την εμπειρία μου στον ιδιωτικό τομέα, για τους 7 κλάδους της Ζωικής Παραγωγής που θα αναφερθώ στην πρόταση μου.

Βασικός στόχος είναι, να ενημερωθούν οι κτηνοτρόφοι, για τις υπάρχουσες φυλές ζώων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τα σχήματα διασταυρώσεων, τι είναι το ισορροπημένο σιτηρέσιο, την υγιεινή κατάσταση του ζωικού κεφαλαίου, το είδος και τα υλικά κατασκευής των κτιρίων και με ποιο πρόγραμμα (επιδοτούμενο), θα υλοποιήσουν τις κτηνοτροφικές μονάδες, οι οποίες θα κτισθούν σύμφωνα με την Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία και πάντα με τους κανόνες της Ευζωίας.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ --Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η κτηνοτροφία, αποτελεί κλάδο της πρωτογενούς παραγωγής, με εξέχουσα σημασία για τη χώρας μας, λόγω της μεγάλης παράδοσης της στον τομέα. Στην Ελλάδα, η ζωική παραγωγή αντιπροσωπεύει περίπου το 1/4 της ακαθάριστης αξίας της γεωργικής παραγωγής (23,6 %).

Παρά την περιορισμένη συμμετοχή της, στην ακαθάριστη αξία της γεωργικής παραγωγής, κατέχει σημαντικό ρόλο στην εθνική μας οικονομία, **γιατί παρέχει εισόδημα και εργασία, σε χιλιάδες οικογένειες, συμβάλλοντας έτσι καθοριστικά στην Περιφερειακή ανάπτυξη και στη διατήρηση του κοινωνικού ιστού του τόπου μας, σε περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα, (ορεινές-μειονεκτικές).** Η συμμετοχή των επί μέρους κλάδων της κτηνοτροφίας στο σύνολο της ζωικής παραγωγής υπολογίζεται σε 58,7% για την αιγοπροβατοτροφία, 19,25% για τη βοοτροφία, 9,9% για την πτηνοτροφία, 7,8% για τη χοιροτροφία και 4,45% για τους λοιπούς τομείς.

2.1. Αριθμός Ζώων ανά είδος, το έτος 2022

Με βάση τα αποτελέσματα των Ερευνών Ζωικού Κεφαλαίου, (Χοίρων, Βοοειδών, Προβάτων, Αιγών, και πτηνών για το έτος 2022, που δημοσιοποίησε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), παραθέτει τα εξής στοιχεία:

Αριθμός Ζώων ανά είδος το έτος 2022

<u>Βοοειδή</u>	<u>581.598</u>	<u>Κεφαλές</u>	
<u>Χοίροι</u>	<u>741.639</u>	<u>«»</u>	<u>«»</u>
<u>Πρόβατα</u>	<u>7.378.357</u>	<u>«»</u>	<u>«»</u>
<u>Αίγες</u>	<u>2.960.884</u>	<u>«»</u>	<u>«»</u>
<u>Κότες αυγ/γής-</u>	<u>12.100.000</u>	<u>«»</u>	<u>«»</u>

Η πτηνοτροφία στην Ελλάδα, είναι από τους πιο δυναμικούς κλάδους της αγροτικής οικονομίας και αντιπροσωπεύει σήμερα το 5% της συνολικής αξίας της αγροτικής παραγωγής. Οι οργανωμένες πτηνοτροφικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, παράγουν ετησίως 150.000.000 κοτόπουλα και 1.500.000.000 αυγά.

2.2. Πτηνοτροφία: Αλλαγές στην αδειοδότηση των εκμεταλλεύσεων

Όμως τα τελευταία δυο χρόνια, η πτηνοτροφία όπως άλλωστε και όλος ο πρωτογενής τομέας, δέχτηκε μεγάλο πλήγμα από την αύξηση του κόστους παραγωγής και ειδικότερα την άνοδο των τιμών των ζωοτροφών, η οποία έφερε ετήσια επιβάρυνση στον κλάδο το 2021 πάνω από τα 50 εκατομμύρια ευρώ και το 2022 πάνω από τα 100 εκατομμύρια ευρώ.

Επιπλέον το κόστος επιβαρύνθηκε με την αύξηση των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας και των καυσίμων, μια επιβάρυνση που όπως εκτιμάται ανέβασε το κόστος παραγωγής ακόμα και τέσσερις φορές περισσότερο. Μεγάλη επιβάρυνσή δέχθηκε και ο κλάδος της χοιροτροφίας, μικρότερη οι άλλοι κλάδοι.

2.3. Σταδιακή η ανοδική πορεία

Τα τελευταία χρόνια, η παραγωγή κοτόπουλου στην Ελλάδα, είναι σε μια σταδιακή ανοδική πορεία, με πολύ καλές προοπτικές.

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Αγροτικής Στατιστικής και Τεκμηρίωσης του ΥπΑΑΤ, η ετήσια παραγωγή κρέατος πουλερικών το 2022 εκτιμάται ότι ανήλθε περίπου στους 283 χιλιάδες τόνους.

<u>Παραγόμενο κρέας (2014)</u> <u>Ζωικό είδος</u>	<u>Ποσότητα</u> <u>κρέατος (τόνοι)</u>	<u>Αυτάρκεια</u> <u>%</u>
<u>Πτηνά</u>	<u>187.766</u>	<u>77,5%</u>
<u>Χοίροι</u>	<u>114.805</u>	<u>40,1%</u>
<u>Αιγοπρόβατα</u>	<u>108.769</u>	<u>88,5%</u>
<u>Βοοειδή</u>	<u>58.956</u>	<u>20,0%</u>
<u>Λοιπά είδη</u>	<u>3.969</u>	<u>40,3%</u>

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η Ελλάδα είχε 12,1 εκατομμύρια κότες αυγ παραγωγής το 2022. Η παραγωγή αυγών στην Ελλάδα το 2022 ανήλθε σε 1,9 δισεκατομμύρια αυγά. Η ελληνική αγορά αυγών είναι αυτοτροφοδοτούμενη, με την εγχώρια παραγωγή να καλύπτει μερικώς τις ανάγκες της χώρας.

2.4 Έλεγχος των εισαγωγών

Ένα από τα πάγια αιτήματα των πτηνοτρόφων αποτελεί, ο έλεγχος των εισαγωγών, καθώς η αναγραφή στα προϊόντα που παρασκευάζονται με εισαγόμενα προϊόντα, της χώρας προέλευσης. «Ο Έλληνας θεωρεί ότι, καταναλώνει ελληνικά προϊόντα, τα οποία όπως έχουν δείξει όλες οι έρευνες, τα προτιμά. Έτσι, και το τελικό προϊόν που φθάνει στον καταναλωτή είτε είναι κοτόπουλο είτε κρεατοσκευάσματα πρέπει να αναφέρουν επάνω την προέλευσή τους, από ποια χώρα προέρχεται.

2.5. ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ

Το μέλλον της ζωικής παραγωγής στην Θεσσαλία

Μεγάλο πλήγμα δέχθηκε από τις πλημμύρες του Σεπτεμβρίου 2023 η ζωική παραγωγή της Θεσσαλίας, όπου πολλοί κτηνοτρόφοι, έχουν δει το ζωικό τους κεφάλαιο να έχει καταστραφεί ολοσχερώς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, από τον ΕΛΓΑ(του 2023) , οι δηλωμένες απώλειες ανέρχονται σε :

- **Αιγοπρόβατα** **84.845 κεφαλές,**

- Βοοειδή 7.992 κεφαλές,
- Χοίρους 23.131 «» «»
- Ορνιθοειδή (όρνιθες, Ινδιάνοι, φραγκόκοτες, κτλ.) 263.333 κεφαλές
- Μόνοπλα (Ημίονοι, άλογα, γαϊδούρια) 74 «» «»
- Κουνέλια 477 «» «»
- Μελισσοσμήνη 114.279 Κυψέλες

Οι απώλειες σε παραγωγή γάλακτος αγγίζει, το 15% της σημερινής παραγωγής γάλακτος, στην Θεσσαλία θα παρατηρηθεί έλλειψη πρώτης ύλης , δηλαδή γάλακτος για την παραγωγή τυριών και δη φέτας.

3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

A. ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ (κρέας , γάλα)

και ΤΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΑΥΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ).

Αρκετοί κτηνοτρόφοι, σε διάφορα είδη ζώων, πιστοποιήθηκαν ως βιολογικές εκτροφές, από ειδικές εταιρείες πιστοποιημένες από το Κράτος.

Ως βιολογικά προϊόντα, χαρακτηρίζονται εκείνα, για τα οποία χρησιμοποιούνται βιολογικές μέθοδοι καλλιέργειας, εκτροφής και καταπολέμησης ασθενειών και παρασίτων και δεν είναι γενετικά τροποποιημένα. Δηλαδή, δεν χρησιμοποιούνται χημικά, πρόσθετα, ή χημικά παρασκευάσματα, σε κανένα στάδιο της παραγωγής/ανάπτυξης.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν γίνει αναρίθμητες έρευνες, για να διαπιστωθεί το κατά πόσο είναι ωφέλιμα τα βιολογικά προϊόντα, για την υγεία μας και το περιβάλλον στο οποίο ζούμε.

Ο κοινός ανθρώπινος νους, μπορεί εύκολα να καταλάβει ότι, δεν είναι δυνατόν να προσθέτουμε στο σώμα μας, χημικές ουσίες χωρίς αυτό να έχει συνέπειες. Το ποιες, είναι αυτές οι συνέπειες, τις έχουμε δει όλα αυτά τα χρόνια, σε διάφορες μορφές. Δεν μπορεί να είναι τυχαίο το γεγονός ότι, μεγάλο ποσοστό των αγροτών σε περιοχές που ψεκάζονται με χημικά, έχει παρουσιάσει ιδιαίτερα αυξημένα ποσοστά καρκίνου διαφόρων μορφών. Οι παρατηρήσεις αυτές, είναι γνωστές από την δεκαετία του '50.

Παρόμοιες μελέτες έχουν δείξει ότι, τα περισσότερα βιολογικά προϊόντα, περιέχουν μεγαλύτερο ποσοστό βιταμινών, μετάλλων και ωμέγα-3 λιπαρών οξέων, σε σχέση με τα αντίστοιχα συμβατικά.

Παράλληλα, δεν περιέχουν κατάλοιπα χημικών ουσιών,(παρασιτοκτόνων, ζιζανιοκτόνων, ορμονών, αντιβιοτικών και άλλων που περιέχονται στα χημικά λιπάσματα).

Η βιολογική κτηνοτροφία, σέβεται την φυσική ζωή των ζώων και τις ανάγκες τους. Κάθε ζώο ζει ακολουθώντας τους φυσικούς ρυθμούς του, έχοντας στη διάθεση του άνετους χώρους, δηλαδή εκτεταμένα βοσκοτόπια, ευρύχωρα και καλά αεριζόμενα στέγαστρα. Έτσι δεν επιβάλλεται, καμία τροποποίηση στις ιδιαίτερες συνήθειες τους, που να επισπεύδει και να αυξάνει την παραγωγή εις βάρος τους.

Η διατροφή των ζώων είναι ποιοτική, καθώς αποτελείται αποκλειστικά από βιολογικές φυτικές τροφές, όπως: κριθάρι, καλαμπόκι, σόγια και σανό. Η βιολογική εκτροφή στοχεύει, στη σωστή ανάπτυξη τους, με φυσικές μεθόδους και σύμφωνα με τους βιορυθμούς των ζώων, προφυλάσσοντας τα ,τόσο από την παθολογία, τις ενοχλήσεις και το άγχος, όσο και από την ταχεία επίσπευση της ανάπτυξης. Σε περιπτώσεις ασθενειών, χορηγούνται μόνο ομοιοπαθητικά, ή φυτό-θεραπευτικά σκευάσματα και πάντοτε έπειτα από συνεννόηση με ειδικευμένους κτηνίατρους. **Αυτή η φροντίδα και ο σεβασμός προς τα ζώα, έχει ως αποτέλεσμα την παραγωγή κρέατος με μοναδικά χαρακτηριστικά ως προς τη γεύση, την υφή, τη συνοχή και την απουσία περιττού λίπους.** Έτσι και τα παράγωγα των ζώων, όπως είναι τα: κρέατα, γαλακτοκομικά, αβγά και τα τυροκομικά προϊόντα, τα οποία είναι αγνά, φυσικά προϊόντα απαλλαγμένα από χημικά κατάλοιπα.

Οι κυριότεροι από τους παράγοντες που θα καθορίσουν τις δυνατότητες εξέλιξης της βιολογικής κτηνοτροφίας στην χώρα μας είναι οι εξής:

- 1^ο) Η διαμόρφωση της αγοράς, βιολογικών προϊόντων ζωικής παραγωγής στη χώρα μας.
- 2^ο) Η εξέλιξη της ζήτησης των προϊόντων αυτών, στις υπόλοιπες χώρες όπου παραδοσιακά εξάγονται κτηνοτροφικά προϊόντα.
- 3^ο) Η αξιοπιστία και αποτελεσματικότητα του συστήματος πιστοποίησης και ελέγχου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί.
- 4^ο) Ο βαθμός ανταπόκρισης και σεβασμού εκ μέρους των παραγωγών αλλά και των μεταποιητών, προς ένα σύστημα παραγωγής που απαιτεί μεγάλη ευαισθησία και υψηλό αίσθημα ευθύνης.
- 5^ο) Η τελική διαμόρφωση του ύψους των οικονομικών ενισχύσεων, που θα καταβάλλονται στους παραγωγούς.
- 6^ο) Η επάρκεια των προγραμμάτων πληροφόρησης και επιμόρφωσης των παραγωγών, στις απαιτήσεις της βιολογικής κτηνοτροφίας.
- 7^ο) Η δυνατότητα εξεύρεσης ικανής ποσότητας και ποιότητας βιολογικών ζωοτροφών. Στο σημείο αυτό κρίνεται απαραίτητη η διερεύνηση της διατροφικής δυναμικότητας των ελληνικών βοσκοτόπων.
- 8^ο) Η διαθεσιμότητα κτηνιατρικού προσωπικού, με εξειδικευμένες γνώσεις στην πρόληψη και θεραπεία βιολογικών ζώων.
- 9^ο) Η οργάνωση της εμπορίας των βιολογικών προϊόντων ζωικής παραγωγής.

Β. ΠΟΠ-ΠΓΕ -Εγγυημένα Παραδοσιακά Ιδιότυπα Προϊόντα (ΕΠΠ)

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ)- ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ)-ΕΓΓΥΗΜΕΝΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΙΔΙΟΤΥΠΟ ΠΡΟΪΟΝ (ΕΠΠ).

Ιστορικό:

Το 1992, με τον Κανονισμό 2081/92, η Ευρωπαϊκή Ένωση, θέσπισε για πρώτη φορά το καθεστώς, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης, των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων και με τον κανονισμό 2082/92 το καθεστώς, για τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων. Το 2006 με στόχο τη βελτίωση του συστήματος, οι παραπάνω κανονισμοί αντικαταστάθηκαν από τους 510/06 και 509/06 αντίστοιχα, χωρίς ωστόσο να μεταβληθεί το πεδίο εφαρμογής τους και η σκοπιμότητά τους.

ΟΡΙΣΜΟΙ

Ονομασία Προέλευσης

Ως «ονομασία προέλευσης», νοείται η ονομασία, η οποία μπορεί να είναι μια παραδοσιακά χρησιμοποιούμενη ονομασία, που ταυτοποιεί ένα προϊόν όπως:

- α) καταγόμενο, από συγκεκριμένο τόπο, περιοχή ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, χώρα·
- β) η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά του οποίου η ποιότητα ή τα χαρακτηριστικά οφείλονται κυρίως ή αποκλειστικά στο ιδιαίτερο γεωγραφικό περιβάλλον με τους εγγενείς φυσικούς και ανθρώπινους παράγοντες που το χαρακτηρίζουν· και
- γ) του οποίου όλα τα στάδια της παραγωγής εκτελούνται εντός της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής.

Γεωγραφική Ένδειξη

Ως «γεωγραφική ένδειξη», νοείται η ονομασία, συμπεριλαμβανομένης παραδοσιακά χρησιμοποιούμενης ονομασίας, που ταυτοποιεί ένα προϊόν όπως:

- α) καταγόμενο από συγκεκριμένο τόπο, περιοχή ή χώρα·
- β) του οποίου ένα συγκεκριμένο ποιοτικό χαρακτηριστικό, η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορεί να αποδοθεί κατά κύριο λόγο στη γεωγραφική του προέλευση· και
- γ) του οποίου ένα τουλάχιστον από τα στάδια της παραγωγής, εκτελείται εντός της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής.

Εγγυημένα Παραδοσιακά Ιδιότυπα Προϊόντα

Ως εγγυημένο παραδοσιακό ιδιότυπο προϊόν, νοείται ένα ιδιότυπο προϊόν ή τρόφιμο το οποίο:

α) παρασκευάζεται με τρόπο παραγωγής, μεταποίησης ή σύνθεσης, που αντιστοιχεί στην παραδοσιακή πρακτική για το εν λόγω προϊόν ή τρόφιμο· ή

β) παράγεται από πρώτες ύλες ή συστατικά που είναι τα χρησιμοποιούμενα παραδοσιακά.

Για να μπορεί να καταχωρισθεί μια ονομασία, ως ονομασία εγγυημένου παραδοσιακού ιδιότυπου προϊόντος, πρέπει:

α) να χρησιμοποιείται κατά παράδοση για την περιγραφή του ιδιότυπου προϊόντος ή,

β) να προσδιορίζει τον παραδοσιακό χαρακτήρα ή τον ιδιότυπο χαρακτήρα του προϊόντος.

3.1. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ **ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ**

A) Στην Ελλάδα έχουν πιστοποιηθεί τα παρακάτω προϊόντα Ζωικής προέλευσης.

1^{ον}) Τυροκομικά

Η Ελλάδα, έχει κατοχυρώσει 23 τυριά Π.Ο.Π , συμπεριλαμβανομένου του τυριού «Τσαλαφούτι», που αναγνωρίστηκε πρόσφατα και 2 Π.Γ.Ε. Από τα οποία, τα πιο αναγνωρισμένα είναι η Φέτα Π.Ο.Π, η κορωνίδα των Ελληνικών Τυριών. Τα τελευταία χρόνια κάνουν όλο και πιο έντονη την παρουσία στην αγορά, τοπικά τυροκομικά προϊόντα , ένας τεράστιος πλούτος παράδοσης και γεύσης, που κερδίζουν την προτίμηση των καταναλωτών.

ΤΑ ΚΑΤΑΧΩΡΗΜΕΝΑ ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, ΣΤΟ ΜΗΤΡΩΟ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ, ΩΣ Π.Ο.Π (ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ) ΚΑΙ Π.Γ.Ε (ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ) ,ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΕΞΗΣ: (στα πλαίσια των Καν.(ΕΟΚ) 2081/92 & 510/06 του Συμβουλίου .)

ΤΥΡΙΑ

A/A ΠΡΟΙΟΝ / ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Κατηγορία αναγνώρισης ΠΟΠ ή ΠΓΕ	ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
1 Ανεβατό	ΠΟΠ	313060 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 24/18.01.94)
2 Γαλοτύρι	ΠΟΠ	313031 / 11-01-1994 (ΦΕΚ 8/11-01-94)
3 Γραβιέρα Αγράφων	ΠΟΠ	313045 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
4 Γραβιέρα Κρήτης	ΠΟΠ	313047 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
5 Γραβιέρα Νάξου	ΠΟΠ	313071 / 18-01-1994 (ΦΕΚ 23/18-01-94) & 318849/21-8-2008 (ΦΕΚ 1725/28-8-2008)
6 Καλαθάκι Λήμνου	ΠΟΠ	313044 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
7 Κασέρι	ΠΟΠ	313027 / 11-01-1994 (ΦΕΚ 8/11-01-94)
8 Κατίκι Δομοκού	ΠΟΠ	313048 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
9 Κεφαλογραβιέρα	ΠΟΠ	313032 / 11-01-1994 (ΦΕΚ 8/11-01-94)
10 Κοπανιστή	ΠΟΠ	313046 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
11 Λαδοτύρι Μυτιλήνης	ΠΟΠ	313058/17-01-1994 (ΦΕΚ 25/18-01-94)
12 Μανούρι	ΠΟΠ	313028 / 11-01-1994 (ΦΕΚ 8/11-01-94)
13 Μετσοβόνη	ΠΟΠ	313070 / 18-01-1994 (ΦΕΚ 23/18-01-94)

14 Μπάτζος	ΠΟΠ	313057/17-01-1994 (ΦΕΚ 25/18-01-94)
15 Ξυνομυζήθρα Κρήτης	ΠΟΠ	313051 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 18/14-01-94)
16 Πηγάγαλο Χανίων	ΠΟΠ	313062 / 17-01-1994 (ΦΕΚ 24/18.01.94)
17 Σαν Μιγάλη	ΠΟΠ	313069 / 18-01-1994 (ΦΕΚ 23/18-01-94)
18 Φέτα	ΠΟΠ	313025 / 11-01-1994 (ΦΕΚ 8/11-01-1994)
19 Σφέλα	ΠΟΠ	313056/17-01-1994 (ΦΕΚ 25/18-01-94)
20 Φορμαέλλα Αράγωβας Παρνασσού	ΠΟΠ	313063/17-01-1994 (ΦΕΚ 25/18-01-94)
21 Ξύγαλο Σητείας ή Ξίγαλο Σητείας	ΠΟΠ	C312/2010 ΣΕΛ.25 (L200/2011 σελ.12)

3.2 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ) & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ) στα πλαίσια των Καν.(ΕΟΚ) 2081/92 & 510/06 του Συμβουλίου

2.ΆΛΛΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΪΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

A/A ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	Κατηγορία αναγνώρισης ΠΟΠ ή ΠΓΕ	ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
1 Μέλι Ελάτης Μαινάλου Βανίλια	ΠΟΠ	313049 / 14-01-1994 (ΦΕΚ 16/14-01-94)
2 Αρνάκι Ελασσόνας	ΠΟΠ	C307/2010 σελ.24 (L195/2011 σελ.34)
3 Κατσικάκι Ελασσόνας	ΠΟΠ	C323/2010 σελ.31 (L260/2011 σελ.3)
4.Αρνάκι Λήμνου	ΠΓΕ	Επίσ. Εφ. ΕΕ L254/03.10.2022---Επίς. Εφ. ΕΕ C229/14.06.2022
5. Κατσικάκι Λήμνου	ΠΓΕ	Επίσ. Εφ. ΕΕ L300/21.11.2022—Επίς. Εφ. ΕΕ C28122.07.2022

3.3 ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΟΝΟΜΑΣΙΑΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ (ΠΟΠ) & ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΝΔΕΙΞΗΣ (ΠΓΕ), στα πλαίσια του Καν. (ΕΟΚ) αριθ. 2081/92 του Συμβουλίου

3.ΨΑΡΙΑ ΜΑΛΑΚΙΑ ΝΩΠΑ ΜΑΛΑΚΟΣΤΡΑΚΑ

A/A ΠΡΟΪΟΝ / ΟΝΟΜΑΣΙΑ	Κατηγορία αναγνώρισης ΠΟΠ ή ΠΓΕ	ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ 1.ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ
1 Αυγοτάραχο Μεσολογγίου	ΠΟΠ	269858 / 05-01-1994 (ΦΕΚ 3/07-01-94)

Στην Θεσσαλία παράγονται 6 κύρια τυριά Π.Ο.Π , καθώς και σε άλλες περιοχές , όπως:

3.4 ΤΥΡΙΑ Π.Ο.Π. ΠΟΥ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΣΕ ΆΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

<u>1.ΦΕΤΑ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ	<u>2.ΜΠΑΝΤΖΟΣ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ	<u>3.ΓΑΛΟΤΥΡΙ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ	<u>4.ΜΑΝΟΥΡΙ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ	<u>5.ΚΑΣΕΡΙ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ	<u>6.ΜΥΖΗΘΡΑ</u> ΠΕΡΙΟΧΕΣ
Θεσσαλία, Ήπειρος, Θράκη, Μακεδονία, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος & Λέσβος	Θεσσαλία, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία	Ήπειρου και Θεσσαλία	Θεσσαλία, Κεντρική και Δυτική Μακεδονία	Μακεδονία, Θεσσαλία, Λέσβος και Ξάνθη	Μακεδονίας, Θράκης, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου ,Ήπειρου, Νησιά Αιγαίου, Ιόνια Νησιά & Κρήτη.

Η Φέτα ΠΟΠ και το γιαούρτι, αποτελούν παραδοσιακά τα κυριότερα ελληνικά προϊόντα εξαγωγής. Το έτος 2022, η παραγωγή Φέτας Π.Ο.Π έφθασε τους 144.191 τόνους. Οι εξαγωγές Φέτας αξίας 605.502.517 € και για γιαουρτιού 260.185.539€, φέρνουν στην χώρα μας συνολικά 866 εκατομμύρια ευρώ , στις εμπορικές συναλλαγές της χώρας. Τα τυριά της Ελλάδας είναι προϊόντα υψηλής ποιότητας Π.Ο.Π –Π.Γ.Ε, Πλούτος τοπικών τυροκομικών προϊόντων, με πολλά είδη.

4.Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου, με κίνητρα στους νέους που θα ήθελαν να ασχοληθούν με την κτηνοτροφία.

4.1. Ο κλάδος της κτηνοτροφίας

- Απασχολεί περισσότερους από 500.000 άτομα
- 30.000 επιχειρήσεις , κύρια μικρομεσαίες με 100.000 εργαζόμενους, δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση , το εμπόριο, τις μεταφορές προϊόντων ζωικής προέλευσης.
- Ο κλάδος στηρίζει την ύπαιθρο , βοηθώντας την κοινωνική συνοχή , στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αναχαίτηση της απερίμωσης της υπαίθρου.
- παράγει προϊόντα υψηλής ποιότητας, με θρεπτική και βιολογική αξία και στηρίζει την επισιτιστική ασφάλεια της χώρας, διότι:
 1. Παράγει άνω των 400.000 τόνων κρέατος
 2. Παράγει 1.500.000 τόνοι γάλακτος (876.000 τόνοι αιγοπρόβειο και 643.000 τόνοι αγελαδινό)
 3. Παράγει 120.000 τόνους αυγών

4.2. ΤΑ ΔΥΝΑΤΑ ΣΜΕΙΑ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Προϊόντα υψηλής ποιότητας και διατροφικής αξίας , με κυριότερο το τυρί Φέτα Π.Ο.Π.

(Κυκλοφορούν στην αγορά πλήθος τυροκομικών προϊόντων).

- Τα πιστοποιημένα κρέατα Π.Ο.Π, περιοχής Ελασσόνας, αρνιά και ερίφια γάλακτος .
- Πλούσια γλωρίδα – αφθονία ενδημικών αρωματικών φυτών, που δίνουν άρωμα , γεύση και νοστιμιά, στο γάλα και στο κρέας τα οποία εξάγονται κυρίως τα Χριστούγεννα και τα Πάσχα στις χώρες: Ιταλία , Ισπανία και Κύπρο.
- Αξιοποίηση ορεινών και μειονεκτικών εκτάσεων και στήριξη της υπαίθρου. Πλούτος σε εγχώριο ζωικό γενετικό υλικό .
- Ισχυρή προτίμηση των καταναλωτών για εγχώρια προϊόντα .
- Φέτα Π.Ο.Π και το γιαούρτι, αποτελούν παραδοσιακά τα κυριότερα ελληνικά προϊόντα εξαγωγής.
- το 1/3 της φυτικής παραγωγής, εξαρτάται από την ύπαρξη και λειτουργία των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

4.3. ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Έλλειψη σαφούς εθνικής στρατηγικής, για την ανάπτυξη του τομέα.
- Υψηλό κόστος παραγωγής, (από ζωοτροφίες, ενέργεια , υψηλή φορολόγηση , έλλειψη ρευστότητας και έλλειψη εργατών).
- Γήρανση του πληθυσμού.
- Χαμηλή Συνεταιριστική οργάνωση
- Μη επίλυση χρόνιων προβλημάτων (άδειες λειτουργίας σταβλικών εγκαταστάσεων , διαχείριση βοσκοτόπων).

- Μεγάλη μείωση των εκμεταλλεύσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ ΤΟ 2022, σε σχέση με το 2020, μειώθηκαν περίπου 10.000 αιγοπροβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις και 1.300 περίπου βοοτροφικές.

5. Για να αποκαλείται ένα τυρί Φέτα Π.Ο.Π,

πρέπει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- Να προέρχεται αποκλειστικά από όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και, από νησιά, μόνο από τη Λέσβο.
- Να παρασκευάζεται μόνο από ελληνικό παστεριωμένο αιγοπρόβειο γάλα, σε αναλογία πρόβειο τουλάχιστον 70% και γίδινο έως 30%, από ντόπιες ελληνικές φυλές.
- Να χρησιμοποιείται γάλα μόνο από ελληνικές φυλές προβάτων, που τρέφονται με την τοπική χλωρίδα κάθε περιοχής, κυρίως σε ελεύθερες βοσκές.
- Να περιέχει ελάχιστα λιπαρά 43% επί ξηρού και μέγιστη υγρασία 55%.
- Να ωριμάζει για τουλάχιστον 2 μήνες, μέσα σε ξύλινα βαρέλια ή σε δοχεία από λευκοσίδηρο (τενεκέδες).

5.1. Τι δεν είναι φέτα

- Όσα τυριά φτιάχνονται, με άλλα γάλατα ή αναλογίες, ή όσα ωριμάζουν σε πλαστικό δοχείο ή σε περιοχές πλην των Π.Ο.Π, **τα λέμε λευκά τυριά άλλης**. Τα γνωστότερα είναι το γίδινο τυρί ,ή γίδινη «φέτα», όταν φτιάχνεται από κατσικίσιο γάλα, σε ποσοστό έως και 100%, ενώ ο τελεμές παρασκευάζεται κι αυτός όπως η φέτα, **αλλά με αγελαδινό γάλα**.
- Πρόβειο γάλα εισαγόμενο, η γάλα που προέρχεται από ξένες φυλές προβάτων και αιγών , ακόμη και αν διαβιούν στην Ελλάδα.

5.2. Οι φημισμένες φέτες

Αν και φτιάχνεται σε κάθε γωνιά της Ελλάδας, κάποιες περιοχές, κυρίως ορεινές, φημίζονται για τη φέτα τους, μάλλον εξαιτίας της εκλεκτής βουνίσιας χλωρίδας 'όπως:

- Τα Καλάβρυτα και ολόκληρη κυρίως η ορεινή Πελοπόννησος.
- Η Στερεά Ελλάδα απ' άκρη σ' άκρη.
- Η Ελασσόνα, ο Τύρναβος, η κεντρική και βόρεια Θεσσαλία.
- Οι παραδοσιακές βλάχικες περιοχές, από τα Άγραφα και τα Γρεβενά έως την Ήπειρο.

6. ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ (ΜΙΚΡΑ ΜΗΡΥΚΑΣΤΙΚΑ)

Αποτελεί παραδοσιακά έναν, από τους δυναμικότερους κλάδους στη χώρα μας, συμβάλλοντας ,στο συνολικό αγροτικό εισόδημα. Η παραγωγική αυτή κατεύθυνση, στηρίχθηκε στους άφθονους φυσικούς πόρους και προσαρμόστηκε στις ιδιαίτερες κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες της πατρίδας

μας. Το αίγαιο και πρόβειο κρέας και γάλα, είναι δύο βασικές κατηγορίες προϊόντων, με μεγάλη οικονομική σημασία και αποτελούν τις κυριότερες πηγές του αγροτικού εισοδήματος των κατοίκων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, ίσως το δυνατότερο σημείο του τομέα είναι, **η υψηλή ποιότητα του παραγόμενου κρέατος**, ως αποτέλεσμα μιας σειράς παραμέτρων που χαρακτηρίζουν την Ελληνική πραγματικότητα **όπως: το εκτατικό σύστημα εκτροφής, οι εγχώριες φυλές και οι χορηγούμενες ζωοτροφές.**

6.1. Υφιστάμενη κατάσταση παγκόσμιας και Κοινοτικής αιγοπροβατοτροφίας.

Ο τομέας της αιγοπροβατοτροφίας, για το σύνολο των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε), δεν έχει την ίδια σημασία όπως για τη χώρα μας. Στην Ε.Ε εκτρέφονται περίπου 100,5 εκατομ. πρόβατα και αίγες. Οι σημαντικότερες χώρες, από πλευράς εκτρεφόμενου αριθμού προβάτων, είναι το Ηνωμένο Βασίλειο με 24,4 εκατόμ., η Ισπανία με 22,5 εκατομ., η Ιταλία με 8,0 εκατόμ., η Γαλλία με 8,8 εκατόμ. και η Ελλάδα με 7,3 εκατόμ.

Σε ότι αφορά τις αίγες, η Ελλάδα εκτρέφει 2,9 εκατόμ. ζώα περίπου και ακολουθούν η Ισπανία με 2 εκατόμ., η Γαλλία με 1,2 εκατόμ. και η Ιταλία με 960 χιλιάδες ζώα περίπου. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στη χώρα μας εκτρέφεται περίπου το 45% του συνολικού αριθμού αιγών της Ε.Ε.

Στην Ε.Ε η εκτροφή προβάτων και αιγών, γίνεται κύρια για το κρέας τους, ενώ στη χώρα μας γίνεται για το γάλα τους, χαρακτηριστικά αναφέρετε ότι το 95% των προβάτων στην Ελλάδα αρμέγεται.

Το ζωικό κεφάλαιο σε επίπεδο Ε.Ε, παρουσιάζει μείωση στο σύνολό του σε ποσοστό 15,3% περίπου το διάστημα της τελευταίας 10ετίας,

6.2. Χρήση του Αιγοπρόβειου γάλακτος

Σύμφωνα με στοιχεία του Υπ.Α.Α.Τ, η μεγαλύτερη ποσότητα (75%) του αιγείου και πρόβειου γάλακτος, χρησιμοποιείται για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων, (**φέτα, κασέρι, Μανούρι,, Γαλοτύρι. Μπάτζος, κτλ**), από: βιομηχανίες, βιοτεχνίες και οικογενειακές επιχειρήσεις, (οικοτεχνίες). Το υπόλοιπο αξιοποιείται σε διάφορα άλλα παραδοσιακά προϊόντα (π.χ. γιαούρτι), είτε καταναλώνεται από τους ίδιους παραγωγούς.

Η χρήση του γάλακτος, για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων για την Ελληνική αγορά, όπως: πρόβειο γιαούρτι, βούτυρο και πάνω από όλα τυρί «Φέτα», από αμιγώς πρόβειο ή μίγμα πρόβειου και αιγείου γάλακτος, (**70% και 30% αντίστοιχα, από ντόπιες φυλές προβάτων και αιγών**), καθώς και άλλων ειδών τυριών, πέρα από το γεγονός ότι αποτελούν μια εξίσου σημαντική πηγή εισοδήματος για

τους κτηνοτρόφους, με αυτή του κρέατος, είναι η πρώτη ύλη για την παραγωγή και διάθεση στην αγορά παραδοσιακών προϊόντων. Πολλά από τα παραγόμενα προϊόντα, είναι Προϊόντα Ονομασίας Προελεύσεως, (Π.Ο.Π), με κυριότερο το τυρί ΦΕΤΑ, που βρίσκουν αξιόλογη θέση στις αγορές του εσωτερικού και το εξωτερικού.

Στην αιγοπροβατοτροφία γαλακτοπαραγωγής υπολογίζεται ότι απασχολούνται περίπου 110.000 οικογένειες που ζουν από την άσκηση αυτού του δύσκολου και επίπονου επαγγέλματός.

6.3. Οικονομική σημασία της Ελληνικής αιγοπροβατοτροφίας

Ο τομέας της αιγοπροβατοτροφίας, όπως προαναφέρθηκε, είναι ο σημαντικότερος τομέας της Ελληνικής κτηνοτροφίας για τους εξής λόγους:

- Με τον κλάδο αυτόν ασχολούνται, περίπου 110.000 εκμεταλλεύσεις, με πάνω από 10 ενήλικα ζώα, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΣΔΕ .
- **Αποτελεί σημαντική, αν όχι την κυριότερη, πηγή εισοδήματος, για τις περισσότερες ορεινές, νησιωτικές και με ειδικά προβλήματα (μειονεκτικές), περιοχές της χώρας μας.**
- Παράγει σημαντικά, για τη διατροφή του πληθυσμού προϊόντα (γάλα-κρέας).
- Παρέχει την πρώτη ύλη ,(γάλα και κρέας), σε μεγάλο αριθμό μεταποιητικών, βιομηχανιών τροφίμων,(γαλακτοβιομηχανίες, τυροκομεία, σφαγεία).
- Αποτελεί κύρια πηγή εισροών και κονδυλίων, (μόνο από τις επιδοτήσεις των επιλέξιμων προβατίνων και αιγών στους δικαιούχους περίπου 240 εκατόμ. € από 100% Κοινοτικούς πόρους).
- Η αξία των προϊόντων του κλάδου, αντιπροσωπεύει το 7,5 % της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας της Γεωργικής Παραγωγής της χώρας μας και το 31,85 % της συνολικής Ακαθάριστης Αξίας της Ζωικής Παραγωγής, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ .

6.4. Παραγωγή αιγείου και προβείου κρέατος

Ο τρόπος εκτροφής , (εκτατική), των αιγών και προβάτων στη χώρα μας, μαζί με τις εγχώριες φυλές, προσδίδουν στο παραγόμενο κρέας την επιδιωκόμενη από το καταναλωτικό κοινό γεύση. Το μέσο βάρος των σφαγίων, που διατίθεται στην αγορά είναι, από τα χαμηλότερα στην Ε.Ε αλλά και στον κόσμο. Αυτό από οικονομικής απόψεως θεωρείται ασύμφορο, ωστόσο τα μεγάλα σφάγια δεν γίνονται αποδεκτά από το Ελληνικό καταναλωτικό κοινό, που στη συντριπτική του πλειοψηφία προτιμά σφάγια γάλακτος βάρους 10 έως 14 κιλά.

Κατά την περίοδο 1981-1995 αυξήθηκε και ο αριθμός των παραγωγικών ζώων, (αιγών και προβάτων) στη χώρα μας, όπως επίσης και οι παραγόμενες ποσότητες κρέατος. Η αύξηση αυτή, στην παραγωγή του αιγείου κρέατος ήταν της τάξης του 17,8% και του πρόβειου 3,8%.

6.5. Μεταποίηση-τυποποίηση

Η συμμενοχή της ελληνικής κτηνοτροφίας στην αγροτική παραγωγή, είναι δυσανάλογα μικρή, σε σχέση με τις ανάγκες της εγχώριας κατανάλωσης σε κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα.

6.6. Μονάδες επεξεργασίας γάλακτος

Στη χώρα μας υπολογίζεται ότι, 250.000 χιλιάδες οικογένειες, απασχολούνται στον τομέα ως κτηνοτρόφοι ή και μεταποιητές. Την πρώτη ύλη, σε αυτούς παρέχει η αιγοπροβατοτροφία και για το λόγο αυτό θεωρείται ότι είναι η σπονδυλική στήλη της ελληνικής κτηνοτροφίας. Υπάρχουν περιοχές, όπως π.χ. τα Καλάβρυτα, που το 95% των κατοίκων και της οικονομίας της περιοχής βασίζεται στην αιγοπροβατοτροφία και στην παραγωγή φέτας, η οποία είναι Προστατευμένης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π). Τα περισσότερα τυριά Π.Ο.Π, (φέτα, κασέρι, γραβιέρα, ανθότυρο κλπ.), παράγονται από πρόβειο, ή αίγαιο και πρόβειο γάλα, για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η ανάπτυξη του τομέα. Ωστόσο, παρότι έχουν ήδη καλυφθεί οι ανάγκες ίδρυσης τυροκομείων και γενικότερα μονάδων επεξεργασίας γάλακτος, παραγωγής γαλακτοκομικών προϊόντων, (εξαιρουμένων αυτών για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων και προϊόντων Π.Ο.Π), κρίνεται αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός αρκετών από τις μονάδες αυτές.

Υπάρχουν 4 κύριοι τρόποι διάθεσης του αγείου και πρόβειου γάλακτος, από τους παραγωγούς:

- σε τοπικό ιδιωτικό τυροκομείο
- σε συνεταιριστικό τυροκομείο
- σε μεγάλη βιομηχανία
- σε ιδιωτική κατανάλωση

Οι παραγωγοί που πωλούν το γάλα σε τοπικά τυροκομεία, επηρεάζονται κυρίως από τις προσωπικές σχέσεις, έχουν μέτρια παραγωγή γάλακτος, είναι μεσήλικες, έχουν μεγάλα ποίμνια, διαθέτουν περισσότερο από το 61% της γης τους, στην αιγοπροβατοτροφική εκμετάλλευση και οι οικονομικές τους αποδόσεις είναι στο μέσο όρο. Οι παραγωγοί που χρησιμοποιούν το εργοστάσιο του συνεταιρισμού για τη διάθεση του γάλακτος, επηρεάζονται κυρίως από την τιμή πώλησης, είναι μέτριας δυναμικότητας παραγωγοί, είναι νέοι σε ηλικία, έχουν μεγάλα ποίμνια, διαθέτουν περισσότερο από το 61% της γης τους στην αιγοπροβατοτροφική εκμετάλλευση και οι οικονομικές τους αποδόσεις είναι επίσης στο μέσο όρο.

6.7. Σφαγιοτεχνική υποδομή

Στη χώρα μας, έχουν ήδη καλυφθεί οι ανάγκες ίδρυσης σφαγείων, ενώ παρατηρούνται περαιτέρω ανάγκες για εκσυγχρονισμό ορισμένων σφαγείων και τυποποιητηρίων κρέατος, καθώς και ίδρυσης κυρίως μονάδων επεξεργασίας, διαχείρισης υποπροϊόντων και παραπροϊόντων σφαγής.

Σύμφωνα με στοιχεία του 2015, ο αριθμός των σφαγείων στη χώρα μας υπολογίζεται ότι προσεγγίζει τα 140, τα περισσότερα από αυτά είναι μικτά (τριών γραμμών όπως: α) Βοοειδών, β) Χοίρων και γ) Αιγοπροβάτων) και μόνο 20 σφαγεία από το συνολικό αριθμό των σφαγείων δεν είναι κατάλληλα για αιγοπρόβατα.

Τα σφαγεία πτηνών και κουνελιών, είναι ανεξάρτητα από τα κατοικίδια θηλαστικά λόγω του ειδικού εξοπλισμού.

ΤΑ ΥΠΑΡΧΟΝΤΑ ΣΦΑΓΕΙΑ, ΤΥΡΟΚΟΜΕΙΑ, ΤΕΜΑΧΙΣΤΗΡΙΑ, ΚΤΛ.,

ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΦΑΙΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟΥΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

<i>Π.Ε ΛΑΡΙΣΑΣ</i>			
<i>Είδος</i>	<i>Συνολικός Αριθμός</i>	<i>Αριθμός-εγκεκριμένων</i>	<i>Αριθμός-καταχωρημένων</i>
<i>Σφαγεία</i>	<i>3 γραμμών (Βοοειδών, Αιγοπροβάτων & Χοίρων)</i>	<i>4</i>	
	<i>Πτηνοσφαγεία</i>		<i>2</i>
	<i>Κονικλοσφαγεία</i>		<i>0</i>
<i>Κρέατος</i>	<i>Τεμαχιστήρια</i>	<i>20</i>	
	<i>Προϊόντα IMP (έτοιμα συσκευασμένα τρόφιμα)</i>	<i>24</i>	
<i>Γάλακτος</i>	<i>Κέντρο Συλογ</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	<i>Τυροκομεία</i>	<i>43</i>	<i>6</i>
<i>Αλιευμάτω ν</i>	<i>Συσκευασίας</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	<i>Επεξεργασίας</i>	<i>2</i>	
<i>Αυγών</i>		<i>1</i>	
<i>Μελιού</i>		<i>3</i>	<i>7</i>
<i>ΠΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ</i>			
<i>Είδος</i>	<i>Συνολικός Αριθμός</i>	<i>Αριθμός εγκεκριμένων</i>	<i>Αριθμός καταχωρημένων</i>

Σφαγεία	3 γραμμών (Βοοειδών, Αιγοπροβάτων & Χοίρων)	4	
	Πτηνοσφαγεία		2
	Κονικλοσφαγεία		0
Κρέατος	Τεμαχιστήρια	16	
	Προϊόντα IMP		
Γάλακτος	Κέντρο Συλογ	-	-
	Τυροκομεία	19	4
Αλιευμάτων	Συσκευασίας	-	-
	Επεξεργασίας	3	
Αυγών			
Μελιού		3	7

ΠΕ ΚΑΡΑΙΤΣΑΣ

Είδος	Συνολικός Αριθμός	Αριθμός εγκεκριμένων	Αριθμός καταχωρημ ένων
Σφαγεία	3 γραμμών (Βοοειδών, Αιγοπροβάτων & Χοίρων)	2	
	Πτηνοσφαγεία		
	Κονικλοσφαγεία		0
Κρέατος	Τεμαχιστήρια	11	
	Προϊόντα IMP	2	
Γάλακτος	Κέντρο Συλογ	-	-
	Τυροκομεία	9	
Αλιευμάτων	Συσκευασίας	-	-
	Επεξεργασίας	3	3
Αυγών			
Μελιού			6

ΠΕ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΣΠΟΡΑΛΩΝ

Είδος	Συνολικός Αριθμός	Αριθμός εγκεκριμένων	Αριθμός καταχωρημένων
Σφαγεία	3 γραμμών (Βοοειδών, Αιγοπροβάτων & Χοίρων)	3 +2 (Αλόνησο & Σκόπελο μιας γραμμής, αιγοπροβάτων),	

	<i>Πτηνοσφαγεία</i>		<i>1</i>
	<i>Κονικλοσφαγεία</i>		<i>0</i>
<i>Κρέατος</i>	<i>Τεμαχιστήρια</i>	<i>10</i>	
	<i>Προϊόντα IMP</i>	<i>4</i>	
<i>Γάλακτος</i>	<i>Κέντρο Σύλογ</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	<i>Τυροκομεία</i>	<i>19</i>	<i>4</i>
<i>Αλιευμάτων</i>	<i>Συσκευασίας</i>	<i>-</i>	<i>-</i>
	<i>ΙΧΘΥΟΣΚΑΛΑ</i>	<i>1</i>	
	<i>Επεξεργασίας</i>	<i>6</i>	
<i>Αυγών</i>			
<i>Μελιού</i>		<i>5</i>	

Συνολικά ανά κατηγορία, στις 4 Π.Ε Θεσσαλίας υπάρχουν:

- 1ον) 13 σφαγεία 3 γραμμών** (βοοειδών, Αιγοπροβάτων και χοίρων) και 2 σφαγεία, από μιας γραμμής αιγοπροβάτων, **στα νησιά: Σκόπελος και Αλόνησος.**
- 2ον) 4 Πτηνοσφαγεία** για εσωτερική κατανάλωση,
- 3ον) 57 Τεμαχιστήρια** κρεάτων,
- 4ον) 30 έτοιμα** συσκευαστήρια τροφίμων (catering).
- 5ον) 90 Εγκεκριμένα τυροκομεία και 10 Τυροκομεία** για εσωτερική κατανάλωση,
- 6ον) 11 Εγκεκριμένα Εργαστήρια Μελιού και 20 Καταχωρημένα εργαστήρια Μελιού.**
- 7ον) 14 Εγκαταστάσεις επεξεργασίας αλιευμάτων,**
- 8ον) 1 ΙΧΘΥΟΣΚΑΛΑ.**
- 9ον) 1 εργαστήριο Αυγών.**

6.8. Προβλήματα του τομέα της αιγοπροβατοτροφίας στην Ελλάδα

Τα προβλήματα της Ελληνικής αιγοπροβατοτροφίας, σχετίζονται βέβαια με τα γενικότερα προβλήματα της υπαίθρου και της ελληνικής γεωργίας, όπου το κοινωνικό και το οικονομικό περιβάλλον, δεν είναι ενθαρρυντικό , ειδικότερα για τους νέους που θέλουν να ασχοληθούν με τον τομέα αυτό.

Τα βασικότερα προβλήματα του τομέα είναι τα παρακάτω:

- 1) Ανεπαρκής οργάνωση και κακή διαχείριση, των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων.
- 2) Απουσία οποιασδήποτε προσπάθειας μελέτης, ανάπτυξης και προώθησης ενός συστήματος διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο στις τοπικές κοινωνικοοικονομικές και εδαφοκλιματολογικές συνθήκες.

- 3) Έλλειψη ισχυρών και αποτελεσματικών συλλογικών οργάνων, (συνεταιρισμών, αγροτικών συλλόγων κλπ.), που θα είναι πραγματικοί συμπαραστάτες στον επιχειρηματία κτηνοτρόφο, όχι μόνο στον τομέα την τεχνικής στήριξης, αλλά και στον τομέα της διάθεσης των προϊόντων του, δίνοντας του κατευθύνσεις σύγχρονης επιχειρηματικής δράσης.
- 4) Αναποτελεσματική λειτουργία οργανισμών πιστοποίησης και εμπορίας των αγροτικών προϊόντων.
- 5) Μεγάλη θνησιμότητα ζωικού κεφαλαίου, από αρρώστιες, που θα μπορούσαν να καταπολεμηθούν π.χ., το 35% αρνιών που γεννιούνται ετησίως πεθαίνουν, ($\approx 4,5$ εκατομμύρια αρνιά).
- 6) Προβλήματα δανειοδότησης και γραφειοκρατίας, σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία των μονάδων τους, αντιμετωπίζουν οι κτηνοτρόφοι του τομέα λόγω πολυνομίας και συναρμοδιότητας πολλών υπουργείων στο θέμα αυτό.
- 7) Η μεγάλη ηλικία της πλειοψηφίας των κτηνοτρόφων, που ασχολούνται με την αιγοπροβατοτροφία (άνω των 55 ετών), έχει ως συνέπεια οι κτηνοτρόφοι είναι, να μην έχουν άμεση πρόσβαση στην πληροφόρηση και ενημέρωση. Αυτό τους καθιστά επιφυλακτικούς σε κάθε νέα εξέλιξη.
- 8) Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των κτηνοτρόφων, αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανασχεσης για τον κλάδο.

9) Υψηλό κόστος παραγωγής λόγω:

- α)της ανυπαρξίας ιδιοπαραγωγής ζωοτροφών, έστω και σε κάποιο ποσοστό συνολικών αναγκών, γεγονός που καθιστά τους κτηνοτρόφους ισχυρά εξαρτημένους από την αγορά ζωοτροφών,
- β)της ανυπαρξίας επαρκών και σύγχρονων αποθηκευτικών χώρων (σιλό),
- γ)της έλλειψης σύγχρονου εξοπλισμού και εκσυγχρονισμού, το οποίο αυξάνει την ένταση εργασίας,
- **δ)της ανεπάρκειας υποδομών,**
- ε)της έλλειψης εφαρμογής των στοιχειωδών κανόνων υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων,

10) Μη ικανοποιητικές τιμές γάλακτος και κρέατος.

11) Έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης, διάχυσης ενημέρωσης και τεχνογνωσίας προς τους κτηνοτρόφους.

12) Ανεπαρκής διάρθρωση της εμπορίας, που χαρακτηρίζεται από δύο αρνητικά :

α)μεγάλη διαφορά, μεταξύ τιμής παραγωγού και λιανικής τιμής &

β)έλλειψη διαδικασίας ιχνηλασιμότητας, δηλαδή προσδιορισμού της μονάδας εκτροφής, του σφαγείου, της μονάδας μεταποίησης κ.λπ.

13) Ασαφές και πολύπλοκο ιδιοκτησιακό καθεστώς βοσκοτόπων, λόγω της έλλειψης κτηματολογίου και της οριοθέτησής τους.

14) Η έλλειψη ή μη εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης βοσκοτόπων, ιδίως των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, το οποίο έχει ως συνέπεια την υπερβόσκηση, λόγω βοσκοφόρτωσης και την αύξηση του

παρασιτικού φορτίου αυτών, τη μείωση της βοσκοϊκανότητας και επιπτώσεις στην υγεία των ζώων.

- 15) Η Επέκταση της φυτικής παραγωγής σε βάρος της ζωικής, είχε ως συνέπεια τη μείωση των βοσκοτόπων.
- 16) Οι έδαφο- κλιματικές (ξηροθερμικές), συνθήκες της χώρας μας, ιδίως των νότιων ηπειρωτικών και νησιωτικών τμημάτων, έχουν ως συνέπεια την ύπαρξη υποβαθμισμένων βοσκοτόπων που σε συνδυασμό με τις αδυναμίες της φυτικής παραγωγής, όπως ο μικρός και πολυτεμαχισμένος κλήρος και η μονοκαλλιέργεια, συνέβαλλαν στην έλλειψη επάρκειας ζωοτροφών και στη μη αναγκαία σύνδεση ζωικής και φυτικής παραγωγής.
- 17) Στα τυροκομεία, δεν εφαρμόζονται οι κανόνες της αγοράς, δεν υπάρχουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής, δεν γίνεται διαφήμιση των τοπικών προϊόντων και είναι προβληματική η συσκευασία και τυποποίηση των προϊόντων αυτών.
- 18) Η μεγάλη απόσταση, ανάμεσα στις κτηνοτροφικές μονάδες και στις αγορές, (των προϊόντων και των ζωοτροφών), δημιουργεί πρόσθετες δυσκολίες.
- 19) **Η εισαγωγή ζώων, ξένων φυλών, που το γάλα τους δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρασκευή τυριών Π.Ο.Π, (π.χ. φέτα), λόγω μη ύπαρξης επαρκούς αριθμού τέτοιων ζώων, εγχώριων φυλών με γενεαλογικά πιστοποιητικά.**
- 20) Η έλλειψη ολοκληρωμένων ελέγχων, από την παραγωγή μέχρι τη διάθεση των κτηνοτροφικών προϊόντων σε ενιαία βάση.
- 21) Το υψηλό κόστος χρηματοδότησης, οι δυσμενείς όροι χρηματοδότησης και το μεγάλο ύψος των απαιτούμενων επενδύσεων. (Τα επιτόκια παρά τη μείωση τους εξακολουθούν να είναι υψηλά).
- 22) Η ανυπαρξία εγκαταστάσεων διαχείρισης, αποθήκευσης και διάθεσης των αποβλήτων με επιπτώσεις στο περιβάλλον.
- 23) Οι πρόχειρες συνήθως σταβλικές εγκαταστάσεις, που δεν προστατεύουν αποτελεσματικά το ζωικό κεφάλαιο.
- 24) Η απουσία βασικών υποδομών για την παροχή, συγκέντρωση και ορθολογική διαχείριση των υδάτων, με αποτέλεσμα να υπάρχει έντονο πρόβλημα ανισοκατανομής.
- 25) **Η απουσία συντονισμένης και αποτελεσματικής προσπάθειας, γενετικής βελτίωσης του ντόπιου πληθυσμού προβάτων και αιγών, έχει ως συνέπεια τις μειωμένες αποδόσεις σε γάλα και κρέας .**
- 26) Δύσκολος διαχωρισμός, στους κοινόχρηστους βοσκότοπους των βιολογικά εκτρεφόμενων ζώων από αυτά που εκτρέφονται με συμβατικό τρόπο.
- 27) Δυσκολία των παραγωγών, να πειστούν ότι πρέπει τηρούν αρχεία και να αναπτύξουν ένα σύστημα διαχείρισης.

- 28) Ανεπάρκεια του εθνικού αποθέματος δικαιωμάτων ενιαίας ενίσχυσης για χορήγηση δικαιωμάτων σε νέους παραγωγούς.
- 29) Έλλειψη εθνικών προγραμμάτων έρευνας, για την κτηνοτροφία π.χ. γενετική βελτίωση.

6.9. Ευκαιρίες και προοπτικές του τομέα της αιγοπροβατοτροφίας στην Ελλάδα

Η χώρα μας, είναι ελλειμματική στα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα. Ο τομέας της ελληνικής αιγοπροβατοτροφίας, έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης, εφόσον ληφθούν τα αναγκαία μέτρα και επιλυθούν τα διαρθρωτικά προβλήματα του τομέα.

Για να έχει προοπτική ο τομέας της αιγοπροβατοτροφίας, πρέπει να συντρέγουν δύο κυρίως βασικές προϋποθέσεις:

- α) Να υπάρξει στροφή στην ποιότητα και ασφάλεια των παραγόμενων τελικών προϊόντων, (γάλα, τυροκομικά, κρέας κλπ.), γεγονός που θα ανοίξει, ή θα διευρύνει δρόμους σε ανταγωνιστικές αγορές.
- β) Να αυξηθεί η παραγωγή χονδροειδών ζωοτροφών.

Σε ότι αφορά τις διαγραφόμενες προοπτικές ανάπτυξης του τομέα, μέσα από βιώσιμες μονάδες, ανάλογα προς την περιοχή (ορεινή, ημιορεινή, πεδινή, νησιωτική), θα μπορούσε γενικά να λεχθεί ότι:

- α) Η προβατοτροφία και αιγοτροφία στην Ελλάδα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και πρέπει να διατηρηθεί στις περιοχές αυτές, επειδή αποτελεί μία από τις σημαντικότερες οικονομικές δραστηριότητες.
- β) Τα περιθώρια βελτίωσης και ανάπτυξης του κλάδου στις περιοχές αυτές, είναι μικρά λόγω των περιορισμένων δυνατοτήτων, (μικρή απόδοση βοσκοτόπων, ζώα μικρών αποδόσεων, συνεχής μετακίνηση των κοπαδιών, έλλειψη υποδομών κ.λπ.).
- γ) Η αιγοτροφία, λόγω των προβλημάτων που αντιμετωπίζει, (πχ. αξιοποίηση του γάλακτος, βοσκότοποι), αναμένεται να συρρικνωθεί, εκτός αν βρεθεί τρόπος αξιοποίησης του γίδινου γάλακτος.

δ) **Διαφαίνεται ότι στο μέλλον θα υπάρξουν κυρίως, δύο τύποι εκτροφής:**

1^ο) Ο παραδοσιακός τύπος, που θα παραμείνει στις ορεινές και μειονεκτικές

περιοχές, με μία τάση μείωσης τα επόμενα χρόνια, σε ότι αφορά το εκτρεφόμενο ζωικό κεφάλαιο και τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων και

2^ο) Ο εντατικός τύπος, με εκσυγχρονισμένες εγκαταστάσεις, που απαντάται σήμερα σε μικρό σχετικά ποσοστό και αναμένεται να αναπτυχθεί περαιτέρω τα επόμενα χρόνια, στις πεδινές κυρίως περιοχές.

Ο Δεύτερος Πυλώνας της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), θα αποτελέσει μέσω των επενδύσεων, της βελτίωσης της ποιότητας, της αναβάθμισης των προσφερόμενων υπηρεσιών, τη μοναδική δίοδο μείωσης του κόστους παραγωγής και συγκεκριμένα:

- 1)Υπάρχει ανάγκη ενδυνάμωσης, του ερευνητικού δυναμικού της χώρας για την επίλυση των προβλημάτων του τομέα.
- 2)Μετά την αναθεώρηση της ΚΑΠ, φαίνεται ότι ,αφενός θα επιταχυνθεί η έξοδος ηλικιωμένων αιγοπροβατοτρόφων, που κατέχουν ειδικά δικαιώματα ,(με την υποχρέωση να εκτρέφουν τα μισά ζώα για να εισπράττουν την ενιαία αποδεσμευμένη ενίσχυση). Φαίνεται επίσης ότι θα έχουμε αύξηση των σανοδοτικών φυτών όπως: μηδική, βίκo, κ.λπ. και ως εκ τούτου μείωση της τιμής των.
- 3)Διαφαίνεται θετική προοπτική αύξησης, των εξαγωγών από το 2024 και μετά, που πρέπει να ενισχυθεί με την κατάλληλη παραγωγή και προβολή ποιοτικών προϊόντων (Π.Ο.Π, βιολογικά ,κλπ.).
- 4)Υπάρχει δυνατότητα για περαιτέρω ανάπτυξη, της ζωικής παραγωγής στη χώρα μας, καθότι οι Έλληνες προτιμούν τα ελληνικά προϊόντα, επειδή τα θεωρούν περισσότερο ασφαλή και ικανοποιούν τις καταναλωτικές τους απαιτήσεις.
- 5)Η εντατικοποίηση του ελέγχου των εισαγόμενων προϊόντων, η καταπολέμηση του φαινομένου της Ελληνοποίησης τους και η δυνατότητα αναγνώρισης των ελληνικών προϊόντων από τον καταναλωτή, θα ενισχύσει την θέση τους στην αγορά, θα βελτιώσει το επίπεδο των τιμών του παραγωγού και θα δώσει νέα δυναμική στην ανάπτυξη της ελληνικής αιγοπροβατοτροφίας.
- 6)Η ανάδειξη των διατροφικών πλεονεκτημάτων του αιγείου γάλακτος και η παραγωγή ειδικών προϊόντων από αίγιο γάλα, μπορεί να δώσει μμεγάλη ώθηση, στον τόσο σημαντικό για τη χώρα μας, τομέα της αιγοτροφίας.
- 7)Αναμένεται αύξηση της δυναμικότητας των κοπαδιών, για μείωση του κόστους παραγωγής.
- 8)Λόγω αυστηρότερης νομοθεσίας, αναμένεται η εκδήλωση μιας στοιχειώδους προσπάθειας εκσυγχρονισμού, με τη δημιουργία οργανωμένων χώρων άμελξης και τοποθέτηση ψυκτικών δεξαμενών γάλακτος (παγολεκανών) κυρίως.
- 9) Λόγω της μεγάλης ανάπτυξης της βιολογική αιγοπροβατοτροφίας τα τελευταία χρόνια αναμένεται αύξηση της παραγωγής των βιολογικών προϊόντων του τομέα.
- 10) Λόγω υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων (Σχέδια Βελτίωσης), προωθείται ο πεδινός-εντατικός τύπος εκτροφής, ο οποίος στηριζόμενος σε βελτιωμένες εγχώριες φυλές, θα έχει ως συνέπεια την αύξηση της παραγωγής γάλακτος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για παρασκευή φέτας και άλλων τυριών Π.Ο.Π.

7. Η ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

Σύμφωνα με τα δεδομένα για την προβατοτροφία της Θεσσαλίας, ως επιστήμων, ασχολούμενος με την κτηνοτροφία άνω των 30 ετών, υπάρχει πληθώρα φυλών και διαφόρων τύπων προβάτων και εδώ θα ήταν σκόπιμο να αναφερθώ επιγραμματικά και μόνο, πως κατατάσσονται οι διάφορες φυλές στην Ελλάδα, με βάση τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1^{ον}) Την κύρια παραγωγική τους κατεύθυνση:

- α) Γαλακτοπαραγωγικά
- β) Κρεοπαραγωγικά
- γ) Εριοπαραγωγικά
- δ) Μικτών Αποδόσεων

2^{ον}) Τον τύπο του Μαλλιού που αποδίδουν σε:

- α) Τριχοπρόβατα
- β) Αγανόμαλλα
- γ) Αναμικόμαλλα ,(με Ρούντα μικρές ποσότητες)
- δ) Ομοιόμαλλα και σε
- ε) Μερινόμαλλα

3^{ον}) Το Μήκος της ουράς σε

- α) Βραχύουρα, (δεν εκτρέφονται στην Ελλάδα)
- β) Μακρύουρα

4^{ον}) Το Εύρος της ουράς σε

- α) Λεπτούρα
- β) Πλατύουρα ή παχύουρα.

7.1.ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ

Ορεινές φυλές

Στις ορεινές φυλές, συναντώνται πολλές παραλλαγές, με διάφορες ονομασίες, προερχόμενες κατά βάση από την περιοχή στην οποία διαβιούσαν, ομάδες των ανθρώπων που εκτρέφουν την συγκεκριμένη παραλλαγή όπως: **Βλάχικη, Σαρατσάνικη, Τσάμικο, Αρβανιτοβλάχικο, Φλωρινιώτικο, Μπούτσικο Ηπείρου, Σφακίων Κρήτης, Σητείας, Σαμοθράκης και Σκύρου. Την βάση των παραλλαγών αυτών, αποτελεί η Βλάχική φυλή.** Εκτρέφονται στα ορεινά της Θεσσαλίας, καθώς και σε όλες τις περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας, (**Βλάχικη, Σαρατσάνικη, Γραμμουσιανό, Αρβανιτοβλάχικο και Μπούτσικο Ηπείρου**), οι δε φυλές : **Σφακίων και Σητείας στην Νησιωτική**

Ελλάδα. Οι αναφερόμενες φυλές είναι : μικρόσωμες, λιτοδίαιτες με μικρές αποδόσεις , οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα 120 κιλά γάλακτος, ελευθέρως βοσκής τον περισσότερο χρόνο, μετακινούμενα τα κοπάδια τις καλοκαιρινές περιόδους στα βουνά: Των Άγραφών, της Ηπείρου, των Γρεβενών , των Τρικάλων και της Καρδίτσας.

Ο πληθυσμός τους, δεν μπορεί να υπολογιστεί ακριβώς και αυτό ισχύει για τις περισσότερες Ελληνικές φυλές. Ανήκουν στην ομάδα Τσάκελ (μαλλί αναμικτόμαλλο, μακρούρα – λεπτούρα) και εκτρέφονται σε μεγάλα ποίμνια ελευθέρως βοσκής και μετακινούμενα την άνοιξη για τα ορεινά και τον Οκτώβριο για «ξεχειμαδιό» στα πεδινά.

Πεδινές φυλές

1^η) Καραγκούνικη Φυλή

Τα πρόβατα της καραγκούνικης φυλής , είναι μεγαλόσωμα , εκτρέφονται κυρίως στην πεδιάδα της Θεσσαλίας, αλλά και σε άλλες πεδιάδες όπως: της Μακεδονίας και της Βοιωτίας , αλλά και σε ημιορεινές περιοχές. Ανήκει στην ομάδα Τσάκελ και αποτελεί το μεγαλόσωμο πεδινό τύπο. Χρησιμοποιήθηκε για την βελτίωση του ορεινού τύπου, για την αύξηση των αποδόσεων (σε γάλα και κρέας), μέσω συζεύξεων. Έχουμε περίπου 250.000, καθαρόαιμα καραγκούνικα στην Ελλάδα και 1.000.000 διασταυρωμένα με διάφορες φυλές.

Τα πρόβατα της Καραγκούνικης φυλής, καλύπτουν το 14,5% του πρόβειου πληθυσμού της Θεσσαλίας , είναι από τις πλέον γνωστές Ελληνικές φυλές, με καλές επιδόσεις στην γαλακτοπαραγωγή , η οποία κυμαίνεται από 200-300 λίτρα γάλακτος ανά προβατίνα. Η Καραγκούνικη φυλή ελέγχεται από το Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Καρδίτσας.

2^η) Φυλή Σερρών

Κοιτίδα της φυλής αυτής είναι, η πεδιάδα των Σερρών, από όπου διαδόθηκε και σε άλλες περιοχές της Μακεδονίας, της Θράκης και στην **Θεσσαλία**. Έχουμε 25.000 καθαρόαιμα ζώα και 250.000 μιγάδες. Η μέση εμπορεύσιμη ετήσια γαλακτοπαραγωγή, κυμαίνεται από 100-140 λίτρα γάλακτος και με καλές συνθήκες διατροφής και ενσταυλισμού φθάνει και τα 180 λίτρα γάλακτος. Το Σερραϊκό πρόβατο είναι αρκετά υψηλόσωμο με πολυδυμία που αγγίζει το 130% και ελέγχεται από το Σταθμό Γεωργικής Έρευνας Σερρών.

3^η) Φυλή Σκοπέλου Μαγνησίας

Η φυλή αυτή δημιουργήθηκε στα χωριά: Γλώσσα και Κλήμα Σκοπέλου, είναι μια φυλή σταθεροποιημένη, αποτέλεσμα αυστηρής και στενής συγγενικής επιλογής. Ο αριθμός των καθαρόαιμων

προβάτων που εκτρέφονται σήμερα στην Σκόπελο, ελαττώνεται συνεχώς και συχνά προσφέρονται ως «σκοπελίτικα», πρόβατα διασταυρώσεων, που εισάγονται από άλλα νησιά. Έτσι εμφανίζεται μεγάλη παραλλακτικότητα, στις αποδόσεις και στα μορφολογικά χαρακτηριστικά. Η παραγωγή γάλακτος είναι υψηλή στα καθαρόαιμα, από 180 -300 λίτρα γάλακτος. Έχουν γίνει προσπάθειες για την διάδοση της φυλής Σκοπέλου, αλλά τα αποτελέσματα είναι αντιφατικά. Οι παραγωγοί των προβάτων φυλής Σκοπέλου, θεωρούν ότι τα ζώα τους, φυλής Σκοπέλου δεν μπορούν να επιζήσουν από το χώρο που δημιουργήθηκαν, είναι απαραίτητο να ζουν σε μικρές ομάδες, όπου το κλίμα να είναι ήπιο.

4^η) Φυλή Προβάτου Άρτας (Φριζλανδόμορφο – Frisarta)

Το παραπάνω πρόβατο προέκυψε, από την οχεία ½ Φριςλανδίας και ½ εγχώριο (Ζακύνθου, Καραμάνικο Κατσικάς, Καραγκούνικο, Χίου, Σαρδηνίας, κτλ). Σήμερα το πρόβατο αυτό εμφανίζεται αρκετά σταθεροποιημένο και αριθμεί **70.000 κεφαλές καθαρόαιμα** άτομα, με τάσεις συνεχούς ανόδου. **Στην Θεσσαλία εκτρέφεται στα πεδινά κυρίως, αλλά και στην Ελασσόνα και εκτρέφεται σε ποιμνιακή μορφή εντατικά.** Είναι ζώο μεγαλόσωμο μοιάζει με την Γερμανική φυλή της Φριςλανδίας, παράγει 200-300 λίτρα γάλατος με πολυδυσμία 1,8.

5^η) Φυλή Προβάτου Χίου

Κοιτίδα της φυλής αυτής είναι, το ομώνυμο νησί Χίος. Παρόμοια πρόβατα εκτρέφονται και απέναντι από την Χίο στα **Μικρασιατικά παράλια, όπου ονομάζονται Σακίς.** Η φυλή προέκυψε, από διασταυρώσεις εγχώριων ομοιομάλλων λεπτόουρων προβάτων με Μικρασιατικά αναμικτόμαλλα πλατύουρα. Κατά την τελευταία 20ετία, εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη Ελλάδα, δημιουργώντας κτηνοτροφικές μονάδες εντατικής εκτροφής. Στην Ηπειρωτική Ελλάδα, ο αριθμός των καθαρόαιμων της φυλής ξεπερνάει τις **15.000** κεφαλές καθαρόαιμα, με συνεχή και ραγδαία αύξηση, ενώ τα διασταυρωμένα με αίμα προβάτων Χίου είναι μεγάλος και απροσδιόριστος. Η συστηματική μελέτη αυτής της φυλής, γίνεται από τον Σταθμό Γεωργικής Έρευνας Χαλκιδικής. Η μέση γαλακτοπαραγωγή κυμαίνεται από 180 – 250 λίτρα γάλακτος, ανά αμελκτική περίοδο. Σήμερα έχουμε κτηνοτροφικές μονάδες προβάτων φυλής Χίου, οι οποίες ξεπερνούν τα 300 λίτρα γάλακτος /προβατίνα /αμελκτική περίοδο, με πολυδυσμία, που φθάνει στο 180-200%. Εμφανίζονται συχνά και περιπτώσεις πενταδύμων, την Θεσσαλία έχουμε αρκετές κτηνοτροφικές μονάδες με πρόβατα φυλής Χίου.

6^η) Φυλή Προβάτου Ζακύνθου

Κοιτίδα του Ζακυνθινού προβάτου, είναι το ομώνυμο νησί, από όπου διαδόθηκε στα βορειοδυτικά παράλια της Πελοποννήσου και στις περιοχές:

- Μεσολογίου,
- Πρέβεζας
- Θεσπρωτίας και στα νησιά

Της Μαγνησίας, σε μικρά οικόσιτα ποίμνια, ή χρησιμοποιούνταν σε διάφορα σχήματα διασταυρώσεων με σκοπό την αύξηση της γαλακτοπαραγωγής.

Ανήκει στα αναμεικτόμαλλα λεπτούρα πρόβατα, και προέρχονται από το Ιταλικό πρόβατο Bergamasca. Είναι μεγάλοςωμο, με εμπορεύσιμη γαλακτοπαραγωγή που φθάνει τα 180 -200 λίτρα γάλακτος, υπάρχουν όμως άτομα τα οποία ξεπερνούν τα 300 λίτρα. Δείκτης πολυδυμίας 1,7-1,8. Είναι πολύ καλό πρόβατο για διασταυρώσεις.

7^η) Φυλή Προβάτου Μυτιλήνης (Λέσβου)

Η φυλή αυτή δημιουργήθηκε στα νησιά: Λέσβου και της Λήμνου και είναι αποτέλεσμα διασταύρωσης εγχώριων λεπτούρων προβάτων, με χιώτικα και μικρασιατικά πλατύουρα. Πρόκειται για πρόβατα μέσου σωματικού μεγέθους. Αριθμεί περί τα 200.000 άτομα, από τα οποία τα 10.000 από αυτά ελέγχονται για την γαλακτοπαραγωγή τους, από το Σταθμό Γεωργικής Έρευνας Ρόδου. Η γαλακτοπαραγωγή του κυμαίνεται από 120- 150 λίτρα γάλακτος, ανά γαλακτική περίοδο και μερικά ζώα φθάνουν και τα 200 λίτρα. Η πολυδυμία είναι 110-120%.

Εκτρέφεται κυρίως στα νησιά: **Λέσβος και Λήμνος** ως κοπαδιάρικο, αλλά και σε οικόσιτη ή ημιοικόσιτη μορφή και **εισήχθη και στις περιοχές: Θράκης, Μακεδονίας και Θεσσαλίας (Ελασσόνα κυρίως)**. Παρουσιάζει μεγάλη ανθεκτικότητα, σε σύγκριση με την φυλή Χίου και χαρακτηρίζεται από την παραγωγή υπερπαχέων σφαγίων.

8^η) Φυλή Προβάτου Κύμης (Ευβοίας)

Το πρόβατο της Κύμης, εκτρέφεται ως οικόσιτο ή ημιοικόσιτο, στην περιοχή της Κύμης της νήσου Ευβοίας και στα νησιά των Σποράδων Μαγνησίας. Μοιάζει με το πρόβατο της Γλώσσης Σκοπέλου, από το οποίο πιθανότατα κατάγεται. Ανήκει στην κατηγορία των ομοιομάλλων προβάτων, παρουσιάζει καλή γαλακτοπαραγωγή με μέσο όρο 120-140 λίτρα γάλακτος; και κάποια άτομα φθάνουν και 180 λίτρα γάλακτος /γαλακτική περίοδο. Αριθμεί 10.000 άτομα καθαρά και διασταυρωμένα, με δείκτη πολυδυμίας 1,7-1,8.

7.2. ΞΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ

ΦΥΛΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Για την γενετική βελτίωση του εγχώριου πρόβειου πληθυσμού , που εκπρόντησαν οι υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, έγιναν και εισαγωγές γεννητόρων ξένων φυλών. Τα ζώα αυτά διατέθηκαν κυρίως σε Κρατικά Ιδρύματα, από τα οποία οι εκτροφείς, είχαν την δυνατότητα να προμηθευτούν , καθαρόαιμους ή μιγάδες με εγχώριες φυλές. Σπέρμα γεννητόρων ξένων φυλών, χρησιμοποιήθηκε και από συνεργεία τεχνητής σπερματέγχυσης. Πολλές εισαγωγές καθαρόαιμων γεννητόρων έγιναν και από ιδιώτες.

Από τις φυλές προβάτων που έχουν εισαχθεί στην χώρα μας, οι σημαντικότερες φυλές γαλακτοπαραγωγής είναι οι εξής:

7.2.1 ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1^η) Φυλή Σαρδηνίας Ιταλίας

Η φυλή αυτή, κατάγεται από το νησί της Σαρδηνίας και είναι η πολυπληθέστερη φυλή προβάτων στην Ιταλία, όπου εκτρέφονται 3.000.000 πρόβατα της φυλής αυτής και καλύπτει το 40% του συνολικού πρόβειου πληθυσμού της Ιταλίας. Μετά το 1960, διαδόθηκε σε πολλές χώρες της Μεσογείου και χρησιμοποιήθηκε, ως βελτιωτής της γαλακτοπαραγωγικής ικανότητας. Στην Ελλάδα εισήχθη στις αρχές της δεκαετίας του 1950, στα πλαίσια των πολεμικών επανορθώσεων και μελετήθηκε στον Σταθμό της Γεωργικής Έρευνας Ιωαννίνων.

Εκτρέφεται σε ποιμνία, μέσου μεγέθους των 150-250 ατόμων, ή και μεγαλύτερα σε μόνιμο ή μετακινούμενο σύστημα εκτροφής. Το πρόβατο της φυλής Σαρδηνίας είναι μέσου μεγέθους , η γαλακτοπαραγωγή κυμαίνεται από 150 έως 230 λίτρα γάλακτος ανά γαλακτική περίοδο, με συντελεστή πολυδυμίας από 1,1-1,5. Χαρακτηρίζεται από την μεγάλη ευκολία στην άμελξη και την καλή προσαρμογή στις αμελκτικές μηχανές, ιδιότητα αυτή είναι ένα πλεονέκτημα , συμβάλλοντας στην βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον κλάδο της προβατοτροφίας. **Το πρόβατο της Σαρδηνίας χαρακτηρίζεται από την αντοχή στις δυσμενείς συνθήκες και ιδιαίτερα η γαλακτοπαραγωγή του δεν επηρεάζεται από τις υψηλές θερμοκρασίες τους καλοκαιρινούς μήνες.**

2^η) Φυλή Φριςλανδίας (Γερμανίας)

Κοιτίδα της φυλής αυτής είναι, η Ανατολική Φριςλανδία, δηλαδή οι Γερμανικές παράλιες περιοχές της βόρειας Θάλασσας. Η φυλή Φριςλανδίας, είναι η τελευταία από τις μεγαλόσωμες γαλακτοπαραγωγικές φυλές προβάτων, που εκτρέφονται στα βορειοδυτικά παράλια της Ευρώπης. Από το 1924 υπάρχει γενεαλογικό βιβλίο της φυλής, καθώς και η πρώτη Ένωση προβατοτρόφων

Φρισλανδίας. Λόγω της υψηλής παραγωγικής ικανότητας του, το πρόβατο Φρισλανδίας, διαδόθηκε σύντομα σε πολλές χώρες της κεντρικής Ευρώπης. Μετά τον Β΄ παγκόσμιο Πόλεμο, έγιναν προσπάθειες εγκλιματισμού του στις Μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες και στο Ισραήλ. Στην Ελλάδα γεννήτορες της φυλής αυτής εισάγονταν συνεχώς από το 1955 έως σήμερα.

Οι προβατίνες Φρισλανδίας, παρουσιάζουν την υψηλότερη γαλακτοπαραγωγή, σε σύγκριση με οποιασδήποτε προβατίνες άλλης φυλής. Τα εγγεγραμμένα στα γενεαλογικά βιβλία της Γερμανίας ζώα, αποδίδουν 660 λίτρα γάλακτος/ανά αλμεική περίοδο. Αναφέρονται και ατομικές περιπτώσεις όπου η γαλακτοπαραγωγή ξεπέρασε τα 1.000 λίτρα. Το παραγόμενο γάλα είναι χαμηλής λιποπεριεκτικότητας (6,12-6,40%), καθώς και περιεκτικότητα πρωτεΐνης 4,6%, η δε πολυδυμία είναι υψηλή 2. Η εισαγωγή στην χώρα μας των προβάτων φυλής Φρισλανδίας, δεν εγκλιματίστηκε και δεν έδωσε τα αναμενόμενα αποτελέσματα διότι, είναι ευαίσθητα στις υψηλές θερμοκρασίες και στο ξηρό κλίμα και **προσβάλλονται εύκολα από:**

- Πνευμονίες
- Πυροπλάσμοι &
- Παρασιτικά νοσήματα με μεγάλες απώλειες.

Τα προϊόντα διασταύρωσης των προβάτων φυλής Φρισλανδίας, με ντόπιες φυλές, (F1γενεά), παρουσιάζουν μεγαλύτερη αντοχή από τα καθαρόαιμα, ενώ παράλληλα έχουν υψηλότερες αποδόσεις σε γάλα και πολυδυμία σε σύγκριση με τις ντόπιες.

3^η) Φυλή Λακών Γαλλίας

Η φυλή Λακών (Lacaune), είναι η κύρια γαλακτοπαραγωγός φυλή προβάτων της Γαλλίας. Είναι αναγνωρισμένη από το 19^ο αιώνα και είναι η πρώτη φυλή προβάτων στον κόσμο, στην οποία εφαρμόστηκε επιλογή με βάση τον έλεγχο της γαλακτοπαραγωγής, καθώς και το άρμεγμα με μηχανή, επειδή από το γάλα των προβατινών Λακών, παρασκευάζεται το αυθεντικό τυρί Roquefort γνωστό από το 1294.

Είναι η πολυαρθμότερη φυλή της Γαλλίας με 1.150.000 άτομα περίπου, εκ των οποίων τα 750.000 αρμέγονται και τα υπόλοιπα είναι κρεατοπαραγωγικής κατεύθυνσης. Η μέση παραγωγή γάλακτος είναι 250- 300 λίτρα γάλακτος, με δείκτη πολυδυμίας 1,3-1,5. Έλληνες εκτροφείς προβάτων, εισάγουν μεγάλες ποσότητες προβάτων της αναφερόμενης φυλής /το έτος.

4^η) Φυλή Awassi (Αβάσσι) Ισραήλ

Είναι πρόβατο παχύουρο, των χωρών της Μέσης Ανατολής, (Συρία, Λίβανος, Ιορδανία, Ισραήλ και Ιράκ) και αποτελεί το 60% του πρόβειου πληθυσμού των χωρών αυτών. Πρόκειται για ζώο μεγαλόσωμο,

ανθεκτικό στις υψηλές θερμοκρασίες και παρουσιάζει ευπάθεια στην υγρασία και στο κρύο. Η εμπορεύσιμη γαλακτοπαραγωγή είναι χαμηλή, έως μέτρια 50-120 λίτρα γάλακτος .

Το Ισραήλ, μετά από συστηματική επιλογή και με βελτιωμένες συνθήκες εκτροφής, η γαλακτοπαραγωγή του ανέβηκε στα 300 λίτρα γάλακτος /γαλακτική περίοδο. Οι Έλληνες εκτροφείς εισάγουν πρόβατα Αβάσσι από το Ισραήλ.

5^η) Φυλή ΑΣΣΑΦ (Assaf) Ισπανίας

Το Ισπανικό πρόβατο Ασσάφ, χαρακτηρίζεται για το υψηλό του επίπεδο γαλακτοπαραγωγής, με υψηλές αποδόσεις, μεγάλη ανθεκτικότητα, ταχύτατη ανάπτυξη και υψηλή γονιμότητα.

Το **πρόβατο φυλής Assaf** παρουσιάζει πολυδυμία 1,5 και παράγει κατά μέσο όρο 500 λίτρα γάλακτος στις 210 μέρες γαλακτικής περιόδου, με 7,5% λιπαρά. **Ο μέσος όρος γαλακτοπαραγωγής, για όλες τις γαλακτικές περιόδους είναι 650 λίτρα στις 239 ημέρες ανά γαλακτική περίοδο, (530 λίτρα στην τυπική γαλακτική περίοδο των 210 ημερών).** Κατά συνέπεια οι αριθμοί αυτοί υπερβαίνουν τις παραγωγές των Λακών και Αβάσσι. Μόνο οι αποδόσεις των βελτιωμένων Αβάσσι τείνουν να πλησιάσουν αυτές των Ασσάφ.

7.2.2. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ

ΕΡΙΟ-ΚΡΕΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1^η) Φυλή Merinos(Μερινός) Ισπανία

Κοιτίδα της φυλής Μερινός είναι η Ισπανία. Ανήκει στα μερινόμαλλα πρόβατα με κατεύθυνση κυρίως εριοπαραγωγική, αλλά και μικτή εριο--κρεοπαραγωγική. Είναι από τις πλέον διαδιδόμενες φυλές (Ευρώπη, Αμερική και Αυστραλία), με πάρα πολλές υποφυλές. Η φυλή αυτή παράγει το καλύτερο ποιοτικώς και περισσότερο μαλλί , σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη φυλή, η δε απόδοση σε μαλλί **φθάνει μέχρι 12 κιλά/προβατίνα/έτος.** Η γαλακτοπαραγωγή είναι μικρή και σπάνια αρμέγονται. Η κρεοπαραγωγική ικανότητα ποικίλη, ανάλογα με το μέγεθος. Συχνά το κρέας έχει την χαρακτηριστική οσμή οισύπης (προβατίλα), εξαιτίας της μεγάλης πυκνότητας του πόκου. Για αυτό τον λόγο πρέπει τα αρνιά πρέπει να σφάζονται σε μικρότερες ηλικίες.

Στην χώρα μας εισάχθηκε ο Ουγγρικός τύπος, σε διάφορους Κτηνοτροφικούς Σταθμούς , ενώ παράλληλα πραγματοποιήθηκαν διασταυρώσεις με εγχώριες φυλές, με σκοπό την αύξηση της ποιότητας του παραγόμενου ερίου, καθώς και της κρεοπαραγωγής .Τα αποτελέσματα δεν υπήρξαν ικανοποιητικά.

7.3. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΩΝ (ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ ΤΥΠΟΥ ΑΣΤΡΑΧΑΝ)

1^η) Φυλή Karacul (Καρακούλ) Τουρκμενιστάν

Κοιτίδα της φυλής Καρακούλ είναι, τα υψίπεδα του Τουρκμενιστάν, στα οποία εκτρέφεται κατά το εκστατικό σύστημα. Από εκεί διαδόθηκε στην Περσία, σε πολλές περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης και στην Ν. Αφρική. Εκτρέφεται κυρίως για την παραγωγή του πολύτιμου δέρματος των αμνών, από το οποίο κατασκευάζονται γουναρικά, γνωστά με το όνομα Αστραχάν και βουχάρας, χρώματος μαύρου στιλπνού κατσαρού. Για τα σκοπό αυτό τα αρνιά σφάζονται σε ηλικία 2-3 ημερών. Τα πρόβατα Καρακούλ είναι μέσου μεγέθους, δεν αρμέγονται και είναι βραδείας ανάπτυξης.

Στην Ελλάδα εισάχθηκαν το 1958 πρόβατα Καρακούλ από την Γερμανία, σύνολο 50 και δόθηκαν στο Σταθμό Γεωργικής Έρευνας Χαλκιδικής, με σκοπό την εγκατάσταση της φυλής στη Χώρα μας, για την παραγωγή γουνοδερμάτων, ύστερα από διασταύρωση της φυλής αυτής με ντόπιες φυλές μαύρου χρώματος. Η προσπάθεια αυτή δεν προσείλκυσε το ενδιαφέρον των προβατοτρόφων και εγκαταλείφθηκε.

7.4. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ (ΚΑΘΑΡΑ) ΚΡΕΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

1^η) Φυλή Berrisone du Cher (Μπερρισόν του Σέρ), Γαλλίας

Η αναφερόμενη φυλή Μπερρισόν του Σέρ, δημιουργήθηκε στη Γαλλία μετά από διασταύρωση, μικρόσωμων και χαμηλών αποδόσεων προβατινών της περιοχής Berry, με κριάρια Leicester, Merinos precoce και Ile de France. Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, έχει σταθεροποιηθεί. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εισήχθη σε πολλές χώρες όπου χρησιμοποιείται κυρίως σε διάφορα σχήματα βιομηχανικών διασταυρώσεων, με σκοπό την αύξησή της κρεοπαραγωγής.

Η φυλή Μπερρισόν του Σερ, είναι μεγαλόσωμη φυλή, με βάρος για τις προβατίνες, 70-110 κιλά και των κριών 110-130 κιλά. Η παραγωγή ερίου είναι ικανοποιητική. Τα κριάρια αποδίδουν 4-5 κιλά και 2,5-3,3 ανά προβατίνα, και κατατάσσεται στην κλάση A/AB.

Η κρεοπαραγωγική ικανότητα, είναι υψηλή και τα αρνιά 3-4 μηνών παράγουν σφάγια 17-20 κιλά άριστης ποιότητας. Οι προβατίνες δεν αρμέγονται, η παραγόμενη όμως ποσότητα γάλακτος θεωρείται επαρκής για την ανάπτυξη των αμνών. Είναι φυλή πρώιμη, με πολυδυμία 130%. Στην χώρα μας, εισήχθησαν 300 πρόβατα φυλής Μπερρισόν του Σερ στην περιοχή της Θεσσαλίας. Κάτω από ικανοποιητικές συνθήκες εκτροφής, έχει αποδειχθεί ότι η φυλή εγκλιματίζεται εύκολα και διατηρεί τις αποδόσεις της.

Η δημιουργία αρνιών μιγάδων ½ Μπερρισόν, ½ Εγχώριο, με σκοπό την παραγωγή σφαγίων του τύπου «αμνός γάλακτος», έχει ως αποτέλεσμα τη σημαντική αύξηση των εσόδων των προβατοτρόφων, τόσο

στην περίπτωση των εντατικά εκτρεφόμενων ποιμνίων, όσο και σε εκείνη των ημιεντατικά εκτρεφόμενων, που εκμεταλλεύονται το θέρος, τη βλάστηση των ορεινών βοσκοτόπων.

Μειονέκτημα της φυλής είναι, το υψηλό ποσοστό δυστοκιών, που είναι αποτέλεσμα της διάπλασης του σώματος των αρνιών (μεγάλο κεφάλι και πολύ ευρύς κορμός).

2^η) Φυλή Ile de France (Ιλ ντε Φρανς), Γαλλίας

Η φυλή, Ile de France (Ιλ ντε Φρανς), δημιουργήθηκε στην Κτηνιατρική Σχολή Alford, από τον Καθηγητή Yvart, με διασταύρωση Μερινός με κριάρια της μεγαλόσωμης Αγγλικής φυλής Leicester. Εκτρέφεται κυρίως στην βόρεια Γαλλία, υπό εντατικό σύστημα εκτροφής. Το πρόβατο Ιλ ντε Φρανς, είναι μεγαλόσωμο ζώο, (65-80 κιλά οι προβατίνες και 100-130 κιλά τα αρσενικά), με διάπλαση κλασικού κρεοπαραγωγού ζώου. Η πολυδυμία είναι υψηλή, με συντελεστή 1,3. Οι προβατίνες δεν αρμέγονται, η παραγόμενη όμως ποσότητα γάλακτος θεωρείται επαρκής για την ανάπτυξη των αμνών. Η κρεοπαραγωγική ικανότητα είναι υψηλή και τα αρνιά 3,5 μηνών παράγουν σφάγια 17-20 κιλά άριστης ποιότητας.

Η παραγωγή ερίου είναι ικανοποιητική. Τα κριάρια αποδίδουν 5-6 κιλά και 4 κιλά ανά προβατίνα, και κατατάσσεται στην κλάση A/AB.

Εισήχθη σε πολλές χώρες, όπου χρησιμοποιείται κυρίως σε διάφορα σχήματα βιομηχανικών διασταυρώσεων, με σκοπό την αύξησή της κρεοπαραγωγής, για παραγωγή αρνιών για σφαγή.

Μικρός αριθμός προβάτων της φυλής αυτής εισάχθηκε στην χώρα μας το 1968 . Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις που έγιναν στο Σταθμό Γεωργικής Έρευνας Ιωαννίνων, τα πρόβατα αυτά παρουσίασαν ικανοποιητική προσαρμοστικότητα, διατήρησαν την καλή γονιμότητα και την πρόωμη γενετήσια ωριμότητα. Κατά την χρησιμοποίηση της φυλής σε σχήματα βιομηχανικών διασταυρώσεων, οι πρώτες ενδείξεις που πάρθηκαν στους διαφόρους Σταθμούς Έρευνας και στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ήταν αρκετά ενθαρρυντικές.

3^η) Φυλή Suffolk (Σάφολκ) Αγγλίας

Η φυλή, Suffolk (Σάφολκ), δημιουργήθηκε στην Αγγλία, με διασταύρωση προβατίνων Norfolk με κριάρια της φυλής Southdown. Σταθεροποιημένη από πολλά χρόνια και έχοντας επιδείξει πολύ καλή κρεοπαραγωγική ικανότητα, ανθεκτικότητα διαδόθηκε από των Μεγάλη Βρετανία στις Η.Π.Α, που εκτρέφεται σε μεγάλη έκταση, και την τελευταία 20ετία σε Ευρωπαϊκές χώρες. Συνήθως εκτρέφεται σε ημιεντατικό σύστημα, με φυσικούς ή τεχνητούς λειμώνες.

Είναι μεγαλόσωμο ζώο, (6-80 κιλά οι προβατίνες και 100-120 κιλά τα αρσενικά), με διάπλαση κλασικού κρεοπαραγωγού ζώου. Η πολυδυμία είναι υψηλή με συντελεστή 1,70. Οι προβατίνες δεν

αρμέγονται , η παραγόμενη όμως ποσότητα γάλακτος θεωρείται επαρκής για την ανάπτυξη των αμνών. Η κρεοπαραγωγική ικανότητα είναι υψηλή και τα αρνιά 2,5 μηνών παράγουν σφάγια 17-20 κιλά αρίστης ποιότητας. Η παραγωγή ερίου είναι ικανοποιητική. Τα κριάρια αποδίδουν 4-5 κιλά και 3 κιλά ανά προβατίνα, και κατατάσσεται στην κλάση C.

Η φυλή διακρίνεται ,για την ανθεκτικότητα στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες .

Μικρός αριθμός προβάτων της φυλής αυτής, εισάχθηκε στην χώρα μας το 1970 . Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις, τα πρόβατα αυτά δεν παρουσίασαν ικανοποιητική προσαρμοστικότητα στις κλιματολογικές συνθήκες της Ελλάδας. Κατά την χρησιμοποίηση της φυλής σε σχήματα βιομηχανικών διασταυρώσεων, οι πρώτες ενδείξεις που πάρθηκαν στους διαφόρους Σταθμούς Ερευνάς, έδειξαν ότι απαιτείται μεγαλύτερη έρευνα για την αξιολόγηση της φυλής

·

8. ΑΙΓΟΤΡΟΦΙΑ, (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

Η αιγοτροφία στην Ελλάδα, αποτελεί έναν κλάδο της Ελληνικής κτηνοτροφίας, με ικανοποιητική προσαρμογή στις φυσικές συνθήκες, συμβάλλοντας κατά 14% στη διαμόρφωση της συνολικής ακαθάριστης αξίας της ζωικής παραγωγής. Τα τελευταία χρόνια ωστόσο, ο αριθμός των ζώων και η μέση παραγωγή έχουν μειωθεί. Οι ρυθμοί επιχειρηματικής εξέλιξης του κλάδου είναι μικροί, με συνέπεια τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητά του.

Ο αριθμός των αιγών ήταν υψηλός, το 1980: 4.600.000 κεφαλές, τέλος του 1990, 5.918.000 κεφαλές και το 2022, μειώθηκε κατακόρυφα στα 2.960.884 κεφαλές, παρά ταύτα, η Ελλάδα είναι πρώτη σε αριθμό αιγών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι ρυθμοί επιχειρηματικής εξέλιξης του κλάδου είναι μικροί, με συνέπεια τη μειωμένη ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητά του, όσο αφορά τις εκμεταλλεύσεις με την εγχώρια αίγα (Capra Prisca), η οποία έχει χαμηλή γαλακτοπαραγωγή.

Συμπερασματικά, τα τελευταία χρόνια, παρατηρείται μια ήπια αυξητική τάση του κλάδου, η οποία σηματοδοτεί τη στροφή σε επιχειρηματικές δομές, ωστόσο η αιγοτροφία με την ντόπια ελληνική φυλή (Capra Prisca), θεωρείται μη βιώσιμη χωρίς επιδοτήσεις.

Όσον αφορά στην αποτελεσματικότητα, η ανάλυση έδειξε ότι, θα μπορούσαν να υπάρξουν σημαντικές βελτιώσεις στον τομέα μέσω της αναδιοργάνωσης των εισροών, ενώ τέλος, οι εκμεταλλεύσεις που αποτελούνται από μεγαλύτερο αριθμό ζώων, (300 κεφαλών), αξιοποιούν αποτελεσματικότερα τα περιουσιακά τους στοιχεία, ενώ είναι βιώσιμες και αποτελεσματικές ως προς τις επενδύσεις που πραγματοποιούν. Τα σφάγια των εριφίων γάλακτος είναι μικρού βάρους και απαιτούνται 45 ημέρες από την γέννηση τους για να αποκτήσουν το βάρος σφαγίου των 10 κιλών. Τα σφάγια των εριφίων, είναι χωρίς πολύ λίπος, νόστιμα και γευστικά, διότι οι αιγές βόσκουν καθημερινά στους βοσκοτόπους

με την πλούσια χλωρίδα , και για αυτούς τους λόγους υπάρχει μεγάλη ζήτηση και γίνονται εξαγωγές στις χώρες: Ιταλία, Ισπανία και Κύπρο από την Θεσσαλία.

Τα τελευταία χρόνια ,οι έρευνες στο κατσικίσιο γάλα απέδειξαν ότι, μπορεί να αντικατασταθεί το γάλα αγελάδας με το κατσικίσιο, ως υποκατάστατο του αγελαδινού στη διατροφή των μικρών παιδιών. Αυτό απετέλεσε και έναν από τους λόγους να τύχει ιδιαίτερης προσοχής από τους ερευνητές. Πρόσφατα στην Παιδιατρική κλινική , έχουν πραγματοποιηθεί σειρά από έρευνες, με στόχο τη μελέτη της θρεπτικής αξίας του κατσικίσιου γάλακτος, είτε με βάση τα κύρια θρεπτικά συστατικά (πρωτεΐνες, λίπος, σάκχαρα), είτε με βάση τα συστατικά ,που βρίσκονται σε μικρή αναλογία ή σε ίχνη, αλλά με σημαντική βιολογική δράση.

Τα τελευταία χρόνια, έχουν σχεδιαστεί φόρμουλες από κατσικίσιο γάλα, που έχουν λάβει έγκριση από Διεθνείς Οργανισμούς Ασφάλειας Τροφίμων, όπως επίσης εμπλουτισμένα κατσικίσια γάλατα για τα παιδιά.

Μελέτες σε πειραματόζωα έδειξαν ότι, η έκθεση σε χαμηλότερα επίπεδα *as1- καζεΐνης στο κατσικίσιο γάλα*, είχε ως αποτέλεσμα λιγότερες αλλεργικές αντιδράσεις. Παιδιά με αλλεργία στο γάλα αγελάδας, απαιτούσαν μεγαλύτερη ποσότητα κατσικίσιου γάλακτος, σε σχέση με το αγελαδινό για να ενεργοποιηθεί αλλεργική αντίδραση. **Επιπλέον η χαμηλή περιεκτικότητά του σε *as1-καζεΐνη* ευνοεί το σχηματισμό πιο μαλακού και “εύθραυστου” πηγματος κατά την πήξη του γάλακτος.** Κατά συνέπεια, αυτό το πήγμα διασπάται πιο γρήγορα από τα ένζυμα του στομάχου (πρωτεάσες), με αποτέλεσμα να είναι πιο εύπεπτο.

Οι ξεχωριστές ιδιότητες του κατσικίσιου γάλακτος, δεν οφείλονται μόνο στις πρωτεΐνες, αλλά στη δομή και στη σύσταση του λίπους του γάλακτος (προφίλ λιπαρών οξέων). Το ποσοστό των λιποσφαιρίων του λίπους του κατσικίσιου γάλακτος, με διάμετρο μικρότερη των 3μm είναι μεγαλύτερο συγκρινόμενο με το αγελαδινό γάλα. Το μικρότερο μέγεθος των λιποσφαιρίων καθώς και η έλλειψη αγλουτινίνης από τη μεμβράνη τους, στερεί στο γάλα την ικανότητα φυσικής αποκορύφωσης (συγκέντρωση λίπους στην επιφάνειά του), με αποτέλεσμα να είναι «**φυσικά**» **ομογενοποιημένο.** Η μεγάλη σχέση επιφάνειας/όγκου λιποσφαιρίων και η ομοιόμορφη κατανομή τους, έχουν αποτέλεσμα τη ταχύτερη και αποτελεσματικότερη δράση των λιπολυτικών ενζύμων και έτσι το κατσικίσιο γάλα είναι πιο εύπεπτο. Στο μικρό μέγεθος των λιποσφαιρίων, καθώς και στην έλλειψη καροτενίων, οφείλεται και το λευκό χρώμα του.

Η συγκέντρωση των αλάτων ασβεστίου (Ca), φωσφόρου (P), μαγνησίου (Mg) και χλωρίου (Cl), είναι μεγαλύτερη στο κατσικίσιο γάλα, σε σχέση με το αγελαδινό και το μητρικό. Επίσης αποτελεί μια καλή πηγή καλίου, ένα βασικό μεταλλικό στοιχείο για τη διατήρηση της φυσιολογικής αρτηριακής πίεσης και της καλής καρδιακής λειτουργίας.

Όσο αφορά τα υπόλοιπα ιχνοστοιχεία, περιέχει μεγαλύτερες συγκεντρώσεις σε **βιταμίνη Α, θειαμίνη, ριβοφλαβίνη, νιασίνη και παντοθενικό οξύ, και μικρότερες σε φολικό οξύ**, συγκρινόμενο με το αγελαδινό.

Το κατσικίσιο τυρί, είναι μια **καλή πηγή σεληνίου**, ενός από τα βασικότερα ιχνοστοιχεία με ισχυρή **αντιοξειδωτική δράση**. Το σελήνιο βοηθά το σώμα σας να μειώσει τις βλάβες που προκαλεί στο DNA μας το οξειδωτικό στρες, μειώνοντας έτσι τον κίνδυνο εμφάνισης παθήσεων, όπως οι καρδιαγγειακές παθήσεις, οι νόσοι του θυρεοειδούς και κάποιες μορφές καρκίνου.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Το κατσικίσιο γάλα, έχει πολλές ιδιαιτερότητες που το καθιστούν ξεχωριστό. Το προφίλ των πρωτεϊνών, των λιπιδίων και των σακχάρων, το κάνουν πιο εύπεπτο και του προσδίδουν ευεργετικές ιδιότητες στον μεταβολισμό. **Απαιτείται ο εμπλουτισμός του με φολικό οξύ για να καταναλώνεται από τα παιδιά.**

Το Κατσικίσιο γάλα, θεωρείται περισσότερο εύπεπτο, από ότι το αγελαδινό, για αυτό και προτιμάται από άτομα με δυσανεξία στη λακτόζη. Περιέχει 10% περίπου περισσότερο ασβέστιο από ότι το αγελαδινό, περισσότερη βιταμίνη Α, Β1, ενώ τα μακροθρεπτικά συστατικά του είναι σχεδόν ίδια. **Έχει βρεθεί πως προστατεύει τον ανθρώπινο οργανισμό από την αθηροσκλήρωση.**

Οι αναφερόμενες ευεργετικές ιδιότητες του Κατσικίσιου γάλακτος τα τελευταία χρόνια, οδήγησαν στην εμφιάλωση και χρησιμοποιείται ευρέως στην κατανάλωση, με μεγάλο ενδιαφέρον στην χρήση του στα μικρά παιδιά με δυσανεξία στην λακτόζη. **Στην Ελλάδα (Λάρισα), υπάρχει εμφιαλωμένο γάλα κατσικίσιο εμπλουτισμένο, για μικρά παιδιά στα σούπερ Μάρκετ, από ελληνική βιομηχανία γάλακτος με μεγάλη ζήτηση.**

8.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΑΙΓΩΝ

α) Εγχώρια Ελληνική Φυλή (Capra Prisca

Οι αίγες της εγχώριας Ελληνικής φυλής, (Capra Prisca), είναι ζώα ανθεκτικά, μικρού μέχρι μέσου μεγέθους, (Ζ.Β θηλυκών 30-50 κιλά, αρσενικών 40-65 κιλά) και χαρακτηρίζονται από μεγάλη ποικιλία χρωματισμών. Το τρίχωμα τους, με λίγες εξαιρέσεις, είναι μακρύ και τραχύ και η μέση παραγωγή τους κυμαίνεται 400-600 γρ./ζώο. Υπάρχουν κέρατα και στα δύο φύλα.

Η μέση εμπορεύσιμη γαλακτοπαραγωγή τους, κυμαίνεται σε 50-100 κιλά περίπου το χρόνο για τις ορεινές περιοχές και για τις ημιορεινές και πεδινές περιοχές είναι πιο υψηλή και φτάνει τα 120-150 κιλά. Η πολυδυμία τους, είναι γενικά μικρή και κατά μέσον όρο εκτιμάται γύρω στα 0,8-1,0%. Οι ντόπιες αίγες στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές, εκτρέφονται σε μεγάλα ποίμνια, μόνιμα ή μετακινούμενα. Η διατροφή τους βασίζεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό ή εξ' ολοκλήρου ανάλογα

με τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής, στη φυσική βλάστηση. Όταν χορηγούνται συμπληρωματικά έτοιμες ζωοτροφές, αυτό γίνεται κατά την χειμερινή περίοδο που η βλάστηση είναι φτωχή, ενώ οι θρεπτικές ανάγκες των ζώων είναι αυξημένες, αφού συνήθως οι τοκετοί πραγματοποιούνται την χειμερινή περίοδο. Αντίθετα στις πεδινές και παραθαλάσσιες περιοχές, όπου διατηρούνται βελτιωμένες κατσίκες, συνήθως προϊόντα διασταυρώσεων ντόπιων με φυλές υψηλής γαλακτοπαραγωγής του εξωτερικού), αυτές εκτρέφονται σε μικρά ποίμνια ως οικόσιτες ή ημιοικόσιτες. Τελευταία με τέτοιες κατσίκες έχουν δημιουργηθεί μεγάλες μονάδες, στις οποίες εφαρμόζεται συστηματικός σταβλισμός και διατροφή, ενώ στις περισσότερες από αυτές εφαρμόζεται μηχανική άμελξη. Η Εγχώρια Ελληνική Φυλή (Capra Prisca), καλύπτει το 78% του αίγειου πληθυσμού της χώρας σήμερα, (των 2.960.884 κεφαλών). **Η χημική σύσταση του γάλακτος είναι πολύ καλή με μέση περιεκτικότητα σε λίπος, πρωτεΐνες και λακτόζη της τάξεως του 5,6%, 3,7% και 4,7% αντίστοιχα.**

β) Εγχώρια Ελληνική Φυλή Σκοπέλου

Οι έντονοι χρωματισμοί που έχουν, ερυθροφαιά, μαυροφαιά, με κηλίδες ή όχι και το λείο τρίχωμα τους, δίνουν στο σύνολο του κοπαδιού μια θαυμάσια εμφάνιση. Εκτρέφονται στις Βόρειες Σποράδες, αλλά και σε χωριά του Πηλίου και ο πληθυσμός τους υπολογίζεται σε 8.000 κατσίκες περίπου. Συνήθως εκτρέφονται σε μικρά ποίμνια των 50 ατόμων, αλλά και των 300 κεφαλών και βόσκουν ελεύθερα σε θαμνώδεις εκτάσεις χωρίς να τους χορηγείται, τις περισσότερες φορές συμπληρωματική τροφή. Εδώ και 20 χρόνια εφαρμόζεται συστηματικά πρόγραμμα γενετικής βελτίωσης του πληθυσμού της, από την Διεύθυνση Γεωργίας του Ν. Μαγνησίας, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Γενετικής Βελτίωσης Ζώων του Υπουργείου Γεωργίας και το Κέντρο Γενετικής Βελτίωσης Ζώων Καρδίτσας.

Υπάρχουν βάσιμες ελπίδες ότι, μπορούν τα ζώα αυτά, ως οικόσιτα, να αντικαταστήσουν τη φυλή Saanen, (που δίνει γάλα φτωχό σε θρεπτικά συστατικά και είναι ευαίσθητη στις ελληνικές συνθήκες του περιβάλλοντος) και να αναβαθμίσουν γενετικά πολλά ποίμνια ημιορεινών περιοχών της χώρας μας και ιδιαίτερα νησιωτικών, τα οποία σήμερα έχουν χαμηλές αποδόσεις.

Η αίγα της Φυλής Σκοπέλου, η οποία όμως σε σύγκριση με τον υπόλοιπο ντόπιο πληθυσμό αιγών, (**Εγχώρια Ελληνική Φυλή Capra Prisca**), παρουσιάζει μεγαλύτερες αποδόσεις. Η μέση ετήσια γαλακτοπαραγωγή της αίγας **Σκοπέλου** εκτιμάται σε 300 κιλά γάλα, ενώ υπάρχουν άτομα τα οποία παράγουν περισσότερο από 600 κιλά. Η ποιότητα του γάλακτος παρά τις μεγάλες αποδόσεις θεωρείται ιδιαίτερα υψηλή, η χημική σύσταση είναι πολύ καλή, με μέση περιεκτικότητα σε λίπος, πρωτεΐνες και λακτόζη της τάξεως του 5,6%, 4,5% και 4,0% αντίστοιχα, όταν μάλιστα συγκριθεί με το γάλα βελτιωμένων φυλών εξωτερικού. Ο δείκτης πολυδυσμίας της φυλής εκτιμάται στο 1,4-1,5

περίπου, ενώ η ποιότητα του κρέατος των εριφίων θεωρείται ιδιαίτερα υψηλή. Η αίγα της φυλής **Σκοπέλου** είναι επίσης ζώα μικρόσωμα, λιτοδίαιτα.

8.2. ΞΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΑΙΓΩΝ

ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

α) Φυλή Saanen (Ζάανεν) Ελβετία

Η αίγα **Saanen (Ζάανεν)**, κατάγεται από την ομώνυμη περιοχή της Ελβετίας, από όπου διαδόθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο. Είναι ζώο **μεγαλόσωμο**, (Ζ.Β αιγών 60-70 κιλά), με **τελείως λευκό χρωματισμό**, κοντό τρίχωμα, με σωματική διάπλαση τυπικά γαλακτοπαραγωγική και θαυμάσια ανεπτυγμένο μαστό. Και τα δύο φύλα φέρουν γένη. Είναι η πιο **γαλακτοπαραγωγική φυλή** του κόσμου και η απόδοση της ξεπερνά συχνά τα 1.000 κιλά το χρόνο, ενώ υπάρχουν άτομα που έχουν ξεπεράσει τα 2.000 κιλά. Η γονιμότητα και η πολυδυμία, είναι υψηλή, (μέση πολυδυμία 200%, κατά κανόνα **γεννούν δίδυμα** και τετράδυμα.

Στη χώρα μας, στα πρώτα χρόνια της εισαγωγής της (1950), αντιμετώπισε κάποια προβλήματα προσαρμογής, τα οποία όμως γενικά ήταν λίγα και προέρχονταν κυρίως από τις κακές συνθήκες διατροφής, ενώ έχει υψηλές θρεπτικές ανάγκες ως μεγαλόσωμο ζώο, γι' αυτό και η γαλακτοπαραγωγή της ήταν σχετικά χαμηλή. **Σήμερα όμως, η γαλακτοπαραγωγή της και στις Ελληνικές εκτροφές είναι ικανοποιητική (500-700 κιλά/έτος).** Η λιποπεριεκτικότητα του παραγόμενου γάλακτος παρουσιάζει σημαντική διακύμανση αλλά είναι χαμηλή, γύρω στο **3,2-3,6%**. Η μέση πρωτεϊνοπεριεκτικότητα ανέρχεται σε ποσοστό 2,9%. Χρησιμοποιήθηκε, σε μεγάλη κλίμακα σε **διασταυρώσεις** με τις ντόπιες φυλές και έδωσε άριστα αποτελέσματα. Πάντως για να αποδώσει ικανοποιητικά, πρέπει οι **συνθήκες εκτροφής να είναι ευνοϊκές** και κυρίως να εξασφαλίζουν **άφθονη και πλούσια ζωοτροφή**, γι' αυτό και εκτρέφεται κατά βάση ως οικόσιτη ή ημιοικόσιτη. Στην Ελλάδα ο αριθμός των αιγών Ζάανεν καλύπτει το 7,5 % του συνολικού αίγειου πληθυσμού της χώρας.

β) Φυλή Alpine (Αλπίν) Γαλλία

Η αίγα **Alpine**, είναι μια Γαλλική φυλή, που εκτρέφεται κυρίως στις κεντροδυτικές περιοχές της χώρας. Είναι ζώο μεγαλόσωμο (Ζ.Β αιγών 60-70 κιλά τα θηλυκά και των τράγων 70-80 κιλά), **ανθεκτικό** με καστανό χρωματισμό. Η γαλακτοπαραγωγή της κατσίκας Αλπίν, είναι πολύ υψηλή (500 κιλά το χρόνο) καθώς και η πολυδυμία της 170-200%. **Προσαρμόζεται εύκολα, τόσο σε συνθήκες εντατικής όσο και εκτατικής εκτροφής. Έχουν δημιουργηθεί αρκετές εκμεταλλεύσεις με καθαρόαιμα ζώα στην Ελλάδα.**

γ) Φυλή Δαμασκού (Damascus) Συρία & Λίβανος

Κατάγεται από την Συρία και το Λίβανο και στην χώρα μας εισήχθη μέσω Κύπρου. Το χρώμα είναι ερυθρόφαιο, η πολυδυμία φθάνει στο 180% και η **γαλακτοπαραγωγή της κυμαίνεται 400-500 λίτρα γάλακτος**. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα αποτελούν τα πολύ μεγάλα και κρεμασμένα αυτιά. Η αίγα της Δαμασκού, χαρακτηρίζεται, για την μεγάλη ικανότητα προσαρμογής της στις εδαφοκλιματικές συνθήκες Μεσογείου, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον για την χώρα μας.

Η φυλή Δαμασκού χρησιμοποιήθηκε στις **περιοχές: Σέρρες, Δράμα –Καβάλα**, αλλά και σε άλλες περιοχές, σε διασταυρώσεις με ντόπιους πληθυσμούς και οι αποδόσεις των προϊόντων διασταύρωσης όσον αφορά τη Γαλακτοπαραγωγή, και την πολυδυμία ήταν πολύ ικανοποιητικές. **Αυτό σημαίνει ότι, η φυλή της Δαμασκού μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην βελτίωση και στην αναβάθμιση του ντόπιου πληθυσμού γενικότερα.**

δ) Φυλή Μούρθια (Murciano – Granadina), είναι μια αυτόχθονη Ισπανική φυλή

Η αίγα φυλής Μούρθια (Murciano – Granadina), είναι μια αυτόχθονη Ισπανική φυλή αιγών. Είναι ζώα **υψηλής γαλακτοπαραγωγής** και προσαρμόζονται εύκολα, στις ξηροθερμικές και πτωχές εδαφικές περιοχές. Οι **τράγοι της φυλής Μούρθια**, φθάνουν τα 70 κιλά, ενώ οι **κατσίκες Μούρθια** μεταξύ 50 με 55 κιλά. Κατά μέσο όρο οι κατσίκες Μούρθια γεννούν 2 κατσίκακια. Το **κυριότερο χαρακτηριστικό της φυλής αιγών Μούρθια (Murciano – Granadina)**, είναι **τα αυξημένα λιπαρά γάλακτος που παράγουν**. Η λιποπεριεκτικότητα γάλακτος των Μούρθια είναι 5.8 % και 3.8 % πρωτεΐνες. Οι αίγες της φυλής Μούρθια παράγουν **ετησίως 610 λίτρα γάλακτος**, με το 25% των αιγών να φτάνει τα 750 λίτρα γάλακτος.

ε) Φυλή Toggenbourg (Τόγγενμπουρκ) Ελβετία

Κατάγεται από την Ελβετία. Είναι πιο μικρόσωμη από την Ζάανεν και λιγότερο **παραγωγική 500-600 λίτρα γάλακτος/ γαλακτική** περίοδο και υπάρχουν άτομα που φθάνουν τα 1.000 λίτρα γάλακτος το χρόνο και με **λιποπεριεκτικότητα χαμηλή η οποία κυμαίνεται μεταξύ 2,2 – 3,4%**. Θεωρείται ζώο ανθεκτικό σε σχέση με την Ζάανεν και μπορεί να ζήσει σε δύσκολες συνθήκες εκτροφής. Ζει σήμερα στην Ευρώπη και στην Αμερική, στην Ελλάδα εισήχθη το 1960 με ελάχιστα ζώα σήμερα.

στ) Φυλή Μαλτέζικη-Μάλτα

Ονομάστηκε έτσι, γιατί μεταφέρθηκε από τη Νήσο Μάλτα το 19ο αιώνα. Κατάγεται από τη Νουβία της Αφρικής. Έχει μεγάλα αυτιά που κρέμονται και είναι μεγαλύτερη από την εγχώρια φυλή. Δεν έχει γένη και σπάνια έχει κέρατα. Γεννά 3-4 κατσίκια και έχει ημερήσια γαλακτοπαραγωγή περίπου 3 κιλά

και χρησιμοποιείται ως οικόσιτη, καθώς δεν έχει αντοχή στο βάδισμα. Συνολική παραγωγή γάλακτος τα διασταυρωμένα, φθάνουν από 200-500 λίτρα γάλατος και τα καθαρόαιμα ξεπερνούν τα 1000 λίτρα. Σήμερα τα διασταυρωμένα ζώα, προσαρμόστηκαν πλέον στις ελληνικές συνθήκες και περιλαμβάνονται στις ντόπιες φυλές.

ζ) Φυλή Αγγλο-Νούμπια

Το ιδανικό Αγγλο-Νούμπια, είναι ένα καλά ισορροπημένο ζώο. Έχει ένα ψηλό περήφανο κεφάλι ,με μακριά αιωρούμενα αυτιά και το ρινικό οστό ,έχει ένα σαφώς κυρτό σχήμα. Τα θηλυκά έχουν κοντό γυαλιστερό τρίχωμα ενώ τα αρσενικά έχουν μακρύτερο και σκληρότερο τρίχωμα από τα θηλυκά. Ένα από τα πιο ελκυστικά χαρακτηριστικά τους ,είναι η ποικιλία στο χρώμα. Όλα τα χρώματα υπάρχουν: καστανό, μαύρο, άσπρο ή μπεζ. Έχει υψηλή απόδοση σε λιπαρά που κυμαίνονται στο 4,8%, και μπορούν να αποδώσουν 4-5 κιλά την ημέρα και 1.040-1.250 κιλά σε μια γαλακτική περίοδο.

η) Φυλή Αγκύρας Τουρκία

Λέγεται και «Τιφτίκι». Το τρίχωμά της είναι άσπρο και έχει υφή από μετάξι. Χρησιμοποιείται στην υφαντουργία, ιδίως για την παραγωγή κασμιριών. Μοιάζει πολύ με το πρόβατο. Εκτρέφεται στην Τουρκία σε μεγάλο αριθμό , αλλά και στην Η.Π.Α. Είναι μικρόσωμη φυλή 25-50 κιλά, ανθεκτική στις δύσκολες καιρικές συνθήκες και λιτοδίαιτη. **Χαρακτηριστική ιδιότητα της φυλής αυτής , όπως και της φυλής Vushimir (φυλή των Ιμαλαίων), είναι το μεταξοειδές , γυαλιστερό και μακρύ τρίχωμα της (μοχαίρ) , που χρησιμοποιείται για την κατασκευή υφασμάτων και πλεκτών τύπου μοχαίρ.** Ελάχιστα ζώα θα συναντήσουμε στην Ελλάδα.

9. ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ, (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

9.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ

Η εκτροφή του χοίρου, αποτελεί από την αρχαιότητα, έναν από τους ζωτικούς τομείς της κτηνοτροφικής παραγωγής στην Ελλάδα. Όλες οι γνωστές φυλές χοίρων, εξελίχθηκαν από τον Ευρωπαϊκό και τον Ασιατικό αγριόχοιρο, οι οποίες αποτελούν υποείδη του άγριου είδους *Sus scrofa*.

Το μικρό χρονικό διάστημα μεταξύ, των γενεών και η υψηλή γονιμότητα του χοίρου, συντέλεσαν στη δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού φυλών ,εκεί όπου συνηθίζεται η κατανάλωση χοιρινού κρέατος, πλην όμως ο κύριος όγκος της παραγωγής, πραγματοποιείται σήμερα από ένα μικρό σχετικά αριθμό φυλών. **Οι φυλές αυτές, διακρίνονται για την υψηλή τους παραγωγικότητα και έχουν διαδοθεί σε όλες τις χώρες με ανεπτυγμένη ζωική παραγωγή.**

Οι κυριαρχούσες σήμερα βελτιωμένες φυλές χοίρων μπορούν, ανάλογα με το βαθμό συγγένειας μεταξύ τους, να καταταχθούν σε τρεις ομάδες:

- **α)την ομάδα των Μεγάλων Λευκών Φυλών με κύριο εκπρόσωπο την Αγγλική Large White,**
- **β)την ομάδα των Εξευγενισμένων Εγχώριων Φυλών, με κύριο εκπρόσωπο τη Δανική Landrace και**
- **γ)σε μια τρίτη ομάδα, διαφορετικού βαθμού γενετικής συγγένειας, η οποία περιλαμβάνει φυλές υψηλών αποδόσεων.**

Οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, οι οποίες επικρατούσαν στην Ελλάδα έως το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, καθώς και η απροθυμία του καταναλωτή για το χοιρινό κρέας παλαιότερα, δεν επέτρεψαν τη δημιουργία μιας εγχώριας, σταθεροποιημένης και υψηλής παραγωγικότητας φυλής χοίρων. **Η ελληνική χοιροτροφία, δυστυχώς σήμερα, στηρίζεται αποκλειστικά σε εισαγόμενα ζώα αναπαραγωγής βελτιωμένων φυλών.**

Στην Ελλάδα δεν υπήρχαν συστηματοποιημένες μορφές εκτροφής χοίρων όπως στην Αγγλία, στην Γερμανία, στη Δανία, στις ΗΠΑ κ.α. Οι εκμεταλλεύσεις είχαν αγελαία μορφή. Το σύστημα αγελαίας εκτροφής του εγχώριου χοίρου, υπήρχε σε πολλές περιοχές της Ελλάδος όπου υπήρχε διαθεσιμότητα τροφής και κατάλληλο περιβάλλον για την διαβίωση των ζώων. Οι περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται από παρουσία δασών βελανιδιάς και καστανιάς και από πλούσια θαμνώδη βλάστηση, (σκίνοι και πουρνάρια). Η μορφολογία των ημιορεινών και ορεινών περιοχών, εξασφαλίζει και τα απαραίτητα καταφύγια για την αναπαραγωγή και διαβίωση τους.

Η Ελληνική χοιροτροφία, άρχισε να αναπτύσσεται σε συστηματική μορφή προς τα τέλη της δεκαετίας του '50, με τη δημιουργία εκμεταλλεύσεων οικογενειακής μορφής, (μεγέθους 10-20 χοιρομητέρων). Η παραγωγή χοιρινού κρέατος από τις εκτροφές αυτές ήταν μικρή, αλλά αρκετή για να καλύψει τις περιορισμένες και μάλλον εποχιακές καταναλωτικές ανάγκες της ζήτησης.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, λόγω αλλαγής των καταναλωτικών συνηθειών και κυρίως, λόγω παροχής οικονομικών κινήτρων και ενισχύσεων από την Πολιτεία, άρχισε ταχεία ανάπτυξη του κλάδου, τόσο με τη δημιουργία μεγάλων επιχειρηματικών εκμεταλλεύσεων, (100-500 χοιρομητέρων), όσο και με τη δημιουργία συστηματικών οικογενειακών μονάδων (20-50 χοιρομητέρων), γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής και την κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους των καταναλωτικών αναγκών σε χοιρινό κρέας. Η αύξηση όμως αυτή του μεγέθους του εκτρεφόμενου πληθυσμού, δεν συνοδεύθηκε δυστυχώς και από παράλληλη αύξηση του παραγωγικού του επιπέδου, με αποτέλεσμα κύριο πρόβλημα της Ελληνικής χοιροτροφίας, να εξακολουθεί να παραμένει η χαμηλή της παραγωγικότητα.

Σήμερα η ελληνική χοιροτροφία ,μετά από μία περίοδο τριών δεκαετιών ανάπτυξης , αντιμετωπίζει κρίσιμες προκλήσεις, τόσο σε επίπεδο παραγωγής, όσο και σε επίπεδο διάθεσης του παραγόμενου χοίρειου κρέατος στην αγορά, εγείροντας σοβαρά ερωτηματικά για το μέλλον της και τις προοπτικές ανάπτυξής της. Πέραν της οικονομικής ύφεσης των τελευταίων τεσσάρων ετών, το υψηλό κόστος αγοράς των ζωοτροφών, σε συνδυασμό με τις χαμηλές τιμές πώλησης χοίρειου κρέατος ,(τιμή πώλησης ανά χιλιόγραμμο ζωντανού βάρους), σε επίπεδο παραγωγού, έχουν επιφέρει σημαντική μείωση στον αριθμό των εκτροφών και κατ' επέκταση στον αριθμό των γεννητόρων, (χοιρομητέρων, κάπρων). Παράλληλα, πλήθος χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, μειώνουν τη δυναμικότητά τους, για να μπορούν να είναι βιώσιμες, με άμεσο αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση της παραγωγής. Υπολογίζεται ότι η παραγωγική δυναμικότητα της ελληνικής χοιροτροφίας, αριθμεί λιγότερο από 60.000 χοιρομητέρες καλύπτοντας λιγότερο του 30% των αναγκών εγχώριας κατανάλωσης, σε χοίρειο κρέας.

Ωστόσο ,εξαιτίας της ευνοϊκής δομής του κλάδου-συστηματικής μορφής εκμεταλλεύσεις και καθετοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας-, οι δυνατότητες ανάπτυξης του, ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητά του και να γίνει ανταγωνιστικός, είναι ρεαλιστικές.

Η αύξηση της παραγωγικότητας των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, μπορεί να επιτευχθεί, είτε με την καλύτερευση του συστήματος εκτροφής των χοίρων, είτε με τη γενετική βελτίωση του εκτρεφόμενου ζωικού υλικού, είτε και με τους δύο ταυτόχρονα τρόπους.

Βασική προϋπόθεση ωστόσο, για κάθε βελτιωτική επέμβαση στην παραγωγική διαδικασία των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, είναι η γνώση του παραγωγικού τους επιπέδου και των παραγόντων που επιδρούν σε αυτό.

Αντικειμενικές πληροφορίες για το επίπεδο των αποδόσεων στα ελληνικά χοιροστάσια, όμως, δεν υπάρχουν, παρόλο που το μεγάλο μέρος των χοιροτρόφων τηρεί αξιόπιστα στοιχεία κυρίως σε ό,τι αφορά τις αναπαραγωγικές αποδόσεις των χοιρομητέρων.

Οι αναπαραγωγικές αποδόσεις των χοιρομητέρων ,είναι μια από τις σπουδαιότερες ζωοτεχνικές παραμέτρους ,που καθορίζει το οικονομικό αποτέλεσμα μιας χοιροτροφικής εκμετάλλευσης. Τα περισσότερα ποσοτικά χαρακτηριστικά των χοίρων, όπως το μέγεθος της τοκετοομάδας, ο αριθμός των γεννηθέντων ζωντανών, ο αριθμός των απογαλακτισθέντων χοιριδίων, η μέση ημερήσια αύξηση και το βάρος του σφαγίου είναι οικονομικά πολύ σημαντικά.

Τα γενετικά χαρακτηριστικά των γεννητόρων, που σχετίζονται με την αναπαραγωγική τους λειτουργία, έχουν μικρό συντελεστή κληρονομικότητας και επομένως οι αποδόσεις μπορούν να αυξηθούν ταχύτερα, με την βελτίωση των όρων του περιβάλλοντος στο οποίο διαβιούν, παρά με τις μεθόδους της γενετικής βελτίωσης.

Οι χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις εκτατικής μορφής, μπορούν να αποβούν βιώσιμες και κερδοφόρες και μάλιστα χωρίς να υπάρχει η ανάγκη αυξημένων κονδυλίων επένδυσης. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός όμως θα πρέπει όλοι όσοι εμπλέκονται να δραστηριοποιηθούν με συγκεκριμένες αρμοδιότητες.

Βασικό μέλημα όμως θα πρέπει να είναι η διατροφή, η γενετική βελτίωση, η υγεία – βιοασφάλεια και η ζωοτεχνική διαχείριση.

Όσο αφορά τη διατροφή, οι έρευνες πρέπει να εστιάσουν στην καλύτερη αξιοποίηση των θρεπτικών συστατικών της κάθε ζωοτροφής και στη δημιουργία σιτηρεσίων με βάση το γενετικό υλικό και τις αποδόσεις του χοίρου, διότι οι αλληλεπιδράσεις των επιμέρους θρεπτικών συστατικών των ζωοτροφών, καθορίζεται από το γονιδίωμα του χοίρου. Επίσης θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην καταλληλότητα των πρωτογενών ζωοτροφών, (πρέπει να είναι απαλλαγμένες από μυκοτοξίνες και να έχουν κατάλληλη /συγκεκριμένη υγρασία), στην έγκαιρη προμήθεια και κατάλληλη αποθήκευσή τους, καθώς επίσης και στην ποιότητα και παροχή του νερού.

Επίσης, απαιτείται η κατάρτιση εξειδικευμένου συμπληρωματικού σιτηρεσίου. Αυτό προϋποθέτει: ποιοτική και οικονομική αξιολόγηση και επιλογή ζωοτροφών, πριν από την αγορά αυτών. Διερεύνηση του βοσκότοπου ως προς τα θρεπτικά στοιχεία του και την ικανότητα βοσκοφόρτισης. Επίσης, συνιστάται η χρήση τροφών με χαμηλό κόστος και υψηλή περιεκτικότητα σε πρωτεΐνη (π.χ. τυρόγαλο από γειτονικό τυροκομείο).

Η σωστή επιλογή του γενετικού υλικού, το οποίο θα φέρει υψηλές αποδόσεις, θα μπορεί να προσαρμοστεί στις περιβαλλοντικές και μορφολογικές συνθήκες της κάθε περιοχής και θα δίνει προϊόντα υψηλής ποιότητας, με οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, που θα ικανοποιούν και τον ποιο απαιτητικό καταναλωτή. **Σχετικά με το γενετικό δυναμικό και την ποιότητα αυτού των γεννητόρων, λόγω της παντελούς έλλειψης εθνικού προγράμματος γενετικής βελτίωσης, θα πρέπει να γίνει μια προσπάθεια δημιουργίας πυρήνα εθνικής φυλής βελτιωμένου χοίρου, αλλά και διατήρησης του εγχώριου μαύρου χοίρου.**

Μπορεί, το γενετικό υλικό των Ελληνικών χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, να είναι αποτέλεσμα υβριδίων υψηλών αποδόσεων και επιθυμητών χαρακτηριστικών διαφόρων οίκων του εξωτερικού, ωστόσο δεν είναι εγκλιματισμένα στα Ελληνικά δεδομένα και δεν παράγουν γεννήτορες, αλλά μόνο χοίρους προς κατανάλωση. **Παράλληλα, προτείνεται η ίδρυση σταθμού ελέγχου κάπρων, για την ποιοτική παραγωγή σπέρματος, συμβάλλοντας έτσι στην ποιοτική αναβάθμιση του παραγόμενου προϊόντος. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα, με διπλάσιο αριθμό γεννητόρων από αυτόν της Κύπρου, δεν υφίσταται σταθμός ελέγχου κάπρων, ενώ στην Κύπρο λειτουργούν σε πλήρη ανάπτυξη δύο.**

Ένας ακόμη σημαντικός πυλώνας είναι, η υγεία και η βιοασφάλεια. Είναι απαραίτητο να υπάρχει, σε κάθε εκτροφή, πρόγραμμα εμβολιασμών των χοίρων, καθώς και ειδικό χώρο (χώρος απομόνωσης

αρρώστων, χώρος ταφής θανόντων). Επιπρόσθετα, όλα τα ζώα και ειδικότερα τα νεοεισαχθέντα, θα πρέπει να συνοδεύονται από πιστοποιητικά υγείας. **Τα οχήματα και οι επισκέπτες θα πρέπει να τηρούν συγκεκριμένο πρωτόκολλο βιοασφάλειας, ενώ η απεντόμωση και τα προγράμματα μυοκτονίας τρωκτικών και πτηνών, είναι σημαντικά για την αποφυγή εισόδου παθογόνων μικροοργανισμών στην εκτροφή.**

Ιδιαίτερα σημαντική καθίσταται η επιμόρφωση και η τεχνογνωσία, τόσο των ίδιων των παραγωγών, όσο και του προσωπικού που απασχολούν, ως προς τη ζωοτεχνική διαχείριση και την τήρηση αρχείων παραγωγής. Η ζωοτεχνική διαχείριση απαιτεί, ιδιαίτερη προσοχή στη φροντίδα, τόσο των νεογέννητων όσο και των απογαλακτιζόμενων χοιριδίων, στις σπερματοληψίες των κάπρων και στις σπερματεγχύσεις των χοιρομητέρων, **κυρίως τους καλοκαιρινούς και χειμερινούς μήνες, όπου οι θερμοκρασίες είναι ακραίες (υψηλές) και σε ορισμένες περιπτώσεις εμφανίζονται φαινόμενα «εποχικής υπογονιμότητας».** Η εποχική υπογονιμότητα, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες, σε επίπεδο εκτροφής, αντιμετωπίζεται με τη λήψη δραστικών μέτρων μόνωσης και επαρκούς αερισμού των σταβλικών εγκαταστάσεων, όπως επίσης με την αυστηρή τήρηση ωραρίου, ως προς τον προγραμματισμό του κύκλου εργασιών της αναπαραγωγικής διαχείρισης των γεννητόρων.

Ειδικότερα, η ανίχνευση οίστρου των χοιρομητέρων και οι προγραμματισμένες συζεύξεις ή τεχνητές σπερματεγχύσεις, θα πρέπει να πραγματοποιούνται στις πρώτες πρωινές ή/και απογευματινές ώρες της ημέρας, για την αποφυγή των υψηλών ατμοσφαιρικών θερμοκρασιών, ενώ πρέπει να πραγματοποιείται ενδελεχής έλεγχος ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του σπέρματος.

Επιπλέον, είναι σημαντικό για την ευζωία των γεννητόρων, ο χώρος που μεγαλώνουν να είναι άνετος και τα ζώα να ομαδοποιούνται, με βάση το σωματότυπο και το βάρος τους, ώστε να αποφεύγονται οι μεταξύ τους τραυματισμοί. Επίσης, σημαντική είναι η κατά βούληση (adlibitum), χορήγηση τροφής στις χοιρομητέρες μετά τον απογαλακτισμό, (flushing) ή κατά την περίοδο της γαλουχίας. **Επίσης, η παρουσία Γεωπόνου Ζωοτέχνη ή/και Κτηνιάτρου εκτροφής, είναι επιβεβλημένη, για την επίβλεψη της παραγωγικής διαδικασίας και την προώθηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας, διασφαλίζοντας έτσι την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας, την ανάπτυξη και την οικονομική ευρωστία αυτών των εκτροφών.**

Τέλος, προτείνεται η συστηματοποίηση της εκτροφής και η πιλοτική δημιουργία προτύπου, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία προϊόντων Π.Ο.Π. (Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης) και Π.Γ.Ε. (Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη). Οι Έλληνες χοιροτρόφοι πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι, το πλεονέκτημά τους είναι, η ποιότητα του χοιρινού κρέατος, που παράγουν και διαθέτουν στην αγορά. Και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη σύνθεση ενός σταθερού και ισορροπημένου σιτηρεσίου που θα προέρχεται από δημητριακά καλής ποιότητας. Με αυτό τον τρόπο, θα αποφευχθούν δυσμενείς κίνδυνοι στην τροφική αλυσίδα και το παραγόμενο προϊόν θα είναι

πρωτίστως υγιεινό και αντάξιο των προσδοκιών του καταναλωτικού κοινού. Θα πρέπει λοιπόν να γίνει έρευνα στις υπάρχουσες χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις ώστε, να εντοπιστούν αδυναμίες και να λυθούν προβλήματα της χρόνιας παθογένειας που επικρατεί στην Ελληνική αγορά κρέατος. **Να μελετηθούν τα πρότυπα εκτροφής, που ήδη χρησιμοποιούνται με επιτυχία στο εξωτερικό και να προσαρμοστούν στις ελληνικές συνθήκες επιχειρηματικής παραγωγής.**

Με μικρά βήματα και με σωστή στρατηγική ,που θα βασίζεται σε όσα προαναφέρθηκαν με στόχο την υψηλή παραγωγικότητα και την ασφάλεια του καταναλωτή, η ελληνική χοιροτροφία μπορεί υπό προϋποθέσεις, να αποτελέσει ένα σημαντικό κλάδο του πρωτογενούς τομέα διότι έχει προοπτική για περαιτέρω ανάπτυξη.

9.2. ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΩΝ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η συνέντευξη του Ιωάννου Μπούρα, Γεωπόνου και Πρόεδρου της Νέας Ομοσπονδίας Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδας, (με βρίσκει απόλυτα σύμφωνο), ήταν στοχευμένη και αποτυπώνει με ακρίβεια, την κρίση της Ελληνικής Χοιροτροφίας , μίλησε για τα προβλήματα και τις προτεραιότητες του κλάδου, πέραν των προβλημάτων με τις πλημμύρες σε αρκετές περιοχές της Θεσσαλίας και ανέφερε συγκεκριμένα:

«Η χοιροτροφία, αποτελεί σημαντικό κλάδο του πρωτογενούς τομέα, αλλά τα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι χοιροτρόφοι, είναι πολλά και απαιτούν άμεσες λύσεις. Οι παράνομες ελληνοποιήσεις , εισαγόμενου χοιρινού κρέατος και η αύξηση του κόστους παραγωγής –λόγω των αυξήσεων στην ενέργεια και στις τιμές ζωοτροφών, επηρεάζουν τον κλάδο, που προσπαθεί ακόμα να ανακάμψει από την περίοδο της πανδημίας».

Πώς αντιμετωπίζει η ελληνική χοιροτροφία, τις αυξήσεις στις τιμές των ζωοτροφών και της ενέργειας , ο κ. Πρόεδρος τοποθετήθηκε ως εξής:

«Τα τελευταία δύο χρόνια, διανύουμε τη χειρότερη περίοδο όλων των εποχών –όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και Πανευρωπαϊκά– στον κλάδο της χοιροτροφίας, με αποτέλεσμα πολλές από τις επιχειρήσεις να αντιμετωπίζουν σημαντικά προβλήματα επιβίωσης.

Η κατανάλωση χοιρινού κρέατος στον κλάδο της εστίασης φτάνει το 55%, και για αυτό επλήγη σημαντικά από τα μέτρα κατά της πανδημίας. Με την κρίση του κορονοϊού, μειώθηκε αισθητά η κατανάλωση χοιρινού. Σύμφωνα με μελέτες που κάναμε ως ομοσπονδία, το 55% της κατανάλωσης χοιρινού κρέατος γίνεται στην εστίαση. Όταν λοιπόν η εστίαση έπρεπε να παραμείνει κλειστή για μεγάλο χρονικό διάστημα, λόγω της πανδημίας, αυτό είχε μεγάλο αντίκτυπο στη χοιροτροφία.

Μετά τη δύσκολη περίοδο του κορονοϊού, ακολούθησε η οικονομική κρίση, που οφείλεται στις αυξήσεις του κόστους ενέργειας και πρώτων υλών. Αυτό οδήγησε σε πιέσεις των τιμών του χοιρινού προς τα κάτω. Ως συνέπεια, από το 2020 και μετά, βιώνουμε μια «καταιγίδα» στη χοιροτροφία, καθώς όλες αυτές οι αυξήσεις έχουν δημιουργήσει ένα εκρηκτικό μείγμα για εμάς. Υπάρχουν αυτή τη στιγμή επιχειρήσεις που προκειμένου να συνεχίσουν να λειτουργούν, έχουν αναγκαστεί να μειώσουν την παραγωγή τους, υπάρχουν όμως και άλλες επιχειρήσεις –όχι μόνο μικρές, αλλά και μεσαίου μεγέθους– που αναγκάστηκαν να κλείσουν.

Αυτό όμως, που δεν έχει αποτυπωθεί ακόμα στην αγορά, και το οποίο θα φανεί σύντομα, είναι η μείωση της παραγωγής στον κλάδο, η οποία ξεκίνησε πέρσι το φθινόπωρο και εντάθηκε μετά τα Χριστούγεννα. Να σημειώσω ότι ο κύκλος της παραγωγής στη χοιροτροφία είναι γύρω στους 9-10 μήνες.

Τους τελευταίους δύο μήνες, φαίνεται να υπάρχει μια ανάκαμψη, αλλά και αυτό είναι σχετικό, υπό την έννοια ότι, οι επιχειρήσεις είναι ήδη επιβαρυνμένες από τη μεγάλη διάρκεια της κρίσης. Ας μην ξεχνάμε ότι όλη αυτή τη διετία, άλλοι χοιροπαραγωγοί αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν όσα κεφάλαια τους είχαν απομείνει για να επιβιώσουν, άλλοι στηριχθήκαν σε δανεισμούς, κι άλλοι στην πίστωση της αγοράς. Ωστόσο, η κρίση δεν έχει τελειώσει ακόμα· είναι δυναμική και εξελίσσεται.

Οι επιδοτήσεις που ανακοινώθηκαν για τις ζωοτροφές και τις οποίες πληρωθήκαμε, ο Πρόεδρος τονίζει τα εξής: « Εμείς αυτό το διάστημα λάβαμε μια σημαντική ενίσχυση, που χωρίς αυτήν θα είχαμε δραματικές εξελίξεις στον κλάδο. Πρόκειται για την αποζημίωση λόγω Covid-19 , που έδωσε μια ανάσα στην ελληνική χοιροτροφία. Μετά τις επίσημες εξαγγελίες για ενισχύσεις ύψους 90 εκατ. ευρώ για αγορά ζωοτροφών, περιμένουμε να δούμε ποιο θα είναι το τελικό ποσό που θα λάβει ο κλάδος μας.

Το τεράστιο πρόβλημα του κλάδου μας είναι, οι παράνομες ελληνοποιήσεις χοιρινών. Δυστυχώς, υπάρχουν επαγγελματίες έμποροι, που εισάγουν χοιρινά κρέατα και τα πουλάνε ως ελληνικά. Αυτό είναι η μεγαλύτερη μάλιστα του κλάδου μας. Να σημειώσω βέβαια ότι, οι παράνομες ελληνοποιήσεις, δεν είναι κάτι που συναντώνται μόνο στη χοιροτροφία, αλλά και σε άλλους κλάδους.

Αυτό το διάστημα, έχει συγκροτηθεί μια επιτροπή του Υπουργείου Ανάπτυξης στην οποία συμμετέχουμε ως ομοσπονδία χοιροτρόφων και προσπαθούμε να βρούμε μια λύση.

Τα ελληνικά προϊόντα χοιροτροφίας, παράγονται με συγκεκριμένους Ευρωπαϊκούς κανόνες, και για αυτό η πάταξη των ελληνοποιήσεων και ο έλεγχος της αγοράς, θα δώσουν μεγάλη βοήθεια στον κλάδο. Σύμφωνα με έρευνες που έχουμε διεξαγάγει, ο Έλληνας καταναλωτής προτιμά το ελληνικό προϊόν, το οποίο είναι υψηλής ποιότητας.

Οι ανταγωνίστριες χώρες στην παραγωγή χοιρινού; είναι η Βόρεια Ευρώπη , η οποία είναι μεγάλη παραγωγός, με την οποία όμως έχουμε ίσους όρους και κανόνες, όσον αφορά τα στάνταρ παραγωγής, σφαγής, τεμαχισμού και διακίνησης χοιρινού κρέατος. Δεν φοβόμαστε τον

ανταγωνισμό, σε επίπεδο παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας. Το θέμα είναι ότι, υπάρχουν αθέμιτες πρακτικές με βαλκανικές χώρες.

Η Νέα Ομοσπονδία Χοιροτροφικών Συλλόγων Ελλάδας, συμμετέχει στη **διαμόρφωση του προτύπου πιστοποίησης AGRO8, με το οποίο θα τονωθεί η παραγωγή.**

Σε αυτό το σημείο αναφέρω ότι, εδώ και ένα χρόνο έχουμε προχωρήσει μαζί με το Υπουργείο στη διαμόρφωση ενός προτύπου πιστοποίησης, του AGRO8, για το οποίο περιμένουμε έγκριση από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την πιστοποίηση του ελληνικού χοιρινού. Με μία τέτοια κίνηση εκτιμούμε ότι θα τονώσουμε την παραγωγή μας, καθώς θα αποκτήσει επωνυμία το ελληνικό χοιρινό.

Παρότι ως επαγγελματίες είμαστε αποκομμένοι από πολλά προγράμματα, η χοιροτροφία έχει εκσυγχρονιστεί σε μεγάλο βαθμό, με πρωτοβουλία των ίδιων των επιχειρηματιών. Έχουμε φτάσει σε επίπεδα εκτροφών που μπορούν να συγκριθούν με αυτά που απαντώνται σε μεγάλες Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

Ελπίζουμε να μπει σύντομα και ο κλάδος μας, στο «κάδρο» των επενδυτικών προγραμμάτων, μέσα από τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ). Αυτό σημαίνει ότι, θα έχουμε πλέον πρόσβαση σε επενδυτικά προγράμματα και σε επιδοτήσεις για θέματα ευζωίας, οπότε δημιουργείται μια θετική προοπτική για τον κλάδο.

Να τονίσω ότι, στη δική μας περίπτωση υπάρχει διαφοροποίηση όσον αφορά τις «οριζόντιες επιδοτήσεις», που εφαρμόζονται στον αγροτικό κλάδο: Θα πρέπει να τηρούνται κάποιοι κανόνες ευζωίας, να γίνεται ορθή διαχείριση των αποβλήτων των χοιροτροφικών μονάδων και να υπάρχουν κάποιες περιβαλλοντικές προδιαγραφές, με σκοπό την εξέλιξη των επιχειρήσεών μας και τον εκσυγχρονισμό τους.

Να επισημάνουμε επίσης ότι, η χοιροτροφία δεν γίνεται εκτός των στάβλων, όπως συμβαίνει σε άλλα είδη. Για το λόγο αυτό η χοιροτροφία, όπως και η πτηνοτροφία, απαιτεί υψηλές επενδύσεις».

9.3. Η χοιροτροφία στην Ελλάδα

Στην χώρα μας, δεν υπάρχει «χοιροτροφική παράδοση». Κατά τους ομηρικούς χρόνους, κυριαρχούσε η αγελαία χοιροτροφία, η οποία στη συνέχεια παρουσίασε μείωση, φτάνοντας στο χαμηλότερο επίπεδό της, ποιοτικά και ποσοτικά, την περίοδο της Τουρκοκρατίας, καθώς τότε, επιτρεπόταν η εισαγωγή χοίρων μόνο, για ορισμένες ημέρες του Δεκεμβρίου και του Ιανουαρίου. Αλλά και μετά την απελευθέρωση, η χοιροτροφία δεν ακολούθησε την πρόοδο των άλλων τομέων της ζωικής παραγωγής, με αποτέλεσμα έως το 1940 να μην υπάρχει στην χώρα μας εγχώρια εθνική φυλή.

Η εκτροφή των χαμηλών αποδόσεων εγχώριων ζώων, σε αγελαία κυρίως μορφή, περιλάμβανε μόλις 465.000 χοίρους το 1937, με συμμετοχή μόνο 3,1% στην τότε εθνική ζωική παραγωγή. **Στα μέσα της**

δεκαετίας του '50, γίνεται μία προσπάθεια δημιουργίας μικρών, οικογενειακού τύπου, εκτροφών 2-3 χοιρομητέρων , με την παράλληλη εμφάνιση και μεγαλύτερων εκμεταλλεύσεων των 10-30 χοιρομητέρων. Οι συνθήκες εκτροφής των ζώων την περίοδο αυτή ήταν άθλιες, με υποτυπώδη καταλύματα για τα ζώα, τη διατροφή τους να βασίζεται στα υπολείμματα διατροφής νοσοκομείων, στρατώνων, οικοτροφείων κλπ., ενώ «βοσκοτόπους» αγελαίων εκμεταλλεύσεων συχνά αποτελούσαν οι σκουπιδότοποι των αστικών κέντρων».

Παρά την απαράδεκτη κατάσταση της χοιροτροφικής παραγωγής, αυτή σημείωσε άνοδο, σε σχέση με το παρελθόν, με αποτέλεσμα το 1965 να εκτρέφονται 650.000 χοίροι οι οποίοι αποτελούν το 4% της συνολικής ζωικής παραγωγής της εποχής, με παραγωγή 40.000 τόνων χοιρινού κρέατος.

Στο τέλος της δεκαετίας του '60, γίνεται ίσως η μεγαλύτερη και σοβαρότερη προσπάθεια για την ανάπτυξη της ελληνικής χοιροτροφίας. Με τον νόμο 1162/1968, επιχειρείται η δημιουργία νέων σύγχρονων χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, δυναμικότητας 120-500 χοιρομητέρων, με δανειοδότηση των ενδιαφερομένων. Παρόλη την σχετική αποτυχία του εγχειρήματος, ενδεχομένως λόγω της λανθασμένης επιλογής ανθρώπων, με αποτέλεσμα οι περισσότερες από τις μονάδες που δημιουργήθηκαν τότε να διαλυθούν γρήγορα, αυτές που τελικά επιβίωσαν, αποτέλεσαν τη βάση και τον πυρήνα για τη σύγχρονη ελληνική χοιροτροφία.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε., (Ευρωπαϊκής Ένωσης), για το έτος 1996 στη χώρα μας, εκτρέφονταν 917.000 χοίροι σε 51.000 χοιροτροφικές μονάδες, το 1,4% των εκμεταλλεύσεων, εξέτρεφε το 77,5% των συνολικά εκτρεφόμενων χοίρων. **Χοιροτροφικά κέντρα δημιουργήθηκαν στους νομούς: Ευβοίας, Πρέβεζας, Τρικάλων, Αιτωλοακαρνανίας και Λάρισας, όπου εκτρέφεται το 38% των χοιρομητέρων αναπαραγωγής.** Αναφορικά με το μέγεθος των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων, λόγω προβλημάτων στη διάθεση των αποβλήτων τους, στη χώρα μας έχει θεσπιστεί ανώτατο όριο μεγέθους που είναι οι 500 χοιρομητέρων.

Με βάση στοιχεία του Υπ. Γεωργίας για το έτος 1997, στη χώρα μας υπάρχουν 920 χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις, άνω των 20 χοιρομητέρων. Η κατανομή των μονάδων αυτών στο σύνολο της επικράτειας παρουσιάζει έντονη ανομοιομορφία. Έτσι στον νομό Αττικής, ενώ υπάρχει μόνο το 0,6% των χοιροστασιών, εκτρέφεται το 6,1% των χοιρομητέρων, όπως και στην Στερεά Ελλάδα που διαθέτει το 10% των εκμεταλλεύσεων και το 22% των εκτρεφόμενων χοίρων (αποτέλεσμα συγκέντρωσης μεγάλων χοιροτροφικών μονάδων). Στα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου, υπάρχουν ελάχιστες μονάδες δυναμικότητας 20 χοιρομητέρων, (σε Λέσβο, Χίο και Σάμο, δεν υπάρχει καμία μονάδα, άνω των 20 χοιρομητέρων), ενώ το 1960, 70% των εκμεταλλεύσεων στα νησιά διαθέτουν 3-5 χοιρομητέρες. Η κατανομή των χοιροτροφικών μονάδων στους δέκα πρώτους, με βάση το ζωικό κεφάλαιο, νομούς είναι:

- Τρικάλων

- Ευβοίας
- Λάρισας
- Πρέβεζας
- Θεσσαλονίκης
- Άρτας
- Αιτωλοακαρνανίας
- Σερρών
- Αττικής &
- Πιερίας

Παρόμοια είναι η εικόνα που παρουσιάζει η Ελληνική Χοιροτροφία και σε πρόσφατες αποτιμήσεις, σύμφωνα τόσο με στοιχεία του Υπουργείου Γεωργίας, όσο και των εμπλεκόμενων ιδιωτών που δραστηριοποιούνται στον κλάδο. Το έτος 1995, μελέτη της Γενικής Διεύθυνσης Ζωικής Παραγωγής (Υπουργείο Γεωργίας, Νοέμβριος 1995), έδειξε ότι, η ελληνική συστηματική χοιροτροφία αφορούσε σε 94.920 εκμεταλλεύσεις, με δυναμικότητα 142.430 Χοιρομητέρες, αριθμός μάλλον υπερβολικός για την περιγραφή του όρου συστηματική χοιροτροφία. Από αυτές μόλις οι 920 εκμεταλλεύσεις εξέτρεφαν το 88,7% των χοιρομητέρων, από τις οποίες οι 463 είχαν ιδρυθεί πριν το 1979, οι 394 τη δεκαετία του 1980 και οι 29 την περίοδο 1991-1995.

Στις μονάδες αυτές, ο εκσυγχρονισμός, τα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων και γενικά οι επενδύσεις σε τεχνολογικό εξοπλισμό ήταν στοιχεία σχεδόν ανύπαρκτα. Τα στοιχεία της απογραφής που πραγματοποιήθηκε τα έτη 1999, 2005 και 2007 (ΕΣΥΕ, 2012) δείχνουν τη διακύμανση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων από 36.521 (969.852 χοίροι) το 1999, σε 44.302 το 2005 (1.110.109 χοίροι) και 33.308 (1.111.542 χοίροι) το 2007. Οι μικρές διαφορές που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στον αριθμό των εκμεταλλεύσεων και στον αριθμό των ζώων που εκτρέφονται, υποδεικνύουν την απουσία της ανάπτυξης του κλάδου. Επίσης, η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων από τις 94.000 σε 40.000 μόλις σε λίγα χρόνια σημαίνει εγκατάλειψη της οικιακής-οικόσιτης εκτροφής. Στο επίπεδο επενδύσεων κατά την περίοδο 1996-2007, παρατηρήθηκαν τα ίδια φαινόμενα των προηγούμενων ετών. Οι μικρές προσπάθειες ανάπτυξης της συστηματικής χοιροτροφίας, αφορούσαν λίγες μόνο εκμεταλλεύσεις. **Τα γεωγραφικά διαμερίσματα, με το μεγαλύτερο πληθυσμό εκτροφόμενων χοίρων και με φθίνουσα σειρά είναι: η Θεσσαλία, η Δυτική Ελλάδα, η Ήπειρος, η Κεντρική Μακεδονία και η Στερεά Ελλάδα.**

Σύμφωνα με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στον κλάδο της χοιροτροφίας, το 2012 υπήρχαν λίγο περισσότερες από 220 εκμεταλλεύσεις που συνολικά εξέτρεφαν περίπου 70.000 χοιρομητέρες. Αυτό σημαίνει ότι πρακτικά ο συνολικός αριθμός των εκτροφόμενων

χοίρων στη χώρα μας δεν υπερβαίνει τις 800.000 χοίρους συνολικά, στις οργανωμένες εκμεταλλεύσεις με δυναμικότητα άνω των 100 χοιρομητέρες. Επιπλέον, υπολογίζεται ότι ο συνολικός αριθμός των εκτρεφόμενων χοιρομητέρων, συμπεριλαμβανομένων των εκμεταλλεύσεων μικρού μεγέθους (50-100χοιρομητέρων), δεν υπερβαίνει τις 90.000 ζώα.

Ωστόσο, τα αντίστοιχα στοιχεία από τους επίσημους φορείς αναφέρουν περίπου 110.000 χοιρομητέρες. Ο μεγαλύτερος αριθμός χοίρων εκτρέφεται στην Αιτωλοακαρνανία, την Πρέβεζα και τη Λάρισα.

9.4. Κατασκευές σταβλικών εγκαταστάσεων στην χοιροτροφία

Η εκτροφή των χοίρων, αρχικά γινόταν οικόσιτα σε πρόχειρα καταλύματα, κοντά στις κατοικίες των ανθρώπων. Η διατροφή των οικόσιτα εκτρεφόμενων χοίρων, βασιζόταν σε δημητριακούς καρπούς, υπολείμματα από την ανθρώπινη διατροφή και υποπροϊόντα γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Συχνά και όπου υπήρχε δυνατότητα, η παραπάνω διατροφή τους συμπληρώνονταν και με ελεύθερη βόσκηση σε παρακείμενους αγρούς και δάση.

Με την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων, την αύξηση του πληθυσμού και τις αυξημένες ανάγκες σε κρέας που προέκυψαν, η εκμετάλλευση των χοίρων άλλαξε μορφή.

Σημαντική ήταν η πρόοδος τον 18ο και 19ο αιώνα, με την βελτίωση του γενετικού υλικού, που είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση φυλών χοίρων με σταθεροποιημένα παραγωγικά και αναπαραγωγικά χαρακτηριστικά και σημαντικά υψηλότερες αποδόσεις από τον άγριο και ημιάγριο πρόγονο τους.

Την ίδια χρονική περίοδο, γίνονται οι πρώτες προσπάθειες μαζικής εκτροφής σε κλειστού τύπου σταβλικές εγκαταστάσεις, με δυνατότητα εκτροφής μεγάλου αριθμού ζώων σε περιορισμένο και ελεγχόμενο χώρο. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα, να γίνει δυνατή η εκτροφή των χοίρων ,ανεξάρτητα από τις κλιματικές και εδαφικές συνθήκες. Με αυτόν τον τρόπο, έγινε εφικτή η εκμετάλλευση εδαφών που ήταν ακατάλληλα για οποιαδήποτε καλλιέργεια.

Η εξέλιξη αυτή είχε σαν αποτέλεσμα και την αναθεώρηση των αρχών διατροφής, με στόχο την κάλυψη των αναγκών των πλέον αποδοτικών αλλά και περισσότερο απαιτητικών σε θρεπτικές ουσίες ζώων.

Η εξέλιξη των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων τα τελευταία πενήντα χρόνια, χαρακτηρίζεται από πλήρη εκσυγχρονισμό σε επίπεδο σταβλικών εγκαταστάσεων και από συνεχή προσπάθεια για τη βελτίωση του γενετικού δυναμικού και της παραγωγικότητας των Χοιρομητέρων.

Η επιλογή των χοιρομητέρων, γίνεται με στόχο την αύξηση της ανθεκτικότητας και την βελτίωση των αναπαραγωγικών χαρακτηριστικών τους. Ταυτόχρονα, η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, συντελεί στο να επιτευχθούν υψηλά επίπεδα υγείας και ευζωίας των ζώων αυτών, έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η αύξηση των αποδόσεων και η πλήρης εκδήλωση του γενετικού δυναμικού τους.

Σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια αύξησης των επιπέδων παραγωγής, παίζει και διατροφή, ενώ και η επιλογή αυστηρών προδιαγραφών των σιτηρεσιών, βρίσκεται υπό συνεχή αναθεώρηση, καθώς η βελτίωση του γενετικού δυναμικού των χοιρομητέρων, έχει σαν αποτέλεσμα την αύξηση των αναγκών τους σε συγκεκριμένες θρεπτικές ουσίες. Μέχρι τέλους του 1960, η κατανάλωση χοιρινού κρέατος ήταν εποχιακή, περιορίζοντας στους χειμερινούς μήνες.

9.5. Προοπτικές – Προβλήματα και λύσεις στην χοιροτροφία

Η ζήτηση του στο ελληνικό διαιτολόγιο, (μεταξύ των κτηνοτροφικών προϊόντων), μπορεί να είναι εξαιρετικά υψηλή, όμως δεν συμβαίνει το ίδιο με την παραγωγή του. **Ο λόγος για το ελληνικό χοίρειο κρέας, η αυτάρκεια του οποίου βαίνει μειούμενη τα τελευταία χρόνια και δεν ξεπερνά σήμερα το 30% της συνολικής εγχώριας κατανάλωσης.**

Η χοιροτροφία στην Ελλάδα θεωρείται από τους σημαντικούς κλάδους της Αγροτικής Οικονομίας, με συμμετοχή στην Ακαθάριστη Αξία Ζωικής Παραγωγής 18 % περίπου. **Ωστόσο, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις** είναι πολλά, εξαιτίας κυρίως του υψηλού κόστους παραγωγής, της έλλειψης ρευστότητας, της αδυναμίας των χοιροτροφικών εκμεταλλεύσεων να ανταπεξέλθουν στις δανειακές τους υποχρεώσεις, καθώς και των σημαντικών ελλείψεων σε θέματα ελέγχου στις εισαγωγές, (ελληνοποιήσεις).

Σε αυτό που συνηγορούν όμως όλοι είναι ότι, παρά τα προβλήματα, η χοιροτροφία μπορεί να ανθήσει ξανά εκμεταλλευόμενη τη σημαντική ζήτηση στο συγκεκριμένο είδος κρέατος, με την οργάνωση και τον εκσυγχρονισμό των χοιροτροφικών μονάδων της χώρας.

9.6. Τα συστήματα εκτροφής στη χοιροτροφία

Η εκτροφή χοίρων, δεν είναι καθόλου εύκολη υπόθεση, καθώς επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. Ο χοίρος είναι ένα μονογαστρικό, παμφάγο αγροτικό ζώο, ιδιαίτερα υψηλής γονιμότητας. Μπορεί να γεννήσει μέχρι 5 φορές μέσα σε δύο έτη, από 10-12 χοιρίδια κάθε φορά. **Οι χοίροι εκτρέφονται για την παραγωγή κρέατος και έχουν εντυπωσιακές αποδόσεις**, αν αναλογιστούμε ότι μία χοιρομήτρα 150-200kg, έχει την ικανότητα παραγωγής, μέσω των απογόνων της, 2 περίπου τόνων ζώντος βάρους ανά έτος (10 φορές το βάρος της). **Οι βελτιωμένοι χοίροι έχουν υψηλή απόδοση σε κρέας, περίπου 55-70% του σωματικού τους βάρους.**

Τέλος, η ποσότητα τροφής, που καταναλώνουν για να παραχθεί 1 kg κρέατος είναι, μεταξύ των 2,5 και 3 kg, (συντελεστής αξιοποίησης τροφής: 2,5-3,0).

Πλεονεκτήματα των εκτατικών συστημάτων, αποτελούν οι χαμηλές επενδύσεις, οι μικρές λειτουργικές δαπάνες, η παραγωγή κρέατος και προϊόντων με ιδιαίτερα οργανοληπτικά

χαρακτηριστικά, η βελτίωση του επιπέδου ευζωίας, τα ελάχιστα προβλήματα υγείας των ζώων και η μικρή περιβαλλοντική επιβάρυνση.

Η χοιροτροφία, αναπτύχθηκε σε μεγάλο βαθμό ιδιαίτερα μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η θεαματική αύξηση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα και η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, δημιούργησε υψηλές απαιτήσεις ως προς την κατανάλωση του κρέατος. Ο χοίρος, ως πολύτοκο ζώο γρήγορης ανάπτυξης και γενετήσιας πρωιμότητας, συνέβαλε σημαντικά στην κάλυψη αυτών των αναγκών. Επιπλέον, η δυνατότητα ομαδικής εκτροφής του υπό περιορισμό σε κλειστού τύπου εγκαταστάσεις, αύξησε σημαντικά τις παραγόμενες ποσότητες χοιρινού κρέατος σε συνδυασμό με το καλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα για τον χοιροτρόφο.

Ο καταναλωτής, έχει τη δυνατότητα να καταναλώνει το χοιρινό κρέας σε διάφορες μορφές, όπως μπιριζόλα, λουκάνικο, ζαμπόν, σουβλάκι, γύρο, κεμπάπ, κοντοσούβλι κλπ.

9.7. Τα συστήματα εκτροφής

Τα συστήματα εκτροφής στη χοιροτροφία, μπορούν να διαχωρισθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες: τα εντατικά και τα εκτατικά.

Στα εντατικά συστήματα, παρατηρείται εντατικοποίηση της χρήσης των παραγωγικών συντελεστών,(εδάφους, ζωικού κεφαλαίου, εργασίας κλπ), χρησιμοποιώντας υβρίδια υψηλών αποδόσεων, τα οποία και στεγάζονται σε χώρους με υψηλή πυκνότητα εκτροφής. Η προσπάθειά σε αυτά τα συστήματα , επικεντρώνεται στο να αναπτυχθεί πλήρως το παραγωγικό δυναμικό των ζώων, με την αξιοποίηση της τελευταίας τεχνολογίας και των κατάλληλων σιτηρεσίων. Στόχος είναι η παραγωγή της μέγιστης ποσότητας κρέατος στο μικρότερο δυνατό χρονικό διάστημα και με το χαμηλότερο κόστος.

Από την άλλη, στα **εκτατικά συστήματα**, τα ζώα διατηρούνται σε ομάδες εντός περιφραγμένων χώρων, όπου βόσκουν ελεύθερα και συμπληρωματικές ζωοτροφές χορηγούνται, ανάλογα με τις ανάγκες και το παραγωγικό στάδιο, στο οποίο βρίσκονται. **Πλεονεκτήματα των εκτατικών συστημάτων αποτελούν: οι χαμηλές επενδύσεις σε εγκαταστάσεις και εξοπλισμό, οι μικρές λειτουργικές δαπάνες, η παραγωγή κρέατος και προϊόντων με ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά, η βελτίωση του επιπέδου ευζωίας, τα ελάχιστα προβλήματα υγείας των ζώων και η μικρή περιβαλλοντική επιβάρυνση.**

Τα ζώα που χρησιμοποιούνται σήμερα στις χοιροτροφικές εκμεταλλεύσεις, αποτελούν προϊόντα εκτενών διασταυρώσεων (υβρίδια) και όχι απόγονους καθαρόαιμων φυλών. Μέσω της επιλογής και των διασταυρώσεων, καταβάλλεται συνεχής προσπάθεια να βελτιωθούν οι αναπαραγωγικές ιδιότητες (πολυδυμία, συχνότητα τοκετών και μητρικές ιδιότητες), η παχυντική ικανότητα, (ρυθμός ανάπτυξης

και ικανότητα εκμετάλλευσης της τροφής) και οι ιδιότητες του σφαγίου και του κρέατος, (απόδοση σε σφάγιο, χρώμα, τρυφερότητα και υφή του κρέατος).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, **ο χοίρος είναι ένα αγροτικό ζώο γρήγορης ανάπτυξης**. Η διάρκεια της κυοφορίας, δηλαδή το διάστημα από τη γονιμοποίηση του θηλυκού μέχρι την γέννηση των χοιριδίων είναι περίπου 114 ημέρες, (3 μήνες, 3 εβδομάδες και 3 ημέρες). Τα χοιρίδια παραμένουν με τη μητέρα τους για 3 έως 4 εβδομάδες. Στη συνέχεια και αφού πλέον το μεγαλύτερο μέρος των διατροφικών τους αναγκών, καλύπτεται από την κατανάλωση της στερεάς τροφής και όχι τόσο από το γάλα που θηλάζουν, απομακρύνονται από τη μητέρα τους, ή **αλλιώς «απογαλακτίζονται»**. Από εκεί και πέρα, διατρέφονται με κατάλληλα σιτηρέσια, τα οποία καλύπτουν τις απαιτήσεις τους σε ενέργεια και πρωτεΐνη, **έχοντας ως τελικό σκοπό την παραγωγή υψηλής ποιότητας κρέατος**.

Η **περίοδος της πάχυνσης διαρκεί περίπου 20 με 24 εβδομάδες**. Από την άλλη, η χοιρομητέρα μετά τον απογαλακτισμό των χοιριδίων της, επαναγονιμοποιείται συνήθως εντός μίας εβδομάδας, αφού πρώτα έχει εκδηλώσει οίστρο.

Μεγάλη ώθηση στην ανάπτυξη της χοιροτροφίας, έχει δώσει η εφαρμογή της τεχνητής σπερματέγχυσης. Πέρα από τα οικονομικά οφέλη, που συνδέονται με τη διατήρηση στην εκμετάλλευση μικρότερου αριθμού κάπρων, σε σχέση με τη φυσική οχεία, (περίπου 1 κάπρος για 100 θηλυκά σε σύγκριση με 1 για 20, αντίστοιχα), προσφέρει επίσης ταχύτερη γενετική πρόοδο, αφού δίνει τη δυνατότητα γονιμοποίησης των χοιρομητέρων με σπέρμα κάπρων με πολύ υψηλό γενετικό υλικό, ενώ περιορίζεται και η μετάδοση αναπαραγωγικώς μεταδιδόμενων νοσημάτων και μολύνσεων.

Η μείωση του αριθμού των χρησιμοποιούμενων αρσενικών, έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της σημασίας της αναπαραγωγικής τους λειτουργίας, οπότε πρέπει συνεχώς να ελέγχεται η γονιμοποιητική τους ικανότητα, μέσα από την εκτίμηση της ποιότητας του σπέρματός τους, δηλαδή μέσω της εξέτασης της πυκνότητας, κινητικότητας, μορφολογίας και του ποσοστού των ζωντανών σπερματοζωαρίων που αυτό περιέχει.

Για να επιτευχθούν υψηλές παραγωγικές αποδόσεις στη χοιροτροφική εκμετάλλευση, πρέπει να ικανοποιούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις όσον αφορά τις ανάγκες των ζώων. Έτσι, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή, ως προς τη **ρύθμιση της θερμοκρασίας σε κλειστού τύπου εκμεταλλεύσεις**, αφού αν και οι χοίροι στη νεαρή τους ηλικία έχουν υψηλές απαιτήσεις σε θερμότητα, όσο μεγαλώνουν οι υψηλές θερμοκρασίες προκαλούν μείωση της κατανάλωσης της τροφής, του ρυθμού ανάπτυξης και των αναπαραγωγικών αποδόσεων. Παράλληλα, ο **ικανοποιητικός αερισμός** της μονάδας, συμβάλλει στη ρύθμιση της θερμοκρασίας, αλλά και στην απομάκρυνση των επικίνδυνων αερίων που παράγονται σε ένα χοιροστάσιο, όπως: **η αμμωνία (NH₃), το υδρόθειο (H₂S) και το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), των οσμών και της σκόνης, που συνδέεται με ασθένειες του αναπνευστικού συστήματος, τόσο των χοίρων όσο και των εργαζομένων**. Τέλος, η ύπαρξη λείων,

μη ολισθηρών σχαρωτών δαπέδων, με ικανοποιητική αποστράγγιση, **ελαχιστοποιεί τη δυσφορία των ζώων.**

Στην εντατική εκτροφή, παρατηρείται εντατικοποίηση της χρήσης των παραγωγικών συντελεστών (εδάφους, ζωικού κεφαλαίου, εργασίας κ.λπ.), χρησιμοποιώντας υβρίδια υψηλών αποδόσεων, τα οποία στεγάζονται σε χώρους με υψηλή πυκνότητα εκτροφής.

Η **απολύμανση των χώρων** του χοιροστασίου, πριν την εγκατάσταση των ζώων και ο συνεχής καθαρισμός τους κατά τη διάρκεια της διαμονής τους σε αυτούς, **διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο υγιεινής, το οποίο αποτελεί βασικό προληπτικό μέτρο για την αποφυγή ασθενειών, την ομαλή ανάπτυξη των ζώων και την επίτευξη του καλύτερου οικονομικού αποτελέσματος.** Ιδιαίτερα, κατά τη νεαρή ηλικία, όπου τα χοιρίδια δεν έχουν αναπτύξει ακόμα ικανοποιητική ενεργητική ανοσία, η προστασία τους από εστίες υψηλού μικροβιακού φορτίου κρίνεται απαραίτητη.

9.8. Η διατροφή των χοίρων

Άλλος παράγοντας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, είναι η **διατροφή των χοίρων**, ανάλογα με το παραγωγικό τους στάδιο. **Η προσφορά ισόρροπων σιτηρεσίων, τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες των ζώων:σε ενέργεια και πρωτεΐνη, στο μικρότερο κόστος, αποτελούν προτεραιότητα για το χοιροτρόφο, αφού τα έξοδα για τη διατροφή των χοίρων φθάνουν το 55 με 70% ,των συνολικών εξόδων της εκμετάλλευσης.**

Συνήθως χρησιμοποιούνται σιτηρέσια, με βάση τους δημητριακούς καρπούς, οι οποίοι όμως έχουν υποστεί κατάλληλη επεξεργασία, ώστε να βελτιωθεί η πεπτικότητά τους. Αυτά τα σιτηρέσια είναι ελλειμματικά σε κάποια από τα απαραίτητα αμινοξέα, (θρεονίνη, ισολευκίνη, λυσίνη, μεθειονίνη + κυστίνη και τρυπτοφάνη), τα οποία ο οργανισμός του ζώου αδυνατεί να συνθέσει και η χρησιμοποίησή τους είναι αναγκαία για τη σύνθεση των πρωτεϊνών και κατ' επέκταση την παραγωγή κρέατος, οπότε η επιπλέον συμμετοχή τους σε κατάλληλες ποσότητες στο σιτηρέσιο κρίνεται αναγκαία.

Τέλος, στο σιτηρέσιο περιλαμβάνεται επίσης ένα πρόμιγμα, ή ισορροπιστής βιταμινών και ιχνοστοιχείων, ουσιών που είναι απαραίτητες για την ομαλή εξέλιξη πολλών βιολογικών διεργασιών.

Προσοχή βέβαια, πρέπει να δίνεται επίσης στο επίπεδο χορήγησής της τροφής, αφού πρέπει να αποφεύγεται τόσο η υπερβολική, όσο και η ελλιπής κατανάλωσή της. Για παράδειγμα, **δεν ενδείκνυται η κατά βούληση διατροφή των αναπαραγωγών ζώων, γιατί συνδέεται με αυξημένη εναπόθεση λίπους,** γεγονός που επηρεάζει αρνητικά τις αναπαραγωγικές αποδόσεις. Αλλά και κατά την πάχυνση των χοίρων διαφοροποιείται ο τρόπος χορήγησης της τροφής, αφού ενώ αρχικά είναι κατά βούληση, στο τελικό στάδιο μεταβάλλεται σε περιορισμένη διατροφή, (προσφορά της τροφής σε 4 γεύματα ημερησίως και σε ποσότητα ίση περίπου με το 75% της κατά βούλησης διατροφής), με σκοπό τη μείωση της περιεκτικότητας σε λίπος και τη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου σφάγιου.

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι, η εκτροφή των χοίρων δεν είναι εύκολη υπόθεση, αφού επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες. **Οι χοιροτρόφοι πρέπει συνεχώς να επιτυγχάνουν υψηλούς δείκτες παραγωγικότητας ,ώστε να εξασφαλίζουν τη βιωσιμότητα της εκμετάλλευσής τους.** Αν κρίνουμε από τις αυξημένες ανάγκες της χώρας μας σε χοιρινό κρέας, (μόλις το 30-35% καλύπτεται από την εγχώρια παραγωγή), θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης του κλάδου στη χώρα μας.

Δυστυχώς, όμως το μεγάλο κόστος αρχικής επένδυσης και η αδυναμία χρηματοδότησης, λόγω της περιόδου κρίσης που διανύουμε, σε συνδυασμό με την αδυναμία βελτίωσης των αναπαραγωγικών και παραγωγικών αποδόσεων, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθιστούν το μέλλον της χοιροτροφίας στη χώρα μας αβέβαιο.

Μολονότι είναι στις προτιμήσεις των Ελλήνων καταναλωτών, το ελληνικό χοίρειο κρέας ,είναι το πλέον ελλειμματικό κτηνοτροφικό προϊόν της χώρας μας, ενώ η κατανάλωσή του μειώθηκε κατά 10% μέσα στην κρίση.

Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, από 986 χιλιάδες κεφαλές ζώων το 1991, το **2013 οι χοίροι μειώθηκαν σε 761 χιλιάδες και το 2022 μειώθηκαν στις 741.639 «κεφαλές χοίρων».** Οι εκμεταλλεύσεις στη χώρα ήταν 18.941 (2013), με πρώτη σε ζωικό κεφάλαιο τη **Θεσσαλία (146.749), δεύτερη την Ήπειρο (132.814) και τρίτη την Κεντρική Μακεδονία (125.109).** Παγκοσμίως τα σκήπτρα παραγωγής χοίρου κρατά η Κίνα, ενώ η Ισπανία, Γερμανία, Γαλλία κρατούν το 50% της Ευρωπαϊκής παραγωγής.

Οι Ελληνοποιήσεις, το υψηλό κόστος παραγωγής, η έλλειψη ρευστότητας, η γραφειοκρατία για αδειοδοτήσεις και παρεμβάσεις στη μονάδα, η ποινικοποίηση καθυστερούμενων οφειλών, το υψηλότατο κόστος ενέργειας, η αδυναμία προώθησης προϊόντων, οι τεχνικές δυσκολίες στο θέμα της κατάταξης χοίρειου κρέατος, είναι μερικές από τις παθογένειες του κλάδου.

Μελέτη της ICAP, που παρουσιάστηκε στο πρόσφατο συνέδριο χοιροτρόφων δείχνει πως ο Έλληνας καταναλωτής καταναλώνει περίπου 27,2 κιλά χοιρινό κρέας, ενώ ο Ευρωπαίος περίπου 40-41 κιλά. Η κατανάλωση χοίρειου κρέατος ανήλθε σε 295.000 τόνους στην Ελλάδα το 2015.

9.9. Οι φυλές που εκτρέφουν οι Έλληνες χοιροτρόφοι είναι εισαγόμενες

Οι Έλληνες χοιροτρόφοι εκτρέφουν τις εξής φυλές:

1. **Landras** (αναπαραγωγική)
2. **Large white** (ανθεκτική σε ασθένειες, γρήγορη ανάπτυξη)
3. **Durok** (ανθεκτική σε ασθένειες, γρήγορη ανάπτυξη)
4. **Pietrain** (περισσότερο κρέας, χαμηλότερο λίπος)
5. **Αυτόχθονος χοίρος** (χαμηλά λιπαρά)

6. **Αγριόχοιρος** εντός αγροκτήματος

7. **Hampshire** (παραγωγικά , με απόδοση σφάγιού πολύ καλή.

Το δυνατό χαρτί του ελληνικού χοίρου, είναι η διατροφή με υψηλό ποσοστό δημητριακών καρπών, άνω του 70% και οι άριστες συνθήκες εκτροφής, που το διαφοροποιούν αισθητά σε ποιότητα και γεύση από τα ξένα, σημειώνοντας πως πρέπει να ολοκληρωθεί η διαδικασία αναγραφής της προέλευσης κρέατος στις ταμειακές μηχανές.

Διαφωνώ, με την άποψη των συντακτών του σχεδίου ανασυγκρότησης της Περιφέρειας Θεσσαλίας, όσο αφορά την Ζωική παραγωγή στο κεφάλαιο 8.3 Χοιροτροφία, σελίδα 88 αναφέρουν τα εξής: *«Νοσολογικά προβλήματα των χοιροτροφιών εκμεταλλεύσεων της Θεσσαλίας και της χώρας γενικότερα οφείλονται σε κακές συνθήκες σταλισμού και εκτροφής, στην έλλειψη εξειδικευμένων κτηνιάτρων, στην κακή χρήση φαρμάκων κ.λπ. Τα προβλήματα αυτά έχουν ως συνέπεια την χαμηλή παραγωγικότητα της χοιροτροφίας. Η γνώση των μεθόδων βιοασφάλειας, της υγιεινής των χοιροστασιών και των βοηθητικών τους χώρων από τους παραγωγούς θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών».*

Η δε απάντηση μου (ΓΟΥΛΑΣ), είναι η εξής: Από αρχάς του έτους 1990 , οι ενζωτικές πνευμονίες των χοίρων,(με θανάτους και καθυστέρηση στην ανάπτυξη), δεν παρατηρούνται σήμερα διότι , οι στάβλοι γίνονται σύγχρονοι , με ανάλογο ύψος , με εξαερισμό, κλιματισμό , αλλά και με αισθητήρες ανίχνευσης, διοξειδίου του άνθρακα, αμμωνίας και λοιπών επιβλαβών αερίων, με βιολογικούς καθαρισμούς και με υπόγεια κανάλια μεταφοράς της κοπριάς. Η δε εξέυρεση εξειδικευμένων κτηνιάτρων, στην παθολογία χοίρου και λοιπών μεταβολικών νοσημάτων , υπάρχει πληθώρα επιστημόνων με ειδικές σπουδές στο εξωτερικό και δεν υπάρχει καμία έλλειψη. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούνταν αρχές του 1970 , όπου δεν υπήρχε τεχνογνωσία για την κατασκευή των κτηρίων αλλά και διαχείριση των ασθενειών διότι τότε ξεκίνησε η ανάπτυξη της χοιροτροφίας σε οργανωμένες μεγάλες επιχειρήσεις.

10. ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ, (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

10.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ

Στην Ελλάδα εκτρέφονταν περίπου 633.656 (ΕΣΥΕ 2008) βοοειδή και παράγονταν περίπου 750.000 τόνοι αγελαδινού γάλακτος και 59.000 τόνοι βόειου - μοσχαρίσιου κρέατος. Το 2022, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, ο αριθμός των βοοειδών ανέρχονταν σε 581.598 Κεφαλές, και η γαλακτοπαραγωγή, στους 643.000 τόνους γάλακτος.

Στην Ελλάδα εκτρέφονται οι εγχώριες φυλές όπως:

- Κοινή Βραχυκερατική, Τήνου, Κατερίνης, Συκιάς , (αυτόχθονες αγελάδες), δεν αρμέγονται , είναι ελευθέρως βοσκής κρεατοπαραγωγής, χαμηλών αποδόσεων, με καθυστέρηση στην πάχυνση.
- **Γαλακτοπαραγωγικές φυλές**, (εισαγόμενες), κυρίως της φυλής Ασπρόμαυρη, (Holstein .Friesian),
- **Κρεοπαραγωγικές φυλές** , (εισαγόμενες), **κυρίως:** Λιμουζίν (Limousine), Άμπερτιν – Ανγκους (Aberdeer- Angus), Χέρφοντ (Hereford), Μπλοντ ντ' Ακιτέν ,(Blonde d.Aquitaine), Σαρολαίζ (Charolaise) και Κυανόχρωμη Βελγίου και
- **Μικτής απόδοσης**, (εισαγόμενες), Φαιά των Άλπεων και Σίμενταλ.

Οι βοοτροφικές επιχειρήσεις, με βάση την παραγωγική τους κατεύθυνση διακρίνονται σε:

- Μονάδες εκτροφής αγελάδων γαλακτοπαραγωγής
- Μονάδες εκτροφής αγελάδων κρεατοπαραγωγής
- Μονάδες πάχυνσης μοσχαριών

10.2.Η κρεατοπαραγωγός βοοτροφία

Η κρεατοπαραγωγός βοοτροφία στην Ελλάδα, χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό μονάδων, σχετικά μικρής δυναμικότητας, διεσπαρμένων σε όλη τη χώρα. Το ποσοστό συμμετοχής των συστηματικών μονάδων, στο σύνολο της παραγωγής κυμαίνεται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Οι βοοτροφικές επιχειρήσεις κρεατοπαραγωγής ,ασχολούνται συνήθως με την πάχυνση (σε μικρό βαθμό με την αναπαραγωγή) ζώων, που εισάγονται σε μικρή ηλικία και εν συνεχεία οδηγούνται για σφαγή. **Επειδή η παραγωγή μοσχαριών, δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών της χώρας, γίνονται αθρόες εισαγωγές μοσχαριών, είτε από Ευρωπαϊκές, είτε από τρίτες χώρες, οι οποίες καλύπτουν το 80% σε κρέατα βοοειδών της Ελληνικής ζήτησης.**

Ο κλάδος της κρεοπαραγωγικής βοοτροφίας, αντιμετωπίζει σοβαρή κρίση, που εκδηλώθηκε με στασιμότητα ή με συρρίκνωση της παραγωγής και με αθρόα εισαγωγή βόειου κρέατος. Η Ελλάδα υπήρξε πάντα ελλειμματική σε βόειο κρέας και εξακολουθεί να παραμένει. Η αδυναμία της εγχώριας παραγωγής, να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση, οφείλεται στις επικρατούσες δυσμενείς εδαφοκλιματικές και διαθρωτικές συνθήκες της χώρας μας, οι οποίες επιδρούν ανασταλτικά στην ταχεία ανάπτυξη του κλάδου.

Κατά τα τελευταία έτη, το ενδιαφέρον των καταναλωτών κέντρισε η έρευνα για τους κινδύνους των τροφίμων. Παρουσιάζοντας μια αυξανόμενη ανησυχία για την ακριβή προέλευση και τις μεθόδους ιχνηλασιμότητας του κρέατος. **Η εμφάνιση της ασθένειας των "τρελών αγελάδων", ήταν καθοριστική για την δημιουργία συστήματος ιχνηλασιμότητας, που θα παρακολουθεί όλη τη**

διάρκεια ζωής των ζώων. Ένα τέτοιο σύστημα αναγνωρίζει ένα ζώο, καταγράφει το ιστορικό του και εντοπίζει τη προέλευση του .

Η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια βοοειδών (ΣΕΒ), η σαλμονέλα και τα εκτρεφόμενα ζώα που τροφοδοτούνται με αντιβιοτικά και ορμόνες, αποτελούν μεγάλο κίνδυνο για τους καταναλωτές.

Οι ίδιοι συνδέουν τις γεωργικές μεθόδους και την ασφάλεια των τροφίμων και θεωρούν πως οι γεωργοί – κτηνοτρόφοι, πρέπει να μοιράζονται την ευθύνη μαζί με τους υπόλοιπους συμμετέχοντες στην αλυσίδα εφοδιασμού, για την ασφάλεια των τροφίμων. Στην παραδοσιακή κτηνοτροφία, είναι εξαιρετικά δύσκολο να βρεθεί η προέλευση του ζώου από τα ενώτια, (ετικέτα αυτιού) διότι, μπορούν εύκολα να καταστραφούν ή να καλυφθούν από ακαθαρσίες .

Η εγχώρια παραγωγή μοσχαρίσιου κρέατος, καλύπτει μειοψηφικό μερίδιο της εγχώριας κατανάλωσης. Η παραγωγή κρέατος στην Ελλάδα συγκεντρώνεται κυρίως στην Κεντρική Μακεδονία, την Ήπειρο (έχει το 45% της παραγωγής πουλερικών), την Θεσσαλία και σε μικρότερο βαθμό στην Αιτωλοακαρνανία. Ειδικότερα η εισαγωγή ζώντων ζώων, **η πάχυνση μόσχων και η σφαγή τους στην Ελλάδα, βρίσκεται κυρίως στην Ημαθία, η οποία προσφέρει το 25%-27% της εθνικής κατανάλωσης σε βόειο κρέας.** Η εγχώρια παραγωγή ,μειώθηκε δραματικά τα τελευταία χρόνια ,με συνέπεια η ελληνική αγορά να εισάγει περίπου το 80% του βόειου κρέατος που καταναλώνει, από το εξωτερικό.

10.2.1. Συμπεράσματα στην Βοοτροφία

Ένα από τα πλεονεκτήματα των κτηνοτρόφων πάχυνσης βοοειδών στην Ελλάδα, είναι το χαμηλό κόστος επένδυσης για εγκαταστάσεις, οι περισσότερες εκμεταλλεύσεις μεταβαίνουν από γενιά σε γενιά και έτσι το κεφάλαιο δημιουργίας εγκαταστάσεων, επενδύεται σε εξοπλισμό ή σε αγορά βελτιωμένων αποδόσεων ζώων. Επίσης, οι κτηνοτρόφοι δεύτερης γενιάς, εκτός των εγκαταστάσεων, έχουν ήδη εξειδικευτεί, γνωρίζοντας την εργασία από μικρή ηλικία, καθώς έχουν και την πολύτιμη άμισθη βοήθεια της οικογενείας, που συνεισφέρει στην παραγωγή. Οι επιδοτήσεις που στηρίζουν τους κτηνοτρόφους βοηθούν επίσης, στην κάλυψη των εκτάκτων απωλειών ζώων και εξόδων που προκύπτουν κατά τη διάρκεια του έτους και τους δίνει την ρευστότητα που χρειάζονται ώστε να προμηθευτούν τις κατάλληλες ζωοτροφές που απαιτούνται. Οι περισσότεροι από τους κτηνοτρόφους κρεοπαραγωγής, που διατηρούν αγελάδες αναπαραγωγής, εφαρμόζουν **την εκτατική μορφή εκμετάλλευσης** με τουλάχιστον τρίμηνη – πεντάμηνη, βόσκηση του κοπαδιού τους, στους ορεινούς βοσκοτόπους.

10.2.2. Τα προβλήματα του κλάδου της βοοτροφίας είναι:

- α)η ανεπάρκεια μόσχων εγχώριας παραγωγής,
- β)το υψηλό κόστος, των εισαγόμενων και των εγχωρίων παραγόμενων προς πάχυνση μόσχων,

- γ)οι υψηλές δαπάνες διατροφής, εξαιτίας πιθανόν της μη ορθολογικής κατάρτισης του σιτηρεσίου, της μη χρησιμοποίησης ορισμένων φθηνών ζωοτροφών και του υψηλού κόστους παραγωγής ζωοτροφών, (καλαμπόκι, μηδική),στη χώρα μας.

Αν συνεχίσει να μειώνεται ο πληθυσμός των κτηνοτρόφων κρεοπαραγωγικής κατεύθυνσης, θα υπάρξουν αλυσιδωτές επιπτώσεις και παρενέργειες σε πολλούς τομείς απασχόλησης και σε δραστηριότητες που στηρίζονται από τη βοοτροφία, όπως επίσης θα συρρικνωθούν οι πληθυσμοί της Περιφέρειας, και θα εκλείψει το παραδοσιακό αγροτικό στοιχείο της υπαίθρου.

10.2.3. Η απάντηση στο αρχικό ερώτημα αν υπάρχουν τακτικές για μια αποτελεσματικότερη και οικονομικότερη παραγωγή είναι:

- Α)Η απόκτηση επαρκούς αριθμού βελτιωμένων γενετικά αγελάδων. Οι υπάρχουσες αγελάδες δεν επαρκούν για τη γέννηση μόσχων που χρειαζόμαστε για να καλύψουμε τις ανάγκες της χώρας για βόειο κρέας.
- Β) Η απόκτηση φθηνότερων ζωοτροφών, αξιοποίηση όλων των παραπροϊόντων και υποπροϊόντων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως ζωοτροφές.
- Γ)Η ορθολογικότερη κατάρτιση του σιτηρεσίου.
- Δ)Η εκτροφή φυλών μόσχων, με μεγαλύτερη αυξητική ικανότητα.

Ανακεφαλαιώνοντας, προκύπτει ότι η τιμή του κρέατος, αλλά κυρίως η επιδότηση αποτελεί σημαντικό παράγοντα της διαμόρφωσης του εισοδήματος του κτηνοτρόφου και κατ' επέκταση της διαδοχής της εκμετάλλευσής του. Οι κτηνοτρόφοι 2ης και 3ης γενιάς, είναι αυτοί που έχουν τις υψηλότερες επιδοτήσεις σε αναλογία με τα ζώα τους.

Η μείωση του κόστους παραγωγής, κρίνεται αναγκαία για τις βοοτροφικές εκμεταλλεύσεις πάχυνσης, όπως η μείωση των τιμών των ζωοτροφών και η μείωση του κόστους εργασίας. Το κόστος κτήσης των μόσχων, είναι το ποσό που δαπανάται ώστε να φτάσει η αγελάδα στην γέννηση του μοσχαριού και μέχρι αυτό να φτάσει σε ηλικία απογαλακτισμού. Η μείωση του κόστους κτήσης, αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο της επιχείρησης. Αυτό συμβαίνει γιατί, τα έσοδα της εκμετάλλευσής εξαρτώνται κυρίως από την τιμή του κρέατος, ή την τιμή πώλησης ζώντων ζώων, την τιμή του σιτηρεσίου και την αποδοτικότητα των ζώων. **Όμως αυτοί είναι εξωτερικοί παράγοντες**, ενώ το κόστος κτήσης που ουσιαστικά αποτελεί το κόστος έναρξης για την πάχυνση, εξαρτάται από την οργάνωση της επιχείρησης και από το βαθμό που έχει καταφέρει να μειώσει το κόστος συντήρησης των αγελάδων. **Συνεπώς η διατήρηση ενός κοπαδιού κρεοπαραγωγικών αγελάδων δεν είναι βιώσιμη, αν το 85% των θρεπτικών αναγκών τους δεν καλύπτεται από την βοσκή, ή από φθηνές χονδροειδή ζωοτροφές (σανοί, ενσιρώματα, άχυρα).**

Το χαμηλό κόστος κτήσης, είναι το πλεονέκτημα των εκτατικών εκτροφών. Οι εντατικής μορφής εκμεταλλεύσεις δεν μπορούν να ανταγωνιστούν εκτροφές οι οποίες στηρίζονται στην βοσκή, διότι η βόσκηση είναι πολύ χαμηλότερου κόστους και σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι ισάξιας διατροφικής αξίας.

Η βελτίωση της παραγωγικότητας των βοσκήσιμων εκτάσεων και η ορθολογική διαχείρισή τους, είναι επιτακτική ανάγκη, ώστε να εφαρμοσθούν σωστά οι Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής για τα διαρθρωτικά προγράμματα και η πολλαπλή συμμόρφωση για τις άμεσες ενισχύσεις, στον τομέα της κτηνοτροφίας καθώς επίσης και για την ύπαρξη ικανοποιητικών βοσκήσιμων εκτάσεων που θα υποστηρίξουν την αύξηση της κτηνοτροφίας που εξαρτάται από αυτές.

Στην περίπτωση της κρεοπαραγωγικής βοοτροφίας, οι μικροί παραγωγοί, μπορούν να παραμείνουν ανταγωνιστικοί, μειώνοντας τα έξοδα της εκμετάλλευσής τους, υιοθετώντας παραδοσιακούς τρόπους εκτροφής, όπως η βόσκηση τους θερινούς μήνες, η αναπαραγωγή με ταύρο και η άμισθη οικογενειακή εργασία.

Όσον αφορά τον κλάδο της γαλακτοπαραγωγού αγελαδοτροφίας, κύριο χαρακτηριστικό του είναι, η ταχεία αύξηση του μεγέθους των μονάδων και η αντίστοιχη μείωση του αριθμού των παραγωγών. Οι Έλληνες αγελαδοτρόφοι είναι ως επί το πλείστον νέοι επιχειρηματίες, που δεν βασίζονται τη βιωσιμότητά τους στις άμεσες επιδοτήσεις της Ε.Ε, έχουν προχωρήσει σε πολύ σημαντικές επενδύσεις συγκριτικά με άλλους κλάδους της οικονομίας και έχουν στόχο τη δημιουργία κτηνοτροφικής παράδοσης για τα διάδοχα μέλη της οικογένειας.

Η σύγχρονη ελληνική επιχειρηματική γαλακτοπαραγωγός αγελαδοτροφία συγκεντρώνεται κυρίως στη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία, ενώ το υπόλοιπο των αγελαδοτροφικών μονάδων κατανέμεται στην Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και τα νησιά.

Στην Ελλάδα εκτρέφονταν περίπου 633.656 (ΕΣΥΕ 2008) βοοειδή και παράγονταν περίπου 750.000 τόνοι αγελαδινού γάλακτος και 59.000 τόνοι βόειου - μοσχαρίσιου κρέατος.

Το 2022 ο αριθμός των βοοειδών μειώθηκε στις 581.598 Κεφαλές, καθώς και η γαλακτοπαραγωγή, στους 643.000 τόνους γάλακτος.

Ο δε αριθμός των βοοειδών ,τα οποία πνίγηκαν με τις πλημμύρες του Daniel τον Σεπτέμβριο του 2023 και δηλώθηκαν στον ΕΛΓΑ , ανέρχονται σε: **7.992 κεφαλές.**

10.3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΟΣ ΑΓΕΛΑΔΟΤΡΟΦΙΑ

Η γαλακτοπαραγωγός αγελαδοτροφία, ένας από τους πιο δυναμικούς κλάδους του πρωτογενούς τομέα, με μεγάλες δυνατότητες να προσφέρει προσοδοφόρα απασχόληση σε παλιούς, αλλά και σε νέους κτηνοτρόφους και σε δορυφορικά εργαζόμενους, με παραγωγή εξαιρετικών ποιοτικών προϊόντων

προσφέροντας , πολύτιμο για τη χώρα συνάλλαγμα, απασχολεί τους παραγωγούς και τους επιστήμονες που εργάζονται σε αυτόν τον τομέα με οποιαδήποτε ιδιότητα.

Το δυσοίωνα σήμερα για την ελληνική γαλακτοπαραγωγό αγελαδοτροφία, είναι ότι εκπέμπει sos για τη συνεχιζόμενη συρρίκνωσή της, όπως τονίζεται καθημερινά από τους επιστήμονες και τους παραγωγούς, μπορεί να δώσει τη θέση του σε ένα λαμπρό αύριο και να αποτελέσει έναν από τους βασικούς αναπτυξιακούς μοχλούς της χώρας – σημαντικό παράγοντα εξόδου από την οικονομική κρίση.

Η χάραξη εθνικής στρατηγικής για την ελληνική κτηνοτροφία, με παρόντες την Πολιτεία, τους Επιστήμονες, τους παραγωγούς, τα εργοστάσια γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων και τους καταναλωτές, αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα.

Ωστόσο και παρότι, όλοι οι αναπτυξιακοί και παραγωγικοί δείκτες της ελληνικής αγελαδοτροφίας βρίσκονται στο κόκκινο, ή σε διαρκή πτώση, οι μόνοι που δείχνουν να μην ανησυχούν είναι αυτοί που μπορούν να πάρουν και τα μέτρα.

10.3.1. Μείωση αγελαδοτρόφων γαλακτοπαραγωγής και ζωικού κεφαλαίου

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, μετά από σχετική έρευνα που έκανε το 2023, αναφέρει ότι στην χώρα μας, παρατηρείται σταδιακή μείωση, τόσο στον αριθμό του ανθρώπινου κεφαλαίου, που ασχολείται με την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος, όσο και του ζωικού κεφαλαίου.

Ειδικότερα, το 2021 παρατηρείται μείωση του αριθμού παραγωγών κατά 3,6%, αλλά αύξηση της παραδοθείσας ποσότητας κατά 2,4%, ενώ το 2022 παρατηρείται μείωση του αριθμού παραγωγών κατά 5,7% και μείωση της παραδοθείσας ποσότητας κατά 3,6%. **Την τελευταία 10ετία ο αριθμός των παραγωγών αγελαδινού γάλακτος μειώθηκε κατά 1.351 παραγωγούς.**

Από την άλλη πλευρά, ο πληθυσμός των αγελάδων για την παραγωγή γάλακτος στην Ελλάδα μειώνεται την τελευταία 10ετία, και αναμεσα στο 2013 και 2022 μειώθηκε κατά 49 χιλιάδες κεφαλές. Ειδικότερα το 2022 μειώθηκε ο αριθμός των αγελάδων για παραγωγή γάλακτος κατά 10 χιλιάδες κεφάλια ή κατά 12%.

Σχετικά με την εξέλιξη των τιμών λιανικής αγελαδινού γάλακτος, (μέση σταθμισμένη τιμή προ ΦΠΑ), με βάση τα στοιχεία που προσκόμισαν τα 11 Σούπερ Μάρκετ σημειώνεται ότι, από τον Φεβρουάριο του 2022 έως το τέλος Ιανουαρίου του 2023, η μέση σταθμισμένη τιμή προ ΦΠΑ ανά λίτρο, έχει αυξηθεί από 1,04 ευρώ/λίτρο στα 1,25 ευρώ/λίτρο (αύξηση +20%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, η τιμή του αγελαδινού γάλακτος που έλαβαν οι κτηνοτρόφοι, παρουσίασε σχετική σταθερότητα τα έτη 2019 έως το 2021, ενώ σημειώθηκε αύξηση στην τιμή το 2022 σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Ειδικότερα για την Ελλάδα σημειώνεται ότι η τιμή

του αγελαδινού γάλακτος σε επίπεδο παραγωγού, αυξήθηκε από 0,39 €/kg το 2021 σε 0,53 €/kg το 2022, ή κατά 33%.

Ταυτόχρονα, διαπιστώθηκε από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat και σύμφωνα με την εξέλιξη των δεικτών κόστους ότι, μετά το 2020 η ελληνική κτηνοτροφία αντιμετωπίζει υψηλούς ρυθμούς αύξησης σε βασικές κατηγορίες κόστους, όπως:

- **Ενέργεια,**
- **Ζωοτροφές και**
- **Εργατικό Κόστος.**

Ειδικά το 2022 ο δείκτης ενέργειας στην κτηνοτροφία αυξήθηκε κατά 40%, ο δείκτης κόστους ζωοτροφών κατά 24% και ο δείκτης εργατικού κόστους κατά 17%.

Ωστόσο όπως προέκυψε από την έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού, **την μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασαν οι ζωοτροφές** (έχουν συμπεριληφθεί και τα κτηνιατρικά φάρμακα), από +6,9% το 2021 σε +19,2% το 2022.

Τέλος, σύμφωνα με στοιχεία από τη βάση δεδομένων του δικτύου γεωργικών λογιστικών δεδομένων, (**Farm Accountancy Data Network- FADN**), που παρακολουθεί το εισόδημα και τις επιχειρηματικές δραστηριότητες των αγροκτημάτων στην Ευρώπη, προκύπτει ότι, το μικτό κέρδος των αγροκτημάτων κυμαίνεται, σε χαμηλότερο επίπεδο, σε σχέση με το λειτουργικό τους κόστος, για όλα σχεδόν τα έτη εκτός από την περίοδο Β' τρίμηνο του 2022 έως και το Δ' τρίμηνο του 2022. Επίσης το πρώτο εξάμηνο του 2023 το μικτό κέρδος έχει κυμανθεί κάτω του λειτουργικού κόστους (δεν έχουν ληφθεί υπόψη οι επιδοτήσεις).

Συμπερασματικά και συγκρίνοντας το 2020 με το Α' εξάμηνο του 2023, ως προς τη διαμόρφωση της τελικής τιμής φρέσκου αγελαδινού γάλακτος, αυτό που παρατηρείται στην αλυσίδα αξίας είναι, μια σχετική μείωση του ποσοστού που αντιστοιχεί στο περιθώριο μεταποίησης, (-2%) και λιανικής (-3,7%), κατά περίπου 5,7% συνολικά και αύξηση του ποσοστού του παραγωγού κατά 5,1% και μεταφορικού κόστους, (συλλογή και διανομή) κατά 2%.

«Η αυξημένη συμμετοχή ποσοστού του παραγωγού, στην διαμόρφωση της τελικής τιμής του φρέσκου αγελαδινού γάλακτος, μεταξύ 2020 και Α' εξαμήνου 2023, εξηγείται τουλάχιστον εν μέρει από την σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής, πρωτίστως του κόστους ζωοτροφών και κτηνιατρικών φαρμάκων και δευτερευόντως από την αύξηση της ενέργειας και του εργατικού κόστους», τονίζει η Επιτροπή Ανταγωνισμού.

11. ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ, (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

11.1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ορνιθοτροφία, αποτελεί το δυναμικότερο κλάδο της ελληνικής κτηνοτροφίας, αφού η αυτάρκεια που εξασφαλίζει σε κρέας, ξεπερνάει το 77,5 %. **Η κατάσταση του κλάδου αυτού περιγράφεται ως ακολούθως:** Μέχρι το τέλος του II Παγκόσμιου πολέμου στη χώρα μας, όπως και στις περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες, δεν υπήρχε συστηματική ορνιθοτροφία αλλά μόνο χωρική. Τα κρεοπαραγωγά ορνίθια, ήταν άγνωστα και το ορνίθιο κρέας ήταν ένα «**παραπροϊόν**», που προερχόταν κυρίως από τη σφαγή των ορνίθων μετά το τέλος της ωοτοκίας τους.

Οι όρνιθες αυτές, που προέρχονταν αρχικά από τον εγχώριο πληθυσμό ορνίθων,(εγχώρια όρνιθα) και αργότερα από τις φυλές Λευκή Λεγκόρν, Κόκκινη Ροντ Άιλαντ ,κτλ., εκτρέφονταν στις αυλές των αγροτικών σπιτιών κατά τον παραδοσιακό τρόπο και η ετήσια παραγωγή τους ήταν 30-100 αυγά. Μετά το 1950, άρχισε σταδιακά η ανάπτυξη της ορνιθοτροφίας, που ουσιαστικά στη δεκαετία 1960-70, πέρασε στη συστηματική της μορφή και εμπορευματοποιήθηκε η παραγωγή της. **Η ανάπτυξή της ήταν εντυπωσιακή. Η διάρθρωσή της μεταβλήθηκε, εισήχθησαν εξειδικευμένες στην αυγοπαραγωγή και κρεοπαραγωγή φυλές ορνίθων, εφαρμόστηκε καινούργια τεχνολογία και βελτιώθηκε σημαντικά η οργάνωση της παραγωγής.**

Ειδικότερα, η συστηματική αυγοπαραγωγός ορνιθοτροφία, εμφανίσθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1950, ενώ η κρεοπαραγωγός λίγο αργότερα στις αρχές της δεκαετίας του 1960, γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, (Αθήνα, Θεσσαλονίκη), με την ίδρυση μεγάλων επιχειρηματικών μονάδων. Η ορνιθοτροφία αποτελεί σήμερα, ένα σημαντικό, δυναμικό και ανεξάρτητο από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας μας, κλάδο της κτηνοτροφίας. Έχει το συγκριτικό πλεονέκτημα, απέναντι στους άλλους κλάδους της κτηνοτροφίας, του σχετικά χαμηλού κόστους παραγωγής των προϊόντων της.

Ο κλάδος της ορνιθοτροφίας, έναντι των άλλων κλάδων της ζωικής παραγωγής, παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα και κυρίως δεν είναι οργανικά συνδεδεμένος με τη γη και τον χρόνο επιστροφής του επενδυμένου κεφαλαίου, είναι σχετικά μικρός, με αποτέλεσμα να εμφανίζει αυξημένη προσαρμοστικότητα στις μεταβολές της αγοράς.

Οι πτηνοτροφικές μονάδες, ανάλογα με τη μέθοδο εκτροφής που εφαρμόζουν και τον αριθμό πτηνών που εκτρέφουν, ταξινομούνται σε μια από τις ακόλουθες δύο κατηγορίες:

- Στη χωρική ή εκτατική και
- Στη συστηματική ή εντατική ορνιθοτροφία.

Στη χωρική ορνιθοτροφία ανήκουν, οι όρνιθες ή τα ορνίθια που εκτρέφονται στις αυλές των σπιτιών κατά τον παραδοσιακό τρόπο και δεν ξεπερνούν τα 100 πτηνά κατά εκτροφή, ενώ στη συστηματική εκτροφή από 100 και άνω. Ακόμη, υπάρχει διαθέσιμο καταναλωτικό κοινό να πληρώσει περισσότερα

χρήματα, να αγοράσει προϊόντα χωρικής ορνιθοτροφίας, νόστιμα αυγά ή κρέας, έχοντας την αίσθηση ότι τα προϊόντα από πτηνά ελεύθερης βοσκής είναι διαιτητικά και ποιοτικά καλύτερα.

Η πτηνοτροφία, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της αγροτικής οικονομίας γενικότερα και της κτηνοτροφίας ειδικότερα, καθώς **προσφέρει αυτάρκεια στη χώρα μας, στην παραγωγή ορνίθιου κρέατος και αυγών σε μεγάλο ποσοστό (77,5%), που κατά καιρούς έχει φτάσει να υπερβαίνει το 90%.**

Ο πτηνοτροφικός κλάδος, έχει υψηλή προσαρμογή στις σύγχρονες διαχειριστικές πρακτικές και τεχνολογίες, μπορεί να αναπτύξει μεγάλη επιχειρηματική παραγωγή, με υψηλές προοπτικές βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς **παράγει το 40% της συνολικής εγχώριας παραγωγής κρέατος με διαρκώς αυξανόμενες τάσεις**, προσφέρει 15.000 θέσεις εργασίας και προϊόντα υψηλής διατροφικής αξίας.

Η πτηνοτροφία, παρέχει στον άνθρωπο, πολύτιμη για την επιβίωση του τροφή, πριν από το 2.500 π.χ., πραγματοποιήθηκε η εξημέρωση της όρνιθας. Η ιστορία της Ελληνικής Πτηνοτροφίας έχει την αφετηρία της στην προπολεμική περίοδο. Μεγάλη αύξηση, ιδιαίτερα της πτηνοτροφίας (κατά 113%), πραγματοποιήθηκε μετά την αποκατάσταση των ακτημόνων προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής. Ο καταγεγραμμένος αριθμός πτηνών, (κυρίως όρνιθες), το 1922 ήταν 5,8 εκατομμύρια, ενώ 15 χρόνια αργότερα υπερδιπλασιάστηκε.

Μετά το 1925 άρχισαν να ιδρύονται :

- **α)στα Μέγαρα και**
- **β)στα περίχωρα των Αθηνών,**

εκτροφές πτηνοτροφίας (300-1000 ορνίθων), με γενετικό υλικό που προήλθε από το εξωτερικό, (κυρίως Αμερική). Παρόλα αυτά, την εποχή αυτή, λόγω έλλειψης επαρκών γνώσεων πτηνοτροφίας, (διατροφής, αναπαραγωγής, πρόληψης και καταπολέμησης ασθενειών), πολλές από τις εκτροφές αυτές απέτυχαν και έκλεισαν.

Τα πρώτα βήματα της συστηματικής ανάπτυξης, πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία του 1950.

Στις επόμενες δυο δεκαετίες, σημειώνεται εκρηκτική ανάπτυξη. Την περίοδο αυτή, διαμορφώνεται το υπόβαθρο του εκσυγχρονισμού της, (μηχανοποίηση και εξειδίκευση) και επιτυγχάνονται υψηλοί ρυθμοί αύξησης του όγκου παραγωγής των πτηνοτροφικών προϊόντων. Από την περίοδο αυτή και μετά, ο τομέας της πτηνοτροφίας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, γνωρίζει ιδιαίτερη άνθηση. Ιδιαίτερα την τελευταία εικοσαετία, αποτελεί το δυναμικότερο τομέα του κρέατος, ξεπερνώντας, στα μέσα της δεκαετίας του '90, σε ανάπτυξη τον κλάδο των βοοειδών. Η πρώτη σημαντική διαταραχή στην εξελικτική τάση του τομέα, πραγματοποιήθηκε λόγω της εξάπλωσης της γρίπης των πτηνών. Παρόλα αυτά τελικά ο κλάδος ανέκαμψε πλήρως και σε σύντομο χρονικό διάστημα.

11.2. ΦΥΛΕΣ ΟΡΝΙΘΩΝ

Δυστυχώς η ντόπια Ελληνική όρνιθα, είναι είδος υπό εξαφάνιση και αυτό διότι, οι ράτσες που πωλούνται από τα ορνιθοτροφεία, έχουν πολλαπλάσια αυγοπαραγωγική ικανότητα, με συνέπεια, να συμφέρουν περισσότερο οικονομικά και να έχουν εκτοπίσει την εγχώρια φυλή.

Άλλο ένα δυσάρεστο είναι ότι, όλες οι κότες που αγοράζουμε από τα ορνιθοτροφεία, έρχονται στην Ελλάδα ως αβγά και εδώ εκκολάπτονται. Ο λόγος είναι ότι, οι όρνιθες αυτές είναι απόγονοι διασταύρωσης από επιλεγμένους γεννήτορες, για να έχουν την μέγιστη απόδοση. Έτσι οι γεννήτορες, που και αυτοί έχουν προέλθει από διασταυρώσεις, βρίσκονται στο εξωτερικό, στους οίκους που τους δημιούργησαν και που διαθέτουν τα αυγά τους για πώληση.

11.2.1. Από ποιες ράτσες προέρχονται όλες οι διασταυρώσεις.

Αυγοπαραγωγικής Κατεύθυνσης

1^{ον}) Από την Λεγκόρν (Leghorn) λευκή ή καστανή

Η καταγωγή αυτής της ράτσας, είναι από την Ιταλία και αναγνωρίστηκε ως φυλή το 1874.

Πολλές υποφυλές της, δημιουργήθηκαν στις χώρες που διαδόθηκε και κυρίως στο Ην. Βασίλειο, Δανία και Η.Π.Α. Τα πλεονεκτήματα της είναι, το μικρό σωματικό βάρος έως 2.0 κιλά, η απαίτηση για λίγη τροφή και η γέννηση πολλών αυγών. Η ωοπαραγωγή κυμαίνεται περίπου στα 180 – 250 αυγά το χρόνο, τα οποία είναι λευκά και ζυγίζουν τουλάχιστον 55 g.

2^{ον}) Από την Australorp:

Η Australorp, όπως αρκετές φυλές ορνίθων περιλαμβάνει δύο μεγέθη:

1. Μικρόσωμες ποικιλίες, (νάνα ή αλλιώς bantams) και
2. Μεγαλόσωμες ποικιλίες, καθώς με πολλά χρώματα.

Η συγκεκριμένη φυλή κατάγεται από την Αυστραλία, η οποία αναπτύχθηκε ως χρηστική φυλή με έμφαση στην ωοτοκία. Θεωρείται, η επίτιμη Εθνική φυλή κότας της Αυστραλίας, η οποία σήμερα διαθέτει τρία αναγνωρισμένα χρώματα, σύμφωνα με την Australian Poultry Standard: το μαύρο, το άσπρο και το μπλε.

3^{ον}) Από την Κόκκινη, Ρόντ Άιλαντ (Rhode Island Red)

Η Κόκκινη Ρόντ Άιλαντ, (Rhode Island Red), δημιουργήθηκε κατά την περίοδο 1850-1900 στην περιοχή του Ροντ Άιλαντ και της Μασαχουσέτης των Η.Π.Α, από διασταυρώσεις Ασιατικών φυλών, με τη καστανή Λεγκόρν.

Με τις διασταυρώσεις αυτές και την αυστηρή επιλογή, επιδιώχθηκε η βελτίωση της αυγοπαραγωγής αλλά και της κρεοπαραγωγικής ικανότητας. Γεννάει, κατά την 1η περίοδο ωοτοκίας 180 -220 αυγά, βάρους 55-65 γρ το καθένα και με χρωματισμό κελύφους καστανό.

Το σωματικό βάρος, στην ηλικία της γενετήσιας ωριμότητας, ανέρχεται για το θηλυκό στα 2,9 κιλά και για το αρσενικό στα 3,8 κιλά.

4ον) Νιού Χάμψαϊρ (New Hampshire)

Η Νιού Χάμψαϊρ, (New Hampshire), δημιουργήθηκε το 1935, στην ομώνυμη περιοχή των Η.Π.Α, με διασταυρώσεις της Κόκκινης Ροντ Άιλαντ και τοπικές φυλές του Νιού Χάμψαϊρ, ύστερα από επιλογή με κατεύθυνση την πρόωμη γενετήσια ωριμότητα, τη γρήγορη πτεροφυΐα, την παραγωγή μεγάλου μεγέθους καστανοκέλυφων αυγών και την ανθεκτικότητα.

Γεννάει κατά την 1η περίοδο ωοτοκίας 150-160 αυγά, βάρους 60-70 γρ. το καθένα, ενώ το σωματικό βάρος για τα θηλυκά ανέρχεται στα 2,9 κιλά και για τα αρσενικά στα 3,8. Η κρεοπαραγωγική ικανότητα είναι αρκετά υψηλή και τα σφάγια που παράγονται είναι πολύ καλής ποιότητας.

11.2.2. Κρεοπαραγωγικής Κατεύθυνσης

1η) Κόρνις (Cornish)

Η Κόρνις (Cornish), δημιουργήθηκε, στην περιοχή της Κορνουάλλης στην Αγγλία. Σημαντικότερη και πιο διαδεδομένη η Λευκή Κόρνις. Η αυγοπαραγωγή της είναι μικρή. Γεννάει κατά την 1η περίοδο γύρω στα 100 αυγά, βάρους 60- 65 γρ το καθένα και με καστανό κέλυφος.

Το σωματικό βάρος ανέρχεται κατά την ωριμότητα σε 3,6 κιλά για τα θηλυκά και 4,7 για τα αρσενικά, έχοντας έτσι μεγάλη κρεοπαραγωγική ικανότητα.

Έχει γρήγορο αυξητικό ρυθμό, ικανοποιητική μετατρεψιμότητα τροφής σε κρέας και έτσι χρησιμοποιείται ευρύτατα στην παραγωγή εξειδικευμένων κρεοπαραγωγικών τύπων.

2η) Πλύμουθ Ροκ (Plymouth Rock)

Η Πλύμουθ Ροκ (Plymouth Rock), δημιουργήθηκε σχετικά πρόσφατα, στην ομώνυμη περιοχή των Η.Π.Α, με κυριότερες την ραβδωτή και την λευκή Πλύμουθ Ροκ.

Είναι αποτέλεσμα διασταυρώσεων των φυλών: **Μαύρη της Ιάβας, Μαύρη Κοτσίν και Δομινικανικής**. Είναι φυλή μεικτών αποδόσεων, με εξίσου καλή αυγοπαραγωγή και κρεοπαραγωγή.

Γεννάει κατά την 1η περίοδο γύρω στα 150 αυγά, βάρους 60-65 γρ καστανού κελύφους.

Το σωματικό βάρος στην ώριμη ηλικία, ανέρχεται σε 4,3 κιλά για τα αρσενικά και 3,4 για θηλυκά

11.2.3. Διπλής κατεύθυνσης Όρνιθες

1^{ον}) Από την Rhode Island Red:

Η Rhode Island Red, είναι μια φυλή όρνιθας διπλής κατεύθυνσης. Εκτρέφονται δηλαδή και για το κρέας και για τα αυγά τους. Είναι μια εύστοχη επιλογή για εκτροφή οικόσιτων πουλερικών, λόγω της ικανότητας γέννησης αυγών και της αντοχής τους, τόσο στα ψυχρά κλίμακα όσο και στις ασθένειες.

Τα αρσενικά, συνήθως ζυγίζουν περίπου 3,9 χλγ., ενώ οι όρνιθες κατά μέσο όρο είναι ελαφρώς μικρότερες και ζυγίζουν περίπου 2,9 χλγ.

Οι Rhode Island Reds, ξεχωρίζουν για τα καφέ αυγά τους, ενώ υγιείς όρνιθες μπορούν να γεννήσουν μέχρι 5 – 7 αυγά την εβδομάδα, ανάλογα με τη φροντίδα και τη θεραπεία που τους παρέχεται.

2^{ον}) Από την Dorking:

Η Dorking, έχει ένα ορθογώνιο σώμα, με πολύ κοντά πόδια . Όπως συμβαίνει με όλα τα πουλερικά, που έχουν ένα απλό λειρί, τα τμήματά του μπορεί να απαιτούν προστασία σε εξαιρετικά κρύο καιρό.

Η φυλή, είναι επίσης γνωστή για την ευελιξία της αφού πρόκειται για φυλή διπλής κατεύθυνσης, εκτρέφεται δηλαδή τόσο ως ωοπαραγωγική όσο και ως κρεοπαραγωγική όρνιθα. Είναι απ' τις λίγες φυλές που αν και έχει κόκκινους λοβούς αυτιών, παράγει αυγό με λευκό κέλυφος. Το χρώμα του δέρματος, κάτω από τα φτερά είναι λευκό. Το βάρος των πτηνών κυμαίνεται στα 4 χλγ. για τον κόκορα και περίπου στα 3,20 χλγ. για την όρνιθα.

3^{ον}) Από την Sussex:

Η φυλή Sussex, είναι διπλής κατεύθυνσης και προέρχεται από την Αγγλία, αν και θεωρείται απ' τις αρχαιότερες φυλές, με την πρώτη εμφάνιση να γίνεται περίπου το 43 μ.Χ. Πρόκειται για πουλερικά οικόσιτης μορφής, σε πολλές χώρες. Η φυλή περιλαμβάνει 8 χρώματα και έχει αντίστοιχη μικρόσωμη ποικιλία στο μέγεθος του ¼. Γεννούν μεγάλα αυγά ,χρώματος καφέ. Ένας κάτοχος της συγκεκριμένης φυλής θα πρέπει να περιμένει 240 – 260 αυγά το χρόνο, ανά όρνιθα.

4^{ον}) Andalusian:

Η φυλή Andalusian, κατάγεται απ' της περιοχή της Ανδαλουσίας, (όπου και πήρε το όνομά της), της Ισπανίας. Συχνά αναφέρονται ως Blue Andalusians, γιατί το μόνο χρώμα που είναι επίσημα αναγνωρισμένο είναι το μπλε. Το βάρος των πουλερικών, κυμαίνεται γύρω στα 3,6 χλγ. για τον κόκορα και περίπου στα 2,7 χλγ. για την όρνιθα. Επίσης, η ωοτοκία τους κυμαίνεται μεταξύ 160 – 200 αυγά ανά έτος.

11.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ

Η πτηνοτροφία περιλαμβάνει την εκτροφή των:

- ορνίθων (*Gallus domesticus*),
- της πάπιας,
- της χήνας,
- της φραγκόκοτας,
- του φασιανού,
- της γαλοπούλας,
- των ορτυκιών,
- της πέρδικας,
- της στρουθοκαμήλου
- κ.α. πτηνών.

11.4. Εκτροφές πουλερικών κρεατοπαραγωγής

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Αγροτικής Στατιστικής και Τεκμηρίωσης του ΥπΑΑΤ, η ετήσια παραγωγή κρέατος πουλερικών το 2022, εκτιμάται ότι ανήλθε περίπου στους **283 χιλιάδες τόνους, εκ των οποίων το 98,5% ,δηλαδή περίπου οι 279 χιλιάδες τόνοι, αφορούν, σε κρέας ορνίθων**. Από αυτούς περίπου, οι 271 χιλιάδες τόνοι, προέρχεται από συστηματικές μονάδες εκτροφής ορνίθων κρεοπαραγωγής. Το 80% περίπου της συνολικής παραγωγής κρέατος ορνίθων, διοχετεύεται στην αγορά από μόλις 10 επιχειρήσεις και παράγεται από αυτές και τους συνεργαζόμενους με αυτές παραγωγούς.

Το 2022, σύμφωνα με στοιχεία της υπηρεσίας, υπολογίζεται ότι τοποθετήθηκαν για εκτροφή περίπου 153 εκατομμύρια νεοσσοί ορνίθων κρεοπαραγωγής.

Η Θεσσαλία δεν είχε παράδοση στην πτηνοτροφία, ο αριθμός των εκτρεφόμενων ωοτόκων ορνίθων και κρεατοπαραγωγής είναι μικρός και αντιπροσωπεύουν το 1,4% του εκτρεφόμενου πληθυσμού της Ελλάδας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2023 από τον ΕΛΓΑ, οι δηλωμένες απώλειες πτηνών παντός τύπου, ανέρχονται σε 263.333 κεφαλές από την πλημμύρα του Daniel. Στις Περιφέρειες Ηπείρου, Κεντρικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας, παράγονται το 53%, το 22,8% και το 18,7% , αντίστοιχα.

Χωροταξική κατανομή παραγωγής κρέατος ορνιθίων από συστηματικές εκτροφές (εκτιμήσεις 2022)	
Περιφερειακή ενότητα	Ποσοστό %
Ιωαννίνων	43,61
Εύβοιας	12,98
Πιερία	14,47
Άρτας	9,36
Βοιωτία	5,55
Λοιπές	14,03

Η χωροταξική κατανομή της παραγωγής κρέατος ορνίθων, από συστηματικές εκτροφές βάσει εκτιμήσεων για το 2022 παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα.

11.5. Τα κρίσιμα σημεία στην εκτροφή

Σύμφωνα με το ενημερωτικό σημείωμα της Διεύθυνσης Συστημάτων Εκτροφής του ΥπΑΑΤ, κατά την διάρκεια της εκτροφής των πουλερικών, ο εκτροφέας πέρα των άλλων θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στα εξής:

- **Ποιότητα ζωικού κεφαλαίου:** Οι νεοσσοί θα πρέπει να είναι ομοιόμορφοι, ζωηροί και εμβολιασμένοι με τα απαιτούμενα εμβόλια, προερχόμενοι από αξιόπιστο προμηθευτή.
- **Εμβολιασμοί:** Πρέπει να πραγματοποιούνται οι απαραίτητοι κατά περίπτωση εμβολιασμοί, στον ενδεδειγμένο χρόνο, με τον ενδεδειγμένο τρόπο και συχνότητα. Τα χρησιμοποιούμενα εμβόλια πρέπει να έχουν αποθηκευτεί σύμφωνα με τις οδηγίες του κατασκευαστή και ο χρησιμοποιούμενος εξοπλισμός να έχει ελεγχθεί και απολυμανθεί.
- **Διατροφή:** Οι χρησιμοποιούμενες ζωοτροφές, θα πρέπει να είναι καλής ποιότητας, από υγειονομικής άποψης και η σύνθεση του φυράματος ισορροπημένη και σύμφωνη με τις ανάγκες των πτηνών σε θρεπτικά συστατικά.
- **Συνθήκες εκτροφής:** Οι συνθήκες που επικρατούν στο θάλαμο εκτροφής (φωτισμός, αερισμός, υγρασία), θα πρέπει να είναι αυτές που εξασφαλίζουν την βέλτιστη εκδήλωση των γενετικών χαρακτηριστικών των πτηνών σύμφωνα με τον οδηγό εκτροφής του υβριδίου.
- **Εξοπλισμός πτηνοτροφείου:** Ο χρησιμοποιούμενος εξοπλισμός (ταΐστρες, ποτίστρες, ανεμιστήρες, σύστημα φωτισμού, συστήματα υδρόψυξης κ.λ.π), θα πρέπει να είναι επαρκείς σε αριθμό, να διατηρείται καθαρός και να λειτουργεί σύμφωνα με τις προδιαγραφές του κατασκευαστή του.

- **Τήρηση μέτρων υγιεινής:** Θα πρέπει να τηρούνται όλα τα απαραίτητα μέτρα υγιεινής (μυοκτονίες, απολυμάνσεις, απεντομώσεις, αποφυγή σημείων μολύνσεων – στάσιμα νερά κ.λπ.) στο χώρο εκτροφής, παρασκευής ζωοτροφών και γενικά σε όλους τους χώρους της εκμετάλλευσής.
- **Τήρηση μέτρων βιοασφάλειας για την γρίπη των πτηνών.**
- **Ημερήσια απομάκρυνση αποβλήτων.**
- **Επιθεωρήσεις:** Τόσο το ζωικό κεφάλαιο όσο και ο μηχανολογικός εξοπλισμός θα πρέπει να επιθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα.
- **Απαραίτητη συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες, των εκτοφών πουλερικών Για: Ισορροπημένη διατροφή, ρυθμίσεις εμβολιασμών και φαρμακευτικών θεραπειών.**

Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αποφευχθεί:

- α)σπατάλη τροφών, λόγω μη σωστής λειτουργίας του συστήματος ταΐσματος,
- β)έλλειψη νερού, ή διαρροές λόγω μη σωστής λειτουργίας της τροφοδοσίας του πτηνοτροφείου με νερό και
- γ)να εντοπιστούν και να αντιμετωπιστούν εγκαίρως μολυσματικές ασθένειες.
- δ)Τήρηση μητρώων – ιστορικού εκτροφής.
- ε)Τήρηση μητρώου φαρμακευτικής αγωγής.
- στ')Εφαρμογή των απαιτούμενων αυτοελέγχων στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος ελέγχου της σαλμονέλλωσης.

Σημειώνεται ότι, λόγω των ιδιοτήτων που χαρακτηρίζει την εκτροφή ορνίθων κρεοπαραγωγής (μικρή διάρκεια εκτροφής, μεγάλος ρυθμός ανάπτυξης κλπ), θα πρέπει να δίνεται **ιδιαίτερη βαρύτητα στα μέτρα πρόληψης**, (εμβολιασμοί, επιθεωρήσεις) και στα θέματα υγιεινής, (χώρων, α' υλών).

Σε αντίθετη περίπτωση, οποιαδήποτε «αστοχία», ή αργοπορία, μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στο ρυθμό ανάπτυξης των πουλερικών, στη βιωσιμότητα τους, στο συντελεστή μετατρεψιμότητας της τροφής, κλπ ,με σοβαρές συνέπειες στα οικονομικά αποτελέσματα της εκτροφής.

11.6. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΥΓΩΝ

Η παραγωγή αυγών και ορνίθιου κρέατος, αυξήθηκε σημαντικά στην Ελλάδα, κάλυψε την εγχώρια ζήτηση και επέτρεψε από το 1970 για τα αυγά και από το 1975 για το ορνίθιο κρέας, την εξαγωγή ορισμένων εποχικών πλεονασμάτων, κυρίως προς τις Αραβικές χώρες. Η αύξηση αυτή της παραγωγής οφείλεται στην αύξηση του αριθμού των εκτρεφόμενων ορνίθων και στη γενετική βελτίωση, στη βελτίωση των συνθηκών εκτροφής και στην αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων .

Αξίζει να αναφερθεί ότι, κατά το 1958, εκτρέφονταν 92% των ορνίθων στα πλαίσια της χωρικής ορνιθοτροφίας και 8 % σε εκείνα της συστηματικής. Οι αντίστοιχοι αριθμοί για το 2000 ήταν: 53% και

47%. Σε ό,τι αφορά τα κρεοπαραγωγά ορνίθια, το 1958 εκτρέφονταν 85 % των ορνίθων στα πλαίσια της χωρικής ορνιθοτροφίας και 15 % σε εκείνα της συστηματικής. Το 2000 οι αριθμοί αυτοί ήταν 8% και 92 % αντίστοιχα . Δηλαδή, παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των αυγοπαραγωγών ορνίθων και των κρεοπαραγωγών ορνίθων της συστηματικής ορνιθοτροφίας και μείωση εκείνου της χωρικής .

Σε ό,τι αφορά, τη χωροταξική κατανομή του αριθμού των ορνίθων, (αυγοπαραγωγές και κρεοπαραγωγές), κατά το 2000 παρατηρούνται τα εξής: Η συστηματική ορνιθοτροφία με την πάροδο του χρόνου, συγκεντρώνεται σε λιγότερους φορείς και σε ορισμένες γεωγραφικές (25), περιοχές της χώρας. Παράλληλα, αυξάνεται το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων, δηλαδή παρατηρείται εξειδίκευση της παραγωγής.

Τα σημαντικότερα κέντρα παραγωγής αυγών είναι στην:

- Αττική,
- Κορινθία και
- Θεσσαλονίκη.

Επίσης, τα σημαντικότερα κέντρα παραγωγής ορνίθιου κρέατος είναι:

- στα Ιωάννινα,
- στην Εύβοια,
- Αττική,
- Θεσσαλονίκη,
- Άρτα,
- Θήβα,
- Νιγρίτα Σερρών και
- στο Άστρος Κυνουρίας.

Συγκεκριμένα, στην Ήπειρο παράγεται το 45 % της ελληνικής παραγωγής, στην Εύβοια το 25 %, στη Θεσσαλονίκη το 10 %, στην Αττική και Βοιωτία το 10 %, στην Πιερία το 5 % και 10 % στις υπόλοιπες περιοχές.

Σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις της συστηματικής κρεοπαραγωγού ορνιθοτροφίας, μερικές από αυτές έχουν εξελιχθεί σε μονάδες κάθετης οργάνωσης (εκκόλαψη, εκτροφή, παραγωγή ζωοτροφών, σφαγή, επεξεργασία, εμπορία). Έτσι, το 80 % της ελληνικής παραγωγής ελέγχεται από 10 επιχειρήσεις έχουν κάθετη οργάνωση.

Οι τέσσερις από τις 10 αυτές επιχειρήσεις που καλύπτουν το 60 % είναι:

- Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Ιωαννίνων με 27 %,
- Θ. Νιτσιάκος ABEE με 13 %,

- HQF 12 %, (πρώην Μιμίκος)
- Πτηνοτροφικός Συνεταιρισμός Άρτας με 8 % .

Με τις μεγαλύτερες από αυτές συνεργάζονται, κατά κάποιο τρόπο, πολλές μικρότερες, σε διάφορα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας. **Η πιο σημαντική δραστηριότητα συνεργασίας είναι, η σύνταξη συμβολαίων για την πάχυνση των ορνίθων (συμβολαιακή παραγωγή).** Οι πτηνοτροφικές επιχειρήσεις γενικά, έχουν υψηλή δανειακή επιβάρυνση, συσσωρευμένα χρέη και έλλειψη ρευστότητας. Κυρίως λείπει, ο σωστός προγραμματισμός της παραγωγής, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας οξύς ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων. Το αποτέλεσμα είναι να πωλούνται τα προϊόντα κάτω του κόστους και να συσσωρεύονται ζημιές στις επιχειρήσεις.

Το μεγαλύτερο ποσοστό, της συνολικής ετήσιας παραγωγής κρέατος πουλερικών, προέρχεται από την Ήπειρο και τη Στερεά Ελλάδα (μη συμπεριλαμβανομένης της Αττικής). **Από κοινού οι δύο προαναφερθείσες Περιφέρειες συγκέντρωσαν το 61,3% της συνολικής εγχώρια παραγόμενης ποσότητας κρέατος πουλερικών το 2003, με παραγωγή 63,3 χιλ. τόνους (37%) και 40,3 χιλ. τόνους (24%), αντίστοιχα.**

Η Περιφέρεια Ηπείρου, (Περιφερειακές Ενότητες Ιωαννίνων Άρτας και Πρέβεζας), παρουσιάζει την υψηλότερη συγκέντρωση τόσο στις εκμεταλλεύσεις ορνίθων, όσο και στις μεγάλες πτηνοτροφικές επιχειρήσεις. **Η βιομηχανία παραγωγής κρέατος πουλερικών, είναι ο πιο οργανωμένος και πλήρως εκσυγχρονισμένος τομέας του κλάδου της πτηνοτροφίας στην Ελλάδα, με υψηλές κεφαλαιακές επενδύσεις, σε κάθε είδους εγκαταστάσεις,(πτηνοτροφεία, εκκολαπτήρια, σφαγεία, εργοστάσια παραγωγής ζωοτροφών, επεξεργασία και διαχείρισης αποβλήτων).**

11.7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Η πτηνοτροφία, αποτελεί ίσως το δυναμικότερο κλάδο της ζωικής παραγωγής παγκοσμίως και σίγουρα τον πιο αναπτυγμένο κλάδο στη χώρα μας. Ο κλάδος αυτός, έχει επιδείξει ως σήμερα τη μεγαλύτερη προσαρμογή, στις σύγχρονες διαχειριστικές πρακτικές και τεχνολογίες, ενώ επιπλέον αναπτύσσει μεγαλύτερη επιχειρηματική νοοτροπία, συγκριτικά πάντα με τους υπόλοιπους κλάδους, παρουσιάζοντας υψηλές προοπτικές ανάπτυξης.

Η υφιστάμενη κατάσταση του κλάδου της πτηνοτροφίας, στην Ελλάδα μπορεί να συνοψιστεί στα εξής γενικά στοιχεία:

- α) Κατανάλωση αυγών: 11 kg/ κάτοικο/ έτος,
- β) κατανάλωση κρέατος πουλερικών: 21-23 kg/ κάτοικο/ έτος,
- γ) παραγωγή αυγών: 120.000 τόνοι και

- δ) παραγωγή κρέατος το 2014: περίπου 165.000 τόνοι (ή περίπου το 40% της συνολικής εγχώριας παραγωγής κρέατος).
- ε) **παραγωγή κρέατος το 2022: περίπου 283.000 τόνοι**
- στ') Ο βαθμός αυτάρκειας της χώρας σε αυγά φθάνει το 95% και σε κρέας το 77,5% το 2022.
- ζ) Επιπλέον, ο κλάδος της πτηνοτροφίας προσφέρει 15.000 θέσεις απασχόλησης.

12. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

Το μέλλον της ιχθυολογίας στην Ελλάδα, με την έννοια της ιχθυοκαλλιέργειας, είναι λαμπρό. Ήδη οι εξαγωγές ψαριών ιχθυοτροφείου, ξεπέρασαν και αυτές του λαδιού, που αποτελεί παραδοσιακά το πρώτο εξαγωγικό προϊόν στη χώρα μας και είναι σε αξία όσο και τα έσοδα των εξαγωγών από την φέτα, 600 εκατομ. ευρώ. Οι Έλληνες βέβαια καταναλώνουν 19 κιλά ψάρια το χρόνο ο καθένας, έναντι 25 κιλών που είναι ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος.

Στη χώρα μας, από τις 336 επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας, μέσα στην κρίση, είχαν απομείνει 184, ενώ το 2021 αυξήθηκαν στις 285. Στην Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας, λειτουργούν δύο μονάδες οικογενειακής φύσης, η πρώτη στην Μηλίνα και η δεύτερη στις Νηές, οι οποίες **εκτρέφουν τσιπούρες και λαυράκια και είναι δυναμικότητας 450 τόνων ετησίως.** Η παραγωγή στην Ελλάδα ανέρχεται περίπου σε 140.000 τόνους ετησίως εκ των οποίων το 90% εξάγεται.

«Υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης, τόσο της επιστήμης της ιχθυολογίας, όσο και των υδατοκαλλιεργειών με την εισαγωγή νέων ειδών και κυρίως, επειδή η ζωική πρωτεΐνη είναι πλέον απαραίτητη για τη διατροφή του ανθρώπου. Δεδομένης της φθίνουσας πορείας της κτηνοτροφικής παραγωγής, θα βρίσκουμε πλέον τη ζωική πρωτεΐνη μέσα στο νερό» .

Ο κλάδος της ιχθυοκαλλιέργειας, ξεκίνησε να αναπτύσσεται τη δεκαετία του '80, γιγαντώθηκε τις επόμενες δεκαετίες, περνώντας και από τη «χρυσή εποχή» του Χρηματιστηρίου, γνώρισε κρίση πριν από 10 χρόνια, λόγω συσσωρευμένων χρεών, στη συνέχεια «αναγεννήθηκε» μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, από ξένα και εγχώρια funds.

12.2. Οικονομικά μεγέθη στις Ιχθυοκαλλιέργειες

Σύμφωνα με την τελευταία ετήσια έκθεση, της Ελληνικής Οργάνωσης Παραγωγών Υδατοκαλλιέργειας (ΕΛΟΠΥ), η οποία δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2023, αλλά περιέχει στοιχεία κυρίως από το 2021 τα οποία αναφέρουν τα εξής:

- **«Η θαλάσσια ιχθυοκαλλιέργεια, αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς κλάδους του πρωτογενούς τομέα ζωικής παραγωγής της χώρας, αναδεικνύοντας την Ελλάδα σε μια από τις κορυφαίες χώρες στην παραγωγή Μεσογειακών ειδών σε Ευρωπαϊκό αλλά και διεθνές επίπεδο.**

- Ενδεικτικά, το 1985, υπήρχαν μόλις 12 μονάδες θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας, με παραγωγή 100 τόνους, το 2021 έφτασαν τις 285 μονάδες, παράγοντας πάνω από 120.000 τόνους ιχθύων.
- Άλλες 485 μονάδες αφορούν οστρακοκαλλιέργειες, ενώ μαζί με τις μονάδες σε γλυκά και υφάλμυρα νερά, ο συνολικός αριθμός φτάνει τις 879 εκμεταλλεύσεις, παράγοντας ετησίως περίπου 152.000 τόνους αλιευμάτων.
- Τα συνολικά οικονομικά μεγέθη της υδατοκαλλιέργειας, ξεπέρασαν το 2021 τα 670 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων μόνο τα 2,3 εκατ. προέρχονται από τις εκμεταλλεύσεις σε λιμνοθάλασσες. Την ίδια χρονιά, οι εξαγωγές Ελληνικής τσιπούρας και λαβρακιού ιχθυοτροφείου, ξεπέρασαν τους 140.000 τόνους, αξίας 600,6 εκατ. ευρώ.
- Όπως σημειώνεται στην έκθεση της ΕΛΟΠΥ, η οποία έχει 23 μέλη, εταιρείες που αντιπροσωπεύουν το 80% της παραγωγής, το 2022 ο κλάδος, βρέθηκε απέναντι σε προκλήσεις όπως:
 - α) η πρωτοφανής ενεργειακή κρίση
 - β) οι επιπτώσεις της σε όλη την παραγωγική και εφοδιαστική αλυσίδα,
 - γ) ο παρατεταμένος πόλεμος στην Ουκρανία,
 - δ) η ραγδαία αύξηση του κόστους παραγωγής,
 - ε) η αύξηση των επιτοκίων και
 - στ) οι εντονότερες πληθωριστικές πιέσεις, που έχουν καταγραφεί από τη δεκαετία του 1970».

Παρ' όλα αυτά, οι εταιρείες «κατόρθωσαν να διατηρήσουν την παραγωγή τους και να εφοδιάσουν με επιτυχία τις αγορές». Από τον Σεπτέμβριο του 2022, οι εξαγωγές ακολουθούν πτωτική πορεία, η οποία συνεχίστηκε και το 2023. Η ΕΛΟΠΥ αναφέρει ότι ο αριθμός των εργαζομένων το 2021, (μαζί με τους έκτακτους), ήταν 3.871 άτομα, ενώ εκτιμά ότι συνολικά απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 12.000 εργαζόμενοι διάφορων ειδικοτήτων ,(επιστημονικό, τεχνικό και εργατικό προσωπικό).

12.3. Ιχθυοκαλλιέργεια

Η ιχθυοκαλλιέργεια ,(εκτροφή ιχθύων), αποτελεί κλάδο της υδατοκαλλιέργειας, (εκτροφή υδρόβιων ζώων και καλλιέργεια υδρόβιων φυτών), είναι ένας δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος. Η συμβολή του κλάδου αυτού είναι ιδιαίτερα σημαντική, διότι τονώνει τις τοπικές οικονομίες, δημιουργεί θέσεις εργασίας και προσφέρει πρόσθετα αλιευτικά προϊόντα. **Η παραγωγική διαδικασία** συνήθως πραγματοποιείται σε 14-20 μήνες και **περιλαμβάνει δύο στάδια**, την ιχθυογέννηση, (παραγωγή γόνου στον ιχθυογεννητικό σταθμό) και **την πάχυνση (εκτροφή γόνου**, σε μονάδα πάχυνσης).

12.3.1. Η ιχθυοκαλλιέργεια παγκοσμίως

Σύμφωνα με το FAO (2007), τη πενταετία 2000-2005 αυξήθηκε σημαντικά η παγκόσμια κατά κεφαλή κατανάλωση αλιευτικών προϊόντων, κυρίως λόγω της διάθεσης προϊόντων υδατοκαλλιέργειας, η οποία παρουσίασε συνολική αύξηση 35%).

Συνοπτικά στοιχεία της υδατοκαλλιέργειας σε διεθνές επίπεδο

- 1^{ον}) Το 2020 η προσφορά αλιευτικών προϊόντων, ανήλθε σε 122,58 εκατ. τόνους αξίας 225,19 δισ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση σχεδόν 2,3% ως προς τον όγκο και 2,5% ,ως προς την αξία πωλήσεων.
- 2^{ον}) Η υδατοκαλλιέργεια παρέχει ήδη περισσότερα αλιευτικά προϊόντα (57%), στην ανθρωπότητα από ότι η ελεύθερη αλιεία (43%).
- 3^{ον}) Στην Ασία, παράγεται σχεδόν το 92%, του όγκου των παραγόμενων προϊόντων υδατοκαλλιέργειας (112,3 εκατ. τόνοι).
- 4^{ον}) Τα ψάρια υδατοκαλλιέργειας, αποτέλεσαν το 47% της παγκόσμιας παραγωγής (57,46 εκατ. τόνοι).
- 5^{ον}) Η μεσογειακή υδατοκαλλιέργεια, το 2021 ανήλθε σε 628.034 τόνους, (325.429 τόνοι τσιπούρας, 302.615 τόνοι λαβρακιού).
- 6^{ον}) Η Ελλάδα, βρίσκεται στις δύο πρώτες χώρες παραγωγής ψαριών μεσογειακής υδατοκαλλιέργειας, αντιπροσωπεύοντας το 25% της παραγωγής τους διεθνώς

12.3.2. Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ευρώπη

Παράλληλα, με τα παγκόσμια δεδομένα, η Ευρώπη παρουσίασε αξιόλογη ανάπτυξη στον κλάδο των ιχθυοκαλλιεργειών τα τελευταία χρόνια, με ψάρια όπως η πέστροφα, ο σολομός, η τσιπούρα και το λαβράκι.

Το Ηνωμένο Βασίλειο το έτος 2000, είχε το μεγαλύτερο μερίδιο παραγωγής στην Ευρώπη, με προϊόντα κυρίως: το σολομό και την πέστροφα. Ακολουθεί η Ελλάδα, με παραγωγή κυρίως τσιπούρας και λαβρακιού και η Γαλλία με μύδια, στρείδια, σολομό και πέστροφα. Μέσα στην επόμενη δεκαετία τα δεδομένα παραγωγής άλλαξαν αρκετά (2012),

Συνοπτικά στοιχεία της υδατοκαλλιέργειας στην Ε.Ε.-27

- 1^{ον}) Το 2020 παρήχθησαν 1.094.315 τόνοι αξίας 3,38 δισ. ευρώ παρουσιάζοντας πτώση -4,3% ως προς τον όγκο και αύξηση, 1,6% ως προς την αξία πωλήσεων σε σχέση με το 2019.
- 2^{ον}) Η κατανάλωση αλιευτικών προϊόντων στην Ε.Ε., καλύπτεται κατά 17% από την εγχώρια παραγωγή και κατά 83% από εισαγωγές από τρίτες χώρες.

3^{ον}) Τα όστρακα, (537.572 τόνοι) και τα ψάρια (552.662 τόνοι), αποτελούν το 49% και το 50,5% της συνολικής παραγωγής υδατοκαλλιέργειας στην Ε.Ε.

4^{ον}) Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 3η θέση ως προς την αξία και τον όγκο παραγωγής υδατοκαλλιέργειας την Ε.Ε.-27 το 2020.

5^{ον}) Το 2021 η παραγωγή τσιπούρας και λαβρακιού, ανήλθε σε 210.231 τόνους και η Ελλάδα αντιπροσωπεύει το 60% αυτής της παραγωγής.

12.3.3. Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ελλάδα

Οι ιχθυοκαλλιέργειες, αποτελούν για την Ελλάδα, έναν ταχύτατα αναπτυσσόμενο κλάδο, ο οποίος συμβάλλει σημαντικά στο Α.Ε.Π., αλλά και στην τοπική ανάπτυξη κάποιων περιοχών της χώρας. **Αξίζει να αναφερθεί ότι τα προϊόντα των υδατοκαλλιεργειών αποτελούν το τρίτο σε σειρά εξαγωγίμο αγροτικό προϊόν της Ελλάδας.** Εάν αναλογιστεί κανείς, την μικρή πορεία των υδατοκαλλιεργειών στη χώρα μας, αντιλαμβάνεται τα ακόμα μεγαλύτερα περιθώρια ανάπτυξης του κλάδου. **Σήμερα στην Ελλάδα, υπάρχουν ιχθυοκαλλιέργειες κυρίως με τσιπούρα (*Sparus aurata*) και λαβράκι (*Dicentrarchus labrax*) και σε μικρότερο βαθμό με πέστροφα, χέλι και κυπρίνο, φαγκρί και κρانيός.**

Η ελληνική **ιχθυοκαλλιέργεια**, παρά τη μεγάλη κρίση που βίωσε την περασμένη δεκαετία, παραμένει ένας από τους πιο δυναμικούς εξαγωγικούς κλάδους του πρωτογενούς τομέα, στηρίζοντας παράλληλα την περιφερειακή ανάπτυξη. Μπορεί τα λάθη ετών να οδήγησαν άλλοτε κραταιές δυνάμεις στο αδιέξοδο, εν τούτοις, η μεγάλη ζήτηση για πρωτεΐνη στη διατροφή παγκοσμίως, τής έχει δώσει μια νέα ευκαιρία, όχι μόνο για αναδιάταξη αλλά και για τη διεκδίκηση μεγαλύτερου χώρου σε μια έντονα αναπτυσσόμενη αγορά.

Οι νέες προκλήσεις βέβαια, που έχει να αντιμετωπίσει είναι μεγάλες. Από τη διαταραχή που προκάλεσε η έκρηξη της πανδημίας του κορωνοϊού, ως τις μεγάλες πληθωριστικές πιέσεις και την ενεργειακή κρίση που επιτείνονται μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία. **Εν τούτοις, ο ελληνικός κλάδος συνεχίζει και γίνεται πόλος σημαντικών επενδύσεων που ετοιμάζουν την επόμενη μέρα.** Κεφάλαια που έρχονται την τελευταία τετραετία κυρίως από το εξωτερικό, ακολουθώντας το αφήγημα της ελληνικής καινοτομίας και πρωτοπορίας, σε έναν κλάδο που σχεδόν «έχτισε» στη Μεσόγειο, το οποίο μπορεί να ξεθώριασε μέσα στην κρίση, ωστόσο θεωρούν ότι μπορεί να επανέλθει.

Μόνο τα τελευταία τρία χρόνια, επιχειρήθηκε το μεγάλο «συμμάζεμα» του κλάδου, έχουν επενδυθεί πάνω από 200 εκατ. ευρώ ξένων κεφαλαίων. Το τελευταίο και πολυσυζητημένο deal, έγινε μόλις, με την εξαγορά του 60% των Ιχθυοτροφείων Κεφαλονιάς, (ιδιωτών της περιοχής), από τον Ισπανικό όμιλο Profand, που εξελίσσεται σε παγκόσμια ανερχόμενη δύναμη.

Συνολικά, σύμφωνα με τον **Σύνδεσμο Ελληνικών Θαλασσοκαλλιέργειών**, στον κλάδο σήμερα δραστηριοποιούνται **318 μονάδες θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας**, στις οποίες **απασχολούνται άμεσα 4.397 άτομα**, μόνιμο και έκτακτο προσωπικό. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που δημοσίευσε η ΕΛΣΤΑΤ, η **συνολική παραγωγή ειδών υδατοκαλλιέργειας το 2020, κατέγραψε άνοδο 3,4% φτάνοντας τους 133.168,2 τόνους, σε σχέση με το 2019**. Κι αυτό παρά τα προβλήματα που προκάλεσε η πανδημία.

Η τσιπούρα παρέμεινε στην κορυφή, εμφανίζοντας τις μεγαλύτερες ποσότητες και πωλήσεις. Συγκεκριμένα, **παρήχθησαν 62.269 τόνοι τσιπούρας, οι οποίοι μεταφράστηκαν σε πωλήσεις αξίας 289,81 εκατ. ευρώ. Στη δεύτερη θέση βρέθηκε το λαβράκι**, η παραγωγή του οποίου διαμορφώθηκε στους **41.173 τόνους**, με την αξία να ανέρχεται στα **209,254 εκατ. ευρώ**. Ωστόσο, **πρωταθλητής σε ανάπτυξη, τόσο σε ποσότητα όσο και σε αξία, αναδείχθηκε ο κρانيός**, η παραγωγή του οποίου σχεδόν διπλασιάστηκε το 2020, γεγονός που αποτυπώθηκε και σε όρους αξίας, η οποία ενισχύθηκε κατά 33,8%.

Ο κλάδος, που είναι εξωστρεφής, προσφέροντας **12.000 άμεσες και έμμεσες θέσεις εργασίας σε 11 από τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδας**, δέχεται πλέον τις αναταράξεις των μεγάλων πληθωριστικών πιέσεων.

«Το 2024, αναμένεται να είναι άλλη μία δύσκολη χρονιά για τις ελληνικές ιχθυοκαλλιέργειες, καθώς στις συσσωρευμένες επιπτώσεις της πανδημίας και τη συνεχιζόμενη πίεση από τον ανταγωνισμό, έρχεται να προστεθεί η αύξηση του κόστους παραγωγής λόγω του πολέμου στην Ουκρανία, συνθέτοντας ένα ιδιαίτερα δύσκολο περιβάλλον για τη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου».

Παρά τις δυσκολίες που καλείται να αντιμετωπίσει και πάλι η ελληνική ιχθυοκαλλιέργεια, υπάρχει αισιοδοξία στον κλάδο ότι, αυτές θα ξεπεραστούν, **κυρίως χάρη στην υψηλή ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων**. Προϋπόθεση αποτελεί η ισχυρή συνεργασία μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων, **με πρώτο μέλημα την ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού, καθώς με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των υφιστάμενων επιχειρήσεων, συμβάλλοντας στην προσέλκυση νέων επενδύσεων**. Το στοίχημα λοιπόν εστιάζει και πάλι στην αντιμετώπιση εξωγενών και ενδογενών προβλημάτων, ώστε να διασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη και η διαφοροποίηση του κλάδου έναντι του ανταγωνισμού». Σε κάθε περίπτωση, είναι πιο σημαντικό από ποτέ να ενταθούν οι προσπάθειες αναγέννησης του κλάδου. Τα κεφάλαια φαίνεται ότι έρχονται, πλέον αυτά πρέπει να μετουσιωθούν σε ένα αποτέλεσμα συγκεκριμένο που θα ξεκινά από την καινοτομία και τις νέες προτάσεις προς την παγκόσμια αγορά, ούτως ώστε να **παρακαμφθούν ανταγωνιστές όπως η Τουρκία, που σήμερα έχει γιγαντωθεί χάρη στην Ελληνική εμπειρία**.

Πέραν όμως της κινητοποίησης των ίδιων των εταιρειών, οφείλει και η Πολιτεία να σταθεί αρωγός. Εδώ και 5 χρόνια εκκρεμεί η ιστορία της χωροθέτησης, Περιχών Οργανωμένης

Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών ,(ΠΟΑΥ), δηλαδή οργανωμένων θαλάσσιων εκτάσεων εντός των οποίων θα χωροθετούνται μονάδες υδατοκαλλιέργειας. Ένα «εργαλείο» το οποίο θα αποτελέσει και το πεδίο συγκροτημένης ανάπτυξης της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας.

12.3.3.1. Η υδατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα (Συνοπτικά)

Σύμφωνα με τα στοιχεία, της Ελληνικής Οργάνωσης Παραγωγών Υδατοκαλλιέργειας (ΕΛΟΠΥ), αναφέρονται τα εξής:

- 1^{ον}) Το 2020 η συνολική παραγωγή υδατοκαλλιέργειας, ανήλθε στους **143.416 τόνους** εκτιμώμενης αξίας **593,85 εκατ. ευρώ**.
- 2^{ον}) Το **65%** της εγχώριας παραγωγής αλιευτικών προϊόντων προέρχεται από την υδατοκαλλιέργεια και το **35%** από την αλιεία.
- 3^{ον}) Ο κλάδος δημιουργεί **12.000 θέσεις** άμεσης και έμμεσης εργασίας κυρίως σε παράκτιες ή απομακρυσμένες περιοχές.
- 4^{ον}) Τα ψάρια ιχθυοκαλλιέργειας και τα μύδια, αποτελούν τα κύρια είδη εκτροφής, αντιπροσωπεύοντας το **87%** και το **13%** αντίστοιχα της συνολικής παραγωγής.
- 5^{ον}) Το 2021, η παραγωγή μεσογειακών ειδών ιχθυοκαλλιέργειας, ανήλθε, σε **131.250 τόνους** αξίας **636 εκατ. ευρώ**, παρουσιάζοντας αύξηση 7% ως προς τον όγκο παραγωγής και 10% ως προς την αξία πωλήσεων σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Εξ 'αυτών, η τσιπούρα και το λαβράκι, αποτελούν τα κυριότερα εκτρεφόμενα είδη, (125.550 τόνοι, 604,6 εκατ. ευρώ).
- 6^{ον}) Από την έκθεση της ΕΛΟΠΥ προκύπτει ότι, ο όγκος παραγωγής ψαριών μεσογειακής ιχθυοκαλλιέργειας, ανήλθε το 2022 σε **137.000 τόνους**, αξίας **744 εκατ. ευρώ**.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Επισημαίνουμε τις μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας, οι οποίες συνεισφέρουν σημαντικά στην εθνική προσπάθεια για ενδυνάμωση της πρωτογενούς παραγωγής, καθώς και στην αύξηση των εξαγωγών της χώρας, αφού το 90% των προϊόντων του κλάδου εξάγονται. **Τονίζουμε, παράλληλα, την συμβολή των υδατοκαλλιεργειών, στην οικονομική ευημερία των παράκτιων και νησιωτικών περιοχών της χώρας.**

12.4. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ

Η επόμενη φάση μετασχηματισμού του μεγάλου ομίλου Avramar

Η Avramar, είναι ο μεγαλύτερος και νεότερος παίκτης στον κλάδο, που δημιουργήθηκε μετά τη συγχώνευση των: **Νηρέα, Σελόντα, Andromeda και Περσέα**. Η έδρα του είναι στη Βαλένθια Ισπανίας και ιδιοκτήτες του είναι δύο ξένα funds, το **Αμερικανικό AMERRA Capital Management** και το **Κρατικό fund του Αμπού Ντάμπι Mubadala Investment**, τα οποία άρχισαν να επενδύουν

στην ελληνική ιχθυοκαλλιέργεια από το 2018. Από το 2019 και έπειτα, στο πλαίσιο της αναδιοργάνωσης των εταιρειών του ομίλου, **έχουν επενδυθεί περισσότερα από 150 εκατ. ευρώ, ενώ το επενδυτικό πρόγραμμα συνεχίζεται.**

Ο όμιλος, προσπαθεί να ενισχύσει ακόμα περισσότερο την εξωστρέφεια και **τη στρατηγική επέκτασης της εκτροφής σε νέα είδη, που θα εμπλουτίσουν περαιτέρω το μεσογειακό μενού**, εκτός από τα δύο δημοφιλή είδη, τσιπούρα και λαβράκι, όπως είναι **ο κρانيός και το φαγκρί**. Εξάλλου, στο ίδιο μοτίβο εντάσσεται και η προώθηση και η κυκλοφορία νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα κάνουν την κατανάλωση πιο εύκολη και εύχρηστη. Για παράδειγμα, ψάρια ολόκληρα ή φιλεταρισμένα χωρίς κόκαλα, έτοιμα για μαγείρεμα σε μοντέρνες και εύχρηστες συσκευασίες και έτοιμα γεύματα με συνταγές. **Η ετήσια παραγωγή ψαριών της Anagramar , φτάνει τους 75.000 τόνους και η παραγωγή γόνου τα 220 εκατομμύρια ιχθύδια. Ο τζίρος της πέρυσι είχε φτάσει τα 420 εκατ. ευρώ, με εξαγωγές σε 35 χώρες και επενδύοντας περί τα 30 εκατ. ευρώ. Διαθέτει: 70 μονάδες εκτροφής, 10 ιχθυογεννητικούς σταθμούς, 12 συσκευαστήρια, 3 εργοστάσια μεταποίησης και 3 εργοστάσια ιχθυοτροφών. Το προσωπικό της στην Ελλάδα είναι σγεδόν 2.000 άτομα και άλλα 300 περίπου στην Ισπανία.**

Ηγετική θέση σε διεθνές επίπεδο, διατηρεί η ελληνική **ιχθυοκαλλιέργεια**, σε ένα περιβάλλον έντονου ανταγωνισμού παγκοσμίως, εξακολουθώντας να συμβάλλει καθοριστικά στην **Ελληνική οικονομία**.

Ο κλάδος χαρακτηρίζεται από **έντονη εξαγωγική δραστηριότητα**, με το μεγαλύτερο μέρος της εγχώριας παραγωγής να κατευθύνεται σε αγορές του εξωτερικού, (Ιταλία, Ισπανία, Γαλλία). Οι συνολικές ποσότητες εξαγωγής, καλύπτουν το 90% του συνολικού όγκου παραγωγής τα τελευταία χρόνια.

Σύμφωνα με την **ετήσια έκθεση υδατοκαλλιέργειας του 2023, της Ελληνικής Οργάνωσης Παραγωγών Υδατοκαλλιέργειας (ΕΛΟΠΥ)**, ο κλάδος της μεσογειακής ιχθυοκαλλιέργειας ,ενίσχυσε περαιτέρω την εξωστρέφεια του το 2022 καθώς το 82% της παραγωγής εξάχθηκε σε 37 χώρες ενώ το υπόλοιπο 18% διατέθηκε στην εγχώρια αγορά. **Μηνιαίως οι εξαγωγές κυμάνθηκαν από 5.900 έως 10.200 τόνους. Πιο συγκεκριμένα, εξάχθηκαν 104.192 τόνοι τσιπούρας και λαβρακιού αξίας 600,65 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 3,8% ως προς τον όγκο και 20% ως προς την αξία πωλήσεων, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, (δεν περιλαμβάνονται οι εξαγωγές φιλέτων).**

Εξ' αυτών, το 75% (95.240 τόνοι) πωλήθηκαν σε 21 χώρες της ΕΕ-27, το 18%, (22.510 τόνοι) πωλήθηκε στην Ελλάδα, το 7% (8.950 τόνοι), πωλήθηκε σε 16 τρίτες χώρες, **το 57% των εξαγωγών ήταν τσιπούρα (59.664 τόνοι) και το 43% λαβράκι (44.528 τόνοι)**. Σχεδόν το σύνολο των εξαγωγών ήταν νωπά ψάρια και μόλις το 0,3% κατεψυγμένα (245 τόνοι κυρίως στις τρίτες χώρες).

Οι κυριότερες αγορές ωστόσο της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας, είναι παραδοσιακά **τρεις ευρωπαϊκές χώρες, η Ιταλία, η Ισπανία και η Γαλλία**, όπου πωλείται πάνω από την μισή παραγωγή.

Αν εξαιρεθούν οι ΗΠΑ, η Ολλανδία, η Γερμανία, η Πορτογαλία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και το Η.Β., όπου οι εξαγωγές κυμάνθηκαν από 1.300 – 5.500 τόνους, σε όλες τις υπόλοιπες 26 χώρες, οι εξαγωγές κυμάνθηκαν κάτω των 1.000 τόνων.

Την τελευταία δεκαετία, έχει γίνει μια σημαντική προσπάθεια διαφοροποίησης των εκτρεφόμενων ειδών, προκειμένου να ικανοποιηθεί η ανάγκη των καταναλωτών για μεγαλύτερη ποικιλία ψαριών ιχθυοκαλλιέργειας. Η προσπάθεια αυτή, απέδωσε με αποτέλεσμα να εκτρέφονται σε όλο και μεγαλύτερες ποσότητες και άλλα είδη **παραγωγής** μεσογειακής ιχθυοκαλλιέργειας **όπως: το φαγκρί και ο κρανιός**. Το 2022 παρήχθησαν σχεδόν 10.300 τόνοι «νέων ειδών», κυρίως φαγκρί και κρανιός αξίας σχεδόν 51,5 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 8% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η παραγωγή τους αντιπροσωπεύει το 8% του όγκου παραγωγής θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας και αυξάνεται διαρκώς λόγω της αυξανόμενης ζήτησης τους αλλά και της βελτίωσης της τεχνογνωσίας εκτροφής τους.

Η δυναμικότητα του κλάδου αποδεικνύεται από το γεγονός ότι , δραστηριοποιούνται περί τις 73 εταιρείες και όμιλοι με 285 μονάδες (πλωτές εγκαταστάσεις), εκτροφής θαλάσσιων μεσογειακών ιχθύων. Το 63% των εταιρειών είναι μικρομεσαίες και οικογενειακές εταιρείες με παραγωγή έως 500 τόνους ετησίως.

Σχεδόν το 78% των μονάδων , είναι χωροθετημένες σε τρεις αποκεντρωμένες διοικήσεις. Αυτές είναι οι Αποκεντρωμένες διοικήσεις της Πελοποννήσου – Δυτ. Ελλάδας & Ιονίου, της Θεσσαλίας – Στερεάς Ελλάδας και του Αιγαίου. Σε αυτές τις τρεις αντιστοιχεί σχεδόν το 87% των μισθωμένων εκτάσεων και εκτρέφεται σχεδόν το 82% της ελληνικής. Σε περιφερειακό επίπεδο, ο κλάδος έχει παρουσία στις 11 από τις 13 περιφερειακές ενότητες της χώρας και δημιουργεί χιλιάδες θέσεις εργασίας. Αυτές είναι οι Περιφερειακές Ενότητες Εύβοιας, Δωδεκανήσου, Αιτωλοακαρνανίας, Κεφαλονιάς, Φθιώτιδας, Θεσπρωτίας, Αττικής, Αργολίδας, Κορίνθου, Χίου και Πρέβεζας, καθώς λειτουργούν τοπικά πάνω από 10 μονάδες. Στις υπόλοιπες περιφερειακές ενότητες είναι αδειοδοτημένες λιγότερες από 10 μονάδες. Ωστόσο υπάρχουν περιφερειακές ενότητες όπου αν και οι αδειοδοτημένες μονάδες είναι λιγότερες από 10, ο όγκος παραγωγής είναι μεγάλος (π.χ. Φωκίδα, Μυτιλήνη, κλπ).

12.5. ΠΕΣΤΡΟΦΕΣ -- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

Η καλλιέργεια της πέστροφας, εντάσσεται στις υδατοκαλλιέργειες εσωτερικών υδάτων, οι οποίες έχουν μακρά ιστορία και φαίνεται να ξεκινά από την Άπω Ανατολή. Οι πρώτες πληροφορίες αναφέρονται γύρω στο 5.000 π.Χ., ενώ αργότερα, γύρω στο 2.500 π.Χ., συναντάμε παρόμοιες αναφορές στην Αρχαία Αίγυπτο και Ελλάδα. Οι ιχθυοκαλλιέργειες στην Ευρώπη, άρχισαν το μεσαίωνα, στα μοναστήρια με κύριο εκπρόσωπο τον κυπρίνο, (*Cyprinus carpio*). Τον 14^ο αιώνα περίπου, επιτεύχθηκε

η αναπαραγωγή της άγριας πέστροφας (*Trutta fario*, με κόκκινες βούλες), από το μοναχό Don Rinchot, στην Γαλλία και στην συνέχεια διαδόθηκε στη Δανία και Ιαπωνία

12.5.1.ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Η ΙΡΙΔΙΖΟΥΣΑ ΠΕΣΤΡΟΦΑ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΜΑΣ

Η ιριδίζουσα πέστροφα, εισάχθηκε στην Ελλάδα το 1956, με την ίδρυση του ιχθυογεννητικού σταθμού Λούρου. Από τότε, εγκαταστάθηκαν περίπου 100 μονάδες (το 50% στο Ν. Ιωαννίνων) . Παράλληλα, σε πολλά ποτάμια πραγματοποιήθηκαν με επιτυχία εμπλουτισμοί με γόνο, ενισχύοντας την ερασιτεχνική αλιεία, παραδοσιακή δραστηριότητα σε πολλές περιοχές.

Η εκτροφή της πέστροφας, είναι σήμερα ο πιο ανεπτυγμένος ποσοτικά τομέας των υδατοκαλλιεργειών στη χώρα μας, χωρίς να είναι και ο πιο προσοδοφόρος. Αντιπροσωπεύει το 80% της παραγωγής από γλυκά νερά. Η εκτροφή, άρχισε με την ίδρυση του ιχθυογεννητικού σταθμού του Λούρου το 1951. Μέχρι το 1962 λειτούργησε σαν εκκολαπτήριο γονιμοποιημένων αυγών, που έρχονταν από το εξωτερικό και ακολουθούσε εμπλουτισμός λιμνών και ποταμών. Αργότερα ιδρύθηκε και ο σταθμός της Έδεσσας.

Οι ενδείξεις ήταν ενθαρρυντικές και στο διάστημα αυτό αναπτύχθηκε η εκτροφή της πέστροφας, ιδίως στην Ήπειρο, με άναρχο τρόπο και χωρίς προγραμματισμό. Δόθηκαν στην αρχή κίνητρα, χωρίς να υπάρξει μέριμνα για την ανάπτυξη παράλληλης βιομηχανίας ιχθυοτροφών και την οργάνωση της διάθεσης. Ο ανταγωνισμός που ακολούθησε οδήγησε σε πολύ χαμηλές τιμές, μικρά ή καθόλου περιθώρια κέρδους, που οδήγησαν με τη σειρά τους σε προσπάθεια μείωσης του κόστους από τους παραγωγούς, όχι με τη βελτίωση των μεθόδων παραγωγής, αλλά με υποβάθμιση της ποιότητας και της ποσότητας της χορηγούμενης τροφής, με φυσικό επακόλουθο την υποβάθμιση της ποιότητας σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Έτσι ενώ το 1996, η συνολική ποσότητα ανέρχεται σε 24.000 κιλά, το 2000 φτάνει τα 245.000 κιλά. Το 2000 το μεγαλύτερο ποσοστό το κατέχουν οι καπνιστές με 86%, ακολουθούν οι νωπές με 14%, ενώ δεν πραγματοποιήθηκαν εξαγωγές κατεψυγμένων

12.5.2. Μονάδες παραγωγής

Η εξέλιξη των μονάδων παραγωγής, από το 1987 μέχρι το 2000, δεν είναι σημαντική. Από 108 μονάδες το 1987 έφτασαν τις 120 το 2000. Με εξαίρεση την περιοχή της Α. Μακεδονίας, όπου ο αριθμός των μονάδων παρέμεινε σταθερός, στις υπόλοιπες περιοχές παρουσιάστηκε αύξηση των μονάδων παραγωγής. Χωροταξικά οι μισές περίπου μονάδες βρίσκονται στην Ήπειρο, ενώ σημαντικός αριθμός υπάρχει στη Μακεδονία και τη Στερεά Ελλάδα.

12.5.2.1 .ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΕΣΤΡΟΦΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ

Στην Ήπειρο, λειτουργούν 57 μονάδες εντατικής εκτροφής πέστροφας και παράγουν περισσότερο από το 70% της συνολικής παραγωγής της χώρας. Μάλιστα το 80% των μονάδων συγκεντρώνεται στον Ν. Ιωαννίνων.

Τα περισσότερα ιχθυοτροφεία της Ηπείρου, λειτουργούν εδώ και 30 χρόνια, ενώ την τελευταία πενταετία δεν έχουν εγκατασταθεί μονάδες και τα έργα κυρίως αφορούν εκσυγχρονισμούς ή επεκτάσεις.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΟ 2020

-Πέστροφα	61 επιχειρήσεις	2.000 τόνοι	Παραγωγή
-Κυπρίνος	7 «»	10 « «	«»
-Σολωμός	2 «»	2 « «	«»
-Χέλια	3 «	184 « «	«»

Στην Θεσσαλία εκτρέφεται το 4% της συνολικής παραγομένης Ελληνικής παραγωγής. Υπάρχουν πολλές εκτροφές οικογενειακού τύπου, (για συμπλήρωση εισοδήματος), χωρίς άδεια λειτουργίας λόγω της γραφειοκρατίας και της αυστηρής νομοθεσίας για την παραχώρηση χρήσης των υδάτων.

Οι μονάδες πέστροφάς, διαθέτουν σε ποσοστό, 42% τσιμεντένιες και χωμάτινες λεκάνες σε συνδυασμό, το 33% μόνο τσιμεντένιες, το 22% μόνο χωμάτινες και το 3% πολυεστερικές και τσιμεντένιες. Ο χρόνος εκτροφής της πέστροφας μέχρι το εμπορεύσιμο μέγεθος παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις, από 10 μήνες έως 20 μήνες, με το μεγαλύτερο ποσοστό των μονάδων (>40%) να χρειάζεται 10.5 - 12 μήνες εκτροφής, ιδιαίτερα θετικό αν συγκριθεί με χρόνο άλλων ευρωπαϊκών χωρών που συνήθως ξεπερνά τους 16 μήνες. Η υδροδότηση των μονάδων γίνεται από πηγές (55% των μονάδων) ,ενώ το 41% χρησιμοποιεί νερά ποταμών και 4% νερό ποταμών και πηγών συγχρόνως. Χαρακτηριστική όμως είναι η αντίληψη της χρήσης νερού, όπου διαπιστώνεται ότι σχεδόν το 94% των μονάδων χρησιμοποιεί μεγαλύτερη παροχή νερού από την θεωρητικά απαιτούμενη παροχή (10m³/h/ton), ενώ σε πολλές περιπτώσεις φτάνει σε διπλάσιες και υπερδιπλάσιες τιμές.

12.5.2.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα βασικά προβλήματα που έχουν αναδειχτεί από την καλλιέργεια της πεστροφοκαλλιέργειας, είναι τα ακόλουθα:

- Ελλιπή υποστήριξη και σχεδιασμός,
- ασαφές θεσμικό πλαίσιο και δυσμενείς οικονομικές συνθήκες.
- Έλλειψη οικονομικών κινήτρων,

- Έλλειψη επιστημονικής καθοδήγησης και σύγχρονων υποδομών δυσχέρανε την ομαλή λειτουργία της ιχθυοκαλλιέργειας.
- Μικρό μέγεθος της μονάδας,
- αδυναμία επέκτασης και η έλλειψη εξειδίκευσης ,περιόρισαν τις δυνατότητες ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας.
- Ασαφής νομοθεσία και
- δυσκολία τήρησης εξελισσόμενων περιβαλλοντικών προτύπων, χωρίς παράλληλη μέριμνα από την πολιτεία, δημιούργησαν οικονομικές δυσκολίες.
- Με δεδομένο την οικονομική κρίση, την μικρή παραγωγή και την εξάρτηση της μονάδας με την εγχωρία κατανάλωση.
- προέκυψε μείωση κατανάλωσης,
- ταυτόχρονη αύξηση φορολογίας.
- Αυτό σε συνδυασμό με την έλλειψη Κρατικής ενίσχυσης στις μικρές μονάδες της Ηπείρου, επέφεραν οικονομικό αδιέξοδο.
- Η έλλειψη Κρατικής υποστήριξης, τόσο οικονομικά όσο και σε επίπεδο τεχνογνωσίας, φαίνεται να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας στην Ελλάδα.
- Η γραφειοκρατία και η αυστηρή νομοθεσία, χωρίς παράλληλη μέριμνα για την ομαλή μετάβαση, μπορούν να οδηγήσουν σε κλείσιμο μικρών μονάδων.
- Η οικονομική κρίση ,επηρέασε δραματικά την κατανάλωση ψαριών, θέτοντας σε κίνδυνο την βιωσιμότητα του κλάδου.
- Η ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας στην Ελλάδα είναι εφικτή, αλλά προϋποθέτει στοχευμένες πολιτικές και δράσεις που θα στηρίζουν τους ιχθυοκαλλιεργητές, στην αντιμετώπιση των προκλήσεων και στην υλοποίηση του δυναμικού του κλάδου. Η ανάπτυξη της πεστροφοκαλλιέργειας στην Ελλάδα, απαιτεί ολοκληρωμένη προσέγγιση και συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων. Η συνεργασία μεταξύ του κράτους, των αγροτών και του επιστημονικού κλάδου ,είναι ουσιώδης για την επίλυση των προκλήσεων και την ανάπτυξη του τομέα.
- Οι επενδύσεις σε υποδομές και τεχνολογία, είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και τη μείωση των κοστών παραγωγής.
- Επιπλέον, η έρευνα και η ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και πρακτικών μπορεί να βοηθήσει στην επίλυση προβλημάτων και στη βελτίωση της απόδοσης της καλλιέργειας.
- Με τις κατάλληλες προσπάθειες και την απαραίτητη στήριξη, η πεστροφοκαλλιέργεια ,μπορεί να αναδειχθεί σε έναν επιτυχημένο και βιώσιμο γεωργικό κλάδο στην Ελλάδα, συμβάλλοντας τόσο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας όσο και στην προστασία του περιβάλλοντος και τη

διατήρηση της γεωργικής κληρονομιάς. Η Ήπειρος αποτελεί μία από τις περιοχές της Ελλάδας με μακρά παράδοση στην εκτροφή πέστοφας, όπου δραστηριοποιούνται 100 εκτροφείς πέστοφας και καλύπτει το 53% της Ελληνικής παραγωγής.

Η ανάπτυξη του κλάδου προϋποθέτει:

στοχευμένες πολιτικές που

- θα εστιάσουν στην παροχή υποστήριξης,
- στον εκσυγχρονισμό των υποδομών,
- στην απλοποίηση της νομοθεσίας και
- στην τόνωση της κατανάλωσης.

13. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)

13.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ

Η μελισσοκομία, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της πρωτογενούς παραγωγής στη χώρα μας. **Υπάρχουν περίπου 1.800.000 μελίσσια, οι μελισσοκομικές μονάδες είναι περίπου 24.000 και η ετήσια παραγωγή μελιού είναι 15.000 τόνοι.**

Η Ελλάδα, καταλαμβάνει την πρώτη θέση σε πυκνότητα μελισσών και παρά το γεγονός ότι είναι στην 5η με 6η θέση στην παραγωγή μελιού στην Ευρώπη, είναι και ένας κλάδος που αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα, τα οποία οφείλονται στις καιρικές συνθήκες (π.χ. ανομβρία, υψηλός κίνδυνος πυρκαγιών, έλλειψη ανθοφορίας), στους εχθρούς και τις ασθένειες των μελισσών και στις απώλειες μελισσοσμηνών, τόσο από την τροφοδότηση μελισσών με ακατάλληλες τροφές ή λανθασμένο τρόπο χορήγησης, όσο και από την εφαρμογή ακατάλληλων σκευασμάτων ή υψηλών δόσεων.

Στα προβλήματα αυτά έρχονται να προστεθούν, στην ανεξέλεγκτη διακίνηση φτηνών αμφίβολης ποιότητας εισαγόμενων προϊόντων, το πρόβλημα της τυποποίησης και της οργάνωσης στη διάθεση του προϊόντος, η ανεπαρκής πολιτική προώθησης του μελιού στη διεθνή αγορά και το υψηλό κόστος παραγωγής.

13.1.1. Τα πλεονεκτήματα του κλάδου στη χώρα μας είναι:

- Η παραγωγή εξαιρετικής ποιότητας μελιού που ανταγωνίζεται διεθνώς το ξένο,
- Οι προοπτικές ανάπτυξης της μελισσοκομίας, λόγω της μεγάλης ζήτησης του προϊόντος,
- Η πλούσια μελισσοκομική χλωρίδα, λόγω του ξηροθερμικού κλίματος της χώρας μας που ευνοεί την ανάπτυξη πολλών αρωματικών φυτών, τα οποία με τη σειρά τους δίνουν το αρωματικό μέλι μεγάλης αξίας, και
- η επιστημονική και τεχνική στήριξη υψηλού επιπέδου.

Συνεπώς, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα που παρουσιάζονται στον κλάδο, θα πρέπει οι μελισσοκόμοι να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατόν τρόπο τα χρηματοδοτικά εργαλεία από τα Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης .

Συγκεκριμένα, ενισχύονται επενδυτικά σχέδια βελτίωσης, για μελισσοκομικές εγκαταστάσεις, μελισσοκομικό αυτοκίνητο, μελιτοεξαγωγείς.

Δίνεται η δυνατότητα ενίσχυσης της πρώτης εγκατάστασης νέων μελισσοκόμων στις αγροτικές περιοχές, με ποσό στήριξης από 17.000€ έως 19.500€.

Στήριξη για επενδύσεις στη μεταποίηση, εμπορία ή και ανάπτυξη με τελικό προϊόν γεωργικό προϊόν (μέλι), είτε μη γεωργικό προϊόν (επεξεργασία των προϊόντων κυψέλης: γύρη, πρόπολη, βασιλικός πολτός) και απευθύνεται όχι μόνο στις επιχειρήσεις, αλλά και στους επαγγελματίες μελισσοκόμους.

Παρέχεται οικονομική στήριξη για τη σύσταση Ομάδων Παραγωγών και Οργανώσεων Παραγωγών για τα 5 πρώτα χρόνια λειτουργίας τους και χορηγείται σε ετήσια βάση με τη μορφή ποσού στήριξης (κατά αποκοπή ενίσχυση), που αποτελεί ποσοστό επί της ετήσιας εμπορεύσιμης αξίας των προϊόντων της Ομάδας ή Οργάνωσης Παραγωγών.

Στόχος του μέτρου είναι ,η συσπείρωση και των μελισσοκόμων σε ομάδες ή οργανώσεις παραγωγών, που θα τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις της αγοράς, να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική τους δύναμη και να μειώσουν το ανά μελισσοκόμο κόστος παραγωγής.

Ενισχύεται η συνεργασία και δικτύωση μεταξύ των φορέων στον αγροδιατροφικό τομέα για την προώθηση της καινοτομίας.

13.1.2. Στόχοι του μέτρου αυτού είναι:

- η άμβλυση, ή και επίλυση υφιστάμενων προβλημάτων που εντοπίζονται στο αγροδιατροφικό σύστημα,
- (2) η παραγωγικότητα και βιωσιμότητα του κλάδου ,για προϊόντα ανταγωνιστικά και με υψηλή προστιθέμενη αξία, μετατρέποντας το διαρθρωτικό πρόβλημα των μικρών μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων σε συγκριτικό πλεονέκτημα και
- (3) η δημιουργία και ανάπτυξη βραχέων αλυσίδων εφοδιασμού σε τοπικό επίπεδο ,που θα βελτιώσουν το εισόδημα του παραγωγού, θα ομαλοποιήσουν την τιμή λιανικού εμπορίου αλλά και την ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ παραγωγών και καταναλωτών και θα καταστήσουν ανταγωνιστικά τα τοπικά παραγόμενα προϊόντα.

Επιπλέον στο ΠΑΑ, δίνεται η δυνατότητα επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης των αγροτών, δράση που στοχεύει να προσφέρει στους μελισσοκόμους εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες, προσαρμοσμένες στις νέες συνθήκες ανταγωνισμού, οι οποίες θα προωθούν την

καινοτομία και την επιχειρηματικότητα και θα συμβαδίζουν με τις σύγχρονες εξελίξεις και απαιτήσεις της τεχνολογικής ανάπτυξης και τις γνώσεις του κλάδου της μελισσοκομίας.

Από την πλευρά της Πολιτείας, για τη διαφύλαξη της ελληνικής παραγωγής μελιού από τις ελληνοποιήσεις των εισαγόμενων μελιών, θα πρέπει να υπάρξουν αυστηρότεροι και εντατικότεροι έλεγχοι, με αυξημένα πρόστιμα και προώθηση εγχώριου μελιού, με αυστηρότερα ποιοτικά κριτήρια, τοπωνύμια και διακριτό σήμα.

Σημαντικό πλήγμα στις νοθείες θα επιφέρει ο επαναπροσδιορισμός των παραμέτρων για την ταυτοποίηση των αμιγών τύπων ελληνικού μελιού.

Συγκεκριμένα το ποσοστό των γυρεοκόκκων θυμαριού στο μέλι, να είναι μεγαλύτερο του 50%, αντί του 18% που είναι σήμερα, για να μπορεί να χρησιμοποιείται η **επισήμανση «Θυμαρίσιο Μέλι»**.

13.1.3. ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΜΕΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, αποτελείται από απέραντες γεωργικές εκτάσεις, για αυτό άλλωστε και οι κάτοικοί της ασχολούνται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα. Έτσι έχουμε και αρκετούς ενεργούς μελισσοκόμους, με τον κατά προσέγγιση αριθμό να αγγίζει τους 2.500 παραγωγούς.

Οι ζημιές που έχει υποστεί ο μελισσοκομικός κλάδος από τις πρόσφατες καταστροφικές πλημμύρες του Daniel τον Σεπτέμβριο του 2023; είναι τεράστιες. Μιλώντας με αριθμούς, τα χαμένα μελισσομήνη είναι 114.279, (από στοιχεία δηλώσεων στον ΕΛΓΑ), πολλοί μελισσοκόμοι έχουν πάθει ζημιά σε εξοπλισμό και αποθηκευμένο μέλι, οι δε πληγέντες μελισσοκόμοι ανέρχονται στον αριθμό των 950. Αυτά τα νούμερα είναι πρωτοφανή για την ιστορία της μελισσοκομίας.

Όσοι μελισσοκόμοι έχουν πάθει ζημιά θα χρειαστούν 2 -3 χρόνια κατ'ελάχιστο για να ανακάμψουν, διότι η ζημιά προκλήθηκε στο τέλος μιας πολύ κακής χρονιάς, και πολλοί είχαν προγραμματίσει, αλλά δεν κατάφεραν να πάρουν το μέλι του Πεύκου, που είναι η πιο παραγωγική ανθοφορία στη χώρα μας. Έτσι λοιπόν η νέα χρονιά, για ένα πληγέντα, ξεκινά με αρνητικό πρόσημο, μιας και πρέπει να αντικαταστήσει το χαμένο υλικό καθώς και το μελισσοκομικό κεφάλαιο, και να φροντίσει και την παραγωγή μελιού και υποπροϊόντων του.

Από ψυχολογικής άποψης ,είναι δύσκολο να βρει κάποιος τη δύναμη να ξαναστήσει από την αρχή σχεδόν την επιχείρησή του.

Η πολιτεία, θα πρέπει να δώσει βάση στην προστασία του μελισσοκόμου, αλλά και του καταναλωτή, εντείνοντας τον έλεγχο των ελληνοποιήσεων, αμφιβόλου ποιότητας ξένων “μελιών”. Επίσης πρέπει να αναγνωρίσει το σημαντικότερο έργο της μέλισσας, **την επικονίαση**, και να βοηθήσει τους μελισσοκόμους να την διαφυλάξουν με όποιο μέτρο χρειάζεται. Και τέλος, μελισσοκομικοί φορείς και πολιτεία να συνεργαστούν και να προωθήσουν κατάλληλα το μέλι ώστε, να αναδειχθεί πέρα από τα σύνορα της Ελλάδας και όλοι να μιλάνε για το ελληνικό μέλι .

Ένας κλάδος που δεν έχει προβληθεί στο βαθμό που του αναλογεί, μιας και η μέλισσα είναι ο σημαντικότερος επικονιαστής στη φύση και η μείωση του πληθυσμού θα επηρεάσει τη φυτική παραγωγή της χώρας.

Ελπίζουμε ότι οι κρατικοί φορείς δεν θα αγνοήσουν για άλλη μια φορά το μελισσοκομικό κλάδο και θα αγωνιστούμε ώστε η στήριξη στους μελισσοκόμους που επλήγησαν να είναι τέτοια που θα τους βοηθήσει να σταθούν ξανά στα πόδια τους.

ΚΑΠ (2023-2027) Το 2023 χαρακτηρίζεται ως έτος αλλαγών για την ενίσχυση του τομέα της μελισσοκομίας, καθώς ενσωματώνονται όσα προβλέπει η νέα ΚΑΠ, (2023-2027), αλλά και ο Κανονισμός ΚΟΑ.

Όπως αναφέρει στην τελευταία έκθεσή της, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή των μελισσοκομικών προγραμμάτων, από το 2023, ο τομέας συνεχίζει να λαμβάνει στήριξη στο πλαίσιο των υποχρεωτικών μελισσοκομικών παρεμβάσεων, που αποτελούν μέρος των εγκεκριμένων Στρατηγικών Σχεδίων της ΚΑΠ. Επίσης, τα Κράτη-μέλη, μπορούν να αυξήσουν το ποσοστό συγχρηματοδότησης από 50% κατ' ελάχιστο έως 70% κατ' ανώτατο. Υπενθυμίζεται ότι τα μελισσοκομικά προγράμματα είναι τριετούς διάρκειας και συγχρηματοδοτούνται από την Ε.Ε σε ποσοστό 50%.

Από φέτος, η ενίσχυση του τομέα της μελισσοκομίας χορηγείται πλέον μέσω των μελισσοκομικών παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται στα Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια της νέας ΚΑΠ, ενώ, στο πλαίσιο του Κανονισμού ΚΟΑ, καθίσταται υποχρεωτική για τα κράτη-μέλη η υλοποίηση μελισσοκομικών προγραμμάτων, που προηγουμένως είχε εθελοντικό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με όσα προβλέπονται, η στήριξη της μελισσοκομίας παρέχεται μέσω μιας σειράς παρεμβάσεων που καταρτίζονται από τα κράτη-μέλη σε συνεργασία με εκπροσώπους οργανώσεων του τομέα.

Επί της ουσίας, πρόκειται για επτά τύπους παρεμβάσεων, που διευρύνουν περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής της παρεχόμενης στήριξης, μεταξύ των οποίων μπορούν να επιλέξουν τα κράτη-μέλη, όπως περιγράφονται παρακάτω:

α) Συμβουλευτικές υπηρεσίες, τεχνική βοήθεια, κατάρτιση, ενημέρωση και ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών, μεταξύ άλλων μέσω δικτύωσης, για μελισσοκόμους και τις οργανώσεις αυτών.

β) Επενδύσεις σε υλικά και άυλα περιουσιακά στοιχεία, καθώς και άλλες δράσεις, μεταξύ άλλων για:

- Την καταπολέμηση των εισβολέων στις κυσέλες και των ασθενειών των μελισσών, ιδίως της βαρροϊκής ακαρίασης.

- Την πρόληψη των ζημιών, που προκαλούνται από δυσμενή κλιματικά φαινόμενα και την προώθηση της ανάπτυξης και χρήσης πρακτικών διαχείρισης, προσαρμοσμένων στις μεταβαλλόμενες κλιματικές συνθήκες.
 - Την ανανέωση των κυψελών στην Ένωση, συμπεριλαμβανομένης της ανασύστασης του μελισσοκομικού κεφαλαίου.
 - Τον εξορθολογισμό της εποχικής μετακίνησης.
- γ) Δράσεις στήριξης εργαστηρίων για την ανάλυση των μελισσοκομικών προϊόντων, των απωλειών ή της μείωσης στην παραγωγικότητα των μελισσών και των δυνητικά τοξικών ουσιών για τις μέλισσες.
- δ) Δράσεις για τη διατήρηση ή την αύξηση του υφιστάμενου αριθμού κυψελών στην Ε.Ε, συμπεριλαμβανομένης της αναπαραγωγής.
- ε) Συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς, για την υλοποίηση προγραμμάτων εφαρμοσμένης έρευνας στον τομέα της μελισσοκομίας και των μελισσοκομικών προϊόντων.
- στ) Προώθηση, επικοινωνία και εμπορία, συμπεριλαμβανομένων δράσεων για την παρακολούθηση της αγοράς, καθώς και δραστηριοτήτων που αποσκοπούν ιδίως στην ευαισθητοποίηση των καταναλωτών σχετικά με την ποιότητα των μελισσοκομικών προϊόντων.
- ζ) Δράσεις για τη βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος.

13.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ

Οι προτάσεις για την μελισσοκομία θα πρέπει να είναι οι εξής:

- **Θα πρέπει να καθιερωθεί** το ελληνικό σήμα στο μέλι.
- **Θα πρέπει να συνεχιστεί**, η χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων στη μελισσοκομία για την επίλυση των προβλημάτων και την ανάπτυξη του κλάδου.
- **Θα πρέπει να ενισχυθεί**, η μελισσοκομική χλωρίδα με φύτευση δέντρων και θάμνων μελισσοκομικής αξίας, τα οποία ανθίζουν την περίοδο που υπάρχει έλλειψη γύρης (Αύγουστος-Οκτώβριος), έτσι ώστε να μπορούν τα μελίσσια να διατηρήσουν τους πληθυσμούς τους και να προετοιμαστούν σωστά για το ξεχειμώνιασμα (π.χ. χαρουπιές, αλμυρίκια, ευκάλυπτοι, λυγαριές). Επιπρόσθετα θα πρέπει να δημιουργηθούν μελισσοκομικά πάρκα.

Αναγκαία θεωρείται η στήριξη της ποιότητας και της προώθησης του ελληνικού μελιού, η παραγωγή και προώθηση όλων των προϊόντων κυψέλης ,(βασιλικός πολτός, γύρη, κερί, πρόπολη, δηλητήριο) και η δημιουργία καμπάνιας για το ελληνικό μέλι με συμμετοχή σε διεθνείς εκθέσεις και προώθηση μέσω διαφημιστικών μέσων για το σύνολο του ελληνικού μελιού.

Σύμφωνα με μια έρευνα αγοράς του 2016, στην επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, **η Ευρωπαϊκή Ένωση, έρχεται δεύτερη παγκοσμίως σε παραγωγή μελιού , με περίπου 230.000 τόνους, μετά την Κίνα.** Ο αριθμός των κυψελών ανέρχεται στα 17,5 εκατομμύρια, και ο συνολικός αριθμός των μελισσοκόμων στους 650.000. Αξιοσημείωτο θεωρείται το γεγονός ότι για να καλυφθούν οι ανάγκες σε μέλι εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτούνται να γίνουν και εισαγωγές, με κύριους εισαγωγείς την Κίνα με ποσοστό 40% και την Ουκρανία με ποσοστό 20%.

Το εμπορικό ισοζύγιο μελιού εντός Ε.Ε. είναι αρνητικό, με τις εισαγωγές να υπερτερούν των εξαγωγών (European Commission, 2018).

Οι χώρες που κατέχουν τις πρώτες θέσεις σε παραγωγή μελιού εντός Ε.Ε. είναι :

- η Ισπανία, η Ουγγαρία, η Γερμανία και η Ρουμανία, με παραγωγή άνω των 20.000 τόνων ετησίως.
- **Τη δεύτερη θέση** μοιράζεται η χώρα μας με την Πολωνία, με παραγωγή από 15 έως 20.000 τόνους,
- **ενώ στην τρίτη θέση** ακολουθούν η Πορτογαλία, η Γαλλία, η Βουλγαρία, η Τσεχία και η Βρετανία, με παραγωγή από 10 έως 15.000 τόνους μελιού το έτος.
- Τέλος, στις χώρες με τη μικρότερη παραγωγή σε μέλι **ανήκουν: η Κύπρος, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο, με παραγωγή λιγότερη από 1.000 τόνους (European Commission, 2018).** Εστιάζοντας στις εξαγωγές και εισαγωγές μελιού από και προς την χώρα μας, σύμφωνα με στοιχεία του FAO, το 2016 εξήχθησαν:1.537 τόνοι μελιού ,ενώ την ίδια χρονιά εισήχθησαν 2.773 τόνοι. Το 2017, έγινε εξαγωγή 3.176 τόνων, ενώ έγινε εισαγωγή σχεδόν της διπλάσιας ποσότητας μελιού από την προηγούμενη χρονιά που ανέρχεται σε 5.727 τόνους μελιού (FAOSTAT, 2019). Από την Ελλάδα, το 2018 εξήχθησαν 3.700 τόνοι μελιού αξίας 15.5 εκατομμυρίων ευρώ.

13.4. ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΜΕΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, αποτελείται από απέραντες γεωργικές εκτάσεις, για αυτό άλλωστε και οι κάτοικοί της ασχολούνται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα. Έτσι έχουμε και αρκετούς ενεργούς μελισσοκόμους, με τον κατά προσέγγιση αριθμό να αγγίζει τους 2.500 παραγωγούς.

Οι ζημιές που έχει υποστεί ο μελισσοκομικός κλάδος από τις πρόσφατες καταστροφικές πλημμύρες του Daniel τον Σεπτέμβριο του 2023; είναι τεράστιες. Μιλώντας με αριθμούς, τα χαμένα μελισσοσμήνη είναι 114.279 (από στοιχεία δηλώσεων στον ΕΛΓΑ το 2023), πολλοί μελισσοκόμοι έχουν πάθει ζημιά, σε εξοπλισμό και αποθηκευμένο μέλι, οι δε πληγέντες μελισσοκόμοι ανέρχονται στον αριθμό των 950. Αυτά τα νούμερα είναι πρωτοφανή για την ιστορία της μελισσοκομίας.

Η μελισσοκομία είναι ένας δυναμικός κλάδος της αγροτικής παραγωγής στη Θεσσαλία, με 1.800 εγγεγραμμένους μελισσοκόμους, 150.000 μελισσοσμήνη και παραγωγή που υπολογίζεται στους 2.300 τόνους. Αναλυτικά, στον παρακάτω πίνακα φαίνονται ο αριθμός των παραγωγών των κυψελών και η συνολική παραγωγή του μελιού στις περιφερειακές ενότητες της Θεσσαλίας.

Παραγωγή μελιού στη Θεσσαλία

Π.Ε (Ενότητες)	Μαγνησία	Τρίκαλα	Λάρισα	Καρδίτσα	Θεσσαλία
Αριθμός παραγωγών	483	390	540	470	1.883
Αριθμός κυψελών	40.000	35.000	35.000	45.000	155.000
Συνολική παραγωγή	600 τόνοι	525 τόνοι	525 τόνοι	670τόνοι	2.320 τόνοι

Είναι γνωστό ότι τα προϊόντα της μέλισσας, το μέλι, η γύρη, ο βασιλικός πολτός είναι προϊόντα υψηλής βιολογικής αξίας με όλο και αυξανόμενη εκτίμηση από τους καταναλωτές. Η απαίτηση των καταναλωτών για φυσικά προϊόντα με υψηλή διατροφική αξία βρίσκει άμεση ανταπόκριση στα μελισσοκομικά προϊόντα.

Το μέλι, η γύρη και ο βασιλικός πολτός καταναλώνονται αυτούσια από την φύση χωρίς καμιά επεξεργασία και η βιολογική τους αξία έχει επισημανθεί κατ' επανάληψη. Υπολογίζεται επίσης ότι η μέλισσα προσφέρει στη φύση 15πλάσιο όφελος από την αξία των προϊόντων της. **Φαίνεται δε, ανυπολόγιστης αξίας όταν προσμετρηθούν οι παρακάτω παράγοντες και αναδεικνύεται τόσο ως προϊόν όσο σαν κλάδος γενικότερα.**

Το μέλι διατίθεται σε μεγάλο ποσοστό από τους ίδιους τους παραγωγούς ,ενώ οι επαγγελματίες διαθέτουν το προϊόν περισσότερο σε εμπόρους. Συνολικά, στη Θεσσαλία υπολογίζεται ότι το 60% των μελισσοκόμων διαθέτει το μέλι στη λιανική, το 10% στη χονδρική και το 30% και με τους δύο τρόπους.

Όσον αφορά στις μεταποιητικές μονάδες, στη Θεσσαλία υπάρχουν περί τα 15 αδειοδοτημένα συσκευαστήρια, με όλες τις προδιαγραφές διάσπαρτα στις περιφερειακές ενότητες και ένας από τους ελάχιστους Μελισσοκομικούς Συνεταιρισμούς της χώρας μας που εμπορεύονται μέλι και τα άλλα προϊόντα της μέλισσας, ο Μελισσοκομικός Συνεταιρισμός Βόλου στη Μαγνησία.

14. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ , ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΚΑΙ
ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΕΣΤΡΑΜΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ
ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023

14.1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Μετά από τις επισκέψεις και τις ανακοινώσεις των Υπουργών, για αποζημιώσεις των: Οικοσκευών (κατεστραμμένων κατοικιών), καθώς και των επιχειρήσεων, εγώ θα αναφερθώ μόνο τι πρέπει να γίνει για τις κατεστραμμένες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις για να επαναλειτουργήσουν.

Λόγω της μεγάλης χρονικής διάρκειας ενασχόλησης μου, με την οργάνωση διοίκηση , επέκταση και εκσυγχρονισμό κτηνοτροφικών μονάδων και για να βοηθήσουμε τους κατεστραμμένους παραγωγούς και να δώσουμε λύσεις στην Πολιτεία για να τους **αποκαταστήσει , καταλήγω στις εξής προτάσεις:**

Οι πλημμυρισμένες , συστημικές κτηνοτροφικές μονάδες , η τα πρόχειρα λεγόμενα «Μαντριά», πρέπει να μεταφερθούν εκτός των κατοικημένων ζωνών σε ιδιόκτητες ή σε δημόσιες η Δημοτικές εκτάσεις, οι οποίες θα παραχωρηθούν δωρεάν, ή έναντι χαμηλού τιμήματος στους παραγωγούς, (υπάρχει νομική διαδικασία να αγοραστούν έναντι χαμηλού τιμήματος από το Κράτος) **και οι εκτάσεις αυτές να έχουν τα εξής χαρακτηριστικά:**

- 1^{ον}) Τα εδάφη να είναι επικλινή και μακριά από κατοικημένες περιοχές, διότι διαφορετικά δεν θα δοθεί άδεια ίδρυσης κτηνοτροφικής μονάδας από το Υγειονομικό.
- 2^{ον}) Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ: του αριθμού και του είδους του ζώων που θα στεγασθεί και του αριθμού των κατοίκων του οικισμού ή της πόλης, διαφορετικά δεν θα επιτραπεί η άδεια ίδρυσης και η εγκατάσταση των νέων κτηνοτροφικών μονάδων.
- 3^{ον}) Τα υλικά των κτιρίων πρέπει να είναι : **μεταλλική κατασκευή με οπτοπλινθοδομές σε ύψους 1,5 Μ , με πάνελ διαφόρων μεγεθών, ανάλογα με το είδος του ζώου και της κατεύθυνσης της παραγωγής του.**
- 4^{ον}) Για τους κτηνοτρόφους οι οποίοι είναι οικονομικά ασθενείς, χωρίς την δυνατότητα ίδιας συμμετοχής , τότε για το Κράτος η ο αντίστοιχος Δήμος προτείνω, **τα λεγόμενα Κτηνοτροφικά Πάρκα**, για τα οποία απαιτούνται οι βασικές υποδομές όπως : **Δρόμος με 3^Α, μεταφορά νερού ή Γεώτρηση και μεταφορά ρεύματος και επιπλέον οι αναγκαίες κτηνιακές εγκαταστάσεις ανάλογα με το είδος και την κατεύθυνση παραγωγής .**
- 5^{ον}) Για τους κτηνοτρόφους οι οποίοι θέλουν να κτίσουν από μόνοι τους ανεξάρτητα από τα κτηνοτροφικά πάρκα , πρέπει η Πολιτεία να τους επιχορηγήσει με 80% στο συνολικό κόστος της

επένδυσης (κτίρια, εξοπλισμός, ζωικό κεφάλαιο και διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου). Το υπόλοιπο 20% με τραπεζικό δάνειο και ίδια συμμετοχή.

6^{ov}) Η Ελληνική Πολιτεία για την αποκατάσταση των πληγέντων κτηνοτρόφων της Θεσσαλίας από τις πλημμύρες του DANIEL τον Σεπτέμβριο του 2023, εξέδωσε την Απόφαση με Αριθμ. 1874/ ΦΕΚ με αρ. Φύλλου 1187/19 Φεβρουαρίου 2024, με την οποία καθορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής του ΥΠΟ μέτρου 5.2 «2 «Επενδύσεις αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται στο γεωργικό κεφάλαιο (φυτικό, ζωικό και πάγιο), από φυσικά φαινόμενα, δυσμενείς καιρικές συνθήκες και καταστροφικά γεγονότα» του Μέτρου 5.2, «Αποκατάσταση του δυναμικού γεωργικής παραγωγής που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα και ανάληψη κατάλληλων προληπτικών δράσεων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α) 2014-2020.

Στο άρθρο 9 το ύψος του επιλέξιμου προϋπολογισμού, είναι επιχορηγούμενο 100%, με ανώτατο επιλέξιμο κόστος 250.000€, σε περιπτώσεις μετεγκατάστασης και για επιδιορθώσεις υφισταμένης κτηνοτροφικής μονάδας μέχρι του ποσού 100.000€, επιχορηγούμενο 100%, πλήρη ανάλυση του Μέτρου 5.2 βλέπε παρακάτω

7^{ov}) Ο χρόνος κατασκευής των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, υλοποιούνται εντός 3 μηνών από την χορήγηση των απαιτούμενων αδειών.

14.2. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ, ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ

Φορολόγηση των κτηνοτρόφων για τα αέρια του θερμοκηπίου, από το Κράτος της Δανίας.

Από το 2030, η Δανία, θα φορολογεί τους κτηνοτρόφους για τα αέρια του θερμοκηπίου που εκπέμπουν: **οι αγελάδες, τα πρόβατα και οι χοίροι τους**, σύμφωνα με μια νέα ριζοσπαστική πρόταση της Δανικής κυβέρνησης. Το μέτρο στοχεύει στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της βορειοευρωπαϊκής χώρας κατά 70% έως το 2030.

Οι Δανοί κτηνοτρόφοι θα φορολογούνται με 300 κορώνες (40,2 ευρώ), ανά τόνο ισοδύναμου διοξειδίου του άνθρακα το 2030 και ο φόρος θα αυξηθεί σε 750 κορώνες (100,5 ευρώ) μέχρι το 2035. Το σχέδιο νόμου προωθείται για ψήφιση στην βουλή.

Ωστόσο, λόγω της μείωσης του φόρου εισοδήματος κατά 60%, το πραγματικό κόστος ανά τόνο θα ξεκινήσει από 120 κορώνες (16 ευρώ) και θα αυξηθεί σε 300 κορώνες (40,2 ευρώ) έως το 2035.

Η συμφωνία επιτεύχθηκε πρόσφατα, μεταξύ της κεντροδεξιάς κυβέρνησης και εκπροσώπων των αγροτών, της βιομηχανίας και των συνδικάτων.

Η Δανική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης, η μεγαλύτερη οργάνωση προστασίας της φύσης και του περιβάλλοντος στη Δανία, χαρακτήρισε τη φορολογική συμφωνία, ως **"ιστορικό συμβιβασμό"**.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Δανίας, τον Ιούνιο του 2022 υπήρχαν 1,4 εκατομμύρια αγελάδες στη σκανδιναβική χώρα. **Μια τυπική Δανική αγελάδα παράγει περίπου 6 μετρικούς τόνους ισοδύναμου CO2 ετησίως.**

Η Δανία, η οποία είναι μεγάλος εξαγωγέας γαλακτοκομικών προϊόντων και χοιρινού κρέατος, θα φορολογήσει επίσης τους χοίρους, αλλά οι αγελάδες παράγουν πολύ υψηλότερες εκπομπές.

Αν και το διοξείδιο του άνθρακα συνήθως τραβάει μεγαλύτερη προσοχή για το ρόλο του στην κλιματική αλλαγή, το **μεθάνιο παγιδεύει περίπου 87 φορές περισσότερη θερμότητα σε μια χρονική κλίμακα 20 ετών**, σύμφωνα με την Εθνική Υπηρεσία Ωκεανών και Ατμόσφαιρας των ΗΠΑ.

Η κτηνοτροφία αντιπροσωπεύει περίπου το 32% των εκπομπών μεθανίου που προκαλούνται από τον άνθρωπο, αναφέρει το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του ΟΗΕ.

Η Νέα Ζηλανδία ψήφισε έναν παρόμοιο νόμο με τη Δανία το 2022, αλλά η νομοθεσία καταργήθηκε πρόσφατα μετά από αντιδράσεις του γεωργικού τομέα και η κυβέρνηση άλλαξε χέρια το 2023.

Το Μέτρο αυτό της Δανίας, σε βάθος χρόνου θα επεκταθεί σε όλα τα Ευρωπαϊκά Κράτη και στην Ελλάδα.

14.3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ --ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Θα γίνει αναφορά παρακάτω, για την ανάπτυξη νέων κτηνοτροφικών μονάδων ή εκσυγχρονισμό των υπαρχόντων ανά κατηγορία ζωικού κεφαλαίου , στους 7 κλάδους της Ζωικής Παραγωγής και συγκεκριμένα στην :

- Προβατοτροφία
- Αιγοτροφία
- Χοιροτροφία
- Βοοτροφία
- Πτηνοτροφία
- Ιχθυοκαλλιέργειες και Πεστροφοκαλλιέργειες &
- Στην Μελισσοκομία

14.4. ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ, (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

Στις σελίδες 23 έως 30, με τίτλο: Η ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, έγινε πλήρη ανάλυση των κυριότερων και σημαντικών Ελληνικών φυλών προβάτων, από πλευράς απόδοσης γάλακτος, (Ορεινές και Πεδινές φυλές).

Στις Ορεινές περιοχές , συναντούμε τις **φυλές Ορεινού τύπου**: οι οποίες εκτρέφονται στα ορεινά της Θεσσαλίας, καθώς και σε όλες τις περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας (**Βλάχικη**, Σαρατσάνικη, Γραμμουστιανό, Αρβανιτοβλάχικο και **Μπούτσικο (Καλλαρύτικο)**). Οι αναφερόμενες φυλές είναι : **μικρόσωμες λιτοδίαιτες με μικρές αποδόσεις , οι οποίες δεν υπερβαίνουν τα 120 κιλά γάλακτος,**

ελευθέρως βοσκής τον περισσότερο χρόνο, μετακινούμενα τα κοπάδια τους καλοκαιρινούς μήνες στα βουνά: Των Άγραφων, της Ηλείου, των Γρεβενών, των Τρικάλων και της Καρδίτσας.

Η εκτροφή τους είναι εκτατικής μορφής, είναι ασύμφορη οικονομικά, ο πλήρης ή ο ημισταβλισμός διότι, παράγουν χαμηλή ποσότητα γάλακτος και οι παραγωγοί εκμεταλλεύονται τους ορεινούς βοσκοτόπους για 5 μήνες τουλάχιστο με μικρό κόστος.

Για τις φυλές Πεδινού τύπου, έγινε σύντομη περιγραφή & ανάλυση των πεδινών φυλών προβάτων που έχουν οικονομικό ενδιαφέρον με ανάλυση: στον αριθμό καθαρόαιμων ζώων της φυλής καθώς και τον αριθμό των μιγάδων, στην παραγωγή γάλακτος /γαλακτική περίοδο, στην χημική σύσταση του γάλακτος, στην πολυδυσμία, καθώς και τους Σταθμούς Γεωργικής Έρευνας που παρακολουθούσε την κάθε φυλή της περιοχής και συγκεκριμένα τις **Ελληνικές Φυλές προβάτων γαλακτοπαραγωγής όπως:**

- **Καραγκούνικη,**
- **Σερρών,**
- **Σκοπέλου Μαγνησίας,**
- **Φριζάρτα Άρτας,**
- **Χιώτικη,**
- **Ζακύνθου,**
- **Μυτιλήνης (Λέσβου) και**
- **Κύμης Ευβοίας.**

Στην συνέχεια, γίνεται περιγραφή των ξένων φυλών που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα κατά περιόδους, με τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς και τα σχόλια από τους σταθμούς της Γεωργικής Έρευνας ανά περιοχή και συγκεκριμένα:

1^{ον}) Εισαγόμενες ξένες φυλές προβάτων γαλακτοπαραγωγής όπως:

- Σαρδηνίας Ιταλίας,
- Φριςλανδίας Γερμανίας,
- Λακών Γαλλίας,
- Awassi (αβάσσι) Ισραήλ &
- Ασσάφ (assaf) Ισπανίας.

2^{ον}) Εισαγόμενες ξένες φυλές προβάτων έριο- Κρεατοπαραγωγής όπως: Φυλή Μερινός (Ισπανίας).

3^{ον}) Εισαγόμενες ξένες φυλές προβάτων για παραγωγή γουνοδερμάτων

όπως: Καρακούλ Τουρκμενιστάν.

4^{ον}) Εισαγόμενες ξένες φυλές προβάτων - Κρεατοπαραγωγής όπως:

- Φυλή Berisson du cher (Γαλλίας),

- Φυλή: Il de france (Γαλλίας),
- Φυλή Suffolk (Αγγλίας).

14.4.1. Για την ίδρυση μιας Προβατοτροφικής μονάδας,

ο νέος επενδυτής πρέπει να λάβει υπόψη του τα εξής:

1^{ον}) Τον αρχικό αριθμό προβάτων, για να είναι η επένδυση βιώσιμη οικονομικά, ο αριθμός των ζώων σύμφωνα με την εμπειρία μου ,δεν πρέπει να είναι κάτω των 300 προβάτων.

2^{ον}) Η φυλή του προβάτου, που πρέπει να χρησιμοποιηθεί , πρέπει να είναι γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης και με καλές αποδόσεις και ως **τέτοιες από τις ελληνικές φυλές, προτείνονται οι φυλές:**

- **Καραγκούνικη ,**
- **Φριζάρτα Άρτας ,**
- **Χιώτικη ,**
- **Ζακύνθου (μικρός αριθμός ζώων σε διαθεσιμότητα)**

Από τις εισαγόμενες ξένες φυλές προβάτων γαλακτοπαραγωγής προτείνονται οι παρακάτω:

- **Σαρδηνίας Ιταλίας,**
- **F1-Φρισλανδίας Γερμανίας ,**(πιο ανθεκτική στις αρρώστιες: πυροπλάσμιωση, πνευμονίες, παράσιτα)
- **Λακών Γαλλίας,**
- **Awassi (αβάσσι) Ισραήλ &**
- **Ασσάφ (assaf)Ισπανίας.**

3^{ον}) Παρόλο που η προβατοτροφική μονάδα θα είναι γαλακτοπαραγωγικής κατεύθυνσης, μπορεί να πραγματοποιήσει ο παραγωγός βιομηχανικές διασταυρώσεις, (π.χ ,θηλυκά καραγκούνικα και αρσενικά κρεατοπαραγωγής X Berisson du cher ή Il de france, (φυσική γονιμοποίηση ή τεχνητή σπερματέγχυση) **και τα γεννηθέντα αρσενικά και θηλυκά όλα για σφαγή**, μετά από 2,5 μήνες με σφάγιο 17-20 κιλά , καλής ποιότητας κρέατος, (τα παϊδάκια είναι σαν μπριζολάκια), με μεγάλη ζήτηση στην αγορά του κρέατος.

Μειονέκτημα της φυλής(Berisson du cher), είναι το υψηλό ποσοστό δυστοκιών, που είναι αποτέλεσμα της διάπλασης του σώματος των αρνιών (μεγάλο κεφάλι και πολύ ευρύς κορμός).Το πρόβλημα αυτό λύνεται , με καισαρικές τομές , οι επεμβάσεις των οποίων είναι σήμερα ρουτίνα, (απαιτείται η συνεργασία Κτηνιάτρου).

4^{ον})_Οι παραγωγοί των σύγχρονων κτηνοτροφικών μονάδων, πρέπει να κάνουν σεμινάρια ταχείας εκπαίδευσης στα αντικείμενα:

- Γενετική βελτίωση προβάτων, μέθοδοι επιλογής, γονιδιοματικές τεχνολογίες.

- διατροφή των ζώων- ισορροπημένα σιτηρέσια, αναλύσεις ζωοτροφών και ενσιρώσεις .
- προλήψεις ασθενειών – εμβολιασμοί ,παρασιτώσεις προβάτων και λοιμώδη νοσήματα.
- Ανάλυση σπέρματος –σπερματοληψία , τεχνητή γονιμοποίηση και γενικώς αναπαραγωγή των προβάτων.
- Διαδικασία αρμέγματος, απολυμάνσεις χώρων και αμελκτικού συγκροτήματος.

5^{ov}) Οι παραγωγοί των σύγχρονων μονάδων, πρέπει να συνεργάζονται στενά με ειδικούς επιστήμονες, εξειδικευμένους στα αντικείμενα: Διατροφής, Υγιεινής και προλήψεις λοιμωδών και παρασιτικών νοσημάτων καθώς, αναπαραγωγής & τεχνητής σπερματέγχυσης.

6^{ov}) Η επιλογή των οικοπέδων για να κτισθεί μια κτηνοτροφική μονάδα και τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να έχει, καθώς και οι αποστάσεις από κατοικημένες περιοχές και γενικώς τα απαραίτητα δικαιολογητικά για την άδεια ιδρύσεως) , αναφέρονται παραπάνω στις γενικές παρατηρήσεις και οι επενδυτές θα πρέπει να τα γνωρίζουν.

7^{ov}) Το κόστος διατροφής, φθάνει στο 70% των δαπανών των εξόδων λειτουργίας της Προβατοτροφικής μονάδας, αυτό θα πρέπει να το γνωρίζουν οι επενδυτές και θε πρέπει να βρουν εναλλακτικές λύσεις να μειώσουν το κόστος, όπως:

α) Την χρήση Τεχνητών λειμώνων, σπέρνοντας τα πολυετή λειμόνια φυτά:

- Festuca arundinacea
- trifolium repens
- Lolium

ή ζητώντας οδηγίες από τον τοπικό Γεωπόνο της περιοχής, τι αναπτύσσεται καλύτερα γνωρίζοντας εκείνος την σύσταση των εδαφών και τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

β) Την παραγωγή ενσιρωμάτων με:

- Ενσίρωμα ,Μπιζέλι με κριθάρι (για υψηλή πρωτεΐνη)
- Ενσίρωμα Καλαμποκιού

γ) Την χρήση ιδιωτικών ή Δημοτικών βοσκοτόπων (κοντά στις εγκαταστάσεις της κτηνοτροφικής μονάδας).

δ) Την χρήση χονδροειδών Ζωοτροφών: 1^{ov}) σε Σανό :Μηδικής, βρόμης και βίκου

2^{ov}) άχυρο: Σίτου και κριθής

ε) Την χρήση υποπροϊόντων , σε συνάρτηση των βιομηχανιών της περιοχής

στ) Την καλλιέργεια γρασιδιών (Κριθής και σίτου), για την βόσκηση των προβάτων την χλόη την χειμερινή περίοδο.

ζ) Την αποθήκευση (σε μεταλλικά σιλό), φθηνών δημητριακών, κριθής και σίτου στην εποχή των «αλωνιών», για την παραγωγή του συμπυκνωμένου σιτηρεσίου.

8ον) Αυτόματη χορήγηση της τροφής με ενσιρωδιανομένα ή μέσω ταινιών.

9ον) Το πότισμα των ζώων θα γίνεται αυτόματα ,μέσω ποτιστρών οι οποίες συνδέονται με τον υδατόπυργο.

10ον) Το μέγεθος του αρμεκτηρίου , είναι συνάρτηση του αριθμού των αρμεγομένων ζώων. Για 300 ζώα οι θέσεις του αρμεκτησίου είναι 24.

11ον) Στην αποθήκη Ζωοτροφών θα τοποθετηθούν : Ο μύλος κοπής δημητριακών και ο αναμεικτήρας και εξωτερικά τοποθετούνται τα μεταλλικά αποθηκευτικά σιλό, των οποίων το μέγεθος είναι συνάρτηση του αριθμού των ζώων, για την αποθήκευση δημητριακών και λοιπών ζωοτροφών.

12ον) Τεχνικά στοιχεία για την Επένδυση: Ο σκελετός των κτιριακών εγκαταστάσεων πρέπει να είναι Μεταλλικός και συγκεκριμένα: α)Μεταλλικός Θερμοκηπιακού Τύπου και β)Μεταλλικός συμβατικού τύπου, η δε οροφή και οι πλευρικές διαστάσεις με panel.

Η επιφάνεια των σταβλικών εγκαταστάσεων και των βοηθητικών κτιρίων, είναι συνάρτηση του αριθμού και το είδος του ζώου.

14.4.2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Οι κατασκευές θερμοκηπιακού τύπου, αφορούν αποκλειστικά κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, έχουν καθιερωθεί στις τελευταίες δεκαετίες, έχουν θεσμοθετηθεί από την Πολιτεία, προσφέρουν σημαντικά προτερήματα, σε σχέση με τις κατασκευές συμβατικού τύπου και γι' αυτό το λόγο είναι πιο ελκυστικές και προτιμώνται από τους παραγωγούς. Πιο συγκεκριμένα, οι κατασκευές αυτού του τύπου, λόγω του ότι αφορούν, όπως είπαμε, μόνο κτηνοτροφικά κτήρια που δεν έχουν ιδιαίτερες απαιτήσεις κατασκευαστικά, θεωρούνται πιο ελαφριές, είναι πιο προσιτές οικονομικά και γι' αυτό το λόγο ισχύουν τα εξής:

- Δεν απαιτείται συντελεστής δόμησης, παρά μόνο συντελεστής κάλυψης 40% (μεγαλύτερος κατά 30% σε σχέση με τις συμβατικού τύπου κατασκευές γεωργοκτηνοτροφικών εγκαταστάσεων που απαιτούν συντελεστή δόμησης 10% κατά κανόνα).
- Περιορίζονται οι αποστάσεις από τα γειτνιάζοντα αγροτεμάχια, από τέσσερα μέτρα,(κατά κανόνα), έως και τα δύομιση μέτρα, (κατά παρέκκλιση), σε αντιπαραβολή με τα συμβατικά κτήρια εκτός σχεδίου, που απαιτούν δεκαπέντε μέτρα,(κατά κανόνα) και έως πέντε μέτρα (κατά παρέκκλιση).

- **Απαλλάσσεται από Φ.Π.Α. η ανωδομή του κτηρίου, ως μηχανολογικός εξοπλισμός, δηλαδή όλη η μεταλλική κατασκευή από τα αγκύρια και πάνω μαζί με το κέλυφος(δηλαδή την επικάλυψη panel).**
- **Εκδίδεται έγκριση κατασκευής όχι οικοδομική άδεια.**
- **Ο φέρων οργανισμός της μεταλλικής κατασκευής είναι υποχρεωτικά, βάσει νομοθεσίας, εν θερμώ γαλβανισμένος.**

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό, πως ο υποψήφιος παραγωγός-επενδυτής έχει σημαντικά κίνητρα να προσανατολιστεί σε μία θερμοκηπιακού τύπου κτηνοτροφική μονάδα, παρά σε μία συμβατικού. **Συγκεκριμένα, κάνοντας χρήση του 40% Συντελεστή Κάλυψης, (Σ.Κ.), μπορεί να αξιοποιήσει στο έπακρο το αγροτεμάχιό του είτε άμεσα, είτε μελλοντικά με επιπλέον κτηριακές επεκτάσεις.** Προς την ίδια κατεύθυνση, της μέγιστης αξιοποίησης του αγροτεμαχίου, κινείται και το δεύτερο σημείο που αναφέραμε, που δίνει τη δυνατότητα να περιοριστούν οι αποστάσεις από τα γειτονικά όρια και να έχει ο παραγωγός τη μέγιστη εκμετάλλευση του αγροτεμαχίου του.

Επιπλέον, η φορολογική απαλλαγή που δίνεται για την ανωδομή, είναι σημαντικό κριτήριο για τον παραγωγό-επενδυτή που δεν επιδέχεται καμία περεταίρω ανάλυση.

Σε ότι αφορά το τέταρτο σημείο που θίξαμε για την έγκριση της κατασκευής, πρόκειται για μία μορφή αδειοδότησης, που απαιτεί μικρό χρονικό διάστημα έκδοσης και μικρό κόστος, σε σύγκριση με μια κανονική Οικοδομική Άδεια, παράγοντες που ασφαλώς προσμετρώνται σημαντικά από τον υποψήφιο επενδυτή.

Χαρακτηριστικά, να επισημάνουμε ότι, ενώ μία άδεια έγκρισης μπορεί να ολοκληρωθεί εντός λίγων ημερών, μία κανονική οικοδομική άδεια σε αντίθεση, είναι πολύ χρονοβόρα, καθότι απαιτείται σχεδόν πάντα παρέκκλιση, είτε λόγω του Σ.Κ., είτε λόγω διασποράς κτηρίων, είτε λόγω των επιτρεπόμενων αποστάσεων, είτε ακόμη και όλων των παραπάνω αθροιστικά και το αίτημα της παρέκκλισης για να εγκριθεί αξιολογείται και ελέγχεται, πέραν της πολεοδομίας και από το συμβούλιο της Περιφέρειας, με αποτέλεσμα η όλη διαδικασία να καθυστερεί ακόμη περισσότερο.

Ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι, σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχουν παρεκκλίσεις που μπορεί να φτάσουν ακόμη και το ένα έτος για να εγκριθούν, χωρίς υπερβολή. Επιπρόσθετα, η έκδοση συμβατικής οικοδομικής άδειας, ειδικά σε κτήρια με μεγάλη κάλυψη, έχουν ένα σημαντικό υψηλό κόστος δεκάδων χιλιάδων Ευρώ, σε σύγκριση με την έγκριση κατασκευής ενός θερμοκηπιακού τύπου, που είναι αισθητά μικρότερο, σχεδόν μηδαμινό.

Επιπρόσθετα, στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις, λόγω της αυξημένης συγκέντρωσης ουρίας, αμμωνίας και άλλων οξέων, κρίνεται απαραίτητο για τις μεταλλικές διατομές των κατασκευών θερμοκηπιακού τύπου να είναι εν θερμώ γαλβανισμένες, για να είναι ανθεκτικές σε οξείδωση και

στο χρόνο. Ως εκ τούτου, υπερτερούν σε σχέση με τις συμβατικές κατασκευές που οι διατομές τους δεν είναι εν θερμώ γαλβανισμένες και προφανώς δεν έχουν την ίδια αντοχή στο χρόνο.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Τα Κτηνοτροφικά κτίρια Θερμοκηπιακού Τύπου, έχουν έγκριση τύπου, από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και συγκεκριμένα από το Τμήμα Γεωργικών Κατασκευών, είναι άρτια κατασκευαστικά κτήρια, συνοδεύονται από ολοκληρωμένη στατική μελέτη, έχουν όπως προβλέπεται στατικό τεύχος, τις παραδοχές φόρτισης, συμμορφώνονται πλήρως με τον ευρωπαϊκό κανονισμό και τον ευροκώδικα και δεν υστερούν σε τίποτα από τις αντίστοιχες στατικές μελέτες των συμβατικών κτηρίων.

Επομένως, κατόπιν όλων όσων προαναφέρθηκαν παραπάνω, συνεπάγεται ότι: οι κατασκευές θερμοκηπιακού τύπου υπερτερούν συγκριτικά με τις συμβατικού τύπου και αυτός ήταν εξάλλου και ο στόχος του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, που ενέκρινε αυτού του τύπου τις κατασκευές για κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι, το Υπουργείο έχει δώσει αφενός κίνητρα στους παραγωγούς και προωθεί τα κτήρια Θερμοκηπιακού Τύπου, εντούτοις συναντάται ένα αντιφατικό φαινόμενο σε ορισμένες Υπηρεσίες Δόμησης ανά την επικράτεια, οι οποίες δεν αναγνωρίζουν και δεν δέχονται ότι ο χώρος του αμελκτηρίου, είναι χώρος σταβλισμού των ζώων και μπορεί να θεωρηθεί κτήριο Θερμοκηπιακού Τύπου. Αυτό, έχει ως αποτέλεσμα να διασπά το ποιμνιοστάσιο-προβατοστάσιο, γιατί σε τέτοιες μονάδες ως επί τω πλείστον, συναντάται αυτό το φαινόμενο, σε δύο άδειες: μία Θερμοκηπιακού τύπου για τον κυρίως στάβλο και μία Συμβατικού Τύπου Οικοδομική άδεια για το Αμελκτήριο.

Κάτι τέτοιο αντιβαίνει στη λογική και θεωρείται αδιανόητο να συμβαίνει καθώς από τη μία μεριά το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, δικαιολογεί και δημοσιεύει αναλυτικούς πίνακες με τα εύλογα κόστη όπου φαίνεται ξεκάθαρα ο χώρος του αμελκτηρίου ως χώρος που μπορεί να είναι με προδιαγραφές θερμοκηπιακού τύπου, ενώ παράλληλα κάποιες υπηρεσίες δόμησης να έχουν αντίθετη θέση και να εμποδίζουν την έκδοση της έγκρισης κατασκευής όταν δηλαδή πρόκειται για κτήριο με χώρο αμελκτηρίου. Παρακάτω, σας παραθέτω, δια του λόγου του αληθές, τους πίνακες 5.1.1 και 5.1.2. του Υπουργείου και προσωπικά εκτιμούμε ότι, κάτι τέτοιο θα μπορούσε εύκολα να εκλείψει, εάν υπήρχε μία ξεκάθαρη οδηγία από το Υπουργείο που δε θα άφηνε κανένα περιθώριο για να παραφραστεί κάτι τέτοιο, ειδικά στην περίπτωση του μέτρου 5.2. όπου θα συναντήσουμε κατά κόρων τέτοιες περιπτώσεις και δεν υπάρχει διόλου το χρονικό περιθώριο της καθυστέρησης για την έκδοση της έγκρισης κατασκευής, με δεδομένο ότι, το πρόγραμμα 5.2 θα πρέπει να

ολοκληρωθεί μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2025 ,(πολύ απίθανο κατά την άποψη μου , διότι ακόμη δεν ξεκίνησε και χρειάζεται έγκριση παράτασης μόνο από της Βρυξέλες.

Πίνακας 5.1.1 Κτίρια συμβατικής κατασκευής (Με τιμές του Υπουργείου)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΑΤΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΑΠΑΝΗ	
	κτιρίου)	(€/ζώο ή €/τ.μ.)
Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής περιορισμένου σταβλισμού		4.200/αγελάδα
Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής ελεύθερου σταβλισμού ατομικών θέσεων		4.700/αγελάδα
Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής ελεύθερου σταβλισμού χωρίς ατομικές θέσεις, σε στρωμνή		4.300/αγελάδα
Στάβλος αγελάδων κρεοπαραγωγής ελεύθερης βοσκής		2.300/αγελάδα
Στάβλος πάχυνσης μοσχαριών σε απλά ανοικτά υπόστεγα		2.100/μοσχάρι
Στάβλος πάχ/ση μοσ/ριών σε κτίρια με διαμορφωμένα δάπεδα(κανάλια (κλπ)		2.450/μοσχάρι
Αιγοπροβατοστάσιο		800/προβατο/αίγα
Αιγοπροβατοστάσιο αμιγούς πάχυνσης αρνιών ή κατσικιών		200/αρνί – κατσίκι
κτήριο		-----
ος εξυπηρέτησης προσωπικού (μέχρι 25,00 τ.μ.)		-----
κατασκευασμένοι οικίσκοι φιλοξενίας εργατών λικού εμβαδού έως 50 τ.μ..		-----
στεγο σανών		-----
α ενσίρωσης (δάπεδο)		-----
α ενσίρωσης (δάπεδο και τοιχία)		-----
φραξη με σενάζι	25€/μέτρο	-----
ίφραξη απλή	12€/μέτρο	-----

Πίνακας 5.1.2. Κτίρια από σκελετό θερμοκηπίου (τύπου τολ) ,(Με τιμές του Υπουργείου)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΑΠΑΝΗ	
	(€/τ.μ. κτιρίου)	(€/ζώο)
Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής περιορισμένου σταβλισμού		/αγελάδα
	150	2.750/αγελάδα

Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής ελεύθερου σταβλισμού ατομικών θέσεων	125	2.500/αγελάδα
	150	2.550/αγελάδα
Στάβλος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής ελεύθερου σταβλισμού χωρίς ατομικές θέσεις, σε στρωμνή	125	2.500/αγελάδα
	150	
Στάβλος αγελάδων κρεοπαραγωγής ελεύθερης βοσκής	125	2.200/αγελάδα
	150	2.250/αγελάδα
Στάβλος πάχυνσης μοσχαριών σε απλά ανοικτά υπόστεγα	125	800/μοσχάρι
	150	850/μοσχάρι
Στάβλος πάχυνσης μοσχαριών σε κτίρια με διαμορφωμένα δάπεδα (κανάλια κ.λπ.)	125	850/μοσχάρι
	150	900/μοσχάρι
Αιγοπροβατοστάσιο	125	450/πρόβατο – αίγα
	150	500/πρόβατο – αίγα
Αιγοπροβατοστάσιο αμιγούς πάχυνσης αρνιών ή κατσικιών	125	160/αρνί – κατσίκι
	150	150/αρνί – κατσίκι
	200	-----
Αμελκτήριο	250	-----
	315	-----
Χώρος προσωρινής διαμονής- εξυπηρέτησης προσωπικού μέχρι 25,00 τ.μ. (συνοδό κτίριο)	140	-----
Υπόστεγα σανών	60	-----

14.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023.

Η Ελληνική Πολιτεία, για την αποκατάσταση των πληγέντων κτηνοτρόφων της Θεσσαλίας από τις πλημμύρες του DANIEL, εξέδωσε την Απόφαση με Αριθμ. 1874/ ΦΕΚ με αρ. Φύλλου 1187/19 Φεβρουαρίου 2024, με την οποία καθορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής του Υπομέτρου 5.2 «2 «Επενδύσεις αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται στο γεωργικό κεφάλαιο (φυτικό, ζωικό και πάγιο) από φυσικά φαινόμενα, δυσμενείς καιρικές συνθήκες και καταστροφικά γεγονότα» του Μέτρου 5.2, «Αποκατάσταση του δυναμικού γεωργικής παραγωγής που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα και ανάληψη κατάλληλων προληπτικών δράσεων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α) 2014-2020.

Στο άρθρο 9 το ύψος του επιλέξιμου προϋπολογισμού, είναι επιχορηγούμενο 100%, με ανώτατο επιλέξιμο κόστος 250.000€, σε περιπτώσεις μετεγκατάστασης και για επιδιορθώσεις υφισταμένης κτηνοτροφικής μονάδας μέχρι του ποσού 100.000€, επιχορηγούμενο 100%.

Σας παραθέτω το άρθρο 9 του μέτρου 5.2

«Άρθρο 9»

Ύψος επιλέξιμου προϋπολογισμού, ένταξη ενίσχυσης και διάρκεια υλοποίησης

1. Το ποσοστό στήριξης ανέρχεται στο 100%, του ποσού των επιλέξιμων επενδυτικών δαπανών, για πράξεις ανασύστασης του παραγωγικού δυναμικού, που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα. **Ο ανώτατος επιλέξιμος προϋπολογισμός ανά παραγωγό ανέρχεται έως τις 250.000 ευρώ, σε περιπτώσεις μετεγκατάστασης ή ανέγερσης γεωργικών κτιρίων και κατασκευών ενώ σε περιπτώσεις επιδιόρθωσης υφιστάμενης κτιριακής εγκατάστασης έως τις 100.000 ευρώ.**
2. Ως διάρκεια υλοποίησης της πράξης ορίζεται η περίοδος μεταξύ της ημερομηνίας ένταξης και της ημερομηνίας υποβολής της τελικής αίτησης πληρωμής.»

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με έγγραφο του, με αριθμό πρωτ. στις 04-03-2024/ Α.Π: οι.611, δημοσίευσε την **1^η Πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την υποβολή αιτήσεων στήριξης στο Πρόγραμμα Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας 2014-2024, με περίοδο υποβολής από : 07-03-2024 έως 30-04-2024.**

Στην αναφερόμενη πρόσκληση περιγράφονται :

- Οι αρμόδιοι φορείς, για τη διαχείριση, εφαρμογή και έλεγχο του προγράμματος.
- Οι Δικαιούχοι- δικαιώματα όροι και προϋποθέσεις ένταξης στο πρόγραμμα.
- Η Διάρκεια των Πράξεων –Η Περίοδος και η διαδικασία υποβολής των αιτήσεων.
- Ο Διοικητικός έλεγχος των αιτήσεων στήριξης– Ένταξη πράξεων.
- Η Παρακολούθηση Πράξεων – Ανάκληση και Τροποποίηση Ένταξης πράξεων.
- Χρηματοδότηση της Πράξης _Αίτηση πληρωμής
- Ο Διοικητικό έλεγχος αιτήσεων πληρωμής –Καταβολή της Ενίσχυσης –Ολοκλήρωσης Πράξης.
- Υποχρεώσεις – Κυρώσεις Δικαιούχων.

Για να ενταχθεί ο οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος κτηνοτρόφος, απαιτείται μία μελέτη (Σχέδιο Βελτίωσης), από εξειδικευμένο Γεωπόνο. Από τους Μελετητές υπήρξαν διαμαρτυρίες, στον ΕΛΓΑ, διότι υπήρξαν ερωτήσεις που δεν απαντήθηκαν έγκαιρα και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στα αιτήματα των παραγωγών.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων , με έγγραφο του , με αριθμό πρωτ. 1227/29-4-2024, τροποποιεί την πρώτη Πρόσκληση και η νέα περίοδος υποβολής των Μελετών, αρχίζει από **07-03-2024** έως **31-07-2024**.

Με το Νέο έγγραφο, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων , με αριθμό πρωτ. 1921 εξ./17-07-2024, δίδεται 3^η παράταση μέχρι 30-09-2024.

Ελπίζω η 3^η παράταση που δόθηκε , να είναι η τελευταία και να δοθούν οι διευκρινήσεις που απαιτούν οι μελετητές για τα συνταχθούν οι προτάσεις για την ένταξη των κατεστραμμένων κτηνοτροφικών μονάδων στο πρόγραμμα 5.2.

Εκφράζω την αγωνία μου διότι, ο χρόνος ολοκλήρωσης και παράδοσης των ενταγμένων κτηνοτροφικών μονάδων λήγει στις 30 Σεπτεμβρίου 2025, ουσιαστικά είναι ένας χρόνος για:

- Την υποβολή των προτάσεων για ένταξη στο πρόγραμμα 5.2,
- την αξιολόγηση των προτάσεων
- την σύνταξη των αποφάσεων **ένταξης** & κοινοποίηση στους κτηνοτρόφους
- **την έκδοση της άδειας ίδρυσής**
- την έκδοση της οικοδομικής άδειας
- Την Κατασκευή των κτηρίων
- Σύνδεση του νερού στις ποτίστρες
- Σύνδεση του ρεύματος με την ΔΕΗ
- Την εγκατάσταση του εξοπλισμού (αρμεκτηρίου με παγολεκάνης, την κατασκευή μεταλλικών σιλό για αποθήκευση δημητριακών, και εγκατάσταση Μύλου και αναμεικτήρα για την κοπή των φυραμάτων).
- Την διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου, περίφραξη, πρόσβαση με τον δρόμο, διαμόρφωση πλατείας με μπετό ή πίσσα για τα φορτηγά μεταφοράς ζωοτροφών και των ΙΧ αυτοκινήτων των εργαζομένων.
- Την έκδοση Άδειας λειτουργίας της κτηνοτροφικής μονάδας
- Παραλαβή του έργου από τον ΕΛΓΑ και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, (σύνταξη έκθεσης για πληρωμές).

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΗ: Για την ‘έναρξη της Κατασκευής των κτιρίων απαιτείται η έκδοση της οικοδομικής άδειας, η οποία για να εκδοθεί εκτός των μελετών του κτιρίου που απαιτούνται, (στατικής ηλεκτρολογικής, υδραυλικής, πυρασφάλειας, έγκριση παρέκκλισης, κτλ), **προϋπόθεση είναι για την έκδοση της είναι ,**

- **ή έκδοσή της άδειας ίδρυσης της κτηνοτροφικής**

- **μονάδας για την οποία απαιτούνται τα εξής:**

- Εγκρίσεις από τρεις Αρχαιολογικές υπηρεσίες, ότι δεν υπάρχουν αρχαία στο οικοπέδο ανέγερσης της κτηνοτροφικής Μονάδας από τις υπηρεσίες της αρχαιολογίας:
- α) Προϊστορικών μνημείων,
- β) Βυζαντινών Μνημείων και γ) Κλασικών Μνημείων
- Έγκριση από το Δασαρχείο ότι δεν είναι Δασική έκταση.
- Έγκριση από την Πολεοδομία, για τις αποστάσεις του οικοπέδου της κτηνοτροφικής μονάδας από κατοικημένες περιοχές, ποτάμι συνεχούς ροής, εργοστάσια, κτλ.
- Έγκριση από την ΔΑΟΚ
- Έγκριση της Μελέτης από το Υγειονομικό για την διευθέτηση των λυμάτων
- Έγκριση της άδειας ίδρυσης από το Δημοτικό συμβούλιο ,όπου ανήκει το οικόπεδο.

Ανέλυσσα διεξοδικά τον όγκο των αποφάσεων και των μελετών που απαιτούνται για να ολοκληρωθεί η επένδυση .

Οι υπηρεσιακοί παράγοντες και το Υπουργείο θα πρέπει να γνωρίζουν τον όγκο της γραφειοκρατίας και τυχόν προβλήματα που θα προκύψουν. Σε κάθε περίπτωση κατά την άποψη μου ο εναπομείνας χρόνος για την ολοκλήρωση των επενδύσεων είναι μικρός και η γραφειοκρατία μερικές φορές είναι ανίκητη.

Ας φροντίσει το Υπουργείο να επιταχύνει τις διαδικασίες για να υλοποιηθούν τα προγράμματα επενδύσεων του Μέτρου 5.2

Το Μέτρο 5.2 για επιχορηγήσεις 100% ,ισχύει μόνο για τις παρακάτω κατηγορίες ζώων όπως:

1. Προβατοτροφία
2. Αιγοτροφία
3. Βοοτροφία &
4. Μελισσοκομία

Αποκλείονται από το Μέτρο 5.2, επενδύσεις που αναφέρονται στους τομείς:

1. Πτηνοτροφίας &
2. Ιχθυοτροφίας – Πεστροφοκαλλιέργειες
3. Χοιροτροφία

14.6. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Μέτρου 5.2

Όσοι ενταχθούν για μετεγκατάσταση ή για εκσυγχρονισμό στο Μέτρο 5.2 , η επιχορήγηση θα είναι 100% (σε κτίρια, εξοπλισμό και ζωικό κεφάλαιο) και επιστροφή του Φ.Π.Α.

Το αναφερόμενο Μέτρο με επιχορήγηση 100% , είναι ένα γενναιοδωρο Πρόγραμμα προς τους πληγέντες κτηνοτρόφους και είναι η πρώτη φορά που η Πολιτεία επιχορηγεί με 100% τις κτηνοτροφικές επενδύσεις.

14.7. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Μέτρου 5.2

1^{ov})Το πρόγραμμα παρουσιάζει, σοβαρές καθυστερήσεις στην έναρξη υποβολής προτάσεων για αξιολόγηση, ήδη πήρε 2 παρατάσεις για υποβολές μέχρι στις 30-09-2024.

2^{ov})Για την ένταξη πρότασης επένδυσης στο Μέτρο 5.2 , μιας κτηνοτροφικής Μονάδας πρέπει να υποστεί ο παραγωγός ζημιά 30%. Κάτω από 30% ζημιά , απορρίπτεται οποιαδήποτε Επενδυτική πρόταση. Πως όμως προσδιορίζεται το 30% , δεν διευκρινίζεται , ακόμη αν εντάσσονται και οι καταστροφές των μηχανημάτων.

3^{ov})Όλες οι εντασσόμενες επενδύσεις, πρέπει να ολοκληρωθούν μέχρι στις 30 Σεπτεμβρίου 2025 ,η προθεσμία αυτή είναι πολύ δεσμευτική, διότι μέρος των χρημάτων είναι και από την Ευρωπαϊκή Ένωση , σύμφωνα με το άρθρο18 του Καν. (ΕΕ) 1305/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το ΕΓΤΑΑ.

Η αναφερόμενη ημερομηνία ολοκλήρωσης του Προγράμματος, είναι πολύ δεσμευτική εάν λάβουμε υπόψη μας ότι, οι ενδιαφερόμενοι παραγωγοί ,πρέπει πρώτα να αξιολογηθούν οι προτάσεις τους από τον ΕΛΓΑ, τα εκδοθούν οι αποφάσεις ένταξης και να ενημερωθούν ποιοι παραγωγοί εντάσσονται και ποιοι απορρίπτονται, να εκδικασθούν και οι τυχόν ενστάσεις, υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις σε πολλά επίπεδα Κρατικών οργάνων.

Τέλος απαιτείται χρόνος για:

Την έκδοση της άδειας ίδρυσης , για την οποία απαιτούνται τα δικαιολογητικά που αναφέρθηκαν παραπάνω με λεπτομέρεια.

Όλες οι αναφερόμενες εγκρίσεις είναι χρονοβόρες , διότι οι Κρατικές υπηρεσίες θέλουν το χρόνο τους και κατά την γνώμη μου, με την εμπειρία που έχω, χρειάζεται ο υποψήφιος επενδυτής να τα γνωρίζει και να τρέξει με ιλιγγιώδη ταχύτητα, για να ολοκληρώσει την επένδυση του μέχρι στις 30-09-2025 και να έχουν κάνει αυτοψία και παραλαβή για τις πληρωμές, οι αρμόδιες υπηρεσίες.

Το αν θα δοθεί παράταση της προθεσμίας είναι θέμα των Υπηρεσιών της Ε.Ε , πολύ δύσκολο θέμα αλλά δεν αποκλείεται, το πρόβλημα είναι αν θα γίνει δεκτό το αίτημα της Ελλάδας για παράταση , διότι πέρασε ένας χρόνος από τις καταστροφικές πλημμύρες και ακόμη οι Κρατικές Υπηρεσίες πνίγονται και εκείνες από την γραφειοκρατία και ακόμη υπάρχουν αναπάντητα ερωτήματα τα οποία υποβλήθηκαν από τους μελετητές για να μπορέσουν να συντάξουν την Μελέτη που απαιτείται για κάθε παραγωγό.

14.8. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

- 1^{ον})** Προτάσεις κτηνοτρόφων, οι οποίες βρίσκονται σε πλημμυρισμένες περιοχές , δεν συμπλήρωναν το 30% της ζημίας (δεν εντάσσονται στο Μέτρο 5.2), θα πρέπει να τους δοθεί η δυνατότητα να μπορούν να ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο , στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με ποσοστό 20% ως **πριμ επιχορήγησης πέραν του υπάρχοντος ποσοστού για το είδος της επένδυσης των** , το οποίο φθάνει 50-60%, **και το υπόλοιπο ποσό (20%) ,από: ίδια συμμετοχή και Τραπεζικό δάνειο.**
- 2^{ον})** Η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει Διαχειριστική επάρκεια, (χειρίσθηκε το ΕΣΠΑ), έχει το επιστημονικό προσωπικό, ο Κρατικός μηχανισμός της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ο οποίος αξιολογεί τις επενδύσεις του Αναπτυξιακού, **θα μπορούσε με άνεση και ταχύτητα να αξιολογήσει τις επενδύσεις των πλημμυροπαθών της Θεσσαλίας** , μειώνοντας τους χρόνους κατά 50% , σε σχέση με τον ΕΛΓΑ , (λόγω αποστάσεων και εμπειρίας).
- Το Μέτρο 5.2, είναι καθαρά ένα τοπικό Αναπτυξιακό πρόγραμμα και ως τέτοιο θα έπρεπε να μείνει.**
- Ο κ. Περιφερειάρχης Θεσσαλίας, θα έπρεπε να διεκδικήσει , την υλοποίηση του Προγράμματος του Μέρου 5.2, επι ωφελεία των κτηνοτρόφων και της Εθνικής Οικονομίας**

15. ΑΙΓΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

Στις σελίδες 32 έως 38, με τίτλο: ΑΙΓΟΤΡΟΦΙΑ, έγινε πλήρη ανάλυση των κυριότερων και σημαντικών Ελληνικών και εισαγομένων φυλών αιγών, από πλευράς απόδοσης γάλακτος και λοιπών Ζωοτεχνικών στοιχείων.

15.1.Ντόπιες Ελληνικές Φυλές αιγών γαλακτοπαραγωγής όπως:

α) Εγχώρια Ελληνική Φυλή (Capra Prisca

Οι ντόπιες αίγες στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές ,εκτρέφονται σε μεγάλα ποίμνια , μόνιμα ή μετακινούμενα. Η διατροφή τους βασίζεται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό ή εξ' ολοκλήρου ανάλογα με τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της περιοχής, στη φυσική βλάστηση. Όταν χορηγούνται συμπληρωματικά έτοιμες ζωοτροφές αυτό γίνεται κατά την χειμερινή περίοδο που η βλάστηση είναι φτωχή, ενώ οι θρεπτικές ανάγκες των ζώων είναι αυξημένες, αφού συνήθως οι τοκετοί πραγματοποιούνται την χειμερινή περίοδο. **Η ανωτέρω φυλή λόγω χαμηλής γαλακτοπαραγωγής, είναι ασύμφορη οικονομικά για εντατική εκτροφή από οικονομικής**

πλευράς. Η χημική σύσταση είναι πολύ καλή με μέση περιεκτικότητα σε λίπος, πρωτεΐνες και λακτόζη της τάξεως του 5,6%, 4,% και 4,7% αντίστοιχα.

β) Εγχώρια Ελληνική Φυλή Σκοπέλου

Η αίγα της Φυλής Σκοπέλου, η οποία όμως σε σύγκριση με τον υπόλοιπο ντόπιο πληθυσμό αιγών, (**Εγχώρια Ελληνική Φυλή Capra Prisca**), παρουσιάζει μεγαλύτερες αποδόσεις. Η μέση ετήσια γαλακτοπαραγωγή της αίγας Σκοπέλου εκτιμάται σε **300 κιλά γάλα**, ενώ υπάρχουν άτομα τα οποία παράγουν περισσότερο από 600 κιλά. Η ποιότητα του γάλακτος παρά τις μεγάλες αποδόσεις θεωρείται ιδιαίτερα υψηλή, η χημική σύσταση είναι πολύ καλή με μέση περιεκτικότητα σε λίπος, πρωτεΐνες και λακτόζη της τάξεως του **5,6%, 4,5% και 4,0% αντίστοιχα** , όταν μάλιστα συγκριθεί με το γάλα βελτιωμένων φυλών εξωτερικού.

Η αίγα της φυλής Σκοπέλου είναι επίσης ζώα μικρόσωμα, λιτοδίαιτα. Μπορεί να εκτραφεί ως ημιοικόσιτη και εκτατική μορφή. Η αίγα Σκοπέλου προτείνεται για οργανωμένες επενδύσεις. Στην συνέχεια γίνεται περιγραφή των ξένων φυλών αιγών που έχουν εισαχθεί στην Ελλάδα κατά περιόδους , με τα αποτελέσματα της έρευνας καθώς και τα σχόλια από τους σταθμούς της Γεωργικής Έρευνας ανά περιοχή και συγκεκριμένα:

15.2.Εισαγόμενες ξένες φυλές αιγών γαλακτοπαραγωγής όπως:

- α) Φυλή Saanen (Ζάανεν) Ελβετία
- β) Φυλή Alpine (Αλπίν) Γαλλία
- γ) Φυλή Δαμασκού (Damascus) Συρία & Λίβανος
- δ) Φυλή Μούρθια (Murciano – Granadina), είναι μια αυτόχθονη Ισπανική φυλή
- ε) Φυλή Toggenbourg (Τόγγενμπουργκ) Ελβετία
- στ) Φυλή Μαλτέζικη -Μάλτα
- ζ) Φυλή Αγγλο-Νούμπια

Από τις εισαγόμενες ξένες φυλές αιγών γαλακτοπαραγωγής, προτείνονται όλες οι παραπάνω , με προσοχή στην εκτροφή της αίγας Φυλή Saanen (Ζάανεν), λόγω της μεγάλης γαλακτοπαραγωγής, παρουσιάζουν πολλά μεταβολικά νοσήματα, οπότε απαιτείται συνεργασία της επιχείρησης ειδικούς επιστήμονες Γεωτεχνικούς, στην διατροφή για ισορροπημένα σιτηρέσια και στην παθολογία.

Ο Κλάδος της αιγοτροφίας εντάσσεται στο Υπομέτρον 5.2 «2 «Επενδύσεις αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται στο γεωργικό κεφάλαιο (φυτικό, ζωικό και πάγιο), από φυσικά φαινόμενα, δυσμενείς καιρικές συνθήκες και καταστροφικά γεγονότα» του Μέτρου 5

«Αποκατάσταση του δυναμικού γεωργικής παραγωγής που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα και ανάληψη κατάλληλων προληπτικών δράσεων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α) 2020- 2027

Τα όσα αναφέρονται στον κλάδο της προβατοτροφίας από τις σελίδες 87-96, ισχύουν και για την αιγοτροφία και για εξοικονόμηση χώρου και χρόνου δεν γράφονται, θα ήταν μία επανάληψη.

15.3.ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΧΑΪΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΗΜΩΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.

Οι Αιγοπροβατοτρόφοι, οι οποίοι μετακινούν τα κοπάδια τους στους ορεινούς βοσκοτόπους, θα μπορούσε η Πολιτεία να χρησιμοποιεί τους κτηνοτρόφους αυτούς, ως προσωρινούς πυροφύλακες, για τις δημόσιες εκτάσεις, με μία σύμβαση 4 μηνών (από Ιούνιο έως Σεπτέμβριος), σε 2 βάρδιες πρωί και απόγευμα, 4 άτομα /δέκα χιλιάδες στρέμματα.

Αυτό το μέτρο, βοηθάει την κοινωνική συνοχή, την προστασία του περιβάλλοντος και στην αναχαίτηση της απερίμωσης της υπαίθρου, μαζί με άλλα μέτρα που θα πρέπει να σχεδιάσει η Ελληνική Πολιτεία.

Κόστος πυροφυλάκων

α) 4 άτομα χ.1200€/άτομο/μήνα με εργόσημο / 10.000 στρέμματα =	4.800€
β) Έξοδα βενζίνης για τα μηχανάκια τους/συνολικά =	1.200€
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	6.000 €

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΓΙΑ ΜΙΑ ΕΚΤΑΣΗ 10.000ΣΤΡ. 6.000€ X 4 ΜΗΝΕΣ= 24.000€

Οι πυροφύλακες θα είναι για τους 4 μήνες, υπό την Εποπτεία της Δασικής Υπηρεσίας ή της Πυροσβεστικής.

Οι εργασίες των πυροφυλάκων να είναι οι εξής:

- α) Φύλαξη των εκτάσεων από πυρκαγιές και έγκυρη ενημέρωση των αρμοδίων.
- β) Συγκέντρωση ξηρών κλάδων σε σωρούς

ΤΟ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥΠΛΟ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

- α) Προστασία των Δασικών εκτάσεων από τις πυρκαγιές
- β)Εξεύρεση εποχιακής αμειβόμενης εργασίας σε κτηνοτρόφους των ορεινών περιοχών, θεωρείται συμπληρωματικό εισόδημα και με ένσημα.
- γ)Αναχαίτηση της απερίμωσης της Υπαίθρου,
- δ)Στήριξη και ζωντάνεμα της Υπαίθρου για τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες οι οποίες επικρατούν στις ορεινές περιοχές της Ελλάδας.

16. ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

16.1 Επιδοτήσεις

Αποκλείονται από το Μέτρο 5.2, επενδύσεις για την Χοιροτροφία στις πλημμυρισμένες περιοχές της Θεσσαλίας, παρά τους πιστοποιημένους πνιγμούς χοίρων από κλιμάκια του ΕΛΓΑ.

Άποψη μου είναι ότι, θα πρέπει, να δοθεί η δυνατότητα στους χοιροτρόφους να μπορούν να ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο για: Ίδρυση, Επέκταση ή και εκσυγχρονισμό επενδύσεων στην χοιροτροφία, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με ποσοστό 20% ως πριμ επιχορήγησης, πέραν του υπάρχοντος ποσοστού για το είδος της επένδυσης των ,το οποίο φθάνει 50-60% , και το υπόλοιπο ποσό από : ίδια συμμετοχή και Τραπεζικό δάνειο.

Σήμερα, υπάρχει ενδιαφέρον για τον ελληνικό μαύρο χοίρο, που επιδοτείται από το πρόγραμμα Αυτόχθονων Φυλών (πυλώνας II) με 107,5 ευρώ ανά χοιρομητέρα, ο οποίος φέρεται πως θα επιδοτηθεί και στο τρέχον πρόγραμμα 2020-2027. Ο αυτόχθονας χοίρος, συνήθως πωλείται ως κρέας και όχι ζωντανό, η τιμή παραγωγού είναι 3 ευρώ το κιλό, με 50% απόδοση κρέατος. Το αγριογούρουνο εκτροφής είναι κοντά στα 3,5-4 ευρώ το κιλό.

Υπάρχουν σήμερα 32 επίσημα πιστοποιημένες μονάδες από τα Κέντρα Γενετικής Βελτίωσης, με περίπου 2.500 χοιρομητέρες κι η τάση είναι αυξητική για το μαύρο χοίρο. Τα πιστοποιημένα ζώα είναι δυσεύρετα και οι κτήσεις συνήθως ξεκινούν μετά το 13^ο μήνα, ενώ οι τιμές κυμαίνονται από 300 -1.000 ευρώ για χοιρομητέρες και 1.000 ευρώ για κάθε κάπρο.

Οι φυλές χοίρων, που εκτρέφουν οι Έλληνες χοιροτρόφοι, είναι εισαγόμενες , ποτέ η Ελλάδα δεν οργάνωσε κέντρα Γενετικής βελτίωσης χοίρων, πάντα οι χοιρομητέρες και οι κάπροι ήταν εισαγόμενοι.

Οι μεγάλες εκτροφές χοιροτρόφων, έχουν πυρήνες καθαρόαιμων ζώων, (αρσενικών και θηλυκών), για την παραγωγή χοιρομητέρων αντικατάστασης , και πάντα συνδυάζουν και την χρήση τεχνητής σπερματέγχυσης. Οι μεγάλες χοιροτροφικές μονάδες έχουν εξειδικευμένο προσωπικό στην τεχνητή σπερματέγχυση.

16.2 Οι Έλληνες χοιροτρόφοι εκτρέφουν και εισάγουν

συνήθως τις παρακάτω φυλές:

1. **Landras** (αναπαραγωγική)
2. **Large white** (ανθεκτική σε ασθένειες, γρήγορη ανάπτυξη)
3. **Durok** (ανθεκτική σε ασθένειες, γρήγορη ανάπτυξη)
4. **Pietrain** (περισσότερο κρέας, χαμηλότερο λίπος)

5. **Αυτόχθονος χοίρος** (χαμηλά λιπαρά)
6. **Αγριόχοιρος** εντός αγροκτήματος
7. **Hampshire** (παραγωγικά , με απόδοση σφάγιού πολύ καλή.

Πολλοί χοιροτρόφοι αντί να εισάγουν καθαρόαιμα ζώα, εισάγουν σπέρμα κάπρων από , πιστοποιημένους Κρατικούς οργανισμούς του εξωτερικού, ή από πιστοποιημένους ιδιώτες, για την γονιμοποίηση του πληθυσμού της χοιροτροφικής τους επιχείρησης.

Το επίπεδο γνώσεων των παραγωγών της χοιροτροφίας είναι υψηλό, συνδυαζόμενο με τις συνεργασίες επιστημόνων υψηλού επιπέδου, καταλήγουν σε ένα θετικό αποτέλεσμα ,τόσο στην παραγωγή όσο και στην ποιότητα κρέατος.

17. ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

17.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στις σελίδες 54 έως 60, με τίτλο: ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ, έγινε πλήρη ανάλυση των κυριότερων και σημαντικών φυλών αγελάδων γαλακτοπαραγωγής και κρεατοπαραγωγής, (που εκτρέφονται στην Ελλάδα), αποδόσεις γάλακτος και λοιπών Ζωοτεχνικών στοιχείων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2023, από τον ΕΛΓΑ, οι δηλωμένες απώλειες σε βοοειδή τα οποία πνίγηκαν με τις πλημμύρες του Daniel στην Θεσσαλία ανέρχονται σε: 7.992 κεφαλές.

Ο συνολικός αριθμός βοοειδών που εκτρέφονταν στην Ελλάδα το έτος 2022, ανέρχονταν σε :581.598 Κεφαλές βοοειδών , καθώς και η γαλακτοπαραγωγή, ανήλθε στους 643.000 τόνους γάλακτος.

Στην Ελλάδα εκτρέφονται εγχώριες φυλές κρεατοπαραγωγής όπως:

Κοινή Βραχυκερατική, Τήνου, Κατερίνης, Συκιάς, οι αυτόχθονες αγελάδες, **δεν αρμέγονται , είναι ελευθέρως βοσκής κρεατοπαραγωγής, χαμηλών αποδόσεων , λιτοδίαιτες, ανθεκτικές στις αρρώστιες, με καθυστέρηση στην πάχυνση, με υποβαθμισμένη ποιότητα κρέατος , (υπάρχει λίπος μεταξύ των μυϊκών ινών).**

Δεν συνιστούμε τις αναφερόμενες φυλές στους παραγωγούς, για οργανωμένες εκτροφές για κρεατοπαραγωγή , για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, ούτε για γαλακτοπαραγωγή , διότι δεν αρμέγονται, δεν έχουν γάλα πέραν εκείνου για τον θηλασμό ενός μόσχου. Οι αναφερόμενες φυλές εκτρέφονται σε ορεινές περιοχές και επιδοτούνται από το Κράτος ως αυτόχθονες φυλές.

Αγελάδες γαλακτοπαραγωγής που εκτρέφονται στην Ελλάδα

Όλες οι φυλές γαλακτοπαραγωγής που εκτρέφονται στην Ελλάδα είναι εισαγόμενες, από τις Ευρωπαϊκές χώρες (Ε.Ε), τα δε ζώα αντικατάστασης αγοράζονται απευθείας από τους Έλληνες παραγωγούς από το εξωτερικό, (κυρίως από: **Δανία, Ολλανδία Βέλγιο και Γερμανία**), η διατηρούν πυρήνα καθαρόαιμων ζώων και κάνουν χρήση σπέρματος πιστοποιημένου, για τις υψηλές αποδόσεις

γαλακτοπαραγωγής ή συνεργάζονται με ελληνικές εταιρείες που εισάγουν σπέρμα γενετικά πιστοποιημένο.

17.2. Γαλακτοπαραγωγικές φυλές, που χρησιμοποιούν

οι Έλληνες παραγωγοί είναι οι εξής φυλές:

- κυρίως της φυλής Ασπρόμαυρη (Holstein .Friesian), σε ποσοστό άνω του 90%.
Αγελάδες κρεατοπαραγωγής, που εκτρέφονται στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω εισαγόμενες φυλές:
- Λιμουζίν (Limousine), Άμπερτιν – Ανγκους , (Aberdeer- Angus), Χέρφοντ (Hereford), Μπλοντ ντ' Ακιτέν (Blonde d.Aquitaine), Σαρολαίζ (Charolaise) και Κυανόχρωμη Βελγίου.

Όλες οι αναφερόμενες φυλές, αποδίδουν σφάγια πολύ καλής ποιότητας

Στην Ελλάδα εκτρέφεται σε μεγάλο ποσοστό η φυλή Λιμουζίν (Limousine, άνω του 70%.

Μόσχοι πάχυνσης κρεατοπαραγωγής στην Ελλάδα προέρχονται:

- από τις παραπάνω αναφερόμενες φυλές αγελάδων κρεατοπαραγωγής, σε μεγάλο αριθμό λιμουζίν.
- ή από εισαγωγές μόσχων από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

17.3. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΟΟΤΡΟΦΙΚΩΝ

ΜΟΝΑΔΩΝ, Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ

ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023.

Η Ελληνική Πολιτεία, για την αποκατάσταση των πληγέντων κτηνοτρόφων της Θεσσαλίας από τις πλημμύρες του DANIEL, εξέδωσε την Απόφαση με Αριθμ. 1874/ ΦΕΚ με αρ. Φύλλου 1187/19 Φεβρουαρίου 2024, με την οποία καθορίζεται το πλαίσιο εφαρμογής του Υπομέτρου 5.2 «Επενδύσεις αποκατάστασης των ζημιών που προκαλούνται στο γεωργικό κεφάλαιο, (φυτικό, ζωικό και πάγιο) από φυσικά φαινόμενα, δυσμενείς καιρικές συνθήκες και καταστροφικά γεγονότα» του Μέτρου 5 «Αποκατάσταση του δυναμικού γεωργικής παραγωγής που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα και ανάληψη κατάλληλων προληπτικών δράσεων» του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α) 2014-2020.

Το Μέτρο 5.2 για επιχορηγήσεις 100%, ισχύει στην ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ, (για Μετεγκατάσταση εξ ολοκλήρου της κτηνοτροφικής μονάδας (με 100% επιχορήγηση μέχρι 250.000€ και για επισκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων, μέχρι 100.000€, με 100% επιχορήγηση), περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε στις σελίδες :96- 104, (όσα αναφέρονται στην προβατοτροφία) , για τις λεπτομέρειες των επιδοτήσεων.

Οι εναλλακτικές προτάσεις, για την μείωση του κόστους διατροφής, (ξεπερνά το 70% του κόστους), τα σεμινάρια εκπαίδευσης των παραγωγών, τα τεχνικά στοιχεία για την επένδυση (σκελετοί των κτιριακών, με μεταλλικό συμβατικού τύπου, η μεταλλικού θερμοκηπιακού τύπου, αναφέρονται με λεπτομέρεια στην Προβατοτροφία, σελίδες:86-100, μπορούν να εφαρμοσθούν και ισχύουν για την Βοοτροφία και δεν χρειάζεται η επανάληψη εδώ στο κεφάλαιο της Βοοτροφίας.

18. ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

18.1 Επιδοτήσεις

Αποκλείονται από το Μέτρο 5.2, επενδύσεις για την Πτηνοτροφία στις πλημμυρισμένες περιοχές της Θεσσαλίας, παρά τους πιστοποιημένους πνιγμούς πτηνών από κλιμάκια του ΕΛΓΑ.

Άποψη μου είναι ότι, θα πρέπει, να δοθεί η δυνατότητα στους πτηνοτρόφους να μπορούν να ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο για: **Ίδρυση, Επέκταση ή και εκσυγχρονισμό επενδύσεων στην πτηνοτροφία, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με ποσοστό 20% ως πριμ επιχορήγησης, πέραν του υπάρχοντος ποσοστού για το είδος της επένδυσης των, το οποίο φθάνει 50-60%, και το υπόλοιπο ποσό από: ίδια συμμετοχή και Τραπεζικό δάνειο.**

Η Θεσσαλία υστερεί στην ανάπτυξη της πτηνοτροφίας, υπάρχουν μικρές μονάδες παραγωγής αυγών και πτηνοτροφικές μονάδες κρεατοπαραγωγής.

Στην Ελλάδα, υπάρχουν μεγάλες εταιρείες, που αντιπροσωπεύουν οίκους πτηνοτροφίας του εξωτερικού, (Ε.Ε και Η.Π.Α) και προμηθεύουν κάθε ενδιαφερόμενο πτηνοτρόφο **για αγορά:**

- **Νεοσσούς ημέρας για κρεοπαραγωγή,** με υψηλό γενετικό υλικό, για κρέας (βλέπε αναφερόμενες φυλές για κρέας, στο κεφάλαιο Πτηνοτροφία σελίδες 63-65), οι οποίες εκτρέφονται για 45 ημέρες,
- στην συνέχεια οδηγούνται στο πτηνοσφαγείο, (πλησιέστερο) και είναι έτοιμοι για πώληση 2-3 κιλά σφάγιο, ή
- **Πουλάδες φωτοκίας 4 μηνών, (με υψηλό γενετικό υλικό, για αβγά),** οι οποίες εκτρέφονται για αυγοπαραγωγή, έως 24 μηνών και στην συνέχεια οδηγούνται στο σφαγείο, με τις οποίες σχηματίζονται οι κύβοι για σούπες, (βλέπε αναφερόμενες φυλές για φωτοκία, στο κεφάλαιο Πτηνοτροφία, σελίδες 63-64).

18.2. Εμπειρία μου, στο εργαστήριο πτηνοτροφίας του Τμήματος Ζωικής

Παραγωγής της Σχολής Τεχνολόγων Γεωπονίας του πρώην ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Το Αγρόκτημα του ΑΤΕΙ, είχε στην διάθεση του πέραν των εκτάσεων όπου είναι εγκατεστημένες οι κτιριακές εγκαταστάσεις, (εργαστήρια, γραφεία και λοιπές υποδομές: βιβλιοθήκη, εστίες των φοιτητών, γραφεία προσωπικού, εστιατόριο φοιτητών και κλειστό γυμναστήριο), διαθέτει 700

στρέμματα αγρούς ποτιστικούς για την καλλιέργειές: «**Δημητριακών για ζωοτροφή, μηδική και αγροτικά πειράματα καθηγητών**».

Για την ουσιαστική εκπαίδευση των φοιτητών στο μάθημα της πτηνοτροφίας, αγοράζονταν 1.000 περίπου νεοσσοί ημέρας, την άνοιξη και τοποθετήθηκαν σε πρόχειρες κτιριακές εγκαταστάσεις, (επαναλαμβανόταν το ίδιο πείραμα 2 φορές το χρόνο).

Στο διάστημα των 45 ημερών πάχυνσης, οι φοιτητές παρακολούθησαν ζωντανά τις διαδικασίες εκτροφής στην πράξη. Το ενδιαφέρον ήταν μεγάλο, αλλά και οι γνώσεις των φοιτητών στην πράξη ήταν πρωτόγνωρες, με ζήλο και με συνεχή παρακολούθηση. Στην συνέχεια οδηγούνταν οι νεοσσοί σε πτηνοσφαγείο και πωλούνταν το κρέας στο προσωπικό του ιδρύματος σε χαμηλές τιμές, αλλά κερδοφόρες τιμές για το Τμήμα Ζωικής Παραγωγής. Τα ορνίθια κρατοπαραγωγής καθημερινά βοσκούσαν ελεύθερα το βοσκότοπο. Πέραν αυτών σιτίζονταν με αρωματικά και Φαρμακευτικά φυτά (Ρίγανη, θυμάρι, μέντα, κτλ). **Στα πειράματα τα οποία πραγματοποιήθηκαν, εξήχθησαν τα**

παρακάτω συμπεράσματα:

- Οι απώλειες των νεοσσών που σιτίζονταν με τα αναφερόμενα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, σε σχέση με τους μάρτυρες, ήταν λιγότερες, αυτό οφείλεται ότι τα αρωματικά - φαρμακευτικά φυτά έχουν, βακτηριοστατική και βακτηριοκτόνο δράση.
- Η αύξηση του βάρους των νεοσσών, που σιτίζονταν με αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, ήταν βαρύτερα 23%, σε σχέση με τους μάρτυρες.
- **Οι αντιοξειδωτικοί δείκτες, μέσω της διατροφής πέρασανε στο κρέας, οπότε έχουμε ένα βιοενεργό κρέας, το οποίο 'δεν μυρίζει «κοτίλα» και προστατεύει αγγεία και την καρδιά των καταναλωτών από αθηρωμάτωση.**
- Συστήσαμε σε διάφορους αγρότες, οι οποίοι ενδιαφερόταν και έτσι δημιουργήσαν μικρές εκτροφές με κρεατοπαραγωγής ορνίθια και κότες ωστοκίας ελεύθερης βοσκής, με λειμώνες με αρωματικά και φαρμακευτικά είδη. **Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά και τα προϊόντα τους ανάρπαστα, λόγω της διαφορετικής γεύσης και των αντιοξειδωτικών δεικτών του κρέατος.**
- Πάντα είχα την άποψη, ως Καθηγητής του Τμήματος Ζωικής Παραγωγής του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας, αλλά και ως έκτακτος καθηγητής Ζωοτεχνίας στο Τμήμα Κτηνιατρικής για 11,5 έτη, ότι η θεωρία πρέπει να συμβαδίζει με την πράξη και ότι, οι πτυχιούχοι που έχουν ασκηθεί στην πράξη (στις μονάδες του αγροκτήματος), είναι πιο ενημερωμένοι και σίγουροι για τις διαγνώσεις και τις συμβουλές τους.

Ως πρόεδρος- Πρύτανης του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας, αγωνίσθηκα πάρα πολύ να εντάξω την κατασκευή των νέων σύγχρονων κτηνοτροφικών Κτηριακών εγκαταστάσεων, (για 150 αιγοπρόβατα, 30

αγελάδες γάλακτος, 500 κότες ωοτοκίας και 2.000 νεοσσών κρεατοπαραγωγής), του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας στο ΕΣΠΑ.

Μετά από πολλούς αγώνες και γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι αναφερόμενοι στάβλοι ολοκληρώθηκαν, αποτελούν ένα στολίδι και φάρο για την εκπαίδευση των φοιτητών και είναι οι μοναδικοί σύγχρονοι στάβλοι σε τριτοβάθμιο ίδρυμα της Ελλάδας, προσφέροντας :

1^ο) Εφαρμογές και πρακτικές εμπειρίες στους φοιτητές, των Τμημάτων του Παν/μίου Θεσσαλίας

- α) Γεωπονίας , Επιστήμης Ζωικής Παραγωγής &
- β) Κτηνιατρικό Τμήμα

2^ο) Έρευνα στους Υποψήφιους διδάκτορες & στους Μεταπτυχιακούς φοιτητές.

3^ο) Ουσιαστική Εκπαίδευση ,σε σεμινάρια Νέων κτηνοτρόφων, στις κτηνοτροφικές μονάδες του Αγροκτήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Το επίπεδο γνώσεων των παραγωγών της πτηνοτροφίας είναι υψηλό, συνδυαζόμενο με τις συνεργασίες επιστημόνων υψηλού επιπέδου, οι οποίες καταλήγουν σε ένα θετικό αποτέλεσμα, τόσο στην παραγωγή όσο και στην ποιότητα κρέατος.

18.3. Προγράμματα – Επιδοτήσεις

Η πτηνοτροφία γενικά και κατ' επέκταση και η κρεοπαραγωγός πτηνοτροφία ,έχει ενταχθεί ως επιλέξιμη δραστηριότητα τόσο στο πλαίσιο του Επενδυτικού Νόμου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού, όσο και στο «Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2022» του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ειδικότερα σε ότι αφορά στο ΠΑΑ η πτηνοτροφία ενισχύεται στο πλαίσιο των εξής μέτρων:

- ΥΠΟ μέτρο 3.1 «Στήριξη για νέες συμμετοχές σε συστήματα ποιότητας».
- ΥΠΟ μέτρο 4.1 «Επενδύσεις που βελτιώνουν τις συνολικές επιδόσεις του ενεργητικού (Σχέδια Βελτίωσης)».

ΥΠΟ μέτρο 4.2 «Στήριξη για επενδύσεις στην μεταποίηση/ εμπορία και/ή ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων, με αποτέλεσμα γεωργικό προϊόν».

- ΥΠΟ μέτρο 6.1 «Εκκίνηση Επιχείρησης από Νέους Γεωργούς».
- ΥΠΟ μέτρο 6.3 «Ανάπτυξη μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων».
- Μέτρο 9. «Σύσταση ομάδων και οργανώσεων παραγωγών στους τομείς της γεωργίας και της δασοκομίας».

Το σύνολο σχεδόν των μέτρων του «Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2022», συνεχίζουν να υφίστανται ως παρεμβάσεις στο Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΣΣ ΚΑΠ) για την περίοδο 2023-2027.

Για περισσότερες πληροφορίες, σχετικά με τις επιλέξιμες δράσεις και δαπάνες καθώς και τους περιορισμούς που θέτει κάθε πρόγραμμα, ο ενδιαφερόμενος, θα πρέπει να ανατρέξει στις σχετικές Υπουργικές αποφάσεις και στους κατά περίπτωση φορείς εφαρμογής του προγράμματος.

19. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

19.1. Επιδότησεις

Αποκλείονται από το Μέτρο 5.2, επενδύσεις που αναφέρονται στις Ιχθυοκαλλιέργειες και πεστροφοκαλλιέργειες.

Άποψη μου είναι ότι, θα πρέπει, να δοθεί η δυνατότητα στους ενδιαφερόμενους για Ιχθυοκαλλιέργειες και πεστροφοκαλλιέργειες, να μπορούν να ενταχθούν στον Αναπτυξιακό Νόμο για: Ίδρυση, Επέκταση ή και εκσυγχρονισμό επενδύσεων, στις Ιχθυοκαλλιέργειες και πεστροφοκαλλιέργειες, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με ποσοστό 20% ως πριμ επιχορήγησης, πέραν του υπάρχοντος ποσοστού για το είδος της επένδυσης των ,το οποίο φθάνει 50-60% , και το υπόλοιπο ποσοστό 20% από : ίδια συμμετοχή και Τραπεζικό δάνειο.

Στην Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας , λειτουργούν δύο μονάδες οικογενειακής φύσης , η πρώτη στην Μηλίνα και η δεύτερη στις Νηές, οι οποίες εκτρέφουν τσιπούρες και λαυράκια και είναι δυναμικότητας 450 τόνων ετησίως.

«Υπάρχουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης, τόσο της επιστήμης της ιχθυολογίας, όσο και των υδατοκαλλιεργειών με την εισαγωγή νέων ειδών και κυρίως, επειδή η ζωική πρωτεΐνη είναι πλέον απαραίτητη για τη διατροφή του ανθρώπου. Δεδομένης της φθίνουσας πορείας της κτηνοτροφικής παραγωγής, θα βρισκόμαστε πλέον τη ζωική πρωτεΐνη μέσα στο νερό» .

«Αντιμετωπίζουμε τα διοικητικά προβλήματα και ενισχύουμε τη χρηματοδότηση και την καινοτομία. Τα 2 προγράμματα: ΕΠΑΛΘ και ΠΑΛΥΘ: ύψους πάνω από 1 δις. ευρώ, σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση των ΠΟΑΥ και την έκδοση των Προεδρικών Διαταγμάτων, συμβάλλουν προς αυτήν την κατεύθυνση», τόνισε χαρακτηριστικά, ο Λαρισαίος υφυπουργός Αγροτικής Ανάπτυξης, κ. Κέλλας Χρήστος , στον διευθύνοντα σύμβουλο της AMBIO, Φίλιππο Πετρίδη, στη διοργάνωση του Συνεδρίου και ευχήθηκε καλή επιτυχία στις εργασίες, δηλώνοντας βέβαιος πως η συνέργεια Πολιτείας - παραγωγών, επιστημόνων και επιχειρηματιών του κλάδου διασφαλίζει ένα λαμπρό μέλλον για τις ιχθυοκαλλιέργειες.

19.1.1. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Πέραν όμως της κινητοποίησης των ίδιων των εταιρειών, οφείλει και η Πολιτεία να σταθεί αρωγός. Εδώ και 5 χρόνια εκκρεμεί η ιστορία της χωροθέτησης, Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών (ΠΟΑΥ), δηλαδή οργανωμένων θαλάσσιων εκτάσεων εντός των οποίων θα χωροθετούνται μονάδες υδατοκαλλιέργειας. Ένα «εργαλείο» το οποίο θα αποτελέσει και το πεδίο συγκροτημένης ανάπτυξης της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας

19.2. Μέτρα στήριξης των Ιχθυοκαλλιέργειών

- Επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδότησης.
- Ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού, χωρίς καθυστερήσεις
- Δράσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και άρση των διοικητικών εμποδίων.
- Ενίσχυση των επιχειρήσεων, μέσω ενωσιακών και εθνικών προγραμμάτων.
- Ενημέρωση των καταναλωτών σχετικά με την ποιότητα και την ασφάλεια των προϊόντων της ελληνικής ιχθυοκαλλιέργειας.

19.3. ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ

Ενίσχυση de minimis, συνολικού ύψους 1,4 εκ. ευρώ, ποιοι αλιείς της Θεσσαλίας δικαιούνται.

Εκδόθηκε, το ΦΕΚ που αφορά στην χορήγηση Κρατικής ενίσχυσης ήσσονος σημασίας (de minimis) στους πλοιοκτήτες των επαγγελματικών αλιευτικών σκαφών της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στο πλαίσιο εφαρμογής του Κανονισμού (Ε.Ε) αριθ. 717/2014 της Επιτροπής (ΕΕ L190/45, 28.6.2014).

Οι δυνητικοί δικαιούχοι είναι, μόνιμοι κάτοικοι Περιφερειακών Ενοτήτων Μαγνησίας, Σποράδων, μόνο για την νήσο Σκιάθου και Λάρισας, κάτοχοι επαγγελματικών σκαφών παράκτιας αλιείας, είτε κάτοχοι σκαφών μέσης αλιείας, εφοδιασμένων με το αλιευτικό εργαλείο γρι-γρι, είτε κάτοχοι επαγγελματικών σκαφών αλιείας εσωτερικών υδάτων, με την αλιευτική τους άδεια σε ισχύ για το έτος 2023.

Εξαιρούνται από την παρούσα ενίσχυση οι κάτοχοι σκαφών μέσης αλιείας εφοδιασμένων με το αλιευτικό εργαλείο «τράτα βυθού» (μηχανότρατα).

Η δημόσια δαπάνη που προκύπτει από την εφαρμογή της απόφασης για το έτος 2023 ανέρχονταν σε 1.489.000 ευρώ.

Στο μεταξύ υπεγράφη η Υπουργική Απόφαση για τη διάθεση πλεονάζουσας αλιευτικής ικανότητας σε αλιείς ιδιοκτήτες επαγγελματικών σκαφών από τον Υφυπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, κ. Σταύρο Κελέτση.

Με την απόφαση αυτή, δίνει τη δυνατότητα σε επαγγελματίες αλιείς να αυξήσουν την αλιευτική ικανότητα των σκαφών τους, που αφορά στο μέγεθος και την ισχύ της μηχανής, μετά από αίτηση

τους, προκειμένου να προχωρήσουν στη μετασκευή ή αντικατάσταση του σκάφους τους. Αυτό θα γίνει με συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις που περιγράφονται στην απόφαση. Το ύψος της πλεονάζουσας αλιευτικής ικανότητας της χώρας που θα διατεθεί, αφορά σε συνολικά 8.000 GT και 35.000 kW. Η δυνατότητα αυτή προέκυψε μετά από διαδικασίες του Υπουργείου κατά τις οποίες έγινε επικαιροποίηση και ορθολογική διαχείριση των δεδομένων ενεργών αδειών του ελληνικού αλιευτικού στόλου.

Με την τρέχουσα Απόφαση, η οποία ήταν χρόνιο αίτημα των επαγγελματιών ενεργών αλιέων της χώρας, ορίζονται οι δυνητικοί δικαιούχοι, οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή τους στη διαδικασία. Επίσης, καθορίζεται ο τρόπος και τα κριτήρια μοριοδότησης που θα εφαρμοστούν για την επιλογή των δικαιούχων.

Στην απόφαση λαμβάνεται ιδιαίτερη μέριμνα για την υψηλότερη μοριοδότηση αιτημάτων, με κριτήριο την ηλικία των σκαφών ώστε να ενισχυθεί ο στόλος με νεότερα σκάφη, τη διαγραφή του αλιευτικού εργαλείου αλλά και με βάση κριτήρια παραγωγικά και κοινωνικά όπως η πολυτεχνική ιδιότητα, κλπ.

20. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)

20.1. Επιδότησεις

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω στους άλλους κλάδους της κτηνοτροφίας, (Προβατοτροφία, Αιγοτροφία και Βοοτροφία), έτσι και η Μελισσοκομία εντάσσεται στο Μέτρο 5.2, για επιχορηγήσεις 100% ,(λεπτομέρειες αναλύονται για το Μέτρο 5.2 στις επενδύσεις της Προβατοτροφίας).

Για να ενταχθεί ο οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος απαιτείται μία μελέτη, (Σχέδιο Βελτίωσης), από εξειδικευμένο Γεωπόνο. Από τους Μελετητές υπήρξαν διαμαρτυρίες , διότι υπήρξαν ερωτήσεις που δεν απαντήθηκαν έγκαιρα.

Το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με έγγραφο του, όπως αναφέρθηκαν σε προηγούμενα κεφάλαια, έδωσαν και Τρίτη παράταση, στους ενδιαφερόμενους να ενταχθούν στο Μέτρο 5.2 για υποβολή αιτήσεων μέχρι 30-09-2024.

20.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ

Η Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, ενημέρωσε ότι είναι ενεργή η ψηφιακή εφαρμογή καταχώρησης αιτήσεων των δράσεων του προγράμματος ενίσχυσης του τομέα της μελισσοκομίας, σύμφωνα με το εγκεκριμένο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) του έτους 2024.

Ειδικότερα, η εφαρμογή είναι ενεργή για τις παρακάτω δράσεις:

1^{ον}) Εξοπλισμός για τη διευκόλυνση των μετακινήσεων, όπου η υποβολή των αιτήσεων και των απαραίτητων παραστατικών έγινε μέχρι 30η Μαΐου 2024.

- 2^{ov}) Οικονομική στήριξη της νομαδικής μελισσοκομίας, όπου η υποβολή των αιτήσεων και των απαραίτητων παραστατικών γίνεται μέχρι 30η Μαΐου 2024.
- 3^{ov}) Αναλύσεις μελιού και λοιπών προϊόντων κυψέλης, όπου η υποβολή των αιτήσεων και των απαραίτητων παραστατικών γίνεται μέχρι την 31η Ιουλίου 2024.
- 4^{ov}) Προώθησή του μελιού και των άλλων προϊόντων της κυψέλης και προβολή του κλάδου της μελισσοκομίας – ενίσχυση της καινοτομίας, όπου η υποβολή των αιτήσεων και των απαραίτητων παραστατικών γίνεται μέχρι την 31η Ιουλίου 2024.

20.3. ΈΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΕ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Σύμφωνα με την υπ' αρ. 89/25871/26-01-2024 (ΦΕΚ Β' 562), απόφαση του υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, σχετικά με τη χορήγηση χρηματοδοτικής στήριξης έκτακτης ανάγκης για τους γεωργικούς τομείς που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα, τα οποία έχουν αντίκτυπο στην οικονομική βιωσιμότητα των παραγωγών γεωργικών προϊόντων, **ορίζονται ως δικαιούχοι οι παραγωγοί μελιού που έχουν έδρα εκμετάλλευσης στις ΠΕ Έβρου, Καρδίτσας, Λάρισας, Μαγνησίας και Τρικάλων.**

Συγκεκριμένα οι γεωργοί, που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή μελιού στις παραπάνω Περιφερειακές Ενότητες, οι οποίοι είναι ενεργοί μελισσοκόμοι και διατηρούν κατεχόμενες κυψέλες, σύμφωνα με τα οριστικοποιημένα στοιχεία του Εθνικού Ηλεκτρονικού Μελισσοκομικού Μητρώου για το έτος 2022, όπως προβλέπεται στην υπ' αρ. 140/106513/16-4-2021, (Β' 1560) ,απόφαση της Υφυπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Η αποζημίωση χορηγείται ,σύμφωνα με τις δηλωθείσες ζημιές, με το ποσό των 15 €/κυψέλη. Η πίστωση των ατομικών τραπεζικών λογαριασμών των δικαιούχων γίνεται από τον ΟΠΕΚΕΠΕ μέχρι τις 31/01/2024.

Οι μελισσοκόμοι που δεν έχουν δηλωμένο τραπεζικό λογαριασμό IBAN στο Μελισσοκομικό Μητρώο, πρέπει να το δηλώσουν μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία πληρωμής, ώστε να καταστεί δυνατή η πίστωση του δικαιούμενου ποσού.

Η δήλωση τραπεζικού λογαριασμού για τους νομούς: Καρδίτσας, Μαγνησίας και Τρικάλων μπορεί να γίνει στο Κέντρο Μελισσοκομίας Θεσσαλίας ή στις κατά τόπους ΔΑΟΚ.

20.4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τέλος να επισημάνω σήμερα ότι, **δυσοίωνα για την ελληνική κτηνοτροφία είναι, οι τεράστιες εισαγωγές προϊόντων ζωικής προέλευσης και ιδιαίτερα κρέατα, ζώντα ζώα και γαλακτοκομικά, ξεπερνούν τα 2,3 δις ευρώ/έτος, εκπέμπουν για τη συνεχιζόμενη συρρίκνωσή της, όπως τονίζεται καθημερινά από τους επιστήμονες και τους παραγωγούς, μπορεί να δώσει τη θέση του σε**

ένα λαμπρό αύριο και να αποτελέσει έναν από τους βασικούς αναπτυξιακούς μοχλούς της χώρας – σημαντικό παράγοντα εξόδου από την οικονομική κρίση. Επισημαίνω ότι η Αρχαία Ελλάδα ήταν χώρα εξαγωγική σε ζώντα ζώα και τυροκομικά

Η χάραξη εθνικής στρατηγικής, για την ελληνική κτηνοτροφία, με παρόντες την Πολιτεία, τους Επιστήμονες, τους παραγωγούς, τα εργοστάσια γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων και τους καταναλωτές, αποτελεί επείγουσα προτεραιότητα.

Το αύριο της ελληνικής κτηνοτροφίας, συνδέεται με το αύριο του πρωτογενούς τομέα της χώρας και της ελληνικής μεταποίησης κτηνοτροφικών προϊόντων, και μπορεί να υπάρξει μόνο, εφόσον ληφθούν μέτρα για τη ρύθμιση χρεών, απαλλαγή από φόρους πετρελαίου, εξαίρεση αγροτεμαχίων και εγκαταστάσεων από τη φορολόγηση, δημιουργία χρηματοπιστωτικού αγροτικού οργανισμού στη θέση της ΑΤΕ, μείωση συντελεστή φορολόγησης, αξιοποίηση βοσκοτόπων, με δεδομένο ότι 10% Ελλήνων κατέχει το 40% της γης, να δοθούν κίνητρα ώστε να ενοικιαστούν σε αγρότες, στήριξη γενετικής βελτίωσης, αξιοποίηση φορέων Ελλήνων επιστημόνων, αυστηροί έλεγχοι για ελληνοποιήσεις σε γάλα, τυριά, κρέας, στήριξη πρωτεϊνούχων φυτών, χτύπημα γραφειοκρατίας (το 80% των εγκαταστάσεων δεν έχουν άδεια και δεν μπορούν να επιδοτηθούν ή να μπουν σε προγράμματα), δημιουργία μόνιμου εκθετηρίου για την κτηνοτροφία.

Ωστόσο και παρότι, όλοι οι αναπτυξιακοί και παραγωγικοί δείκτες της ελληνικής κτηνοτροφίας, μας δείχνουν ότι πρέπει να παρθούν μέτρα από την Πολιτεία: για την μείωση του κόστους παραγωγής, αύξηση των αποδόσεων, με πιστοποιήσεις των τελικών προϊόντων και

Συγκεκριμένα :

- Υπάρχει ανάγκη, αυστηρής γενετικής επιλογής των ζώων, προκειμένου να αποφεύγονται οι αιμομιξίες και οι ασθένειες που προκύπτουν από αυτές και φυσικά να επιτευχθεί μεγιστοποίηση των αποδόσεων, με την επαναλειτουργία των κέντρων Γενετικής βελτίωσης, με την ενίσχυση από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό.
- Πρέπει να τονίσουμε ότι, η υψηλή παστερίωση – αποστείρωση σε υψηλή θερμοκρασία που απαιτείται για την αύξηση της διάρκειας ζωής του γάλακτος, «σκοτώνει» τις πολύτιμες για τον οργανισμό βιταμίνες και υποβαθμίζει έως και μηδενίζει την θρεπτική του αξία, έναντι του φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος που κρατάει τις πρωτεΐνες, τα λίπη, τους υδατάνθρακες και τις βιταμίνες του προϊόντος.
- Η κτηνοτροφία σήμερα επισημαίνουμε ότι εκτροχιάζεται από το υψηλό κόστος διατροφής, τη φτώχη αναπαραγωγή, τη γενετική υποβάθμιση, την έλλειψη τεχνογνωσίας, την γραφειοκρατία, την απουσία ρευστότητας στις πιστώσεις, την έλλειψη μακροπρόθεσμης πολιτικής.
- Στήριξη των ορεινών περιοχών, για την αναχαίτηση της απερίμωσης της υπαίθρου

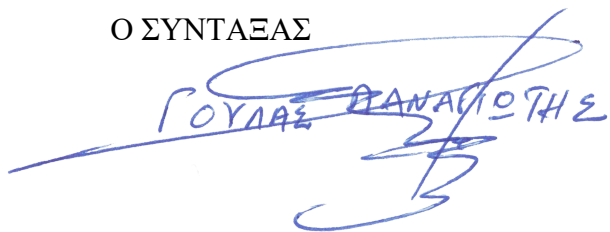
Το πρόβλημα είναι κοινωνικό-οικονομικό και θα πρέπει η Πολιτεία να στηρίξει τις ορεινές περιοχές, με μικροεπενδύσεις, δίδοντας μία ανάσα ανάπτυξης στις περιοχές.

- Η προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε., αποτελεί περιβαλλοντική και ενεργειακή προτεραιότητα υψίστης σημασίας.
- Χρήση για τις κτηνοτροφικές μονάδες , συστημάτων αυτοπαραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Συγκεκριμένα οι επιλέξιμες παρεμβάσεις αφορούν στην εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων, (επιδοτούνται από το Μέτρο 5.2), χωρίς περιορισμό ισχύος ή και μικρής ανεμογεννήτριας ισχύος < 50 KW, μέσω του Μέρου 5.2 , με επιχορήγηση 100% , τα οποία συμβάλλουν:
- **α) Στην προστασία του κλίματος, μέσω της προώθησης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε, (κατανάλωση ενέργειας να φθάσει στο 32% το 2030) &**
- **β) την Αναχαίτηση της απερίμωσης της υπαίθρου, με τις δράσεις που ανέφερα παραπάνω, σ**
- Πολλοί Έλληνες κτηνοτρόφοι, είναι ως επί το πλείστον νέοι επιχειρηματίες, που δεν βασίζονται τη βιωσιμότητά τους στις άμεσες επιδοτήσεις της Ε.Ε, έχουν προχωρήσει σε πολύ σημαντικές επενδύσεις, συγκριτικά με άλλους κλάδους της οικονομίας και έχουν στόχο τη δημιουργία κτηνοτροφικής παράδοσης για τα διάδοχα μέλη της οικογένειας.
- **Οι ζημιές και οι πληγές που άφησε η κακοκαιρία “Daniel”, αποτελούν πρωτόγνωρο και ιστορικό φαινόμενο καταστροφής για τη Θεσσαλία. Εύχομαι και ελπίζω το νέο Μέτρο στήριξης (της Ελληνική Πολιτείας), δηλαδή το Μέτρο 5.2., με επιχορηγήσεις , όπως αναφέραμε παραπάνω 100% , τόσο στην μετεγκατάσταση των κτηνοτροφικών μονάδων όσο και των επιδιορθώσεων των κτιριακών εγκαταστάσεων,(όπως παραπάνω αναλύθηκαν) την αγορά ζώων και εξοπλισμού (στις πλημμυρισμένες περιοχές της Θεσσαλίας),σε συνάρτηση της αδειας λειτουργίας (αριθμό ζώων) και των πορισμάτων του ΕΛΓΑ και άλλων αρμοδίων υπηρεσιών, με την παρατήρηση ότι να επιταχυνθεί η διαδικασία ένταξης και επιλογής των κτηνοτρόφων, χωρίς γραφειοκρατικές αγκυλώσεις διότι υπάρχει λίγος χρόνος μέχρι την υλοποίησή τους , μέχρι 30-09-2025 , οπότε το πρόγραμμα κλείνει σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**
- Ο κλάδος της Κτηνοτροφίας, στηρίζει την υπαίθρο , βοηθώντας την κοινωνική συνοχή , στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αναχαίτηση της απερίμωσης της υπαίθρου, παράγοντας προϊόντα υψηλής ποιότητας με θρεπτική και βιολογική αξία και στηρίζει την επισιτιστική ασφάλεια της χώρας.
- **Εύχομαι ολόψυχα και ελπίζω, να πετύχει η πρόταση του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, επ’ωφελεία των κατεστραμμένων κτηνοτρόφων της Θεσσαλίας και της Εθνικής Οικονομίας γενικότερα. Είμαι στην διάθεση οποιοδήποτε Κρατικού φορέα, να**

βοηθήσω στην ταχύτερη υλοποίηση του Μέτρου 5.2, λόγω της επιστημονικής και ακαδημαϊκής μου ιδιότητας όπως ανέλυσα παραπάνω.

•

Ο ΣΥΝΤΑΞΕΑΣ

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΤΕΙ,

ΕΠΙΤΙΜΟΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΑΣ ΤΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Πρώην ΠΡΟΕΔΡΟΣ – ΠΡΥΤΑΝΗΣ

ΤΟΥ ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

E-Mail: info.goulas@gmail.com-& pangoul@uth.gr ,

ΤΗΛ: 6944435181

ΛΑΡΙΣΑ 26 ΙΟΥΛΙΟΥ 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ	σελ. 3
2. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	4
2.1. Αριθμός Ζώων ανά είδος, το έτος 2022	4
2.2. Πτηνοτροφία: Αλλαγές στην αδειοδότηση των εκμεταλλ.	4
2.3. Σταδιακή η ανοδική πορεία	5
2.4 Έλεγχος των εισαγωγών	5
2.5. ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ,το μέλλον της ζωικής παραγωγής στην Θεσ.	5
3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ	6
A. ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ (κρέας, γάλα) και ΤΑ ΠΑΡΑΓΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΑΥΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ).	6
B. ΠΟΠ-ΠΓΕ –Εγγυημ. Παραδοσιακά Ιδιότυπα Προϊόντα (ΕΠΠ)	8
3.1. ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΩΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ	9
ΤΥΡΙΑ	9
4. Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου, με κίνητρα στους νέους που θα ήθελαν να ασχοληθούν με την κτηνοτροφία.	10
4.1. Ο κλάδος της κτηνοτροφίας	10
4.2. ΤΑ ΔΥΝΑΤΑ ΣΜΕΙΑ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	11
4.3. ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	11
5. Για να αποκαλείται ένα τυρί Φέτα Π.Ο.Π	12
5.1. Τι δεν είναι φέτα	12
5.2. Οι φημισμένες φέτες	12
6. ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ (ΜΙΚΡΑ ΜΗΡΥΚΑΣΤΙΚΑ)	12
6.1. Υφιστάμενη κατάσταση παγκόσμιας και Κοινοτικής	13
6.2. Χρήση του Αιγοπρόβειου γάλακτος	13
6.3. Οικονομική σημασία της Ελληνικής αιγοπροβατοτροφίας	14
6.4. Παραγωγή αιγείου και προβείου κρέατος	14
6.5. Μεταποίηση-τυποποίηση	15
6.6. Μονάδες επεξεργασίας γάλακτος	15
6.7. Σφαγιοτεχνική υποδομή	16
6.8. Προβλήματα του τομέα της αιγοπροβ/τροφίας στην Ελλάδα	18

6.9. Ευκαιρίες και προοπτικές του τομέα της αιγοπροβατοτροφίας στην Ελλάδα	21
7. Η ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ (ΥΠΑΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	23
7.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΠΡΟΒΑΤΩΝ	23
Ορεινές φυλές	23
Πεδινές φυλές	24
7.2. ΞΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	27
7.2.1. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒ. ΓΑΛΑΚΤ/ΓΩΓΗΣ	27
7.2.2. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΕΡΙΟ-ΚΡΕΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	29
7.3. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ ΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΟΥΝΟΔΕΡΜΑΤΩΝ (ΓΟΥΝΑΡΙΚΑ ΤΥΠΟΥ ΑΣΤΡΑΧΑΝ)	30
7.4. ΕΙΣΑΓΩΜΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΠΡΟΒΑΤΩΝ (ΚΑΘΑΡΑ) ΚΡΕΑΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	30
8. ΑΙΓΟΤΡΟΦΙΑ (ΥΠΑΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	32
8.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΦΥΛΩΝ ΑΙΓΩΝ	34
8.2. ΞΕΝΕΣ ΦΥΛΕΣ ΑΙΓΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΕΙΣΑΧΘΕΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	36
9. ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	38
9.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ	38
9.2. ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΤΩΝ ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ	43
9.3. Η χοιροτροφία στην Ελλάδα	45
9.4. Κατασκευές σταβλικών εγκαταστάσεων στην χοιροτροφία	48
9.5. Προοπτικές–Προβλήματα και λύσεις στην χοιροτροφία	49
9.6. Τα συστήματα εκτροφής στη χοιροτροφία	49
9.7. Τα συστήματα εκτροφής	50
9.8. Η διατροφή των χοίρων	52
9.9. Οι φυλές που εκτρέφουν οι Έλληνες χοιροτρόφοι	53
10. ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	54

10.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ	54
10.2. Η κρεατοπαραγωγός βοοτροφία	55
10.2.1. Συμπεράσματα στην Βοοτροφία	56
10.2.2. Τα προβλήματα του κλάδου της βοοτροφίας είναι:	56
10.2.3. Η απάντηση στο αρχικό ερώτημα	57
10.3. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΑΛΑΚΤ/ΡΑΓΩΓΟΣ ΑΓΕΛΑΔΟΤΡΟΦΙΑ	58
10.3.1. Μείωση αγελαδοτρόφων γαλακτοπ/γωγή και ζωικού κεφ.	59
11. ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	61
11.1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΙΑΣ ΓΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	61
11.2. ΦΥΛΕΣ ΟΡΝΙΘΩΝ	63
11.2.1. Από ποιες ράτσες προέρχονται όλες οι διασταυρώσεις. Αυγοπαραγωγικής Κατεύθυνσης	63
11.2.2. Κρεατοπαραγωγικής Κατεύθυνσης	64
11.2.3. Διπλής κατεύθυνσης Όρνιθες	65
11.3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ ΤΗΣ ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ	66
11.4. Εκτροφές πουλερικών κρεατοπαραγωγής	66
11.5. Τα κρίσιμα σημεία στην εκτροφή	67
11.6. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΥΓΩΝ	68
11.7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	70
12. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ , (ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	71
12.2. Οικονομικά μεγέθη στις Ιχθυοκαλλιέργειες	71
12.3. Ιχθυοκαλλιέργεια	72
12.3.1. Η ιχθυοκαλλιέργεια παγκοσμίως	73
12.3.2. Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ευρώπη	73
12.3.3. Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ελλάδα	74
12.3.3.1. Η υδατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα (Συνοπτικά)	76
12.4. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΙΧΘΥΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΟΜΙΛΩΝ	76
12.5. ΠΕΣΤΡΟΦΕΣ -- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΓΟΡΑΣ	78
12.5.1. ΕΓΧΩΡΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	79
12.5.2. Μονάδες παραγωγής	79
12.5.2.1. ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΕΣΤΡΟΦΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	80
12.5.2.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	80
13. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ (ΥΠΑΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ)	82

13.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ	82
13.1.1. Τα πλεονεκτήματα του κλάδου στη χώρα μας	82
13.1.2. Στόχοι του μέτρου αυτού είναι:	83
13.1.3. ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΜΕΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ	84
13.2. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ, ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΑΠ (2023-2027)	85
13.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ	86
13.4. ΠΑΡΑΓΩΓΟΙ ΜΕΛΙΟΥ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ ΚΑΙ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	88
14. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ , ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΚΕΥΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΕΣΤΡΑΜΜΕΝΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023	89
14.1. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ	89
14.2. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ, ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΤΩΝ ΑΕΡΙΩΝ	90
14.3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ/ΑΝΑ ΕΙΔΟΣ ΖΩΟΥ –ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	91
14.4. ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	91
14.4.1. Για την ίδρυση μιας Προβατοτροφικής μονάδας, ο νέος επενδυτής πρέπει να λάβει υπόψη	93
14.4.2. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑΚΟΥ ΤΥΠΟΥ	95
ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ	97
14.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023.	99
14.6. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Μέτρου 5.2	102
14.7. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ Μέτρου 5.2	103
14.8. ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΝΕΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΠΕΔΥΣΗΣ	104

15. ΑΙΓΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	104
15.1.Ντόπιες Ελληνικές Φυλές αιγών γαλακτοπαραγωγής	104
15.2.Εισαγόμενες ξένες φυλές αιγών γαλακτοπαραγωγής	105
15.3.ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Η ΟΠΟΙΑ ΣΥΝΔΕΕΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΧΑΙΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΕΡΗΜΩΣΗΣ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.	106
16. ΧΟΙΡΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	107
16.1 Επιδότησεις	107
16.2 Οι Έλληνες χοιροτρόφοι εκτρέφουν και εισάγουν συνήθως τις παρακάτω φυλές	107
17. ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	108
17.1. ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	108
17.2. Γαλακτοπαραγωγικές φυλές, που χρησιμοποιούν οι Έλληνες παραγωγοί είναι οι εξής φυλές:	109
17.3.ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΟΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, Η ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ, ΜΕΤΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΙΚΕΣ ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ ΤΟΥ DANIEL, ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 2023.	109
18. ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	110
18.1 Επιδότησεις	110
18.2. Εμπειρία μου στο εργαστήριο πτηνοτροφίας του Τμήματος Ζωικής Παραγωγής της Σχολής Τεχνολόγων Γεωπονίας του πρώην ΑΤΕΙ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	110
18.3. Προγράμματα – Επιδότησεις	112
19. ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	113
19.1. Επιδότησεις	113
19.1.1. ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΙΧΘΥΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ	114
19.2. Μέτρα στήριξης των Ιχθυοκαλλιεργειών	114
19.3. ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ	114
20. ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑ (ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ)	115
20.1. Επιδότησεις	115
20.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	115

20.3. ΈΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΣΕ ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	116
20.4. ΕΠΙΛΟΓΟΣ	116
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	126

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- AGRO 8, (ΠΡΟΤΥΠΟ):** Συστήματα διαχείρισης και διασφάλισης χοιρινού κρέατος
- ALEVRA A.I., MAKRIS A., KANAKI A.P., EXADACTYLOS A., MENTE E., MYLONAS C.C. AND S. PAPADOPOULOS (2022): **The effects of melatonin in preserving gilthead seabream (*Sparus aurata*) spermatozoa: preliminary results.** Aquaculture Europe 2022, European Aquaculture Society (EAS), Rimini, Italy: pp. 34-35.
- B. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ,(2013):. **Εκτίμηση της επίδρασης της ηλικίας, του φύλου και του βάρους στη ποιότητα του αρνίσιου κρέατος: Η περίπτωση της φυλής Μπούτσικο.** 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Θεσσαλονίκη 8 Φεβρουαρίου 2013.
- B. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, (2013): **Βηματική ανάλυση και πρόγνωση της σχέσης του προφίλ των λιπαρών οξέων με την ηλικία, το βάρος και το φύλο των αρνιών της φυλής Μπούτσικο.** 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Θεσσαλονίκη 8 Φεβρουαρίου 2013.
- V. ALEXANDRIDIS, B. SKAPETAS, D. KANTAS, P. GOULAS AND M. KALAITZIDOU., (2014): **Evaluation of the impact of carcass weight, age at slaughter, and sex on the chemical composition of lamb meat: The case of the Boutsiko sheep breed.** Acceptance Letter (IJAS-15-40). Article in Press: Will published in Volume 6 (Issue 1) or Volume 6 (Issue 2) of IJAS.
- V. ALEXANDRIDIS, B. SKAPETAS, D. KANTAS, P. GOULAS AND A. ELEPHERIADOU, (2014): **Effect of slaughter weight, carcass weight and sex on the carcass fatty acid composition of Boutsiko breed lambs.** Iranian Journal of Applied Animal Science (2014) 4(4), 753-759.
- ΑΜΒΡΟΣΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Κ.Π. ΒΑΡΕΛΤΖΗΣ, ΣΠΥΡ. ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ, (2002):**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ** , Εκδόσεις :Σύγχρονη Παιδεία, το έτος:2002, (Θεσσαλονίκη).
- G.,S., AMIRIDIS, I VALASI, C DELIGIANNIS, P GOULAS, E THEODOSIADOU, T LAINAS.,(2004): **Synchronization of ovulation and fixed time insemination in ewes.** 15th International Congress on Animal Reproduction (ICAR), 8-12 August 2004, Porto Seguro, BA-Brazil. Abstracts, 2: 340, 2004.
- AMIRIDIS G.S, VALASI I, MENEGATOS I, REKKAS C, GOULAS P, PAPANIKOLAOU T, DELIGIANNIS C .,(2005): **Luteal stage dependence of pituitary response to gonadotrophin-releasing hormone in cyclic dairy ewes subjected to synchronization of ovulation.** Reproduction, Fertility and Development, 17: 769-774.

- ΑΝΥΦΑΝΤΑΚΗΣ Ε.Μ., (1971): Συμβολή στην Μελέτη της λαμβανομένης εξ ηνύστρου γάλακτος , χορηγημένων εις πρόβατα αντιβιοτικών και των αναλυόμενων εξ αυτών προβλημάτων. Διατριβή επί διδακτορία , Αθήνα 1971.
- ΑΝΥΦΑΝΤΑΚΗΣ Ε.Μ., (1976): Συμβολή εις την μελέτη ν της λαμβανόμενης εξ ηνύστρων αμνών και εριφίων πυτιάς. Διατριβή επί Υφηγεσία, Αθήνα 1976.
- ΑΝΥΦΑΝΤΑΚΗΣ Ε.Μ., (1994): **ΤΥΡΟΚΟΜΙΑ**, εκδόσεις , ΚΑΡΑΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.
- ΑΝΥΦΑΝΤΑΚΗΣ Ε.Μ., (2000): **Ελληνικά Παραδοσιακά Τυριά με Προστατευόμενη Ονομασία Προέλευσης (Π.Ο.Π.)**, Εθνική Επιτροπή Γάλακτος Ελλάδος, Αθήνα.
- ΑΡΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Α.Ρ., ΛΟΥΚΟΒΙΤΙΣ Δ., ΤΣΙΓΕΝΟΠΟΥΛΟΣ Σ.Σ, (2008): **‘Genetic characterization of brown trout (Salmo trutta) populations from the Southern Balkans using mtDNA sequencing and RFLP analysis’**. Hydrobiologia 600: 169–176.
- ΑΡΣΕΝΙΟΥ Λ., (1972): **«Τα τσελιγκάτα»**, Αθήνα, σελ.25.
- ΑΡΣΕΝΙΟΥ Λ., (2005): **«Τα τσελιγκάτα Σαρακατσάνων και βλάχων»**, Λάρισα σελ 17 και 25.
- ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Κ., (1986): **Αρμεκτικές Μηχανές**. Αθήνα Σελ. 138
- ΑΞΕΝΙΔΟΥ Θ., **«Η Πελασγής Λάρισα και η αρχαία Θεσσαλία»**, τ. 1ος, σελ.178 – 179, 222, 229.
- Μ. ΑΥΔΗ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ, Γ. ΛΙΑΜΑΔΗΣ, ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΟΓΛΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ, (2006): **ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ**, Έτος έκδοσης 2006, από τις εκδόσεις Γιαχούδη, σελίδες 264, Θεσσαλονίκη.
- BADINAND F., LAGNEAU F., (1969): **Modification artificielle du cycle sexuel chez les petits Ruminants**. Rec. Med. Vet. CXLX: 1041-1053 et 1173-1196.
- ΒΑΪΤΣΗΣ Θ.Α.,(1994): **Τεχνητοί Λειμώνες και Κτηνοτροφικά Φυτά**. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: **"Κτηνοτροφική Πολιτική. Θέσεις – Προσανατολισμοί"**. Ιωάννινα 10-12 Νοεμβρίου 1994, ΓΕΩΤΕΕ, Θεσσαλονίκη.
- ΒΑΛΑΣΗ Ε, ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Θ, ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΛΑΣΗ Ε, ΓΟΥΛΑΣ Π, ΜΕΝΕΓΑΤΟΣ Ι, ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Κ, ΔΕΛΗΓΙΪΝΝΗΣ Κ, ΑΜΟΙΡΙΔΗΣ Γ.,(2005): **Συγχρονισμός των ωοθυλακιωρηξιών και ποσοστά εγκυμοσύνης σε προβατίνες Καραγκούνικης φυλής** . Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων, (Θεσσαλονίκη), σελ. 37.
- ΒΑΛΑΣΗ Ε, ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ Θ, ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ, ΓΟΥΛΑΣ Π, ΑΜΟΙΡΙΔΗΣ Γ.,(2006): **Η αναρρόφηση των ωοθυλακίων σε συγκεκριμένες ηλικίες αρνιών επηρεάζει την ικανότητα ανάπτυξης των συλλεγόμενων ωαρίων**. Πρακτικά 10ου Πανελληνίου Κτηνιατρικού Συνεδρίου (Αθήνα), σελ. 180.

- ΒΑΛΑΣΗ Ε., ΠΡΑΣΙΝΟΣ ΝΝ, ΓΟΥΛΑΣ Π., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ, ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ Β, ΑΜΟΙΡΙΔΗΣ Γ., (2006): **Επίδραση της ορμονικής διέγερσης των ωοθηκών και της αναρρόφησης των ωοθυλακίων στην ανάπτυξη και τη γονιμότητα αμνάδων Καραγκούνικης φυλής.** Πρακτικά 10ου Πανελληνίου Κτηνιατρικού Συνεδρίου (Αθήνα), σελ. 181.
- Κ, ΓΟΥΛΑΣ Π, ΑΜΟΙΡΙΔΗΣ Γ., (2011): **Επίδραση της αγωγής με προγεσταγόνα στην ικανότητα ωρίμανσης ωαρίων που συλλέγονται από προβατίνες Καραγκούνικης φυλής.** Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων, Υγιεινής- Ασφάλειας Τροφίμων Ζωικής Προέλευσης και Προστασίας Καταναλωτή (Θεσσαλονίκη), σελ. 124.
- ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Χ., ΠΛΟΥΜΗ Κ., (1987): **Το πρόγραμμα γενετικής βελτίωσης γαλακτοπαραγωγών προβάτων.** Γεν. Βελτ. Ζώων, (Κ.Γ.Β.Ζ. Διαβατών), Δελτίο 15:29-37.
- ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ Β., (1985): **Διατροφή θηλαστικών και πτηνών,** Θεσσαλονίκη 1985.
- BELIBASAKI S., KOUIMTZIS S., KOUSKOURA TH., (1993): **The effect of breed and nutrition on ewe lambs puberty.** E.C. Workshop Report: **Sheep and Goat Nutrition,** Thessaloniki, 24-26 September, 1993:79-85.
- ΒΕΛΚΟΣ Γ., δάσκαλος, στο περιοδικό Περραιβία (Δίμηνη Έκδοση θεμάτων της Επαρχίας Ελασσόνας), τεύχος 4, 1974, σελ. 21-22 & τεύχος 11-12, 1975, σελ. 132-135.
- ΒΙΔΑΛΗΣ, Κ., ΡΟΓΔΑΚΗΣ Ι. ΚΟΚΚΙΝΙΔΟΥ Α., (1997): **Παρατηρήσεις στην αναπαραγωγική μετανάστευση του κεφάλου, (M. cephalus), στη Λ/θάλασσα “Μπούκα” (Εκβολές Αχελώου).** Πρακτ. 5ου Παν. Συμπ. Ωκεανογρ. & Αλιείας, σελ. : 253-256.
- ΒΙΔΑΛΗΣ Κ. & Α. ΜΠΑΛΤΑΣ, (2001): **Εγκλιματισμός και αρχική ανάπτυξη άγριου γόνου τεσσάρων εμπορικών ειδών κεφαλοειδών, σε συνθήκες εκτροφής.** Πρακτ. 10ου Παν. Συν. Ιχθυολ., :173-176.
- ΒΙΔΑΛΗΣ Κ., Χ. ΓΝΑΡΔΕΛΛΗΣ, Α. ΜΠΑΛΤΑΣ & Ι. ΡΟΓΔΑΚΗΣ, (2001): **Τοποχρονική μελέτη της αφθονίας άγριου γόνου τεσσάρων εμπορικών ειδών κεφαλοειδών στις ακτές της Αιτωλοακαρνανίας (Ν.Δ. Ελλάδα).** Πρακτ. 10ου Παν. Συν. Ιχθυολ.,:177-180
- ΓΑΛΑΜΑΤΗΣ Δ.,(2015): **Η Επίδραση της Ενσωμάτωσης του Αρωματικού Φυτού *Salvia officinalis* L. στο Σιτηρέσιο των Αυγοπαραγωγών Ορνίθων Βιολογικής Εκτροφής, στις Αποδόσεις τους και στην Ποιότητα των Παραγόμενων Αυγών.** Διδακτορική Διατριβή, Τμήμα Κτηνιατρικής, Α.Π.Θ. 2015

- Κ. ΓΕΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ, Δ. ΣΤΑΓΚΟΣ, Σ. ΚΟΚΚΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Κ. ΣΑΒΟΥΙΔΑΚΗ, Γ. ΝΤΟΜΠΡΟΥΓΑΣ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Δ. ΚΟΥΡΕΤΑΣ, (2013): **Προσδιορισμός δεικτών οξειδωτικού στρες στο αίμα κοτόπουλων κρεατοπαραγωγής που υπέστησαν αγωγή με πολυφαινολικά πρόσθετα**. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Βιοτεχνολογία και Τεχνολογία Τροφίμων, 11-13 Οκτωβρίου 2013, ΜΕΚ Παιανίας. (ORAL PRESENTATION).
- KONSTANTINOS GERASOPOULOS, DIMITRIOS STAGOS, STYLIANOS KOKKAS, KONSTANTINOS PETROTOS, DIMITRIOS KANTAS, PANAGIOTIS GOULAS, DIMITRIOS KOURETAS.,(2015): **Feed supplemented with byproducts from olive oil mill wastewater processing increases antioxidant capacity in broiler chickens**, *Food and Chemical Toxicology*, Volume 82, August 2015, Pages 42–49
- KONSTANTINOS GERASOPOULOS, DIMITRIOS STAGOS, KONSTANTINOS PETROTOS, STYLIANOS KOKKAS, DIMITRIOS KANTAS, PANAGIOTIS GOULAS, DIMITRIOS KOURETAS, (2015): **Feed supplemented with polyphenolic byproduct from olive mill wastewater processing improves the redox status in blood and tissues of piglets**. *Food and Chemical* , *toxikol.*-2015 Dec:86: 319-327.
- KONSTANTINOS GERASOPOULOS, DIMITRIOS STAGO1, ALEXANDROS KROUEZAS, CHRISTINA KARAVELI, CHRISTINA BARDA, HELEN GKIKA, DIMITRIOS MITSIOU, KONSTANTINOS PETROTOS, PANAGIOTIS GOULAS and DEMETRIOS KOURETAS (2016): **Assessment of Fatty Acid Allocation in Plasma and Tissues in Piglets, Using Feed Supplemented with Byproducts from Processed Olive Mill Wastewater**. *in vivo*30: 291-302.
- ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Γ.Χ., ΖΕΡΒΑΣ Ν.Π.,ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΟΓΛΟΥ Ι.,ΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ Α., ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ Ι. Γ., (1988), **Το Χιακό πρόβατο**, Υπ. Γεωργίας, Σ.Γ.Ε. Χαλκιδικής, Ειδικό Δελτίο.
- ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ Γ.Χ., ΛΙΓΔΑ Χ., ΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ Α., (1995): **Εκτίμηση φαινοτυπικών και γενετικών παραμέτρων ορισμένων χαρακτηριστικών της ανάπτυξης των αμνών της φυλής Χίου**. *Επιθ. Ζωοτ. Επιστ.* 21: 5-18.
- ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ ΣΠΥΡΟΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ (2005):«**Το κρέας και τα προϊόντα του**».
- ΓΕΩΡΓΑΚΗΣ Σ.Α., ΒΑΡΕΛΤΖΗΣ Κ.Π. ΚΑΙ ΑΜΒΡΟΣΙΑΔΗΣ Ι.Α.,(2002): **Τεχνολογία Τροφίμων Ζωικής Προέλευσης; Σύγχρονη Παιδεία**.
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ Ν., «Θεσσαλία», Α' έκδοση, Βόλος 1880, Γ' έκδοση, Λάρισα 1995, σελ. 71 – 74, 80, 90-92 και 172, 174, 175, 179 σελ. 182, 183 και XXXVII,

- ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, (1998): **ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΙΑ**, Έτος έκδοσης 1998, εκδότης: Σύγχρονη παιδεία, Θεσσαλονίκη.
- ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΤΣΕΡΒΕΝΗ-ΓΟΥΣΗ, ΑΓΓΕΛΙΚΗ, (2009): **ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΙΑ**, Έτος έκδοσης 2009, εκδότης : Σύγχρονη Παιδεία, Θεσσαλονίκη.
- ΓΙΑΝΤΣΗΣ Ι, ΓΑΛΑΜΑΤΗΣ Δ, ΤΣΑΚΜΑΚΙΔΗΣ Ι, ΔΕΚΟΛΗΣ Ν, ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ Δ, ΖΑΡΑΛΗΣ Κ, ΑΥΔΗ Μ., (2015): **Γενετική ποικιλότητα, ετεροζυγωτία, φυλογενετική και συχνότητα γονιδίων που σχετίζονται με την εξωτερική μορφολογία της αυτόχθονης φυλής προβάτων Καραμάνικο**. 7ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Το κρέας και τα προϊόντα του – Από το στάβλο στο πιάτο», Zootechnia, Θεσσαλονίκη. 2023· Πρακτικά συνεδρίου: 64
- ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ Π., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΜΑΚΡΙΑΔΗΣ Χ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΝΤΑΣ Δ., (2014): **Εκτροφή αγροτικών ζώων με υλικό εντόμων**. 29ο ετήσιο συνέδριο της Ελληνικής Ζωοτεχνικής Εταιρείας. 1-3 Οκτωβρίου 2014, Κυπαρισσία, Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης, 40 (ειδική έκδοση), σελ.: 85.
- ΓΙΟΥΡΓΑ Χ., (1991): **Η αλλαγή του παραδοσιακού προτύπου διαχείρισης της γης στο Αρχιπέλαγος του Αιγαίου: Επιπτώσεις στα νησιώτικα οικοσυστήματα**, Διδακτορική Διατριβή, Παν/μίου Αιγαίου, Μυτιλήνη.
- ΓΙΟΥΡΓΑ Χ., (1999): **Οι βοσκότοποι της Λέσβου**, Πρακτικά Αναπτυξιακού Συνεδρίου Προβατοτροφία Βορείου Αιγαίου, Προβλήματα και Προοπτικές Ανάπτυξης, Καλλονή Λέσβου, 27-28 Νοεμβρίου 1998, 58-67, εκδ. ΕΘΙΑΓΕ, Ν.Α. Λέσβου, ΓΕΩΤΕΕ Θεσσαλονίκη.
- ΓΙΟΥΡΓΑ Χ. ΚΑΙ ΛΟΥΜΟΥ., (2005): **Αιγοπροβατοτροφία. Κοινοτικές Ενισχύσεις και Διαχείριση βοσκοτόπων**. 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ζωικής Παραγωγής πρακτικού Συνεδρίου 169-176. (Άρτα).
- GIROU R., THERIEZ M., MOLENAT G., AGUER D., (1971): **Influence de la variation de l'apport d'aliment concentré, avant et après l'oestrus induit par traitement hormonal, sur la fécondité de la brebis**. Ann.Zoot. 20: 321-338.
- ΓΚΙΟΛΙΑΣ Μ.Α., (2004): **«Παραδοσιακό δίκαιο και Οικονομία του Τσελιγκάτου»**, Αθήνα 2004, σελ. 394.
- ΓΚΟΓΚΟΣ Α., (2004): **Πρακτικά 1^{ου} Συνεδρίου για την Ιστορία και Ανάπτυξη του Δήμου Λιβαδίου**, σελ. 95-107, Έκδοση Σύνδεσμος Επιστημόνων Λιβαδίου Ολύμπου.
- ΓΚΡΙΖΙΩΤΗΣ Α., (1975), στο περιοδικό Περραιβία (Δίμηνη Έκδοση θεμάτων της Επαρχίας Ελασσόνας) τεύχος 9, σελ. 84-86 & σελ. 129-131.

- ΓΚΟΛΟΜΑΖΟΥ Ε., ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Φ., ΒΑΓΙΑΝΟΥ Σ., ΣΑΜΠΑΤΑΚΟΥ Ο., ΤΣΑΝΤΗΛΑΣ Η., ΡΙΓΟΣ Γ., ΚΟΚΚΟΚΥΡΗΣ Λ. ,(2006): **Παθολογικές καταστάσεις σε σαργό (*Diplodus sargus L.*) εκτρεφόμενο σε πειραματικές εγκαταστάσεις και σε συνθήκες εκτροφής στην Ελλάδα.** 10ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο: 61.
- ΓΚΟΛΟΜΑΖΟΥ Ε., ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ Φ., ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗ Ε., ΒΑΓΙΑΝΟΥ Σ., ΓΕΩΡΓΟΥΛΑΚΗΣ Ι., ΤΣΑΝΤΗΛΑΣ Η. (2006): Πειραματική μόλυνση με το Μυξοσπορίδιο *Enteromyxum leei* σε χιώνες υγείας και σε **χιώνες θεραπευμένες** από προηγούμενη μόλυνση από το παράσιτο. 10ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο: 62.
- ANGELA GABRIELLA D' ALESSANDRO, MARISA PALAZZO, KONSTANTINOS PETROTOS, **PANAGIOTIS GOULAS AND GOVANNI MARTEMUCCI (2015):** Fatty acids composition of light **lamb meat from Lecce and Comisana** dairy breeds as affected by slaughter age. *Small Ruminants Research*, 127, 36-43.
- PASCHALIS E. GKOUTSIDIS, KONSTANTINOS B. PETROTOS, MARIA I. KOKKORA, ATHANASIA D. TZIORTZIOU, KONSTANTINOS CHRISTODOULOULIS AND **PANAGIOTIS GOULAS, (2010):** OLIVE MILL WASTE WATER (OMWW) TREATMENT BY DIAFILTRATION, 7th International Conference ORBIT 2010 “Organic Resources in the Carbon Economy” June 29 – July 3, 2010, Heraklio, Crete, Greece. (ORAL PRESENTATION)
- GKOUTSIDIS, P. E., PETROTOS, K. B., KOKKORA, M. I., TZIORTZIOU, A. D., CHRISTODOULOULIS, K., & **GOULAS, P. (2011): Olive mill waste water (OMWW) treatment by diafiltration.** *Desalination and Water Treatment*, 30(1-3), 237-246
- ΓΚΟΥΤΣΙΔΗΣ Ε. ΠΑΣΧΑΛΗΣ, ΠΕΤΡΩΤΟΣ Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, **ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ , (2011): Μέθοδος Επεξεργασίας Αποβλήτων Ελαιοτριβείων με Υπερδιήθηση και η αναδυόμενη εφαρμογή της στην παραγωγή ζωοτροφών.** 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, 4 Φεβρουαρίου 2011 Συνεδριακό Κέντρο «Ν. Γερμανός», Αίθουσα Β, Θεσ/νικη. (Poster Presentation).
- ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ΣΠ., Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ι. ΚΑΝΙΟΥ , ΚΑΙ Π. ΓΟΥΛΑΣ (1995):**ΥΓΙΕΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΝΩΠΟΥ ΑΓΕΛΛΙΝΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.**
Ανακοινώθηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο ΔΕΤΡΟΠ (με θέμα: Ποιότητα των Τροφίμων και οι απαιτήσεις των καταναλωτών πέρα του 2000), 5 & 6 Μαΐου 1995, Θεσσαλονίκη.
- I.M. ΓΟΥΛΑ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Ε. ΒΟΓΙΑΤΖΗ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Π. ΓΚΟΥΤΣΙΔΗΣ, (2013): **Ανάπτυξη μίας Νέας Μεθόδου Αέριας Χρωματογραφίας για τον προσδιορισμό του αρωματικού προφίλ του φυτού *Satureja montana*, (είδος θυμαριού),** 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ζωικής Παραγωγής, 8 Φεβρουαρίου 2013, Θεσ/νίκη, Ελλάδα.

P. GOULAS, (1978):Ricerca degli estrogeni nelle carni bovine. (Tesi di specializzazione, (Έρευνα των οιστρογόνων στα κρέατα των Βοοειδών .)– Milano, 1978).Εργασία Μεταπτυχιακής Ειδίκευσης, σελ.147, Κτηνιατρική Σχολή Μιλάνου Ιταλίας,1978, (με υποτροφία).

ΓΟΥΛΑΣ Π.,(1982):ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΝΙΤΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΙΤΡΩΔΩΝ ΑΛΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟ ΤΩΝ ΖΩΩΝ. Ημερίδα Δεκέμβριος1982, Λάρισα,(προφορική παρουσίαση).

P. GOULAS (1985):**Determinazione dei livelli plasmatici di progesterone durante il ciclo estrale in capre di razza Saanen,** (η έρευνα του προσδιορισμού των επιπέδων της Προγεστερόνης,(στο πλάσμα αίματος), κατά την διάρκεια του οιστρικού κύκλου στις αίγες φυλής Saanen). (Tesi di specializzazione Milano, 1985).

Εργασία Μεταπτυχιακής Ειδίκευσης σελ.54, Γεωπονική Σχολή Μιλάνου Ιταλίας, 1985,(με υποτροφία).

ΓΟΥΛΑΣ, Π.,(2000): ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΙ ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ. ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΟΣ ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ – Ο “ΜΙΤΟΣ” ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ ,ΤΡΙΤΗ 12 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2000 ΣΤΟ Τ.Ε.Ι. ΛΑΡΙΣΑΣ, (προφορική παρουσίαση).(ΠΙΛΟΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΩΝ, ΣΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ, (ΕΠΕΑΕΚ).

ΓΟΥΛΑΣ Π., (2003): Μελέτη για την παραγωγή βιολογικών προϊόντων πτηνοτροφίας στο αγρόκτημα του Τ.Ε.Ι ΛΑΡΙΣΑΣ, Λάρισα 2003.

Η παραπάνω μελέτη συντάχθηκε από τον Παναγιώτη Γούλα, Καθηγητή Ζωοτεχνίας, για λογαριασμό του Τμήματος Ζωικής Παραγωγής του ΤΕΙ Λάρισας, στα πλαίσια του πρώτου Διαγωνισμού Επιχειρηματικών Σχεδίων Νέων στην Θεσσαλία. **Ο οποίος διοργανώθηκε από το ΚΕΤΑ, (ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ), Θεσσαλίας.** Η αναφερόμενη μελέτη κέρδισε το πρώτο βραβείο το οποίο αποτελούνταν από:

α) Χρηματικό έπαθλο 3.000 €

β) Τιμητική πλακέτα

γ) Δίπλωμα συμμετοχής

Στις 16-6-2004 έγινε η βράβευση των επιτυχόντων στον αναφερόμενο διαγωνισμό από τον ΓΕΝΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ..

ΓΟΥΛΑΣ Π., (2006): ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΤΗΝ/ΦΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ. Ανακοινώθηκε στο **13^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Νέων αγροτών,** το οποίο πραγματοποιήθηκε στα Κοίλα Κοζάνης, από 1 έως 3 Σεπτεμβρίου 2006. Πρακτικά Συνεδρίου .

Π. ΓΟΥΛΑΣ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ , Δ. ΚΑΝΤΑΣ , Α. ΜΟΥΛΑΣ, (2008):ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΙΟΤΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΑΡΝΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΣΙΚΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ, (ΗΠΕΙΡΟΥ) ΜΕ ΑΠΩΤΕΡΟ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΚΤΗΣΗ ΣΦΡΑΓΙΔΑΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ.

Ανακοινώθηκε στο συνέδριο, το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 28-29 Σεπτεμβρίου 2008 στο Μέτσοβο, με θέμα: «Αξιολόγηση της παραγωγής των αυτοχθόνων φυλών ζώων, Ηπείρου, καινοτομία του βιο-ιατρικού προϊόντος και διατήρηση της βιοποικιλότητας στις διασυνοριακές περιοχές της Ελλάδας, στα πλαίσια του Προγράμματος «ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ INTERREG III/A ΕΛΛΑΔΑ-ΙΤΑΛΙΑ» Άξονας 2 . «Επιχειρηματικότητα», (προφορική παρουσίαση).

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2009): ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΑΡΓΙΘΕΑ-ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ –ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ .

Ανακοινώθηκε στο ΙΓ ΠΑΝΑΡΓΙΘΕΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ, στις 9 Αυγούστου 2009, στην Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος Βραγκιανών, (Δήμος Αχελώου), Καρδίτσας, »,(προφορική παρουσίαση).

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2010):ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΛΥΜΑΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.

Ανακοινώθηκε στην Ημερίδα με θέμα: **Το Περιβάλλον ώρα αντίδρασης**, πραγματοποιήθηκε στις 17-03-2010 στο συνεδριακό Κέντρο του ΤΕΙ Λάρισας (συνδιοργάνωση: Ελληνικός Οργανισμός Περιβάλλοντος ,ε.ο.π, και το Δ.Σ φοιτητών Σχολής ΣΤΕΓ), (προφορική παρουσίαση).

Π. ΓΟΥΛΑΣ, (2011): «ΑΡΝΑΚΙ –ΚΑΤΣΙΚΑΚΙ-Π.Ο.Π. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ-ΔΥΟ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ».

Ανακοινώθηκε στην Ημερίδα, η οποία οργανώθηκε από το ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ, με θέμα: «Ημέρα Εκδηλώσεων Πολιτισμού, Γεύσεων, και Ήχων», η οποία πραγματοποιήθηκε στις 9 Οκτωβρίου 2011, στο Συνεδριακό Κέντρο ΔΕΘ Ί. ΒΕΛΛΙΔΗΣ, (προφορική παρουσίαση)

Π. ΓΟΥΛΑΣ, (2011):ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ ΤΗΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ, ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΡΕΑΤΩΝ ΑΡΝΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΣΙΚΙΩΝ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΩΣ Π.Ο.Π, ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ.

Ανακοινώθηκε στην Ημερίδα, η οποία οργανώθηκε από: το ΤΕΙ ΛΑΡΙΣΑΣ, την Ε.Α.Σ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ, τον ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟ ΣΥΛΛΟΓΟ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ & το ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ, με θέμα: «**Προοπτικές απασχόλησης στον Πρωτογενή τομέα**», η οποία πραγματοποιήθηκε

στις 2 Δεκεμβρίου 2011 στην αίθουσα Θεάτρου «Δημάρχου Βασ. Φαρμάκη», Ελασσόνα, (προφορική παρουσίαση).

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2012): Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΣΤΗΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Ανακοινώθηκε στην Ημερίδα με τίτλο: «Ανταγωνιστικότητα και της Ελληνικής Κτηνοτροφίας, με βάση τις μεταβολές της ΚΑΠ», στην Λάρισα στις 2 Νοεμβρίου 2012, (προφορική παρουσίαση).

Η Ημερίδα οργανώθηκε από τους:

- Την Επιστημονική Εταιρεία Αγροτικής Οικονομίας (ΕΤ.ΑΓΡ.Ο).
- Το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- Το ΤΕΙ Λάρισας &
- Την Ειδική Γραμματεία Κοινοτικών Πόρων και Υποδομών του ΥΑΑΤ (Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων).

Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ι.Μ. ΓΟΥΛΑ, Κ.ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Β.ΣΠΥΡΟΥ1, Π. ΤΖΙΜΑΣ, Γ.ΡΗΓΑΣ, Σ.ΚΟΚΚΑΣ 4, Α.ΜΟΥΛΑΣ, (2012): ΑΡΝΑΚΙ ΚΑΙ ΚΑΤΣΙΚΑΚΙ Π.Ο.Π (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης),ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ, ΔΥΟ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΜΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ.

Ανακοινώθηκε στο Πανελλήνιο Συνέδριο «Meat Days 2012», το κρέας και τα προϊόντα του «από τον στάβλο στο Πιάτο».

Πραγματοποιήθηκε στο METROPOLITAN EXPO από 29-30 Σεπτεμβρίου & 1 Οκτωβρίου 2012. Πρακτικά συνεδρίου από σελίδες 209-223.

Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ ΚΑΝΤΑΣ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Β.ΣΠΥΡΟΥ, Π.ΤΖΙΜΑΣ, Γ.ΡΗΓΑΣ, Σ. ΚΟΚΚΑΣ, Α. ΜΟΥΛΑΣ, (2013): ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΛΥΜΠΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ, ΩΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΝΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΣΙΚΙΩΝ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Π.Ο.Π ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ. Ανακοινώθηκε στο 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής στις 8 Φεβρουαρίου 2013, στο Συνεδριακό Κέντρο «Ν. Γερμανός» Αίθουσα Α΄ Εκθεσιακό Κέντρο HELEXPO Θεσσαλονίκης, στα πλαίσια της 8^{ης} ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ.(Πρακτικά του συνεδρίου.

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2014):ΒΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΤΡΟΦΕΣ ΓΑΛΑΚΤΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Ανακοινώθηκε στο Σεμινάριο με τίτλο: «**Βιώσιμη επιχειρηματικότητα μονάδων παραγωγής και μεταποίησης γάλακτος με έμφαση στην Ασφάλεια, Ποιότητα, και Καινοτομία των Προϊόντων**», το οποίο πραγματοποιήθηκε στην Λάρισα στις 25-10-2014, στο ΤΕΙ Θεσσαλίας Λάρισα,(προφορική παρουσίαση).

Οργανώθηκε από: Το Τμήμα Τροφίμων του ΤΕΙ Θεσσαλίας και την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, (2012): ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΖΩΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ Π.Ο.Π ΑΠΟ Ε.Ε.

Έγινε παρουσίαση στην Ημερίδα με Θέμα: «**Η ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ ΕΙΝΑΙ ΒΑΣΙΚΟΣ ΜΟΧΛΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΟ Δ.Δ. ΚΡΟΥΣΙΑ ΚΙΑ ΚΙΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ , ΠΩΣ ΑΠΕΙΛΕΙΤΑΙ ΣΗΜΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΕΤΑΛΛΕΥΤΙΚΗ ΔΤΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ**».

Οργανώθηκε από ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΜΕΤΑΛΛΕΙΑ ΣΕ ΚΡΟΥΣΙΑ – ΠΑΪΚΟ & Η ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΙΑ ΚΡΟΥΣΣΩΝ ΚΙΛΚΙΣ, στις 28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2012 , στην Αίθουσα του Βιομηχανικού και Εμπορικού Επιμελητηρίου ΚΙΛΚΙΣ, (προφορική παρουσίαση).

ΓΟΥΛΑΣ Π. ,(1993): Αναπαραγωγικό πρότυπο και αποδόσεις της εγχώριας αίγας (Capra Prisca) κάτω από ημιεντατικές και εντατικές συνθήκες εκτροφής σε σχέση με την αίγα φυλής Zaanen, Διδακτορική διατριβή, σελ. 168, Θεσ/νίκη, 1993. Επιστημονική Επετηρίδα του Τμήματος Κτηνιατρικής του Α.Π.Θ.

ΓΟΥΛΑΣ Π., (2002): Σημειώσεις Τεχνολογίας Κρεάτων (Τεύχος Α΄) Εκδόσεις ,ΤΕΙ /Λάρισας.

ΓΟΥΛΑΣ Π., (2002): Σημειώσεις Τεχνολογίας Κρεάτων (Τεύχος Β΄) Εκδόσεις ,ΤΕΙ /Λάρισας.

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α. και ΤΣΑΚΑΛΩΦ Π., (1993): Επίδραση του τρόπου εκτροφής της εγχώριας αίγας στο αναπαραγωγικό της πρότυπο. 6^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Αθήνα 25-28 Νοεμβρίου 1993. Πρακτικά Συνέδριο, Τομέα Γ΄ Εκτροφή Ιπποειδών-Μικρών Μηρυκαστικών, σελ. Γ4, 24.

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α. και ΤΣΑΚΑΛΩΦ Π., (1993): Επίδραση του τρόπου εκτροφής στις αποδόσεις της εγχώριας αίγας. 6^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Αθήνα 25-28 Νοεμβρίου 1993. Πρακτικά Συνέδριο, Τομέα Γ΄ Εκτροφή Ιπποειδών-Μικρών Μηρυκαστικών, σελ. Γ5, 23.

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α., ΤΣΑΚΑΛΩΦ Π., ΣΑΡΑΤΣΗΣ Φ., (1996): Επίδραση του τρόπου εκτροφής της εγχώριας αίγας (Capra Prisca) στο σωματικό βάρος και στο σφάγιο των εριφίων σε σχέση με τα ερίφια της φυλής Saanen, 7^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Θεσσαλονίκη 28 Νοεμβρίου-1^η Δεκεμβρίου 1996 Πρακτικά Συνεδρίου, σελ. 113.

ΓΟΥΛΑΣ Π., (1996): Κοινοτικά και εθνικά προγράμματα για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, της αλιείας και των προϊόντων τους, Ανακοινώθηκε στο 7^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Θεσσαλονίκη 28 Νοεμβρίου-1^η Δεκεμβρίου 1996 Πρακτικά Συνεδρίου, σελ. 59.

- .ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α., ΤΣΑΚΑΛΩΦ Π., ΣΑΡΑΤΣΗΣ Φ., (1999): Επίδραση του τρόπου εκτροφής της εγχώριας αίγας στην γαλακτοπαραγωγή.** Ανακοινώθηκε στο 8^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Αθήνα 25-28 Νοεμβρίου 1999, Πρακτικά Συνεδρίου, σελ. 186.
- ΓΟΥΛΑΣ Π., (2000): Σημειώσεις Χοιροτροφίας,** Εκδόσεις ,ΤΕΙ /Λάρισας.
- GOULAS P., KARAGIANNIDIS A., TSAKALOF P., SARATSIS F., (2001): Reproductive pattern of the indigenous goat (Capra Prisca) raised under semi-intensive and intensive conditions in comparison with the Saanen goat.** Δημοσιεύθηκε στο Ιταλικό επιστημονικό περιοδικό Zootechnica e Nutrizione Animale (La rivista e; organo ufficiale dell'Associazione Scientifica di Produzione Animale) εκδοτικό οίκου Edagricole, Bologna, Italy, Δεκέμβριο 2001, τεύχος 6, 27: pp. 241-251.
- ΓΟΥΛΑΣ Π., ΤΖΙΜΑΣ Π., .ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α., (2002): Απόδοση των τεμαχίων των σφαγίων εριφιών γάλακτος, σε σχέση με το φύλο και τον τρόπο εκτροφής τους.,** Ανακοινώθηκε στο 9^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο στην Θεσσαλονίκη, 21-24 Νοεμβρίου 2002.Πρακτικά συνεδρίου σελ. 34-35.
- ΓΟΥΛΑΣ Π., ΡΗΓΑΣ Γ., (2002): Κτηνίατρος-διαπιστευμένος μελετητής του ΓΕΩΤΕΕ για την σύνταξη και υπογραφή των κτηνοτροφικών προγραμμάτων του υπουργείου γεωργίας (Κανονισμός ε.κ.1257/1999),** Ανακοινώθηκε στο 9^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο στην Θεσσαλονίκη,21-24 Νοεμβρίου 2002., Πρακτικά συνεδρίου σελ. 177.
- ΓΟΥΛΑΣ Π.,ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, (2003):ΒΙΒΛΙΟ ΑΝΑΤΟΜΙΑΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΠΤΗΝΩΝ ,** (Εγκεκριμένο από το Υπουργείο Παιδείας, διανέμεται στους φοιτητές της Ζωικής Παραγωγής), σελίδες 404.
- ΓΟΥΛΑΣ Π.,(2005):ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΖΩΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΚΡΕΑΤΟΣ,** (Με Περιεχόμενα: α)Φυλές και παραγωγή: Βοοειδών, Χοίρων, Αιγοπροβάτων, Πτηνών & Κουνελιών, β) Παραγωγή και κατανάλωση Κρέατος, γ) Εμπορία Κρεάτων, δ)Ολοκληρωμένα συστήματά ασφάλειας και προστασίας του Καταναλωτή, (HACCP), στο κρέας και τα κρεατοσκευάσματα, ε)Κατάλοιπα χημικών Ουσιών, στ) Κρέας (δομή, χημική σύνθεση- βιοχημεία, ζ)Νεκρική ακαμψία και σίτεμα κρέατος & χρώμα κρέατος, η)Σφαγεία, μέθοδοι σφαγής κτιριακές εγκαταστάσεις και εξοπλισμός Σφαγείων, θ)Προϋποθέσεις ίδρυσης Σφαγείων και εργαστηρίων κρεάτων, ι) Διαδικασίες σφαγής πουλερικών και κρέας Στροθοκαμήλου, κ) Τεμαχισμός κρεάτων και κριτήρια αξιολόγησης των κρεάτων.), ΛΑΡΙΣΑ 2005. Διδακτικές Σημειώσεις για το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών,« Παραγωγή Ζωοτεχνικών και Φυτικών προϊόντων Ποιότητας σε Μεσογειακό Περιβάλλον», σε σύμπραξη του ΤΕΙ

Λάρισας και της Γεωπονικής Σχολής του Πανεπιστημίου ΜΠΑΡΙ ΙΤΑΛΙΑΣ, (Συντονιστής του Προγράμματος),σελίδες 376.

P. GOULAS, A.G.D'ALESSADRO,G. MARTEMUCCI , (2005): ΜΕΛΕΤΗ (γραμμένη σε δύο γλώσσες στην Ελληνική και στην Ιταλική), **για την «αξιολόγηση της παραγωγής των αυτοχθόνων φυλών ζώων, καινοτομία του βιο-ιατρικού προϊόντος και διατήρηση της βιοποικιλότητας στις διασυνοριακές περιοχές Ελλάδος-Ιταλίας»** Λάρισα , 2005, σελίδες 200.(Ερευνητικό πρόγραμμα Ηπείρου και Απουλίας (Νότιας Ιταλίας),για την διερεύνηση: της Βιοποικιλότητας, των αυτόχθονων φυλών αιγοπροβάτων και των παραγομένων τυροκομικών προϊόντων.

P. GOULAS ,= Καθηγητής Ζωοτεχνίας της Γεωπονικής Σχολής του ΑΤΕΙ Θεσσαλίας.
A.G.D'ALESSADRO, G. MARTEMUCCI = Καθηγητές Ζωοτεχνίας της Γεωπονικής Σχολής του Πανεπιστημίου ΜΠΑΡΙ ΙΤΑΛΙΑΣ.

“VALORIZZAZIONE DELLE PRODUZIONI ANIMALI DI RAZZE AUTOCTONE, INNOVAZIONE DI PRODOTTO BIOMEDICALE E CONSERVAZIONE DELLA BIODIVERSITA' NELLE REGIONI TRANSFRONTALIERE GRECIA – ITALIA” 2005.

P. Goulas, A.G.D' Alessadro ,G. Martemucci σελίδες 200.

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΤΖΙΜΑΣ Π. και ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α. (2005):Η επίδραση του τρόπου εκτροφής της εγχώριας αίγας στην παραγόμενη ποσότητα και στο βάρος των τεμαχίων κρέατος εριφίων σε σχέση με το κρέας εριφίων φυλής , Saanen, παρουσιάστηκε στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής στην Άρτα 3-4 Ιουνίου 2005 , στην “Άρτα Πρακτικά συνεδρίου σελ.177-195.

ΓΟΥΛΑΣ Π, ΚΑΝΤΑΣ Δ, ΤΖΙΜΑΣ Π, ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Α., (2005):Η επίδραση του τρόπου εκτροφής της εγχώριας αίγας στην παραγόμενη ποσότητα και στο βάρος των τεμαχίων κρέατος εριφίων σε σχέση με το κρέας εριφίων φυλής Ζάανεν. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, σελ. 177-195, Άρτα 2005.

Π. ΓΟΥΛΑΣ & ΣΥΝ. (2007): ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ ΑΡΝΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΩΣ Π.Ο.Π (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης), από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σελίδες 340, Λάρισα 2007.

Συντονιστής της έρευνας για την ποιότητα του κρέατος αρνιών και κατσκευών Ελασσόνας, η οποία οδήγησε στην πιστοποίηση των νοπών αυτών κρεάτων ως Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων & από την Ε.Ε .

Η διαδικασία αναγνώρισης στις Βρυξέλλες ,ολοκληρώθηκε το 2011 και οι πιστοποιήσεις ως Π.Ο.Π δημοσιεύθηκαν στην επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συγκεκριμένα (Καινοτομία).

Για το Αρνάκι Ελασσόνας, ολοκληρώθηκε και ο χρόνος των ενστάσεων και δημοσίευσε (η αρμόδια επιτροπή), στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Official Journal L195, 27.07.2011), την **έγκριση καταχώρησης ονομασίας στο Μητρώο των Προστατευόμενων Ονομασιών Προέλευσης και των Προστατευόμενων Γεωγραφικών Ενδείξεων (Αρνάκι Ελασσόνας –Arnaki Elassonas Π.Ο.Π).**

ΓΟΥΛΑΣ, Π., & ΣΥΝ.(2007): ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΤΣΙΚΙΟΥ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ ΩΣ Π.Ο.Π (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης), από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σελίδες 329, Λάρισα 2007.

Για το Κατσικάκι Ελασσόνας ολοκληρώθηκε η διαδικασία των ενστάσεων, που είχαν δικαίωμα τα 27 Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δημοσίευσε η επιτροπή στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (**official journal L260, 05.10.2011**), την **οριστική έγκριση καταχώρησης ονομασίας στο Μητρώο των Προστατευόμενων Ονομασιών Προέλευσης και των Προστατευόμενων Γεωγραφικών Ενδείξεων (Κατσικάκι Ελασσόνας - Katsikaki Elassonas Π.Ο.Π.**

Π. ΓΟΥΛΑΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ, (2007): ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΑΝΘΕΛΜΙΝΘΙΚΩΝ ΦΑΡΜΑΚΩΝ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΠΟΥ ΡΥΠΑΙΝΟΥΝ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΟ ΓΕΝΝΗΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΖΩΩΝ, Λάρισα 2007.

ΤΕΛΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ (σελίδες 57), ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ .ΑΡΧΙΜΗΛΗΣ Ι-ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΑ Τ.Ε.Ι.

KONSTANTINOS PETROTOS , EFSTATHIA TSAKALI, PANAGIOTIS GOULAS, ANGELA GABRIELLA D' ALESSANDRO, (2010): ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ: MILK AND PRODUCTS AS FUNCTIONAL FOODS Chapter 4.0, CASEIN & WHEY PROTEINS IN HUMAN HEALTH, (σελίδες 62). EditorDr. Ara Kankanian (akanekanian@uwic.ac.uk)

Tifany Feist , Wiley-blacwell, 9600 Garsington Roand, Oxford, OX4 2DQ

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΡΗΓΑΣ Γ., (2011):ΟΔΗΓΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΝΕΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ σελίδες 67 (με την χρηματοδότηση της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς).

ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΓΟΥΛΑ Ι.Μ., ΠΕΤΡΩΤΟΣ Κ., ΣΠΥΡΟΥ Β., ΤΖΙΜΑΣ Π., ΡΗΓΑΣ Γ., ΚΟΥΛΟΥΚΤΣΗΣ Δ., ΚΟΚΚΑΣ Σ., Α. ΜΟΥΛΑΣ, (2011): Πιστοποίηση κρέατος αρνιών και

κατσικιών γάλακτος περιοχής Ελασσόνας ως Π.Ο.Π. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ, 471-491.

ΓΟΥΛΑΣ Π.,(2012):ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ ΣΥΝΤΑΓΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΧΑΛΒΑ ΦΑΡΣΑΛΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΧΑΛΒΑ», (εγκρίθηκε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας).

Μέλος της επιστημονικής Ομάδας,(έχει υποβληθεί το 2011, εγκρίθηκε στις 13-3-2012 από τον Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, (Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας), με αριθμό 1007558, με Διεθνή Ταξινόμηση : A23L - 1/0522.

Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ι.Μ. ΓΟΥΛΑ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Β. ΣΠΥΡΟΥ, Π. ΤΖΙΜΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Σ. ΚΟΚΚΑΣ, Α. ΜΟΥΛΑΣ, (2012) Αρνάκι και κατσικάκι Π.Ο.Π. (Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης) Ελασσόνας. Δύο προϊόντα με ευρωπαϊκή πιστοποίηση. Πανελλήνιο Συνέδριο Meat Days 2012. Αθήνα 29 Σεπτεμβρίου – 1 Οκτωβρίου 2012, σελ. 209- 223.

ΓΟΥΛΑΣ Π.,(ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ) , (2013):ΠΡΟΪΟΝ ΤΥΡΙΟΥ ΦΕΤΑΣ ΣΕ ΜΟΡΦΗ ΝΑΝΟ-ΑΛΟΙΦΗΣ (FETA SPREAD) ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΕΝΟ ΜΕ ΕΞΤΡΑ ΠΑΡΘΕΝΟ ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ, ΜΕ ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΥΣΗ Η ΜΕ ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΓΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΡΩΜΑΤΩΝ», (εγκρίθηκε δίπλωμα ευρεσιτεχνίας).Αριθμός Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας **OBI 1007953- Ημερομηνία Έκδοσης : 18/6/2013.**

Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ι.Μ. ΓΟΥΛΑ, Κ. ΠΕΤΡΩΤΟΣ, Β. ΣΠΥΡΟΥ, Π. ΤΖΙΜΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Σ. ΚΟΚΚΑΣ, Α. ΜΟΥΛΑΣ, (2013): Διαχρονική ενασχόληση των κατοίκων της παραολύμπιας περιοχής Ελασσόνας με την αιγοπροβατοτροφία, ως σημαντικός παράγοντας για την πιστοποίηση των κρεάτων αρνιών και κατσικιών γάλακτος Π.Ο.Π. από την Ευρωπαϊκή Ένωση. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Θεσσαλονίκη 8 Φεβρουαρίου 2013.

ΓΟΥΛΑΣ Π., (2013):ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΩΜΟΥ ΧΟΙΡΟΜΗΡΙΟΥ (PROSCIUTTO CRUDO, Καινοτομία).

Παρασκεύασα **PROSCIUTTO CRUDO**, με φυσική ωρίμανση 16 μηνών στο εργαστήριο Ζωοτεχνίας. Σύμφωνα με τα διεθνή δεδομένα, σε περιοχές με υψηλές θερμοκρασίες όπως η Λάρισα, δύσκολα μπορεί να παραχθεί. Ολόκληρη η διαδικασία παρασκευής δεν χρηματοδοτήθηκε από κανένα Ελληνικό ή Ευρωπαϊκό πρόγραμμα, ήταν με ίδιες δαπάνες και των παραγωγών χοιροτρόφων Λάρισας.

GIANNENAS ILIAS, BONOS ELEFThERIOS, ANESTIS VASILEIOS, FILIOUSSIS GEORGIOS, PAPANASTASIOU DIMITRIOS K, BARTZANAS THOMAS, PAPAIOANNOU NIKOLAOS, TZORA ATHINA, SKOUFOS IOANNIS (2017):Effects of Protease Addition and Replacement of Soybean Meal by Corn Gluten Meal on the Growth of Broilers and

on the Environmental Performances of a Broiler Production System in Greece.

PLOS ONE. τόμ.12 αρ.1 σ.ε0169511.

ΔΑΚΑΡΗ Σ., (1976): **Η κτηνοτροφία στην αρχαία Ήπειρο** (Πρυτανικός λόγος), Παν/μιο Ιωαννίνων σελ. 9-14.

ΔΑΚΑΡΗ Σ., (1985),:ό. π. σελ. 10-11. Και Δημοσθένης Δανηλίδης, Η Νεοελληνική Κοινωνία και Οικονομία, Αθήνα, σελ. 10 & 21 και ολόκληρο το πρώτο κεφάλαιο Η Γεωγραφική Οντότητα, σελ. 1-22

ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Ι., ΖΕΡΒΑΣ Ν., ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ Π., ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Τ. (1967): **Έρευνα επί των φυλών προβάτου Χίου και Φριςλανδίας, ως και των προϊόντων διασταυρώσεως αυτών εν Αττική.** Ανακοίνωσης Ι. Αθήνα.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ Β., (1975): Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τον Εβλιγιά Τσελεμπί, σελ. 342 κ.ε

ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ.,(1998): **Επίδραση της εποχής των τοκετών και της θρεπτικής κατάστασης των προβατινών της Καραγκούνικης φυλής στην παραγωγική ικανότητά τους.** Διδακτορική διατριβή. Τμήμα Κτηνιατρικής Σχολής Γεωτεχνικών Επιστημών, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκης.

ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΖΟΥΛΦΟΣ Κ., Π. ΓΟΥΛΑΣ., (2011):**Επίδραση του επιπέδου της διατροφής στην αναπαραγωγική ικανότητα των προβάτων Καραγκούνικης φυλής.** 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ. 311-320.

C DELIGIANNIS, I VALASI, CA REKKAS, P GOULAS, E THEODOSIADOU, T LAINAS AND GS AMIRIDIS.,(2005): **Synchronization of Ovulation and Fixed Time Intrauterine Insemination in Ewes.** Reproduction in Domestic Animals, 40(1): 6-10, 2005.

ΔΙΑΜΑΝΤΗ, Σ., Χ. ΔΟΜΕΝΙΚΙΩΤΗΣ, Ν. ΝΕΟΦΥΤΟΥ, Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ & Λ. ΤΖΙΑΝΤΖΙΟΥ, (2019): **Προκαταρκτική διερεύνηση ποσοτικού προσδιορισμού αμμωνιακών σε περιβάλλον ιχθυοκαλλιέργειας με τη χρήση δορυφορικών δεδομένων SENTINEL-2.** 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελληνικής Υδροτεχνικής Ένωσης, Βόλος, Ελλάδα, 16-17 Μαΐου.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Ε., ΒΙΔΑΛΗΣ Κ., Ι. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ & Ι. ΟΝΤΡΙΑΣ, (1997):**Συσσώρευση περιπλαχνικού λίπους στην τσιπούρα :** Συγκριτική μελέτη μεταξύ ομάδων διαφορετικής προέλευσης εκτρεφόμενων σε ιχθυοκλωβούς και σε λιμνοθάλασσες της Δυτικής Ελλάδας. Πρακτ. 5ου Παν. Συμπ. Ωκεανογρ. & Αλιείας, σελ. : 195-198.

DIMOUDI, A., K. VOULGARIS, A. VARKOULIS, K. GEORGIΟΥ, D. KLAΟΥDATOS, K. SKORDAS, D. VAFIDIS & N. NEOFITOU, (2024): **The impacts of “Daniel” and**

“Elias” storms on water quality of Pagasitikos gulf – A first record. 5th International Congress on Applied Ichthyology, Oceanography & Aquatic Environment HYDROMEDIT 2024, Mytilene, Greece, 30 May – 2 June.

A. DIVANI, K. PETROTOS, A. D' ALLESANDRO, E. WOGIATZI, **P. GOULAS (2010): ANIMAL MILK BUTTER-A REVIEW ON ITS COMPOSITION AND THE USED ANALYTICAL TECHNIQUES FOR THE FATTY ACIDS AND VOLATILE COMPOUNDS PROFILE DETERMINATION**, 1st International Congress on Food Technology, November 3-6, Antalya, Turkey (**Poster Presentation**)

D'ALESSANDRO A.G., MARTEMUCCI G., **GOULAS P.**, and KANTAS D., **(2005): Comparison of four and eight p-fsh injections of superovulatory treatment for in vivo embryo production in sheep and goats**, παρουσιάστηκε στο 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής στην Άρτα 3-4 Ιουνίου 2005, στην Άρτα., Πρακτικά συνεδρίου σελ.162-168.

D'ALESSANDRO, ANGELA GABRIELLA, PALAZZO MARISA, PETROTOS KONSTANTINOS, **GOULAS PANAGIOTIS**, MARTEMUCCI GIOVANNI **(2013):HOW BREED AND AGE AFFECT FATTY ACID PROFILE IN SUCKLING LIGHT LAMB MEAT.**European Journal of Lipid Science and Technology (Accepted for Publication

ΕΘΙΑΓΕ - ΙΧΤΕΛ. **(2000): Εδαφολογική μελέτη επαρχίας Ελασσόνας.**

ΕΛΟΤ EN ISO 8402:1995 Διαχείριση της ποιότητας ,

ΕΞΑΡΧΟΣ Ι., **(1966), Συμβολή εις την μελέτη του Ηπειρωτικού προβάτου, Ιωάννινα.**

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΛΟΥΚΑΣ **(1996):Το πρόβατο, (Εγκόλπιο προβατοτρόφου)**, Εκδόσεις Πελεκάνος.

ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΥ,(2003):**Σύγχρονη πλήρης θεραπευτική με τα BOTANA** Εκδόσεις Ψυχάλου., σελίδες 318.

ΖΕΡΒΑΣ, Ν. **(1965): Συμβολή εις την φαινοτυπικήν και γενοτυπικήν έρευνα της αναπαραγωγής και γαλακτοπαραγωγής των Χιακών προβάτων.** Αθήναι.

ΖΕΡΒΑΣ, Ν., **(1970): Γενική Ζωοτεχνία. Μέρος πρώτον , Θεσσαλονίκη.**Σελ.279.

ΖΕΡΒΑΣ, Ν., ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΟΓΛΟΥ, Ι., **(1977): Εγχώριες φυλές προβάτων**, Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης. Ειδική Έκδοση, 5: 17-28

ZERVAS N., BOYAZOGLU J.G. KALAISSAKIS P., PAPADIMITRIOU T., FLAMANT J.C. **(1975), Comparaison des races ovines Chios et Frisonne avec leurs croisements en Grèce continentale.** Ann. Genet. Sel. Anim.7Q 277-291.

ΖΕΡΒΑΣ Ν.,ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΟΓΛΟΥ Ι.,ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ Ι.,ΒΟΓΙΑΖΟΓΛΟΥ Ι., ΑΛΗΦΑΚΙΩΤΗΣ Θ., ΑΚΡΙΤΟΠΟΥΛΟΥ Σ., **(1981), Πειράματα βιομηχανικής διασταύρωσης μεταξύ**

βορειοευρωπαϊκών και εντοπίων φυλών προβάτων. Έκδοση Εργαστηρίου Ζωοτεχνίας
Γ.Δ. Σχολής Α.Π.Θ.

- ZEPBAS Γ., XATZHΓEΩPΓIOY I., (2002): **Εκτίμηση βοσκοϊκανότητας και βοσκοφόρτωσης βοσκοτόπων του νομού Λάρισας και προτάσεις βελτίωσης και διαχείρισης αυτών.** Αθήνα 2002.
- ZEPBAS Γ., (2004):**ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΖΩΩΝ.** Εκδόσεις ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ Α.Ε. ΑΘΗΝΑ, σελίδες 305.
- ZERVOS I.A., TSANTARLIOTOU M.P., GOULAS P., VANTZIAS G., WOLTERS A., VAN YMOND L., TAITZOGLU I.A., (2003): **Acrocin and Plasminogen activator activity of Ram spermatozoa are affected by dietary vitamin A intake**, 7° Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction , Dublin, Ireland 3 October 2003.
- ZERVOS I.A., TSANTARLIOTOU M.P., VANTZIAS G., GOULAS P., KOKOLIS N.A., and TAITZOGLU I.A., (2004): **Effects of Dietary Vitamin A intake on acrosin and plasminogen activator activity on Ram spermatozoa**, Theriogenology.
- ΖΟΥΛΦΟΣ Κ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΜΟΥΛΑΣ Α., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΜΠΑΜΑΝΩΛΗ Α., Κ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ.,(2011):**Η συμβολή των αρτυματικών υλών στην τεχνολογία των τροφίμων.** 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ. 325-334.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. Γ., (1999):**Προβατοτροφία**, Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία Θεσσαλονίκη.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. ΚΑΙ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α.,(1975): **Παράγοντες που επηρεάζουν τη λιποπεριεκτικότητα του γάλακτος.** Αγροτική Αναγέννηση.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ.,Γ.,(1977):**Συμβολή εις την αύξηση της παραγωγικότητας του Σαρακατσάνικου Θεσσαλικού προβάτου.** Διατριβή επί διδακτορία Κτηνιατρικής Σχολής Α.Π.Θ.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ ,Δ., Γ.,(1978): **Επίδραση της πολυδυμίας και του γενοτύπου επί της κρεατοπαραγωγικής ικανότητας των γαλουχουμένων αμνών.** Επιστ. Επετ. Κτηνιατρικής Σχολής Α.Π.Θ. 18:95-109.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ., (1984): **Γαλακτοπαραγωγική ικανότητα των προβατίνων ½ Φριςλανδίας ½ Καραγκούνικο.** Επιστ. Επετ. Κτηνιατρικής Σχολής Α.Π.Θ. 22:1-30.
- ZYGOGIANNIS, D.,STAMATARIS, C., KATSAOUNIS, N., FRIGGENS, N. and EMMANS, G.,(1994): **The growth of three Greek dairy breed of lamb to three slaughter weights as affected by three different levels of nutrition.** Winter Meeting of British Society of Animal Production. Scarborough. Anim. Prod. 58Q477.

- ZYGOGIANNIS, D., KYRIAZAKIS, I., STAMATARIS, C., FRIGGENS, N.C. and KATSAOYNIS, N., (1997): **The growth and development of nine European sheep breed. 2. Greek breed Butsko, Serres and Karagouniko.** Anim. Sci.
- ZYGOGIANNIS D., KATSAOYNIS N., STAMATARIS C., ARSENOS G., TSARAS L. and DONEY J.M., (1998): **The use of nutritional management after weaning for the production of heavier lamb carcasses from Greek dairy breed.** Liv. Prod. Sci.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. Γ., ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ, Ν., (2009): **Γιδοτροφία**, Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία Θεσσαλονίκη.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. Γ., (2014): **Προβατοτροφία**, Τρίτη Έκδοση, Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία, Θεσσαλονίκη.
- ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ. Γ., (2005): **Εγκόλπιο Γιδοπροβατοτρόφου**, (Νοσήματα- Διατροφή- Σταυλισμός). ΜΕΒΓΑΛ. Θεσσαλονίκη.
- ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Α.Ι., Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ, Α. ΜΠΟΥΛΤΑΔΑΚΗ ΚΑΙ Η. ΠΙΝΕΥΜΑΤΙΚΑΤΟΣ (1997): **Οικολογική κατάσταση του Παγασητικού Κόλπου και δυνατότητες χρήσης παράκτιων περιοχών του για εκτροφή ιχθύων.** Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης, 23: 29-49.
- ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ ΕΙΔΥΛΛΙΑ, έκδοση Ι., Ζαχαροπούλου, σελ. 17, 71, 83, 94 και 108.
- ILACO B.V., (1985): **Agricultural compendium for rural development in the tropics and subtropics.** 2ed. Amsterdam, Elsevier. 738 pp.
- HEUZEY Leon., (1991): **«Οδοιπορικό στην Τουρκοκρατούμενη Θεσσαλία το 1858»**, Θεσσαλονίκη 1991, σελ. 71, & 75-76.
- HOLLAD H., (1989): **«Ταξίδι στη Μακεδονία και Θεσσαλία 1812– 813»**, Αθήνα 1989, σελ. 137– 138.
- ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ, Π., (1982): **Εφαρμοσμένη διατροφή ζώων.** Αθήνα.
- ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ Π., (1982): **Φυσιολογία Θρέψεως Αγροτικών Ζώων.** Αθήνα,
- A KAMARIANOS, X KARAMANLIS, P GOULAS, E THEODOSIADOU AND A SMOKOVITIS., (2002): **The Presence of Environmental Pollutants in the Follicular Fluid of Farm Animals (Cattle, Sheep, Goat and Pig), 6th International Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), 12-14 September 2002, Parma, Italy.** Reproduction in Domestic Animals, 37(4): 238, August 2002.
- A KAMARIANOS, X KARAMANLIS, E THEODOSIADOU, P GOULAS AND A SMOKOVITIS., (2002): **Environmental Pollutants in the Semen of Farm Animals (Bulls, Rams and Bucks), 6th International Conference of the European Society for**

- Domestic Animal Reproduction (**ESDAR**), 12-14 September 2002, Parma, Italy.
 Reproduction in Domestic Animals, 37(4): 238, August 2002.
- A. KAMARIANOS, X. KARAMANLIS, **P. GOULAS**, E. THEODOSIADOU, A. SMOKOVITIS.,(**2003**): **The presence of environmental pollutants in the follicular fluid of farm animals (cattle, sheep, goats, and pigs)**. Reproductive Toxicology, 17(2): 185-190, 2003.
- A. KAMARIANOS, X. KARAMANLIS, E. THEODOSIADOU, **P. GOULAS**, A. SMOKOVITIS., (**2003**): **The presence of environmental pollutants in the semen of farm animals (bull, ram, goat, and boar)**. Reproductive Toxicology, 17(4): 439-445, 2003.
- KAMARIANOS A.,KARAMANLIS X.,**GOULAS P.**,TEODOSIADOY E.,and SMOKOVITIS A., (**2002**),(**2003**): **The presence of environmental pollutants in the follicular fluid of farm animals (Cattle, Sheep, Goats and Pigs)**, 6° Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction, Parma Italy 12-14 September 2002, Reproduction in Domestic Animals, Vol. 37, n.4 (abstract P1.64 pp. 238). and Reproductive Toxicology 5496 (2002). 1-6, and Reproductive Toxicology 17 (2003) 185-190.
- KAMARIANOS A., KARAMANLIS X.,TEODOSIADOY E.,**GOULAS P.**, and SMOKOVITIS A.,(**2002**): **Environmental pollutants in the semen of farm animals (Bulls, Rams and Bucks)**, 6° Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction, Parma Italy 12-14 September 2002, Reproduction in Domestic Animals, Vol. 37, n.4 (abstract P1.65: 238).
- GRIGORIOS KANLIS, FUMIO TAKASHIMA., (**1994**): **“Ελληνικές Ιχθυοκαλλιέργειες – Παρουσίαση Ελληνικής Εταιρείας Ιχθυοκαλλιεργειών”**. Fish Culture, ISSN 0044-0671, vol.12, 1994, σελ. 94-97. .
- GRIGORIOS KANLIS, SHAHABEDDIN SAFI, APOSTOLOS BENAKIS, PANAYOTIS. LOGHOTHETIS, CHRISTOFOROS KEROGLOU, ELENI PAPALEXIOU, GIORGOS TRAVLOS, (**2009**): **Asphyxia in farmed fish and application of antiasphyxia measures. 1st International Congress on Aquaculture Animal Health Management and Diseases**, p. 82, Tehran, Iran, January 27-29, 2009.
- GRIGORIOS KANLIS,(**2012**): **Proposals for improvement of the fish farming industry and the consumption of farmed fish in Adriatic Ionian area**. 1st Workshop on Maritime Affairs in the Adriatic Ionian 16 Macro-Region, European Commission, DG for Maritime Affairs and Fisheries, Athens, February 14, 2012.
- G. KANLIS, (**2012**):**Research on fish feed formulation and on related environmental effects and clinical / sanitary aspects. European Commission, Directorate-General for Maritime Affairs and Fisheries. High-level Stakeholder Conference. Setting an Agenda**

for Smart, Sustainable and Inclusive Growth from the Adriatic and Ionian Seas., Sheraton Hotel, Zagreb, Croatia, Thursday 6 December, 2012.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ 509 & 510/2006 του Συμβουλίου της 20ης Μαρτίου 2006, Κανονισμός 1898/2006(ΕΚ) σχετικά με την θέσπιση λεπτομερειών κανόνων εφαρμογής του Καν.(ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου για την Προστασία της Ονομασίας Προέλευσης αγροτικών προϊόντων και τροφίμων, ΚΥΑ 261611/ΦΕΚ Αριθ. Φύλλου 406/22-3-2007 Τεύχος Δεύτερο που καθορίζει συμπληρωματικά μέτρα για την εφαρμογή των Καν.:510/2006 & Καν.1898/2006 για την προστασία των ΠΟΠ, τον 2081/92 του συμβουλίου ΕΕ, Κανονισμός 3508/92/ΕΟΚ Ε.Ε, Κανονισμός 21/2004/ΕΚ του συμβουλίου Ε.Ε .

KANTAS D, TZIKA E.,D, PAPATSIROS V.,G, TASSIS P.,D, KYRIAKIS SC, (2012): The effect of Sangrovit, a natural feed additive, on the performance and health status of weaned piglets. Proceedings of the 4th European Symposium of Porcine Health Management (Bruges, Belgium, 25-27 April 2012):147.

ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΤΖΙΜΑΣ Π., ΡΗΓΑΣ Γ., ΠΑΠΑΤΖΙΚΟΥ Χ,(2005). Η επίδραση του Bacillus toyoi στις ζωοτεχνικές αποδόσεις ορνίθων κρεατοπαραγωγής. 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, σελ. 246-254, Άρτα 2005.

Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ν. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Χ. ΜΑΚΡΙΑΔΗΣ, (2008): Μελέτης της επίδρασης του Bacillus Toyoi στην ανάπτυξη ορνιθίων ενσταυλισμένης εκτροφής - Μέρος Ι. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6- 1/7 2008, σελ 90-101.

ΚΑΝΤΑΣ, Ν. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Χ. ΜΑΚΡΙΑΔΗΣ, (2008) : Μελέτη της επίδρασης του Bacillus Toyoi στην ανάπτυξη ορνιθίων ενσταυλισμένης εκτροφής - Μέρος ΙΙ. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6- 1/7 2008, σελ 102-114.

Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ι. ΝΤΑΦΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Κ. ΖΟΥΛΦΟΣ, ΧΑΤΖΗΒΛΑΣΙΟΥ, (2008):Επίδραση της τεχνικής της διατροφής στην ποιότητα και την εμμόνη της γαλακτοπαραγωγής σε αμνάδες φυλής Χίου. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6-1/7 2008, σελ 235-242.

Δ. ΚΑΝΤΑΣ , Ν. ΡΗΓΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Χ. ΜΑΚΡΙΑΔΗΣ, (2008):Μελέτης της επίδρασης του Bacillus Toyoi στην ανάπτυξη Ινδιάνων - Μέρος ΙΙ. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6-1/7 2008, σελ 431-444.

ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΡΗΓΑΣ Γ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., Κ. ΖΟΥΛΦΟΣ, (2008):Η επίδραση του Toyocerin στην παραγωγικότητα παχυνόμενων ινδορνιθίων σε

- εμπορικές συνθήκες εκτροφής στην Ελλάδα.** 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ. 55-67.
- KANTAS D., NTOVOLOU E., TSILIGIANNI T., VALASI E., GOULAS P. (2008): **The effects of thiamizole in thyroid and ovarian activity of Karagouniko breed ewes.** Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society; 59(1):40-45.
- KANTAS D., VASSILOPOULOS V., KYRIAKIS S.C., SAOULIDIS K. A., (1998): dose titration study on the effect of virginiamycin on gilt/sow and **piglet performance.** Zentralbl Veterinarmed A, 1998, 45(9): 525-533.
- KANTAS, V. PAPATSIROS, P. TASSIS, E. TZIKA, M. C. PEARCE AND S. WILSON., (2014): **Effects of early vaccination with a Gonadotropin releasing factor analog-diphtheria toxoid conjugate on boar taint and growth performance of male pigs.** J. ANIM. SCI., Vol. 92 No. 5, p. 2251-2258.
- DIMITRIOS KANTAS, VASILEIOS G. PAPATSIROS, PANAGIOTIS D. TASSIS, LABRINI V. ATHANASIOU AND ELENI D. TZIKA., (2015): **The effect of a natural feed additive (Macleaya cordata), containing sanguinarine, on the performance and health status of weaning pigs.** Anim. Sci. J. 2015, 86, 92–98.
- KANTAS, V.G. PAPATSIROS, P.D. TASSIS, I. GIAVASIS, P. BOUKI AND E.D. TZIKA., (2015): A feed additive **containing Bacillus toyonensis** (Toyocerin) protects against enteric pathogens in postweaning **piglets.** J Appl Microbiol. Mar;118(3):727-38. doi: 10.1111/jam.12729. Epub 2015 Jan 20. ISSN 1364-5072.
- ΚΑΤΣΕΛΗΣ Γ., Κ. ΒΙΔΑΛΗΣ, Β. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΚΑΙ Ι. ΡΟΓΔΑΚΗΣ, (2003): Εκτίμηση της παραγωγής του «**Αυγοτάραχου Μεσολογγίου**». Πρακτ. 7ου Παν. Συμπ. Ωκεανογρ. & Αλιείας (περιλήψεις), σελ: 197.
- ΚΑΡΑΙΩΑΝΝΟΓΛΟΥ ΠΡ., (1994): **Υγιεινή του κρέατος.** (Επιθεώρηση των σφαγίων των θηλαστικών), Εκδόσεις: Αφοί Κυριακίδη 1994.
- ΚΑΡΑΛΑΖΟΣ, Α., (1998): Εφαρμοσμένη διατροφή μηρυκαστικών. Πανεπιστημιακές παραδόσεις. Θεσσαλονίκη.
- ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ Π., ΓΟΥΣΙΟΣ Ι., ΜΑΡΤΙΝΟΣ Ν., (2002): Η παραγωγή Ανασυγκρότηση Ορεινών Περιοχών μέσω της **Βιολογικής Κτηνοτροφίας:** Προκαταρτικές Εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις στο επίπεδο οικονομικής βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων, πρακτικά 7^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Αγροτικής Οικονομίας, Θεσσαλονίκη 21-23 Νοεμβρίου 2002, 169-181, Εκδόσεις Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Αθήνα.
- ΚΑΡΑΜΠΟΥΡΝΙΩΤΗ Μ., (2017): Ηλικία και αύξηση της **τσιπούρας (Sparus aurata, L.)**, των λιμνοθαλασσών Μεσολογγίου – Αιτωλικού. Συγκριτική ανάλυση βιολογικών και

- μορφομετρικών δεδομένων των ετών 1992-2016. Πτυχιακή Διπλωματική Εργασία, ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας, Τμήμα Τεχνολόγων Αλιείας-Υδατοκαλλιεργειών, 37 σελ.
- ΚΑΡΑΤΖΕΝΗΣ Ν., (1991): Οι νομάδες κτηνοτρόφοι των Τζουμέρκων, Άρτα .Εκδόθηκε στην Άρτα το 1991, με αριθμό σελίδων 498.
- ΚΑΡΥΟΤΗΣ Θ., ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ Α., ΠΑΤΕΡΑΣ Δ., ΠΑΝΟΡΑΣ Α., ΔΑΝΑΛΑΤΟΣ Ν., ΑΝΓΕΛΑΚΗΣ Σ. ΚΑΙ ΚΟΣΜΑΣ Σ.,(2002): **The Greek Action Plan for the mitigation of nitrates in water resources of the vulnerable district of Thessaly**, Journal of Mediterranean Ecology, 3: 77-83.
- ΚΑΤΑΝΟΣ, Ι. (1983): Ανάπτυξη του μαστικού αδένος και **πρόκληση γαλακτοπαραγωγής με ορμονική επέμβαση σε αμνάδες και προβατίνες**. Διδακτορική διατριβή. Επιστ. Επετ. Τμήματος Γεωπονίας Α.Π.Θ. παράρτημα 4, τόμος ΚΕ'.
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν., (1968):Μελέτη των δυνατοτήτων αυξήσεως της κρεοπαραγωγής των προβάτων και των αμνών. Δελτίο Σ.Γ.Ε. Ιωαννίνων. VI: 1-28.
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν. (1980): **Προβατοτροφία**.
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν., ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ.,(1998): Γενική Ζωοτεχνία. Σύγχρονη Παιδεία. Θεσσαλονίκη.
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν., ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ., (1984): **Production laitière et composition du lait de brebis de race Karagouniko**. Rec.Med.Vet. 160 (9): 745-753
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν., ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Δ., (1986): The East Friesland sheep in Greece. Res. Devel. In Agriculture 3(1): 19-30.
- ΚΑΤΣΑΟΥΝΗΣ Ν., (2000): ΒΟΟΤΡΟΦΙΑ .Εκδόσεις Σύγχρονη Παιδεία, (Θεσσαλονίκη), σελίδες 398.
- ΚΑΤΣΑΡΟΣ Ε. (1968):**Στοιχεία χαρακτηριστικών και αποδόσεων των προβάτων φυλής Καραγκούνικη**. Κτην. Σταθ. Καρδίτσας.
- Ι. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ, Δ. ΣΤΑΓΟΣ, Β. ΚΟΤΣΑΜΠΑΣΙ, Α. ΗΑΤΖΗΣ, Α. ΚΥΠΡΙΟΤΑΚΗΣ, Κ. ΓΕΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Σ. ΜΑΚΡΗΣ, Ν. ΓΟΥΤΖΟΥΡΕΛΑΣ, Σ. ΜΙΤΣΑΓΓΑΣ, Ι. ΓΙΑΒΑΣΗΣ, Κ. ΠΕΤΡΟΤΟΣ, Σ. ΚΟΚΚΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Β. ΧΡΗΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ Δ. ΚΟΥΡΕΤΑΣ (2017): Grape pomace improves performance, antioxidant status, fecal microbiota and meat quality of piglets Animal, Volume 12, Issue 2 February 2018 , pp. 246-255.
- CHANG CLAUDIA., (2009): **«Research Report: Pastoral Transhumance in the Southern Balkans as a Social Ideology: Ethnoarcheological Research in Northern Greece»**, American Anthropologist, vol. 95, 3, September 1993, pp. 687-703.

- CHANG CLAUDIA., TOURTELLOTTE P.A., (1993): «**The Ethnoarchaeological Survey of Pastoral Transhumant Sites in the Grevena Prefecture of Greece**», *Journal of Field Archaeology*, vol. 20, 1993, pp. 249-264.
- ΚΙΤΣΟΠΑΝΙΔΗΣ Γ.Ι., (2006): **Οικονομική Ζωικής Παραγωγής** (.Αρχές , Εφαρμογές, Τεχνικοοικονομική Ανάλυση) Εκδόσεις Ζήτη, σελίδες 629.
- ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ. ΚΛΑΟΥΔΑΤΟΣ-ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΚΛΑΟΥΔΑΤΟΣ (2014): **ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ**
Εκδόσεις: ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ, (ΑΘΗΝΑ), με αριθμό σελίδων 232.
- KILLEEN A.D.,(1967): The effects of bodyweight and level of nutrition before, during and after joining on ewe fertility. *Aust. J. Axp. Agric. Anim. Husb.* 25.
- Α. ΚΟΓΙΩΝΟΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Ε. ΒΑΛΑΣΗ, Κ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, Α. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ., (2017): **Επίδραση της χορήγησης μελατονίνης κατά τη θερινή περίοδο στη μετά τον τοκετό** . 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, 3 Φεβρουαρίου 2017, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Πρακτικά, σελ. 138-140, 2017.
- N. KOKOLIS, E. THEODOSIADOU, M. TSANTARLIOTOU, C. REKKAS, P. GOULAS AND A. SMOKOVITIS., (2000): **The effect of melatonin implants on blood testosterone and acrosin activity in spermatozoa of the ram.** *Andrologia*, 32(2): 107-114, 2000.
- ΚΟΥΛΟΥΚΤΣΗΣ Δ., ΛΩΛΗΣ Δ., ΤΖΗΝΑΣ Θ.,(2000): **Εκσυγχρονισμός κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων**,(Διεύθυνση Γεωργίας Λάρισα, Τμήμα Ζωικής Παραγωγής).
- B. KOTSAMPASI, V. CHRISTODOULOU, A. ZOTOS, M.LIAKOPOULOU-KYRIAKIDES, P. GOULAS, K. PETROTOS, P. NATAS, V.A. BAMPIDIS, (2014): **Effects of dietary pomengranate byproducts silage supplemenatation on performance, carcass characteristics and meat quality of growing lambs.** *Animal Feed Science and Technology*, 197, 92-102.
- KOUKOULIS, A., SOFIA, M., DELIGIANNIS, C., PSYCHAS, V., LAINAS, T., SPYROU, V., GOULAS, P., BILLINIS, C. (2005): **Maedi-Visna eradication program in a flock of purebred Karagouniko sheep: results of an ongoing study.** Έγινε δεκτή ως προφορική ανακοίνωση στο 6th International Sheep Veterinary Congress, Hersonissos, Greece και δημοσιεύτηκε στα πρακτικά σελ. 207-208.
- KOUSKOURA T, THEODOSIADOU E, GOULAS P AND SMOKOVITIS A., (2000): **Oestrogens and progesterone concentrations in the oviductal wall by the end of the natural oestrus in ewe: Correlation with blood plasma oestrogens and progesterone. Disturbances induced by oestrus synchronization.** 4th Annual Conference of the European Society for Domestic Animal

- Reproduction (ESDAR), 23-25 November 2000, Prague, Czech Republic. ESDAR Newsletter, 5: 42-43, October 2000.
- KNOWLES, T. G., WARRISS, P. D., BROWN, S. N. AND J. E. EDWARDS, (1998a): **Effects of stocking density on lambs being transported by road.** *Veterinary record*, 142, 503-509.
- COM (2003): **Πρόταση Κανονισμού για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά των ζώων και συναφείς δραστηριότητες και για την τροποποίηση των Οδηγιών 64/432/ΕΟΚ και 93/119/ΕΚ.** Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες, 16.7.2003, COM (2003) 425 τελικό, 2003/0171 (CNS).
- ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΑΥΙΔ-ΔΗΜΗΤΡΗΣ, (2010): **ΤΑ ΨΑΡΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ, (ΕΝΑΣ ΠΛΗΡΗΣ ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ ΜΕ 450 ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ)**, με την επιμέλεια του : ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΩΣΤΑ, με εκδότη την ΙΔΙΩΤΙΚΗ (ΑΘΗΝΑ 2010) και με 496 σελίδες..
- KRADER I., (1968): **Pastoralismus Internacional.** *Encyclopedia of the social sciences.*, Usa, sel. 453.
- ΚΡΗΤΑΣ Σ., ΚΥΡΙΑΚΗΣ Σ., ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ Κ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΣΠΑΗΣ Α., ΧΑΡΑΝΤΖΙΑΣ Χ., ΓΚΟΒΑΡΗΣ Α., ΡΟΔΗ-BURRIEL Α., ΣΑΡΡΗΣ Κ. & ΓΙΑΝΝΑΡΑΚΟΣ Δ. (2001): **Κτηνιατρική Διαχείριση εκτροφών αγοπροβάτων για την παραγωγή διαπιστευμένης ποιότητας Ελληνικών ζωοκομικών προϊόντων. 3^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συμπόσιο Παραγωγικών Ζώων. Θεσσαλονίκη 9-11 Νοεμβρίου 2001, Πρακτικά Συν. σελ. 47.**
- ΛΑΓΚΑ, Β., (1980): **Μελέτη της ορεινής μετακινούμενης προβατοτροφίας στο νομό Γρεβενών. Υφιστάμενη κατάσταση και προοπτικές.** Μεταπτυχιακή Διατριβή. Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη.1980.
- ΛΑΓΚΑ, Β., (2005): **ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ**, Έκδοση : Τμήμα εκδόσεων ΤΕΙ Θεσσαλονίκης, σελίδες 227.
- LUCAS S., JOHN,. PAUL C., SOUTHGATE., (2021):**ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ,(ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΥΔΡΟΒΙΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΦΥΚΩΝ)**, βιβλίο 950 σελίδων, από εκδόσεις ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ , ΑΘΗΝΑ. (Γενική Επιμέλεια : Μίνος Γεώργιος).
- ΛΟΥΓΚΟΒΟΗΣ ΒΛΑΔΙΜΗΡΟΣ, (2023): **ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ**, έτος έκδοσης το 2023 , από τις εκδόσεις ΤΖΟΛΑ , με 672 σελίδες.
- LOUKOVITIS D, SARROPOULOU E, TSIGENOPOULOS CS, BATARGIAS C, MAGOULAS A, APOSTOLIDIS AP, CHATZIPLIS D, KOTOULAS G, (2011): **‘Quantitative Trait Loci Involved in Sex Determination and Body Growth in the**

- Gilthead Sea Bream (*Sparus aurata* L.) through Targeted Genome Scan**'. PLoS ONE 6(1): e16599. doi:10.1371/journal.pone.0016599.
- DIMITRIOS LOUKOVITIS, ELENA SARROPOULOU, EMMANOUELA VOGIATZI, COSTAS S. TSIGENOPOULOS, GEORGIOS KOTOULAS, ANTONIOS MAGOULAS, DIMITRIOS CHATZIPLIS ,(2012): **'Genetic variation in farmed populations of the gilthead sea bream *Sparus aurata* in Greece using microsatellite DNA markers'**. Aquaculture Research 43: 239-246.
- D. LOUKOVITIS, E. SARROPOULOU, C. BATARGIAS, A. P. APOSTOLIDIS, G. KOTOULAS, C.S. TSIGENOPOULOS AND D. CHATZIPLIS, (2012):**'Quantitative trait loci for body growth and sex determination in the hermaphrodite teleost fish *Sparus aurata* L.'**. Animal Genetics 43: 753- 759.
- D. LOUKOVITIS, B. IOANNIDI, D. CHATZIPLIS, G. KOTOULAS, A. MAGOULAS, C. S. TSIGENOPOULOS, (2015):**'Loss of genetic variation in Greek hatchery populations of the European sea bass (*Dicentrarchus labrax* L.) as revealed by microsatellite DNA analysis'**. Mediterranean Marine Science 16/1: 197-200. 6
- D. LOUKOVITIS, A. SIASIOU, I. MITSOPOULOS, A.G. LYMBEROPOULOS, V. LAGA, D. CHATZIPLIS ,(2016):**'Genetic diversity of Greek sheep breeds and transhumant populations utilizing microsatellite markers'**. Small Ruminant Research 136: 238-242.
- DIMITRIOS LOUKOVITIS, DIMITRIOS CHATZIPLIS, COSTAS BATARGIAS,(2016): **'Age-dependent QTL affecting body weight in gilthead seabream (*Sparus aurata* L.)**. Mediterranean Marine Science 17/3: 666-669.
- LAMBOOIJ, E. (2000): Transporting of pigs. In : Livestock handling and transport. 2nd Edition, (Ed. Grandin T.), 275-296, CABI publ.
- LEAKE W.M., (2002): **Ταξίδι στη Θεσσαλία το 1806**, (Σκόπελος, Περιοχή Ελασσόνας), μετάφραση Βασίλης Ευ. Αργυρούλης, Σχόλια: Κ. Σπανός, Θεσσαλικό Ημερολόγιο τόμος 14^{ος}, σελ, 145-164.
- ΛΙΟΛΙΟΠΟΥΛΟΥ Σ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ, ΓΙΑΝΝΕΝΑΣ Η, ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ Κ, ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΔΟΥ Φ, ΓΑΛΑΜΑΤΗΣ Δ, ΦΟΡΤΟΜΑΡΗΣ Π., (2022): **Επίδραση της προσθήκης παραπροϊόντος ροδιού στο σιτηρέσιο αυγοπαραγωγών ορνίθων στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των αυγών**. 15ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, Αθήνα.2022· Βιβλίο Περιλήψεων (ΕΑ33):53

- ΛΟΥΚΕΡΗ, Α., (1996): **Η Ελληνική αιγοπροβατοτροφία, στα πλαίσια της Ε.Ε και της GATT** . Σημειώσεις. ΜΕΡΑΚΛΗΣ Μ., Λαογραφικά Ζητήματα, εκδ. «Χ» .
- SOTIRIA MAKRI, IOANNIS KAFANTARIS, DIMITRIOS STAGOS, THEODORA CHAMOKERIDOU, KONSTANTINOS PETROTOS, KONSTANTINOS GERASOPOULOS, ANASTASIOS MPESIOS, NIKOLAOS GOUTZOURELAS, STYLIANOS KOKKAS, PANAGIOTIS GOULAS, DIMITRIOS KOMIOTIS, DIMITRIOS KOURETAS (2017): **Novel feed including bioactive compounds from winery wastes improved broilers' redox status in blood and tissues of vital organs.** Food and Chemical Toxicology, 102, 24-31.
- ΜΑΜΑΛΗ Π., ΜΠΑΤΖΙΑΣ Γ.Χ., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ ΑΙΚ., ΓΟΥΛΑΣ Π. , (2005): **Η παρουσία του ανθελμινθικού φαρμάκου αλβενδαζόλη, στο σπέρμα του κριού και στο γεννητικό σύστημα της προβατίνας, κατά τη διάρκεια του οίστρου.** Προφορική ανακοίνωση στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων, 24-26 Φεβρουαρίου 2005, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Τόμος Περιλήψεων, σελ. 27-28, 2005.
- ΜΑΜΑΛΗ Π., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ ΑΙΚ., ΡΕΚΚΑΣ Κ., ΣΑΜΑΡΤΖΗ Φ., ΜΠΑΤΖΙΑΣ Γ.Χ., ΜΠΕΛΙΜΠΑΣΑΚΗ Σ., ΓΟΥΛΑΣ Π.,(2005): **Η επίδραση του ανθελμινθικού φαρμάκου αλβενδαζόλη στην ενζυμική δραστηριότητα του ενεργοποιού του πλασμινογόνου στο σπέρμα του κριού και στο γεννητικό σύστημα της προβατίνας κατά τη διάρκεια του οίστρου.** Προφορική ανακοίνωση στο 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων, 24-26 Φεβρουαρίου 2005, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Τόμος Περιλήψεων, σελ. 29-30, 2005.
- ΜΑΜΑΛΗ Π., ΣΑΜΑΡΤΖΗ Φ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΜΠΑΤΖΙΑΣ Γ., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α., ΤΣΑΚΜΑΚΙΔΗΣ Ι., ΡΗΓΑΣ Γ., ΒΑΪΝΑΣ Ε., ΓΟΥΛΑΣ Π., (2008): **Η επίδραση της in vivo χορήγησης λεβαμιζόλης στην in vitro ωρίμανση ωαρίων προβάτου.** 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων, Υγιεινής, Ασφάλειας Τροφίμων Ζωικής Προέλευσης και Προστασίας του Καταναλωτή. Αθήνα 14-16/3/2008, Εργασία Α87, σελ. 115-11.
- ΜΑΜΑΛΗ Π, ΚΑΝΤΑΣ Δ, ΜΠΑΤΖΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α, ΤΣΑΚΜΑΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΒΑΙΝΑΣ Ε, ΓΟΥΛΑΣ Π.,(2008): Η επίδραση της in vivo χορήγησης αλβενδαζόλης και λεβαμιζόλης στην in vitro ωρίμανση ωαρίων προβάτου. Προφορική ανακοίνωση στο 1ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κτηνιατρικής παραγωγικών ζώων, υγιεινής - ασφάλειας τροφίμων ζωικής προέλευσης & προστασίας του καταναλωτή, 14-16 Μαρτίου 2008, Αθήνα, Ελλάδα. Τόμος Περιλήψεων, σελ. 114-115, 2008.

- Π. ΜΑΜΑΛΗ, Γ.Χ. ΜΠΑΤΖΙΑΣ, ΑΙΚ. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ, Φ. ΣΑΜΑΡΤΖΗ, Π. ΓΟΥΛΑΣ.,
(2008): **Η παρουσία του ανθελμινθικού φαρμάκου αλβενδαζόλη στο γεννητικό σύστημα της προβατίνας κατά τη διάρκεια του οίστρου.**
Προφορική Ανακοίνωση στο 2ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, 30 Ιουνίου - 1 Ιουλίου 2008, Λάρισα, Ελλάδα. Πρακτικά, σελ. 54-57, 2008.
- MAMALI, P; SAMARTZI, F; BATZIAS, GC; THEODOSIADOU, E; VAINAS, E; GOULAS, P; BELIBASAKI, S; SARATSI, F. ,(2008): **The effect of albendazole administration on the concentration of ovarian steroids in the follicular fluid and the maturation of oocytes in the ewe.**16th International Congress on Animal Reproduction (ICAR), 13-17 July 2008, **Budapest, Hungary.** Reproduction in Domestic Animals, 43(s3): 192-193, July 2008.
- P. MAMALI, E. THEODOSIADOU, F. SAMARTZI, G. BATZIAS, P. GOULAS AND C. REKKAS.,(2008): **The Effect of the Anthelmintic Drug Levamisole on Plasminogen Activator Activity in the Reproductive System of the Ewe.**
12th Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), 20-23 November 2008, Utrecht, **The Netherlands.** Reproduction in Domestic Animals, 43(s5): 87-88, November 2008.
- X. ΝΙΚΗΤΑ- ΜΑΡΤΖΟΠΟΥΛΟΥ, (2006): **ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ**
Έτος έκδοσης 2006, από τον Εκδοτικό οίκο Γιαχούδη, Θεσσαλονίκη.
- ΜΑΤΣΙΩΡΗ Σ., ΜΑΤΟΥΖΗ Α., ΓΚΟΛΟΜΑΖΟΥ Ε., ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΗΣ Ε., ΝΤΑΝΤΑΛΗ Ο., ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΣ ΓΡ., ΓΚΑΦΑΣ Γ., ΚΑΒΟΥΡΑΣ Μ., ΦΛΕΡΗΣ Γ., ΕΞΑΔΑΚΤΥΛΟΣ Α., ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ Π. ,(2015):**Σύγχρονη βιώσιμη ιχθυοκαλλιέργεια: Η αύξηση αντιστάθμισης ως μοχλός ανάπτυξης του κλάδου.** 3ο Πανελλήνιο Επιστημονικό Συνέδριο στην Οικονομική των Φυσικών Πόρων και του Περιβάλλοντος. Βόλος.
- ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ , Ι., (1968): **Έρευνα επί της ποιότητας του ερίου των φυλών προβάτων : Σερρών και Κύμης .**Επιστ. Επετ. Γεωπονοδασολογικής Σχολής Α.Π.Θ. Τόμος Ι.Β.
- ΕΛΕΝ ΜΕΝΤΕ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΕΓΚΑΣ, (2011): **ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΘΡΕΨΕΩΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΙΧΘΥΩΝ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΕΙΔΩΝ,** εκδόθηκε το 2011, από τον εκδοτικό οίκο Παπαζήση , με αριθμό σελίδων 809, (ΑΘΗΝΑ).
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ, Ι., (1985): **Αναπαραγωγικοί παράμετροι των φυλών Χίου και Κύμης.** Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκη.

- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ, Ι., ΑΛΗΦΑΚΙΩΤΗΣ, Θ., ΠΑΠΠΑ-ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ, Β., ΑΥΔΗ, Μ. (1988): **Η επίδραση της φυλής (Χίου, Κύμης) και της εποχής γέννησης στην ηλικία και το βάρος ενήθωσης των αμνάδων.** Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. 8 : 35-44.
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΠΑΠΠΑ Β, ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Δ, ΑΥΔΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ (2005):**Συγκριτική μελέτη ορισμένων αναπαραγωγικών χαρακτηριστικών των αμνάδων φυλών Χίου, Καραγκούνικης και Φλωρίνης.** Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης. αρ.33 σ.53-69.
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΑΥΔΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ, ΠΑΠΠΑ Β.(2008): Διερεύνηση των γονιδίων FecB και FecX1 στις φυλές προβάτων Χίου και Φλωρίνης .Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης ,αρ.38 σ.3-11
- ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Ε. ΚΑΙ ΡΟΚΟΣ Δ., (2001): **'Πολιτική Γης για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών στους Τομείς της Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Δασοπονίας'.** 3^ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο Ε.Μ.Π. **"Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΙΣ ΟΡΕΙΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ. ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΗ"**, Αθήνα.
- ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.,(1985): **Η περίκεντρη καλύβα των Σαρακατσάνων. Από τον κύκλο στο τετράγωνο:** Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα.
- ΜΠΑΡΓΟΥΛΗ Γ.Γ, ΤΣΑΝΤΑΡΛΙΩΤΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΚΟΚΟΛΗΣ Ν.Α, ΜΠΟΣΚΟΣ Κ.Μ (2005): **Ανταπόκριση του γεννητικού συστήματος αγελάδων γαλακτοπαραγωγής σε ορμονικές αγωγές ελέγχου του ωθητικού κύκλου με βάση τη νοργεστομέτη.** 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο Κτηνιατρικής Παραγωγικών Ζώων. Θεσσαλονίκη - Ελλάδα. σ.188-189.
- ΜΠΑΣΣΑΔΑΓΙΑΝΝΗ Ζ., ΜΠΑΝΟΣ Γ., ΑΜΠΙΑΣ Ζ., ΣΙΝΑΠΗΣ Ε., (2003): **Μελέτη των ημερησίων ελέγχων γαλακτοπαραγωγής προβάτων της φυλής Χίου με πρότυπα τυχαίας παλινδρόμησης,** Επιστ. Συν' . ΕΖΕ, Καρδίτσα, 8-10 Οκτωβρίου 2003.
- ΜΠΙΛΛΙΝΗΣ, Χ., ΣΠΥΡΟΥ, Β., ΠΑΠΑΤΣΙΡΟΣ, Β. (2011): **Ιογενή Νοσήματα του Χοίρου,** σελ. 1-36. Οι σημειώσεις με απόφαση της Γενικής 58 Συνέλευσης του Τμήματος Κτηνιατρικής εγκρίθηκαν ως διδακτικές και διανέμονται στους φοιτητές του 3ου έτους του Τμήματος Κτηνιατρικής.
- ΜΠΙΛΛΙΝΗΣ, Χ., ΣΠΥΡΟΥ, Β. (2011): **Κεφάλαιο 23, Νόσος Border, σελ. 243-246. Αναπαραγωγή Μικρών Μηρυκαστικών,** Επιμέλεια Έκδοσης Γ.Χ. Φθενάκης, Εκδόσεις Τζιόλα. Το βιβλίο αυτό δίδεται ως διδακτικό στους φοιτητές του 5ου έτους του Τμήματος Κτηνιατρικής.

- BILLINIS, C., MAVROGIANNI, V.S., SPYROU, V., FTHENAKIS, G.C., (2012): **Phylogenetic analysis of strains of Orf virus isolated from two outbreaks of the disease in sheep in Greece.** *Virology Journal*, 9, art. No. 24.
- ΜΠΟΥΥΜΠΙΑ Σ.Α., (2000):«Το περραιβικόν Γένος και ο Όλυμπος» Έκδοση Πολιτιστικού Οργανισμού Δήμου Σαρανταπόρου, Αθήνα 2000, σ. 269-275 και 345-356.
- ΜΠΩΖΟΥΡ ΦΕΛΙΞ, (2007): **Πίνακας του εμπορίου της Ελλάδος στην Τουρκοκρατία (1787-1797)**, εκδόθηκε το 2007, από τις εκδόσεις συλλογή, με 306 σελίδες.
- NATIONAL RESEARCH COUNCIL, (1985): **Nutrient Requirements of Sheep.** National Academy Press, 2101 Constitution Ave, NW, Washington DC 20418.
- ΝΕΟΦΥΤΟΥ, Ν.,(2001): **Οι δυνατότητες της αειφορικής ανάπτυξης της ιχθυοπανίδας στους χειμάρρους της περιοχής Βαρδουσίων του Ν. Φθιώτιδος σε σχέση με το υδατικό δυναμικό τους.** Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 75 σελ.
- ΝΕΟΦΥΤΟΥ, Ν., (2007): **Διερεύνηση των επιπτώσεων από την εγκατάσταση και λειτουργία ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων, με έμφαση στην επιλογή δεικτών καθοριστικών του βαθμού της προκαλούμενης ρύπανσης στο θαλάσσιο περιβάλλον.** Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 214 σελ.
- ΝΕΟΦΥΤΟΥ, Χ. & Ν. ΝΕΟΦΥΤΟΥ, (2017): **Ιχθυολογία.** 3η Έκδοση, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, ISBN: 978-960-12-2345-2.
- ΝΕΟΦΙΤΟΥ Ν., ΡΑΠΑΔΙΜΙΤΡΙΟΥ Κ., ΔΟΜΕΝΙΚΙΟΤΙΣ C., ΤΖΙΑΝΤΖΙΟΥ L., ΠΑΝΑΓΙΟΤΑΚΙ Ρ., (2019): **GIS in environmental monitoring and assessment of fish farming impacts on nutrients of Pagasitikos Gulf, Eastern Mediterranean.** *Aquaculture* 501: pp. 62-75.
- ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ε., ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., ΜΑΝΤΖΙΟΣ, Α., (1994): **Μελέτη του ορεινού Ηπειρώτικου προβάτου: Η Γαλακτοπαραγωγή.** Επιθεώρηση Ζωοτεχνική Επιστήμης, τ. 19: 47-70.
- ΝΤΑΝΤΑΛΙ Ο., ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΙΣ, Ε.Ε., ΑΒΒΙΝΚ, W., ΓΟΛΟΜΑΖΟΥ, Ε., ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΟΤΙΔΙΣ, Ι.Τ., ΜΙΛΙΟΥ, Η. ΑΝΔ ΠΑΝΑΓΙΟΤΑΚΙ, Ρ., (2020): **Whole brain transcriptomics of intermittently fed individuals of the marine teleost *Sparus aurata*.** *Comparative Biochemistry and Physiology - Part D: Genomics and Proteomics* 36:10073.
- ΝΤΟΥΣΑΝ Σ.,(1983): **«Αυτοκράτορας Σερβίας και Ελλάδας»**, Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΝΟΜΩΝ, Αθήνα 1983, εισαγωγή–μετάφραση Λεωνίδας Χατζηπροδρομίδης, σ. 25 και 57.

- NÜRNBERG, K., WEGNER, J., ENDER, K. (1998): **Factors influencing fat composition in muscle and adipose tissue of farm animals.** *Livestock Production Science* 1998 26:145-156.
- ΟΔΗΓΙΑ 200/13/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, Οδηγία 93/43/ΕΚ.
ΟΔΗΓΙΑ 91/628/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19^{ης} Νοεμβρίου 1991 για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και για την τροποποίηση των οδηγιών 90/425/ΕΟΚ και 91/496/ΕΟΚ.
- ΟΔΗΓΙΑ 92/46/ΕΟΚ του Συμβουλίου Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, L268/1-34.
- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, (1985): **ΕΚΤΡΟΦΗ ΚΥΠΡΙΝΟΥ ΚΑΙ ΧΕΛΙΟΥ,** εκδόθηκε το 1985, από τις εκδόσεις, *University Studio Press*, σελίδες 86.
- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΣ, (1985): **Η ΠΕΣΤΡΟΦΑ ΚΑΙ Η ΕΚΤΡΟΦΗ ΤΗΣ,** εκδόθηκε το 1985, από τις εκδόσεις, *University Studio Press*, σελίδες 94.
- ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ, Π. ΚΑΙ GEFFEN, A.J. (1994): **Η επίδραση της θερμοκρασίας και της έναρξης χορήγησης τροφής στην παραλλακτικότητα των μεγεθών σε νεαρά ιχθύδια *Pleuronectes platessa*.** *Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης* 19:87-102.
- KONSTANTINOS PETROTOS, STYLIANOS KOKKAS, PASCHALIS GKOUTSIDIS, PANAGIOTIS GOULAS, DIMITRIOS KANTAS, KONSTANTINOS GERASOPOULOS, DIMITRIOS STAGOS, DIMITRIOS KOURETAS, (2015): **Total utilization of olive mill waste water for animal feed production-Part 1: Test of the produced silage in poultry nutrition.** *International Conference on Food and Biosystems Engineering, 28-31 May 2015, Mykonos Island, FaBE2015 paper 165.*
- KONSTANTINOS PETROTOS, STYLIANOS KOKKAS, PASCHALIS GKOUTSIDIS, PANAGIOTIS GOULAS, DIMITRIOS KANTAS, KONSTANTINOS GERASOPOULOS, DIMITRIOS STAGOS and DIMITRIOS KOURETAS, (2015): **Total utilization of olive mill waste water for animal feed production-Part 2: Test of the produced silage in pig nutrition.** *International Conference on Food and Biosystems Engineering, 28-31 May 2015, Mykonos Island, FaBE2015 paper 167.*
- K. PETROTOS, S. KOKKAS, P.GKOUTSIDIS, P.GOULAS, D. KANTAS, K. GERASOPOULOS, D.STAGKOS, D. KOURETAS, (2015): **Total Utilization of Olive Mill waste water for animal production-Part 1.** Test of the produced silage in poultry nutrition FaBE 2015 - *International Conference on Food and Biosystems Engineering, 28 May-31 May 2015, Mykonos Island, GREECE. (ORAL PRESENTATION).*

- K. PETROTOS, S. KOKKAS, P.GKOUTSIDIS, P.GOULAS, D. KANTAS, K. GERASOPOULOS, D.STAGKOS, D. KOURETAS, (2015): **Total Utilization of Olive Mill waste water for animal production-Part II**. Test of the produced silage in pig nutrition FaBE 2015 - International Conference on Food and Biosystems Engineering, 28 May-31 May 2015, Mykonoas Island, GREECE. (ORAL PRESENTATION).
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΩΤΟΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΟΚΚΑΣ, ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΓΚΟΥΤΣΙΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΟΥΛΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΝΤΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ & ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΡΕΤΑΣ,(2015): **Μέθοδος Ολικής αξιοποίησης αποβλήτων ελαιοτριβείου για παραγωγή ζωοτροφών. Μέρος 1: Δοκιμή του παραχθέντος ενσιρώματος στη διατροφή πουλερικών**. Πανελλήνιο Συνέδριο ΤΟ ΚΡΕΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ «ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΑΒΛΟ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ», 27,28 Φεβρουαρίου, 1 Μαρτίου 2015, Αίθουσα Ι. Βελλίδη, Θεσ/νικη, Ελλάδα .
- ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΩΤΟΣ, ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΚΟΚΚΑΣ, ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΓΚΟΥΤΣΙΔΗΣ, ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΟΥΛΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΝΤΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΤΑΓΚΟΣ & ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΟΥΡΕΤΑΣ. **Μέθοδος Ολικής αξιοποίησης αποβλήτων ελαιοτριβείου για παραγωγή ζωοτροφών. Μέρος 2: Δοκιμή του παραχθέντος ενσιρώματος στη διατροφή χοίρων**. Πανελλήνιο Συνέδριο ΤΟ ΚΡΕΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ «ΑΠΟ ΤΟ ΣΤΑΒΛΟ ΣΤΟ ΠΙΑΤΟ», 27,28 Φεβρουαρίου, 1 Μαρτίου 2015, Αίθουσα Ι. Βελλίδη, Θεσ/νικη, Ελλάδα.
- ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, Δ, ΜΠΙΖΕΛΗΣ, Ι., ΛΑΣΚΑΡΙΔΗΣ, Γ., ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., (1998): **Μορφολογικά Αναπαραγωγικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά της φυλής προβάτου Λέσβου**, Επιθεώρηση Ζωοτεχνική Επιστήμης, τ.25: 29-43
- ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Δ., ΝΙΚΟΛΑΟΥ Μ.,& ΜΠΕΛΛΟΣ Γ.(2005): **Γενετική Βελτίωση Αγροτικών ζώων και Διατήρηση Αυτόχθονων Φυλών**. Άρτα 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, πρακτικού Συνεδρίου 52-65.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Τ.,(1975):**Συμβολή εις την μελέτη της αναπαραγωγής και γαλακτοπαραγωγής των Καραγκούνικων προβάτων**. Διατριβή επί διδακτορία. Ανώτατη Γεωπονική Σχολή Αθηνών.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Τ., ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Δ., (1988):**Ανάλυση των στοιχείων ελέγχου γαλακτοπαραγωγής του Φρισλανδόμορφου προβάτου Άρτας (Frisarta)**. Επι. Ζωοτ. Επιστ. 8:5-16.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ., ΚΑΛΑΪΣΑΚΗΣ Π., ΖΕΡΒΑΣ Ν., ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Τ. (1972), **Έρευνά επί των φυλών προβάτου Χίου και Φρισλανδίας, ως και των προϊόντων της διασταυρώσεως αυτών εν Αττική**. Ανακοίνωσης Π. Αθήναι.

- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. Κ., (1998), **Τεχνολογία ζωοτροφών-Ποιοτικός Έλεγχος**, Αθήνα .
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ., (2005): **ΧΟΙΡΟΤΡΦΙΑ , (ΧΟΙΡΟΜΗΤΕΡΑ-ΚΑΠΡΟΣ- ΧΟΙΡΙΔΙΑ)**, Εκδοτικός οίκος ,Σταμούλη Αθαν. σελίδες, 387.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Χ. Γ., (1997) : **βιολογική κτηνοτροφία: η εναλλακτική προοπτική για μια βιώσιμη ανάπτυξη**. ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, 95:23-41.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., Π. ΓΟΥΛΑΣ,.(2011): **Παραγωγή εμβρύων μηρυκαστικών in vitro: αποτελέσματα, περιορισμοί και προοπτικές**. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ.247-258.
- PAPADOPOULOS S., VALASI I., DELIGIANNIS C., THEODOSIADOU E., KANTAS D., GOULAS P. (2012). **Effect of the time of artificial insemination on fertility of short-term progestagen-pretreated karagouniko and chios ewes**. *Reproduction in Domestic Animals*, Abstracts Volume 47(S5):102.
- S PAPADOPOULOS, I VALASI, C DELIGIANNIS, E THEODOSIADOU, D KANTAS, P GOULAS,.(2012): **Effect of the time of artificial insemination on fertility of short-term progestagen pretreated Karagouniko and Chios ewes**.16th Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), 29 August - 1 September 2012, **Dublin, Ireland**. *Reproduction in Domestic Animals*, 47(s5): 102, August 2012.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΒΑΛΑΣΗ Ε., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΓΟΥΛΑΣ Π., (2012): **Επίδραση του χρόνου εφαρμογής τεχνητής σπερματέγχυσης μετά από μικρής διάρκειας αγωγή με προγεσταγόνα στη γονιμότητα προβατίνων**. 12ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, 5-8 Απριλίου 2012, Αθήνα..
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΒΑΛΑΣΗ Ε., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΓΟΥΛΑΣ Π., (2012): **Επίδραση του χρόνου εφαρμογής τεχνητής σπερματέγχυσης στη γονιμότητα προβατίνων μετά από αγωγή με προγεσταγόνα βραχείας διάρκειας**. EZE (Ελληνική Ζωοτεχνική Εταιρεία) 27ο Ετήσιο Επιστημονικό Συνέδριο της, 3-5 Οκτωβρίου 2012, Τρίκαλα, Ελλάδα.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., Ε. ΒΑΛΑΣΗ, Κ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, Α. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ,.(2013): **Επίδραση του χρόνου εφαρμογής τεχνητής σπερματέγχυσης μετά από μικρής διάρκειας αγωγή με προγεσταγόνα στη γονιμότητα προβατίνων**. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Θεσσαλονίκη 8 Φεβρουαρίου 2013.
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΚΟΓΙΩΝΟΣ Λ., ΒΑΛΑΣΗ Ε., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΚΑΝΤΑΣ Δ. (2015):**επίδραση της χορήγησης μελατονίνης κατά τη θερινή**

περίοδο στη μετά τον τοκετό γονιμότητα αγελάδων, 13^ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο, 8-10 Μαΐου 2015, Αθήνα, σελ. 26.

PAPADOPOULOS S, DELIGIANNIS C, THEODOSIADOU E.K., KANTAS D, LAINAS TH., GOULAS P, FTHENAKIS G.C., VALASI I., (2017): **FERTILITY RATE OF SHORT-TERM PROGESTAGEN PRETREATED EWES IN RELATION TO BREED: A FIELD STUDY.** Hellenic Veterinary Medical Society, 68(1): 35-44,(2017).

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Σ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ Α., ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗ Μ.Σ., ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ Κ., ΚΟΓΙΩΝΟΣ Α., ΣΤΑΓΚΟΣ Δ., ΦΘΕΝΑΚΗΣ Γ., ΓΟΥΛΑΣ Π., ΒΑΛΑΣΗ Ε., (2016): **Επίδραση της χορήγησης μελατονίνης κατά τη θερινή περίοδο στη γονιμότητα και την ολική αντιοξειδωτική ικανότητα των προβατίνων Καραγκούνικης φυλής.** Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης, Ιούνιος 2016, τεύχος 44, σελ. 57-58.(EZE), **5-7 Οκτωβρίου 2016, Σέρρες, Ελλάδα.**

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗ, Α. ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ, Δ. ΣΤΑΓΚΟΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Ε. ΒΑΛΑΣΗ., (2017): **Επίδραση της χορήγησης μελατονίνης στη γονιμότητα και στην ολική αντιοξειδωτική ικανότητα προβατίνων Καραγκούνικης φυλής κατά τη θερινή περίοδο.** Προφορική ανακοίνωση στο 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, 3 Φεβρουαρίου 2017, Θεσσαλονίκη, Ελλάδα. Πρακτικά, σελ. 81-83, 2017.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ, ΒΑΛΑΣΗ ΕΙΡΗΝΗ, ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΙΑΝΝΑ, ΚΟΓΙΩΝΟΣ ΛΟΥΚΑΣ, ΘΕΟΔΟΣΙΑΔΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ, ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗΣ ΚΩΝΑΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, ΣΤΑΓΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ, ΓΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΚΑΝΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ., (2017): **ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ.**

1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο, Κλιματική Αλλαγή. Αυτοδιοίκηση & Θεσσαλία μπροστά στην παγκόσμια πρόκληση. 9-10 Ιουνίου 2017, Καρδίτσα, (Προφορική Παρουσίαση).

ΑΛΙΚΙ ΡΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΕΤΡΟΤΟΣ, ΔΙΜΙΤΡΙΟΣ ΣΤΑΓΟΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΡΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΙΜΑΡΙΣ, ΗΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΑΚΡΙΣ, ΙΟΑΝΝΙΣ ΚΑΦΑΝΤΑΡΙΣ, ΣΟΤΙΡΙΑ ΜΑΚΡΙ, ΕΦΘΑΛΙΑ ΚΕΡΑΣΙΟΤΙ, ΜΑΡΙΑ ΗΛΑΒΑΛΑΚΙ, VINCENT BRIEUDES, GEORGIA NTASI, STYLIANOS KOKKAS, PAVLOS TZIMAS, **PANAGIOTIS GOULAS**, ALEXANDER M. ZAKHARENKO, KIRILL S. GOLOKHVAST, ARISTIDIS TSATSAKIS, AND DEMETRIOS KOURETAS, (2017): **Enhancement of Antioxidant Mechanisms and Reduction of Oxidative Stress in Chickens after the Administration of Drinking Water Enriched with Polyphenolic Powder from Olive Mill Waste Waters.** Oxidative Medicine and Cellular Longevity Volume 2017, Article ID 8273160, 10 pages.

- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Α.(1999^α): **Η αιγοπροβατοτροφία στα πλαίσια της παραγωγής βιολογικών προϊόντων.** Αφιέρωμα στη αιγοπροβατοτροφία. Γεωργία-Κτηνοτροφία, 10, 102-104.
- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Α. (1999^β): **Οι δυνατότητες παραγωγής ζωικών προϊόντων με βιολογικό τρόπο στην Ελλάδα.** ΔΗΩ, Τευχ. 11, Ιουλ.-Σεπ. 1999, σελ.35-39.
- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., ΘΕΣΣΑΛΟΣ Κ., (1988): **Σταβλισμός Αιγοπροβάτων.**
- ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ Α., (1997): **Η Ελληνική Αιγοπροβατοτροφία το παρόν και το μέλλον.** Επιθεώρηση Ζωοτ/κής Επ/μης, τευχ: σελ. 21 25-41.
- ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΣ Λ., ΜΠΑΣΔΑΓΙΑΝΝΗ ΖΩΙΤΣΑ, ΑΡΣΕΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ Χ., ΚΥΡΙΑΚΟΥ Γ., ΣΙΝΑΠΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ (2016): Προφίλ των λιπαρών οξέων και των τερπενίων του γάλακτος προβάτων σε πεδινές, ημιορεινές και ορεινές περιοχές. Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης, Ειδική Έκδοση .31ο Επιστημονικό Συνέδριο Ζωικής Παραγωγής της Ελληνικής Ζωοτεχνικής Εταιρίας .Σέρρες – Ελλάδα .αρ.37 σ.103-104.
- ΠΑΠΟΥΤΣΟΓΛΟΥ Ε., ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, (2008):**ΔΙΑΤΡΟΦΗ ΙΧΘΥΩΝ** (βιβλίο), 980 σελίδων, εκδόθηκε το 2008 , από τις εκδόσεις :ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε., ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΟΥΤΣΟΓΛΟΥ Ε., ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ,(2004):**ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ** (βιβλίο), εκδόθηκε το 2004 , από τις εκδόσεις :ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε., ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΟΥΤΣΟΓΛΟΥ Ε., ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, (1998):**ΕΝΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΑ ΙΧΘΥΩΝ** (βιβλίο), εκδόθηκε το 1998 , από τις εκδόσεις :ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε., ΑΘΗΝΑ.
- ΠΑΠΠΑ-ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Β., ΑΥΔΗ Μ., ΜΗΧΑΗΛΙΔΗΣ Ι., ΑΛΗΦΑΚΙΩΤΗΣ Θ., ΛΟΥΛΟΥΔΗΣ Γ.,(1997): **Η επίδραση της φυλής και της εποχής τοκετού στο διάστημα εκδήλωσης του πρώτου οίστρου μετά τον τοκετό σε προβατίνες των φυλών Χίου, Καραγκούνικης και Φλώρινας σε γαλακτοπαραγωγή.** Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. 23: 51-58.
- ΡΑΡΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ, Α., ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ, Μ., ΗΑΔΙΜΙΤΣΙΣ, Δ., ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ, Μ., (2023): **Detection and discrimination of apicultural plants using UAV multispectral imaging.** PeerJ, 11:e15065.
- ΡΑΡΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ, Α.,(2023): **Assessment of advanced lures through gel and spray application for the attraction of honey bee swarms.** Journal of Apicultural Research, DOI: 10.1080/00218839.2023.2168402, (Μονογραφία).
- ΡΑΡΑΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ, Α., ΚΟΥΤΟΥΒΕΛΑ, Ε., ΓΑΡΔΙΚΙΣ, Κ., ΜΕΝΕΧΕΣ Γ., ΜΟΥΡΤΖΙΝΟΣ, Ι., (2019): **Photometric Analysis of Propolis from the Island of Samothraki, Greece.** The Discovery of Red Propolis. Chemistry and Biodiversity, 16: e1900146.
- ΠΑΦΡΑΣ Δ., Ν., & ΠΑΦΡΑ ΑΓΕΛΛΙΚΗ .,Ν., (2021): **Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ** , (βιβλίο), σελίδες 204, εκδόθηκε από: Εκδόσεις: Bookstars-Free Publishing, ΑΘΗΝΑ.

- ΠΛΑΤΗΣ Π., ΜΕΛΙΑΔΗΣ Ι., ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ Θ., και ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Β., (1997^β), Έρευνα για την κατάρτιση συστήματος απογραφής, ταξινόμησης, αξιολόγησης και χαρτογράφησης βοσκομένων δασικών εκτάσεων Μενοίκιου όρους Ν. Δράμας για προσδιορισμό της παραγωγικότητας, σελ. 37-45. Αειφορική αξιοποίηση λιβαδιών και λειμώνων (Β. Παπαναστάσης, εκδότης). Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Λιβαδοπονικού Συνεδρίου. Δράμα, 6-8 Νοεμβρίου 1996. Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία, Δημ. Νο. 4.
- ΠΛΑΤΗΣ Π., ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Β., ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΥ Θ., και ΤΣΙΟΝΤΣΗΣ Α., (2001): Επίδραση των εδαφοκλιματικών παραγόντων στη σύνθεση της βλάστησης και στην ποσοτική και ποιοτική παραγωγή των υπαλικών ποολίβαδων του Άσκιου Όρους, Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Δασολογικού Συνεδρίου, Προστασία Φυσικού περιβάλλοντος και Αποκατάσταση Διαταραγμένων Περιοχών. Ελληνική Δασολογική Εταιρεία. Κοζάνη, 17-20 Οκτωβρίου 2000, σελ. 225-234.
- ΠΛΑΤΗΣ Π.Δ., (2001): Η σπορά ποωδών φυτών ως μέτρο βελτίωσης της παραγωγικότητας των λιβαδιών και προστασίας του εδάφους από τη διάβρωση διαταραγμένων επιφανειών, σελ. 301-308. Η Λιβαδοπονία στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα (Θ. Παπαχρήστου και Ο. Ντίνη-Παπαναστάση, εκδότες). Πρακτικά 2^{ου} Πανελληνίου Λιβαδοπονικού Συνεδρίου. Ιωάννινα, 4-6 Οκτωβρίου 2000. Ελληνική Λιβαδοπονική Εταιρεία. Δημ. Νο. 9.
- ΠΛΑΤΗΣ Π., (2002): Η σημασία της απογραφής στη διαχείριση των λιβαδιών: Η περίπτωση του Δήμου Ζερβοχωρίων Ν. Χαλκιδικής. ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. (περιοδική έκδοση του Εθνικού Ιδρύματος Αγροτικής Έρευνας), 8 (21): 10-11.
- PLATIS P., TRAKOLIS D., and MELIADIS I., (1999): Rangeland survey of mountains Voras and Tzena in N. Greece, for the determination of the productivity. *Medit*, 4: 61-64.
- PLOUMI K., CHRISTODOULOU V., VAINAS E., GIOUZELYANNIS A., KATANOS J., (1997): **Performance analysis of the Florina (Pelagonia) sheep for lamb production and growth.** *Zivocisna Vyroba* 42 (9) : 391-397.
- ΠΛΟΥΜΗ Κ., ΒΑΡΣΑΚΕΛΗ Σ., ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Β., ΜΠΕΛΙΜΠΙΑΣΑΚΗ Σ., ΚΟΥΣΚΟΥΡΑ Θ., ΚΑΡΑΤΖΑΣ Γ., (1997): **Αποτελέσματα από την εφαρμογή της τεχνητής σπέρματέγχυσης στα πρόβατα.** *Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. Ειδ. Έκδ.* 21 : 103-104.
- ΠΛΟΥΜΗ Κ., ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Β., ΒΑΪΝΑΣ Ε., ΠΑΣΧΑΛΕΡΗ Ε., ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ Α., ΕΙΟΥΦΗΣ Α., ΓΚΙΟΥΖΕΛΓΙΑΝΝΗΣ Α., (1997): **Επίδραση της προϊούσας πνευμονίας στη γαλακτοπαραγωγή των προβάτων.** *Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. Ειδ. Έκδ.* 21 : 101-102.
- ΠΟΥΛΙΑΝΟΣ Α., (1984): «Σαρακατσάνοι, ο αρχαιότερος λαός της Ευρώπης». Περιοδικό Σαρακατσαναίοι, έκδοση Αδελφότητας Σαρακατσαναίων Ήπειρος, έτος 2^ο, σελ.9

- ΡΑΜΑΝΤΑΝΗΣ ΣΠΥΡ., (2006): **ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΡΕΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΟΥ**, Εκδοτικός οίκος : Σύγχρονη Παιδεία, σελίδες 304.
- ΡΗΓΑΣ, Γ., ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ, Α., ΡΗΓΑΣ, Ν., ΖΟΥΛΦΟΣ, Κ., ΚΑΝΤΑΣ, Δ., ΣΠΥΡΟΥ, Β. (2008): **Προσδιορισμός της τέφρας και του ΣΥΑΛ στο αγελαδινό γάλα με τη χρήση στατιστικών μεθόδων**. Πρακτικά 2ου Πανελληνίου Συνεδρίου Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Λάρισα, σελ. 364-374.
- Γ. ΡΗΓΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ. ΚΟΜΗΝΑΚΗ, Ν. ΡΗΓΑΣ, Β. ΣΠΥΡΟΥ, (2013): **Η διαχρονική εξέλιξη της τρομώδους νόσου στο Νομό Λάρισας την τελευταία δεκαετία**. 4ο Πανελλήνιο Συνέδριο τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Θεσσαλονίκη 8 Φεβρουαρίου 2013.(Δ 40).
- ΡΗΓΑΣ Γ., ΚΑΝΤΑΣ Δ., ΡΗΓΑΣ Ν., ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ Γ., ΓΟΥΛΑΣ Π, (2011): **Παραγοντική σύνθεση και εσωτερική συνοχή Ερωτηματολογίου καταγραφής δυνατότητας ανάπτυξης επιχειρηματικών συστάδων βοοτροφίας. Η περίπτωση βοοτρόφων παραγωγών της περιφέρειας Θεσσαλίας**. 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής, Φεβρουάριος 2011, Θεσσαλονίκη, σελ. 429-461.
- Ν. ΡΗΓΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Χ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ, (2008): **Μελέτης της επίδρασης του Bacillus Τογοί στην ανάπτυξη Ινδιάνων - Μέρος Ι**. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6-1/7 2008, σελ 417-430.
- Ν. ΡΗΓΑΣ, Π. ΓΟΥΛΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Γ. ΡΗΓΑΣ, Κ. ΖΟΥΛΦΟΣ, (2008): **Δημιουργία μιας σχέσης μεταξύ του βάρους του σφάγιου 24 ώρες μετά τη σφαγή και των τεμαχίων κρέατος για ερίφια εγχώριας φυλής επαρχίας Ελασσόνας**. 20 Πανελλήνιο Συνέδριο Τεχνολογίας Ζωικής Παραγωγής. Λάρισα 30/6-1/7 2008, σελ 455-464.
- Ν. RIGAS, E. DOVRIKI, I. RIGAS, I.M. GOULA, D. KANTAS, P. PLAGERAS AND A. PAPAIOANNOU, (2009): **Multivariate analysis of seven years drinking water quality data from Thessaly region-Central Greece**. 11th International Conference on Environmental Science and Technology– 2009 (CEST2009), September 3rd - 5th, 2009, Chania, Crete, Greece.
- ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., ΠΑΠΠΑΣ, Β., ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Τ.,(1988): **Ανάλυση των στοιχείων από τον έλεγχο της γαλακτοπαραγωγής του Καραγκούνικου προβάτου** .Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. 8:17-34.
- ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., ΒΑΣΙΛΟΥΔΗΣ, Χ., ΜΗΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ, Δ., ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, Τ., ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ε., (1996): **Αίγα Σκοπέλου: Μορφολογικά Αναπαραγωγικά και παραγωγικά χαρακτηριστικά**. Επιθεώρηση Ζωοτεχνική Επιστήμης, τ. 22:25-33.

- ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., (2002): **Εγγώριες Φυλές Προβάτων: Περιγραφή, Φυλογένεια, Γενετική Βελτίωση, Διαφύλαξη**. Εκδόσεις Αγρό τύπος, Αθήνα, σελ. 208.
- ΡΟΓΔΑΚΗΣ, Ε., (1983): **Παραγωγικότητα της Χοίρομητέρας και μέτρα βελτιώσεως αυτής**. Χοιροτροφικά Νέα, 18:9-48.
- ΡΟΓΔΑΚΗΣ Ι., ΛΙΑΝΟΥ Κ., ΜΠΑΛΤΑΣ Α., ΜΙΝΟΣ Γ. & ΒΙΔΑΛΗΣ Κ., (1997): **Αποτελέσματα πειραματικής εντατικής εκτροφής του είδους *Liza ramada* σε ιχθυοκλωβούς**. Πρακτ. 5ου Παν. Συμπ. Ωκεανογρ. & Αλιείας, σελ.: 173-176.
- ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΡΟΓΔΑΚΗΣ- ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΧΩΤΟΣ, (2005): **ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΕΥΡΥΑΛΩΝ ΨΑΡΙΩΝ—ΛΑΒΡΑΚΗ ΤΣΙΠΟΥΡΑ**. Έτος έκδοσης 2005,(βιβλίο) σελίδες 451, εκδότης ΙΩΝ.
- ΣΑΒΒΑ Α. (2023): **Διερεύνηση της αποδοχής από τους παράκτιους αλιείς του μέτρου αφαίρεσης λαγοκέφαλου στην Κύπρο (κόλπος Λεμεσού)**. Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Αλιείας & Υδατοκαλλιέργειών, XX σελ.
- ΣΑΓΡΗΣ Β., ΚΟΥΤΡΟΛΙΚΟΥ Α., ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΗΣ Ε., ΚΑΡΑΤΖΙΝΟΣ Θ., ΝΤΑΝΤΑΛΗ Ο., ΔΕΔΕΛΟΥΔΗΣ Δ., ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ Π., ΓΚΟΛΟΜΑΖΟΥ Ε., (2017): **Πειραματική μόλυνση τσιπούρας (*Sparus aurata* L.) με τον ιό της λεμφοκύστης (LCDV): προκαταρκτικά αποτελέσματα**. 39ο Συνέδριο Εταιρείας Βιολογικών Επιστημών, Λαμία.
- ΣΕΚΚΑΣ Φ., (2000): Βιολογική κτηνοτροφία-Έλεγχος και πιστοποίηση κτηνοτροφικών προϊόντων. «ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ 2000» Ημερίδα: Κτηνοτροφία και Περιβάλλον. Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2000.
- SIVIGNON M., (1992):«**ΘΕΣΣΑΛΙΑ**» **ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΜΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ**», Αθήνα 1992, σελ. 693.
- SIVIGNON MICHEL,(1969--1975): **La Thessalie, Analyse géographique d'une province grecque, Lyon 1975. και Les pasteurs du Pinde septentrional, Centre des Sciences Sociales d'Athènes - Centre d'Etudes et de Recherches sur la Geographie de l'Europe (Lyon), Αθήνα 1969, σ. 43.**
- ΣΚΑΠΕΤΑΣ, Β., (1999):**Διερεύνηση των παραγωγικών ιδιοτήτων και των επιδράσεων ορισμένων διατροφικών μεταχειρίσεων στις αποδόσεις του ορεινού προβάτου τύπου ZACKEL** Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 1999.
- ΣΚΟΥΒΑΡΑ Ε.Α., (1967): « **Ολυμπιώτισσα** », Αθήναι 1967, σ.159, 434, 470
- ΣΚΟΥΡΑ Ε, ΒΑΤΖΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΤΣΑΚΜΑΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΤΣΟΥΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΑΥΔΗ ΜΕΛΠΟΜΕΝΗ, (2015): **Εποχική διακύμανση ποιοτικών παραμέτρων του σπέρματος κάπρου. 30ο ετήσιο επιστημονικό συνέδριο Ελληνικής Ζωοτεχνικής Εταιρείας, (Ε.Ζ.Ε.). Γιαννιτσά - Ελλάδα.**

- ΣΜΟΚΟΒΙΤΗΣ ΑΘ.,(1990): **ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ**, Εκδοτικός οίκος , Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, σελίδες 888.
- ΣΜΟΚΟΒΙΤΗΣ ΑΘ.,(1992): **ΘΕΜΑΤΑ ΦΥΣΙΟΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ**, Εκδόσεις: UNIVERSITY STUDIO PRSSS, Θεσσαλονίκη, σελίδες 588.
- ΣΜΟΚΟΒΙΤΗΣ ΑΘ.,(1997): **ΘΕΜΑΤΑ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ**, (Κυτταρική Φυσιολογία, Μοριακή Φυσιολογία και Βιοτεχνολογία), Εκδόσεις: UNIVERSITY STUDIO PRSSS, Θεσσαλονίκη σελίδες 963.
- ΣΠΑΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, (1979):**ΝΟΣΟΛΟΓΙΑ ΠΤΗΝΩΝ**, Θεσσαλονίκη, σελίδες 393.
- ΣΠΑΛΑ, Κ., ΚΛΑΔΑΣ, Γ., ΚΕΤΣΙΛΗΣ-ΡΙΝΗΣ, Β., ΜΟΥΤΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.Κ., ΚΟΥΤΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, Κ., (2022):**Ταυτοποίηση δειγμάτων από φυσικούς και εκτρεφόμενους πληθυσμούς φαγκριών στην Ελλάδα: αναζήτηση απλών κριτηρίων διάκρισης**. Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου Ιχθυολόγων 18.
- ΣΤΟΦΟΡΟΣ, Ε.,(1970):**Νοσήματα χοιριδίων** . Κτην.Ινστ. Υπ. Γεωργίας Αθήνα.
- STAMPERNA K, GIANNOULIS TH, CANON-BELTRAN C, DOVOLOU E, KALEMKERIDOU M, NANAS I, RIZOS D, MOUTOU KA, MAMURIS Z, **AMIRIDIS GS** (2022): Oviductal epithelial cells transcriptome and extracellular vesicles characterization during thermoneutral and heat stress conditions in dairy cows. *Theriogenology* 187 (2022), 152-163.
- ΣΦΑΙΡΟΠΟΥΛΟΣ, Α., (1975): **Συμβολή εις την μελέτη της καταλληλότητας των εγχώριων αμνοδερμάτων ως γουναρικών. Διατριβή επί Δικτατορία**. Επιστ. Επετ. Κτηνιατρικής Σχολής Α.Π.Θ. 15:255-416.
- THEODOSIADOU E., GOULAS P., KOUSKOURA TH., and SMOKOVITIS A., (2002): **Estrogen and Progesterone concentrations in blood plasma during the natural estrus and in the oviductal wall at the end of the natural estrus in ewe: disturbances induced by estrus synchronization**, *animal Reproduction Science*, 2349 pp. 1-9.
- E. THEODOSIADOU, P. GOULAS, TH. KOUSKOURA, A. SMOKOVITIS., (2004): **Oestrogen and progesterone concentrations in plasma and oviductal tissue of ewes exhibiting a natural or induced oestrus**. *Animal Reproduction Science*, 80 (1-2): 59-67, 2004.
- THEMISTOKLEOUS KONSTANTINOS S., PAPAPOPOULOS IRAKLIS, PANOUSIS NIKOLAOS, ZDRAGAS ANTONIOS, ARSENOS GEORGIOS, KIOSSIS EVANGELOS. (2023): **Udder Ultrasonography of Dairy Cows: Investigating the Relationship between Echotexture, Blood Flow, Somatic Cell Count and Milk Yield during Dry Period and Lactation** . *Animals*. τόμ.13 αρ.11 σ.1779.

- E. TSAKALI , K. PETROTOS , A. CHATZILAZAROU , K. STAMATOPOULOS , A. G. D’ALESSANDRO , P. GOULAS , JAN VAN IMPE (2014): **Short communication: Determination of lactoferrin in Feta cheese whey with reversed-phase high-performance liquid chromatography**, Journal of Dairy Science, 97:4832-4837.
- EFSTATHIA TSAKALI, KONSTANTINOS PETROTOS, ANGELA G. D’ALESSANDRO, CHRISTOS MANTAS, IOANNIS TRIPOLITSIOTIS, PANAGIOTIS GOULAS, ARHONTOULA CHATZILAZAROU and JAN F. VAN IMPE, (2015): **Journal of Food Process Engineering 38, 363–373.**
- E. TSAKALI, K. PETROTOS, A.D. D’ALESSANDRO AND P. GOULAS (2010): **A review on whey composition and the methods used for its utilization for food and pharmaceutical products.** FOODSIM'2010, June 24-26, 2010, CIMO Research Centre, Braganca, Portugal.
- TH TSILIGIANNI, D KANTAS, E THEODOSIADOU AND GS AMIRIDIS, (2008): **Electrical Resistance (ER) of Ewe Cervical Mucus in Relation to Fertility.** Abstract P123. Reproduction in Domestic Animals, 2008, Volume 43, Issue s5 (p 89).
- TZORA, A., FOTOU, K., ANASTASIOU, I., GIANNOULI, A., METSIOS, A., KANTAS, D., D’ALESSANDRO, A.G., GIANNENAS, I., GOULAS, P., TSINAS, A., (2009): **Investigation of the physicochemical characteristics and identification of the fatty acids and volatile flavour compounds in ewes’ milk of the indigenous sheep breeds Boutsiko and Karamaniko (Epirus, Greece).** Abstract no.: 4707, EAAP Annual meeting 2009, Barcelona, Spain.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Δ., ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ Χ., ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ Π., (1992): **Χαρακτηριστικά και ανάπτυξη των αρνιών φυλής Φλώρινας από τη γέννηση μέχρι τον απογαλακτισμό.** Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. 16: 19-32.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Δ., ΛΙΓΔΑ Χ., ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ Π., ΚΥΠΡΙΩΤΗΣ Ε., ΓΕΩΡΓΟΥΔΗΣ, Α., (1994): **Γενετικές και φαινοτυπικές παράμετροι ορισμένων παραγωγικών ιδιοτήτων της φυλής προβάτων Φλώρινας.** Επιθ. Ζωοτ., Επιστ. Ειδ. έκδ. 21:71.
- ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ Δ., ΑΓΟΡΙΤΣΑΣ Π., ΠΑΠΠΙΑ-ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ Ι.,(1994): **Ηλικία και βάρος ενήβωσης των αμνάδων φυλής Φλώρινας.** Επιθ. Ζωοτ. Επιστ. Ειδ. έκδ.14:40.
- TRIANΤΑFILLIDIS D., LIGDA C., GEORGΟUDIS A., BOYAZOGLU J., (1997): **The Florina (Pellagonia) sheep breed.** FAO: Animal Genetic Resources, Information Bulletin 22:7-13.
- TSANTARLIOTOU M., TAITZOGLOY I., GOULAS P., and KOKOLIS N. (2002): **Dexamethasone reduces acrosin activity of ram spermatozoa.** Andrologia 34, pp. 188-193.

- I.A TSAKMAKIDIS, E THEODOSIADOU, F SAMARTZI, P GOULAS, X KARAMANLIS AND A KAMARIANOS.,(2008): **In vitro Effect of Environmental Pollutants on the Response of Boar Spermatozoa to the Induction of Acrosome Reaction.** 12th Annual Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), 20-23 November 2008, Utrecht, **The Netherlands**. *Reproduction in Domestic Animals*, 43(s5): 65-66, November 2008.
- ΤΣΑΚΜΑΚΙΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΤΣΑΝΤΑΡΛΙΩΤΟΥ ΜΑΡΙΑ, ΜΙΧΟΣ Η, ΜΠΑΣΙΟΥΡΑ Α, ΜΠΟΣΚΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ , (2015): **Επάρκεια μικρο-γονιμοποίησης ως μεθοδολογία αντιμετώπισης των εποχιακών διακυμάνσεων της ποιότητας των γαμετών για in vitro παραγωγή εμβρύων χοίρων.** 13ο Πανελλήνιο Κτηνιατρικό Συνέδριο «Η Κτηνιατρική Επιστήμη στην Ολόκληρη της». Αθήνα – Ελλάδα.
- ΤΣΕΡΒΕΝΗ-ΓΟΥΣΗ, Α Σ.,(2000):**Σχέση διατροφής παραγωγικών ζώων και ποιότητας παραγόμενων προϊόντων.** “ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ 2000” Ημερίδα: Κτηνοτροφία και Περιβάλλον. Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2000.
- ΤΖΟΓΚΑΣ Ε.,(1972): **Η παραγωγή σφαγίου αμνών γάλακτος 100 ημερών.** Σύγχρονος Γεωργία 2:43-49.
- ΤΖΟΓΚΑΣ Ε.,(1969): **Η εκτροφή της φυλής Ιλ ντε Φρανς εις τον Σ.Γ.Ε Ιωαννίνων.** Δελτίο Σ.Γ.Ε. Ιωαννίνων VII:1-8.
- ΤΥΡΠΙΕΝΟΥ, Α. Ε.,(2000): **Παρουσία χημικών και βιολογικών παραγόντων του περιβάλλοντος (φάρμακα-τοξίνες- ρύποι) και ποιοτική υποβάθμιση των ζωικών τροφίμων.** “ΖΟΟΤΕΧΝΙΑ 2000” Ημερίδα: Κτηνοτροφία και Περιβάλλον. Θεσσαλονίκη, 28 Σεπτεμβρίου 2000.
- UNDERWOOD E.J., (1981):(The mineral nutrition of livestock. p. 10. Commonwealth Agricultural Bureaux 1981), , Slough, England.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ,(1963):**Κανονισμός Ελέγχου γαλακτοπαραγωγής προβάτων.** Εθνικό Τυπογραφείο Αθηνών.
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ,(1998): **Ελληνικές φυλές προβάτων στο Ε.Θ.Ι.Α.Γ.Ε. Προστατευόμενες φυλές.**
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΖΩΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ, (1998): **Αποτελέσματα προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης προβάτων φυλών Φριζάρτα και ορεινής Ηπείρου γαλακτικής περιόδου 1997-1998.**
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΚΕΝΤΡΟ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΖΩΩΝ ΑΘΗΝΩΝ, (2000): **Αποτελέσματα προγραμμάτων γενετικής βελτίωσης προβάτων φυλών Λέσβου, Ζακύνθου, Κεφαλληνίας και Σφακίων γαλακτικής περιόδου 1998-1999.**

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ,(2002): **Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος, (Εθνικοί Δρυμοί της Ελλάδας, Αθήνα 2002, σελίδες 6 & 31).**
- ΥΦΑΝΤΙΔΗΣ Μ. Δ.,(1987):**Μελισσοκομία (Επιστήμη και Εφαρμογή) , 3^η έκδοση .Θεσσαλονίκη , σελίδες 552.**
- FENNELL R., (1997), *The Common Agricultural Policy, Continuity and Change*, Clarendon Press, Oxford, London.
- Π. ΦΛΩΡΟΥ- ΠΑΝΕΡΗ, ΣΠ. ΚΥΡΙΑΚΗΣ, Α ΤΣΙΝΑΣ, Δ. ΚΑΝΤΑΣ, Κ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ, (1994): **Σύγκριση των αποδόσεων χοίρων από την ενσωμάτωση στην τροφή τους διαφορετικών λιπών.** Δελτίο Ελλ. Κτην. Εταιρείας, 1994, 45(3): 224-230.
- ΦΕΓΓΕΡΟΣ Κ, ΦΡΑΓΚΟΥ Σ, ΚΑΝΤΑΣ Δ., (2004): **Επίδραση εξωγενών ενζύμων στην πεπτικότητα θρεπτικών συστατικών σιτηρεσίου αναπτυσσόμενων χοίρων,** Επιθεώρηση Ζωοτεχνικής Επιστήμης, Ιούνιος 2004, τεύχος 32, σελ. 3-13
- ΦΕΓΓΕΡΟΣ,Κ. . ΚΑΙ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ.,(1999):**Η διατροφή ως παράγοντας βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας στην παραγωγή χοίρειου κρέατος.** Επιθ. Ζωοτεχν. Επιστήμης Ειδ.Εκδ.,2211-23.
- FOSKOLOS, A. AND J. M. MOORBY.,(2018):. **Evaluating lifetime nitrogen use efficiency of dairy cattle: A modelling approach.** PloS one 13(8):e0201638.
- FOSKOLOS, A., A. FERRET, A. SIURANA, L. CASTILLEJOS, AND S. CALSAMIGLIA. (2020): **Effects of Capsicum and Propyl-Propane Thiosulfonate on Rumen Fermentation, Digestion, and Milk Production and Composition in Dairy Cows.** Animals 10(5):859.
- ΧΑΤΖΗΜΗΝΑΟΓΛΟΥ, Ι.(1999): **Ελληνικές φυλές προβάτου. Αφιέρωμα στην αιγοπροβατοτοφία.** Γεωργία-Κτηνοτροφία, 10: 21-35.
- ΧΑΤΖΗΟΛΟΣ Β.,(1965): **Συμβολή εις την φαινοτυπικήν και γενοτυπικήν έρευνα της αναπαραγωγής και της γαλακτοπαραγωγής των Χιακών προβάτων.** Αθήναι.
- DIMITRIOS CHATZIPLIS, STAVROULA ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, DIMITRIOS ΛΟΥΚΟΒΙΤΙΣ, DIMITRIOS ΤΣΙΟΚΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΜΑΡΑΣ, ΑΡΚΑΔΙΟΣ ΔΙΜΙΤΡΟΓΛΟΥ, ΛΕΦΤΕΡΙΣ ΚΟΤΤΑΡΑΣ, ΚΑΝΘΑΜ ΠΑΡΑΝΝΑ, ΛΕΟΝΙΔΑΣ ΠΑΡΑΗΑΡΙΣΙΣ, COSTAS ΤΣΙΓΕΝΟΠΟΥΛΟΣ AND ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΥΛΙΔΙΣ, (2020): **‘QTL for Stress and Disease Resistance in European Sea Bass, *Dicentrarchus labrax L.*’. MDPI Animals 10: 1668; doi:10.3390/ani10091668 .**
- ΧΩΤΟΣ Γ., ΚΑΤΣΕΛΗΣ Γ., ΡΑΜΦΟΣ Α., ΜΟΥΤΟΠΟΥΛΟΣ Δ.Κ., (2009): **Μελέτη υφισταμένης κατάστασης ιχθυοπανίδας του συγκροτήματος των φραγμαλιμνών του κάτω ρου του ποταμού Αχελώου και κατόντη αυτού.** ΔΕΗ Α.Ε., ΔΕΥ/Συγκρότημα Αχελώου.
- ΧΩΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, (2018): **ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ,**

ΨΥΧΟΓΙΟΥ Δ., ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ Γ.,(1984):«Οι μετακινήσεις των νομάδων κτηνοτρόφων».

Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, Τ.53, σελ.18.

I VALASI, P GOULAS, J MENEGATOS, E THEODOSIADOU, C DELIGIANNIS AND GS AMIRIDIS.,(2004): **Pregnancy Rates after Synchronization of Ovulation in Ewes.** 8th Conference of the European Society for Domestic Animal Reproduction (ESDAR), 23-25 September 2004, **Warsaw, Poland.** *Reproduction in Domestic Animals*, 39(4): 288, August 2004.

VALASI I, GRIGOROPOULOU V, PRASSINOS NN, DELIGIANNIS C, GOULAS P, AMIRIDIS GS (2006): **Onset of puberty and growth after repeated follicular aspiration in winter- and autumn-born lambs.** Proceedings of the 10th Annual Congress of the European Society of Domestic Animal Reproduction (Portoroz-Lipica, **Slovenia**), [Reproduction in Domestic Animals, vol 41(4), 341].

VALASI I, MENEGATOS I, PAPANIKOLAOU TH, GOULAS P, AMIRIDIS G.S (2006): **Oocyte pick – up in juvenile lambs affects neither onset of puberty nor their future fertility.** *Theriogenology*, 66(9): 2144-2151.

VALASI I, PAPANIKOLAOU TH, GOULAS P, DELIGIANNIS C, AMIRIDIS GS (2006): **effect of progestagen pretreatment on meiotic competence of oocytes collected from superovulated ewes.** Proceedings of the 10th Annual Congress of the European Society of Domestic Animal Reproduction (Portoroz-Lipica, Slovenia), [Reproduction in Domestic Animals, vol 41(4), 370].

I VALASI, TH PAPANIKOLAOU, TH TSILIGIANNI, E THEODOSIADOU, D KANTAS, C DELIGIANNIS AND GS AMIRIDIS,(2008):**Follicular Development after Repeated Ovum Pick-up (OPU) in Cyclic Ewes.** Abstract P111, *Reproduction in Domestic Animals*, 2008, Volume 43, Issue s5 (p 85).

I. VALASI, E. THEODOSIADOU, C. DELIGIANNIS, S. PAPADOPOULOS, D. KANTAS, G.S. AMIRIDIS,(2010): **Effect of progestagen pretreatment on fertility of ewes.** (2010), ESDAR (European Society for Domestic Animal Reproduction) 14th Annual Conference, Eger, Hungary. *Reproduction in Domestic Animals* 45(S3): 110

ΨΥΧΟΓΙΟΥ Δ., ΠΑΠΑΠΕΤΡΟΥ Γ.,(1987):,«Ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ», άρθρο των Δ. Ψυχογιού,

- Γιούλη Παπαπέτρου: **ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΟΜΑΔΩΝ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΩΝ**, ΣΕΛ. 93 κ. εξ.
Με χάρτη των μετακινήσεων. ΕΚΚΕ, Αθήνα 1987, σελ. 98, 100, 101.
- VAISSAIRE J.P., (1977): **Sexualité et reproduction des mammifères domestiques et laboratoire**. Maloine S.A. Paris.
- VERIONI I, ALEVRA I.A., MAKRIS A., KLAOUDATOS D., EXADACTYLOS A., MYLONAS C.C., PAPADOPOULOS S. (2024): **The effects of melatonin in preserving gilthead 14 seabream (*sparus aurata*) spermatozoa at -196°C and -80°C. 5 th International Congress on Applied Ichthyology, Oceanography, and Aquatic Environment (HydroMediT 2024), Mytilene, 30th May to 2nd of June 2024 (accepted).**
- VARNAM A. H. AND SUTHERLAND J.P., (1995), **Meat and Meat Products Technology, Chemistry and Microbiology**; Chapman & Hall.
- WACE A.J.B. & MAURICE S. THOMPSON, (1989): **«Οι νομάδες των βαλκανίων»**, Κυριακίδης, Θεσσαλονίκη 1989, σελ. 208 – 209, 346, (Πρώτη έκδοση *The Nomads of the Balkans*, Λονδίνο 1914).